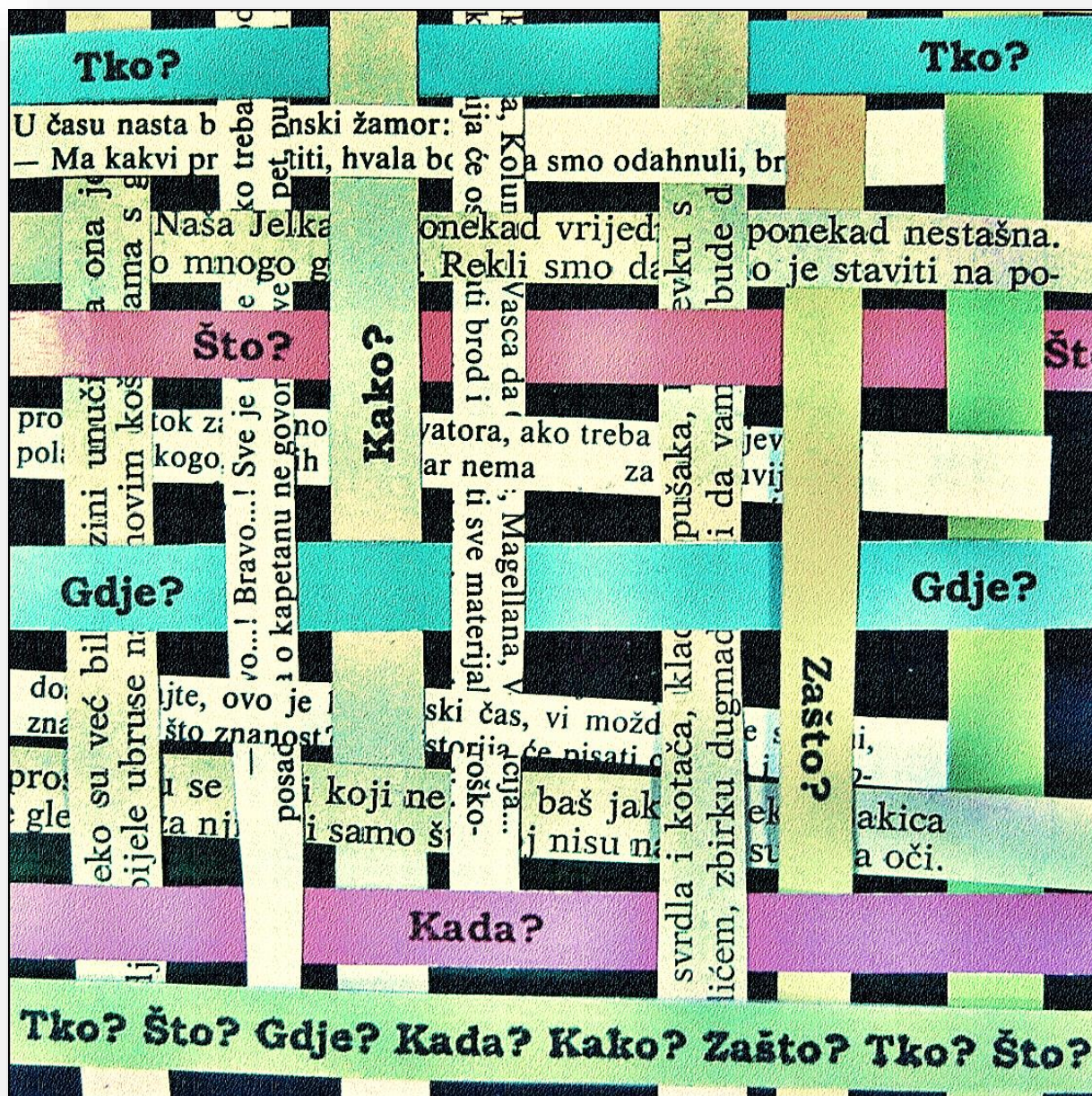




Agencija za odgoj i obrazovanje
Education and Teacher Training Agency

XXIX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske



ISSN 1847-6074

Kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja
- put prema kritičkom mišljenju, znanju i osobnom razvoju



Agencija za odgoj i obrazovanje
Education and Teacher Training Agency

Donje Svetice 38

10 000 Zagreb

www.azoo.hr

NAKLADNIK

Jadranka Žarković-Pečenković, prof.

© Agencija za odgoj i obrazovanje, 2017.

ZA IZDAVAČA

Ana Saulačić, prof., dipl. knjiž., univ. spec. menadž. obrazovanja

UREDNIKA

PRIPREMA ZBORNIKA

Goranka Braim-Vlahović, Amadea Draguzet, Margareta Glavurčić, Adela Granić, Jadranka Groza,
Sanja Nejašmić, Ivana Perić, Elda Pliško-Horvat, Ana Saulačić, Hajdi Škarica, Jadranka Tukša

PROGRAMSKI ODBOR

Goranka Braim Vlahović, prof. i dipl. knjiž.

Adela Granić, prof. i dipl. knjiž.

Jadranka Groza, prof.

Ivana Perić, prof. i dipl. knjiž.

Elda Pliško-Horvat, prof. i dipl. knjiž.

Hajdi Škarica, prof. i dipl. knjiž.

LEKTURA

Lucija Dražić-Šegrt, Virgil Jureškin, Vanja Jurilj, Ana Saulačić, Ibrahim Smlatić, Katja Šćurla, Ivona Tabak

ORGANIZACIJSKI ODBOR

Tamara Kordić Mišković, prof.

NASLOVNICA

Goranka Braim Vlahović

Ivana Perić

GRAFIČKO UREĐENJE

ISSN 1847-6074

Računalni zapis

Zbornik izlazi jedanput godišnje

Objavljeno u Hrvatskoj 2017. i dostupno na mrežnim stranicama Agencije za odgoj i obrazovanje

XXIX.
Proljetna škola
školskih knjižničara Republike Hrvatske



Trogir
6. do 8. travnja 2017.

TEMA
Kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja
- put prema kritičkom mišljenju, znanju i osobnom razvoju

ZBORNIK RADOVA

Agencija za odgoj i obrazovanje
Zagreb, 2017.

SADRŽAJ

Zahvala	6
UVODNA RIJEČ	7
KURIKULUM KNJIŽNIČNOG ODGOJA I OBRAZOVANJA	
- put prema kritičkom mišljenju, znanju i osobnom razvoju	11
Ishodi učenja u kurikulumu knjižnično-informacijske pismenosti	12
Knjižnični kurikulum i dvojbe kritičke emancipacije	14
Ivana Brlić-Mažuranić: Matematika <i>Davnine</i>	17
Informacijska pismenost i razvoj kritičkog mišljenja	38
SLOVENSKA ISKUSTVA	48
Izvođenje KIZ-a u Školskom centru Celje	49
Od smjernica IB (International Baccalaureate) filozofije do njihove realizacije u praksi	56
PRIMJERI IZ PRAKSE	66
Od usmene predaje do e-knjige - Erasmus+ projekt P.L.A.C.E.S.	67
Knjižnično-informacijska pismenost u osnovnoškolskoj praksi	74
Referentna zbirka kao vlak znanja	
- učiti kako učiti na učenicima prihvatljiv način	83
Rano informacijsko opismenjavanje učenika pomoću računala	
- izazov za školskog knjižničara i učenike četvrtih razreda	92
Istraživanje razine razumijevanja jezika i sadržaja basne učenika romske nacionalne manjine	99
Nastava fizike u osnovnoškolskoj knjižnici – osmi razred	
Informacijska pismenost – STEM područje	107
Školska knjižnica u izgradnji kulturnog identiteta učenika	111
Projekt <i>Ono si što čitaš</i>	120
Poučavati o holokaustu	
- prijedlozi i primjer dobre prakse	127
Javno zagovaranje školskih knjižnica u Karlovačkoj županiji	138
Lekcije iz informacijske pismenosti u kurikulumu živog nastavnog procesa	146
Projekt Inf0.2.0manija	
– suradnja školske knjižničarke i informatičarke s ostalim učiteljima	159
RADIONICE	171
Ribar dr. Mirko Palunko i njegova dobra supruga Dobrijela	172

Kreativni i edukativni alati u radu s učenicima: QR kodovi, Plickers i Fotostory	176
Istraživačko učenje - <i>Glavno jelo, a ne desert</i>	183
Kizoa - online alat za razvoj informacijske pismenosti knjižničara	189
STEM i razvoj kreativnog mišljenja	192
Razvoj kritičkoga mišljenja učenika pri uporabi društvenih mreža kao alternativa zabrani	197
Videokonferencije – komunikacija i kolaboracija u oblacima	204
Portofolio nastavnih jedinica knjižnično-informacijsko-medijske pismenosti u srednjoškolskoj knjižnici - ishodi nastavnih jedinica prema Bloomovoj taksonomiji	211
Jačanje nacionalnog identiteta i kreiranje nacionalnog imidža - put k znanju i osobnom razvoju građanskih kompetencija	218
Radionica zaštite i popravka knjiga	229
OKRUGLI STOL Školsko knjižničarstvo danas	231
NOVE KNJIGE	233
Drugo izdanje IFLA-inih smjernica za školske knjižnice	234
Prilagodba lektire za učenike s teškoćama u čitanju i disleksijom	238
Promocija knjige Šenoinih <i>Povjestica</i> prilagođenih učenicima s poteškoćama	246
Zbirka poezije školske knjižničarke <i>Škafetin</i> – moja prva zbirka poezije	250
POSTERNA IZLAGANJA	254
Smjernice za izradu mrežnih stranica osnovnoškolskih knjižnica	255
Prijedlog provedbe knjižnično-informacijskoga i medijskoga odgoja i obrazovanja (KIMOO) u gimnazijama i strukovnim školama	262
Knjižnica u javnozdravstvenom projektu	274
STRUČNI IZLET	278
Gradska knjižnica Trogir	279
Muzej grada Trogira	282
PRILOZI	285
Program rada stručnog skupa	286
Organizacijski odbor XXIX. PŠŠK	290
Programski odbor i lektori XXIX. PŠŠK	292
Popis sudionika radionica	298
Izdanja zbornika Proljetnih škola školskih knjižničara Republike Hrvatske	313
Pogovor	314

Zahvala

Zahvaljujemo svima koji su pomogli u pripremi i ostvarenju 29. Proljetne škole školskih knjižničara.

Posebno zahvaljujemo **školama suorganizatorima**:

- **Srednjoj školi Ivana Lucića** u Trogiru, ravnatelju mr. sc. Jakši Geiću i stručnoj suradnici knjižničarki pripravnici Luciji Dražić-Šegrt, kao i posebno talentiranim učenicima Emi Kekez i Marinu Jakusu iz 4. razreda na glazbenom umijeću
- **Srednjoj strukovnoj školi Blaž Jurjev Trogiranin** u Trogiru, ravnateljici Karmen Sinanović i stručnom suradniku knjižničaru Ibrahimu Smlatiću
- **Osnovnoj školi Majstora Radovana** u Trogiru, ravnatelju Vilku Stojanu, prof., te stručnom suradniku knjižničaru Virgilu Jureškinu
- **Osnovnoj školi Petar Berislavić** u Trogiru, ravnateljici Editi Bratinčević, prof., te stručnoj suradnici knjižničarki Katji Šćurli, kao i posebno talentiranim učenicima *Dječje klape* Romani Prižmić, kreatorima i manekenima projekta *Krinoline*
- **Gradskoj knjižnici Trogir** i ravnateljici Sandi Marlais-Buble
- **Muzeju grada Trogira**, ravnateljici dr. sc. Fani Celio-Cega te voditeljici knjižnice i muzejske dokumentacije Danieli Kontić-Strojan
- **Osnovnoj školi Ivana Lovrića** u Sinju, ravnatelju Hrvoju Markulinu te stručnoj suradnici knjižničarki Ivoni Tabak, voditeljici Županijskog stručnog vijeća osnovnoškolskih knjižničara Splitsko-dalmatinske županije

i **Hrvatskoj udruzi školskih knjižničara** i predsjednici Udruge Vanji Jurilj.

UVODNA RIJEČ

Kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja – *stručni suradnik knjižničar* na putu prema kritičkom mišljenju, znanju i osobnom razvoju

Republika Hrvatska ima zavidnu razinu školskog knjižničarstva u svijetu, čemu doprinosi postojeći zakonski okvir, koji je omogućio da oko 1200 stručnih suradnika knjižničara (od ukupnog broja od otprilike 1700 knjižničara iz svih vrsta knjižnica), svjedoči školskoknjižničarsku praksu, unaprjeđujući je stalnim stručnim usavršavanjem.

Osnivači školskih knjižnica su gradovi i županije, koji pod okriljem Ministarstva znanosti i obrazovanja, podupiru i unaprjeđuju osnovnu školskoknjižničarska djelatnost, a to je odgojno-obrazovna djelatnost, kojoj je temeljna stručna knjižničarska kompetencija preduvjet (svojevrsan alat) za kvalitetno provođenje navedene odgojno-obrazovne djelatnosti. Navedene kompetencije stručno-savjetodavno podupiru Agencija za odgoj i obrazovanje u okviru odgojno-obrazovne djelatnosti, a matične službe u okviru stručne pomoći u školskom knjižničarstvu, a vezano za temeljnu knjižničarsku djelatnost - na temelju ugovora između dvaju ministarstava, Ministarstva znanosti i obrazovanja RH i Ministarstva kulture RH. Ovako zamišljen sustav iznjedrio je niz kvalitativnih pomaka na temelju kojih knjižničarstvo u Hrvatskoj može biti primjer razvoja knjižničarstva u zemljama Europske unije i šire.

Informatička pismenost utemeljena na IKT-u predstavlja alat koji posreduje u stjecanju informacijske pismenosti (informacijskog odgoja i obrazovanja) za čije su provođenje u odgojno-obrazovnom sustavu kompetentni jedino školski knjižničari, kao pedagoški i informacijski stručnjaci. Njihove kompetencije omogućuju im da ju provode kroz postojeći program knjižničnog odgoja i obrazovanja, koji za osnovnoškolski segment odgoja i obrazovanja postoji u Nastavnom planu i programu RH (2006), ali za srednjoškolsku razinu još uvijek ne postoji službeni kurikulum knjižnično-informacijskog odgoja i obrazovanja – KIOO ili čak kurikulum knjižnično-informacijskog i medijskog odgoja i obrazovanja – KIMOO (za koji su ovom zborniku ponuđena rješenja).

U školskim knjižnicama Republike Hrvatske ne može raditi osoba koja je samo diplomirala knjižničarstvo, tj. postala informacijski stručnjak i koja je položila stručni ispit pri Ministarstvu kulture, ako nema položenu pedagoško-psihološku skupinu predmeta i položen stručni ispit pri Agenciji za odgoj i obrazovanje (nažalost, rijetke su studentske grupe koje imaju implementiran program pedagoško-psihološke grupe predmeta što dodatno otežava zapošljavanje). Pozitivan je primjer Odjela za Informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru koji omogućuje studentima informacijskih znanosti i studentima knjižničarstva da tijekom studija paralelno (i besplatno) stječu znanja i ECTS-e za predmete nastavničkih kompetencija. Radi se o programu s 30 ECTS-a za obvezne i 30 ECTS-a za izborne predmete, tzv. diferencirani kurikulum. Studenti u dopunskoj ispravi uz diplomu imaju specificiran svoj broj ECTS-a koje su

stekli na predmetima nastavničkih kompetencija. Postoji A, B i C model za njihovo stjecanje. A model podrazumijeva stjecanje ECTS- a tijekom studija, B model je predviđen za stjecanje ECTS-a u posebnom programu nakon studija, a C model je stjecanje dijela ECTS-a koji ranije nisu bili stečeni. No, unatoč navedenom, odgojno-obrazovni radnici entuzijasti, različitih predmetnih i međupredmetnih profila, upisuju i završavanju studij knjižničarstva i/ili informacijskih znanosti te postaju snaga odgojno-obrazovnog sustava Republike Hrvatske.

Dakle, u odgojno-obrazovnom sustavu imamo sve više respektabilnih školskih knjižničara sa dva zvanja i dva stručna ispita, stručnih suradnika knjižničara koji mogu odgovoriti izazovima suvremenog društva i digitalne postmoderne, za razliku od većine knjižničara na dječjim odjelima gradskih i narodnih knjižnica RH, kojima nedostaju pedagoške kompetencije, a upravo su one ključne za opstanak knjižničarske struke u cijelome svijetu, bez obzira na medij na kojem će se literarni predložak nalaziti u budućnosti.

Ugledni akademik Milivoj Solar, jedan od posljednjih ministara prosvjete i kulture u socijalizmu, predavač na Proljetnoj školi školskih knjižničara, navodi da se u našem vremenu obrazovanje svelo na usvajanje vještina i stavova a da je ideal obrazovanja, barem od prosvjetiteljstva, bila osoba koja ima znanje, odgoj, moral i ukus. Na to nas je svojevremeno upozoravala i Matica hrvatska stručnim skupovima o prevladavanju relativizma ukusa, morala i poetike upozoravajući na komunikaciju preko ekrana bez razmišljanja o posljedicama i naglasila da trebamo odgajati čovjeka koji će moći kritički odlučivati, jer je problematično društvo u kojem su mediji jedini medijatori ukusa, a mogli bismo dodati da je **školski knjižničar** jedini medijator povratka ukusa i morala u odgoj i obrazovanje, a **školska knjižnica** posljednja oaza prevladavanja relativizma morala, u socijalno-znanstvenom kontekstu 21. stoljeća. Promišljajući kakvog čovjeka ne želimo odgojiti, na temelju socijalnog konteksta društva u kojem živimo, a koje je preplavljeno neobrazovanošću i medijima koji oblikuju društvenu svijest, upozoravao nas je i Chomsky, lingvist i anarhist protiv bilo koje zlouporabe moći, pojašnjavajući u svojim djelima da su *mainstream* mediji skloni popuštati ideološkim ciljevima i imperativima vlada te poslovnih elita, dok se demokratska vlast *odgovornih ljudi* brine za *proizvodnju pristanka i nužnost iluzije*, kako bi štitila *zbunjeno stado*.¹

Promišljajući također o promjenjivom društveno-kulturnom kontekstu, prema zahtjevima tržišnog gospodarstva i suvremenih tehnologija, trebamo upravo razvijanjem knjižnično-informacijske pismenosti, tj. odgoja i obrazovanja poticati odgovorno sudjelovanje u demokratskom razvoju društva, pri čemu je školski knjižničar nezaobilazan čimbenik u procesu od obuhvaćanja i aktiviranja znanja (kako?) do razumijevanja (zašto?) i, u konačnici, onoga za čime težimo - primjenjivog znanja.

¹ Teza Waltera Lippmana i Reinholda Neibuhra. Citirano prema: Grubačić, Andrej. Noam Chomski i kritika kapitalističke demokracije. // Mediji, propaganda i sistem / Chomsky, Noam. 2003. Zagreb. <http://elektronickeknjige.com/biblioteke/online/mediji-propaganda-i-sistem/> (pristupljeno 20. veljače 2017.).

Nomen est omen²: stručni suradnik knjižničar ima formalno obrazovanje za knjižničarskog i medijskog stručnjaka - KMS, pa bi mu i ime moglo biti isto, jer ime određuje djelovanje (primjer SAD-a je: *LMS - Library Media Specialist*).

Dokumenti Cjelovite kurikularne reforme nisu uključili knjižnično-informacijski odgoj i obrazovanje kao međupredmetnu temu (a kamoli kao predmet - što nije cilj stručnih suradnika knjižničara, jer misle da je rasterećenje učenika nužno, te da sadržaje treba objedinjavati na razini školskih kurikuluma, a za to je nužno postojanje nacionalnog kurikuluma KIOO-a ili KIMO-a), a naše je područje, koje se bavi poučavanjem učenja puno više no što je dio IKT-a, samo nekoliko puta spomenuto u navedenim međupredmetnim područjima, dok pojam školski knjižničar uopće nije spomenut. Potreba postojanja školskog knjižničara kao kompetentne osobe u odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske, nužna je bez obzira na medij na kojem će se nalaziti lektirni ili ini naslovi (CARNet, e-Lektire/e-Škole), upravo zato što medij nije ništa više od sredstva koje posreduje poruku, a za koju su stručni suradnici knjižničari kompetentni da je ***vođenim istraživačkim učenjem***³ posreduju učenicima osnovnih i srednjih škola, na putu prema visokoj razini usvajanja planiranih ishoda učenja.

Prije desetak godina na skupu u Zagrebu, na kojem se raspravljalo o kurikulumskim iskustvima europskih zemalja, odgovarajući na pitanje o ulozi stručnog suradnika knjižničara u novom kurikulumu, profesorica Vican odgovorila je školskim knjižničarima da će njihova uloga biti onakva kakvu sami nametnu, također rekavši da se školsko knjižničarstvo mora pozicionirati i nametnuti kao struka, jer drugi ne mogu govoriti o području u kojem smo sami *par excellence*. Stoga su u ovom zborniku, kao i mnogo puta ranije, vrijedni knjižničari entuzijasti izradili, po uzoru na svjetske i slovenski, prijedlog kurikuluma sa ishodima učenja KIOO-a za gimnazije i srednje strukovne škole u RH. Jedan od uzora bio je KIZ izrađen pod okriljem Zavoda za školstvo Republike Slovenije, koji potiče i kreira smjer odgoja i obrazovanja i odluke nadređenih politika, a koji je dobar primjer i AZOO-u na putu unapređivanja školstva u Republici Hrvatskoj.

Školski knjižničari RH su od 1982. godine, uz pomoć Nacionalne i sveučilišne knjižnice, transformirali školske knjižnice u knjižnično-informacijske centre i poučavali učenike za samostalnu uporabu informacija i znanja (informacija postaje znanjem tek kada je primijenjena - kada dodaje vrijednost: ideje, pogledi, kreativno razmišljanje, primjena), a znanje bez morala, blago rečeno, nije preporučljivo pa je stoga Knjižnično-informacijska pismenost ključna vještina u 21. stoljeću, stoljeću prevlasti slike nad pojmom, usmenosti nad pismom i sadašnjosti nad prošlošću i budućnošću, kako nas upozorava akademik Solar. Na putu u društvo kakvo želimo, trebamo se zapitati kakvog čovjeka želimo obrazovati i pri tome ne smijemo zanemariti osobite vrednote kurikuluma navedene još u NOK-u 2010. godine: znanje, solidarnost, identitet i odgovornost, kao ni temeljne vrijednosti: društvene, estetske, kulturne, duhovne, religiozne i moralne - i tek nakon toga bismo trebali promišljati ostale vrijednosti poput:

² lat. ime je znak

³ prema Carol C. Kuhlthau

materijalnih, ekonomskih, znanstvenih, tehničkih, bioloških i prirodnih, koje su nam danas, nekakvom društvenom inverzijom, ili modernom kulturom u ozračju SAD-a, kroz STEM područje postale prioritetne.

Konačno, STEM područje uvažavamo, što smo i dokazali ovim stručnim skupom, kao i činjenicu da budućnost zapošljavanja i napretka naše države ovisi o broju mladih koji se bave navedenim područjem, ali ono što pri tome nikako ne smijemo zaboraviti, a od iznimne je važnosti, jest humanost i humane vrijednosti, jer znanje bez morala ne vodi nikamo.

Ana Saulačić

urednica

KURIKULUM KNJIŽNIČNOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

- put prema kritičkom mišljenju, znanju i osobnom razvoju



Ishodi učenja u kurikulumu knjižnično-informacijske pismenosti

dr. sc. **Ana Barbarić**, izv. prof.

abarbari@ffzg.hr

Katedra za bibliotekarstvo Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Sažetak

Polazište za raspravu o ishodima učenja u kurikulumu knjižnično-informacijske pismenosti ili samo informacijske pismenosti je prepoznavanje trendova koji utječu na sve aspekte obrazovnog procesa u informacijskom društvu 21. stoljeća. Globalizacija i utjecaj digitalnih tehnologija stvaraju donekle nesigurno okruženje u kojem školski knjižničar, u suradnji s učiteljima i nastavnicima, treba omogućiti učenicima stjecanje vještina za cjeloživotno učenje. U uvjetima nedovoljnog financiranja nabave građe u školskim knjižnicama, izgradnja i razvoj analognih i virtualnih zbirke koje bi poticale učenike na obrazovni i osobni razvoj, postaje dodatni izazov. Pojava novih društvenih medija gotovo da zahtijeva da školska knjižnica 21. stoljeća postane živo i dinamično mjesto u kojem su mrežni alati uključeni u kurikulum što bi učenike poticalo na suradničko učenje u inovativnom okruženju, odnosno omogućavalo različita obrazovna okruženja u svrhu poticanja inovativnosti i kreativnosti.

Ishodi učenja najčešće se definiraju kao kompetencije koje je osoba stekla učenjem i dokazala nakon postupka učenja. Skup ishoda učenja definira se kao najmanji cjelovit skup povezanih ishoda učenja iste razine, obujma i profila. U ishodima učenja treba jasno navesti što učenik mora znati ili napraviti kako bi se smatrao kompetentnim nakon provedenog ocjenjivanja. Ishode učenja treba osmisliti tako da se njihovim spajanjem u skup može jasno prepoznati postignuće u učenju. Ishodi trebaju pružiti odgovor na pitanje: Što će učenici znati, razumjeti ili biti u stanju učiniti kao rezultat ovog iskustva učenja? Svaki skup ishoda učenja obično sadrži od 5 do 10 ishoda koji čine logičnu cjelinu i povezani su međusobno i s nazivom skupa.

Imajući sve to na umu, možemo ustvrditi da hrvatskim školskim knjižničarima predstoji posao utvrđivanja ishoda učenja u onome što Nastavni plan i program za osnovnu školu naziva knjižnično-informacijskim znanjima. Podrazumijeva se da takvo što treba izraditi i za osnovnoškolske i srednjoškolske knjižnice. U tom je smislu potrebno, iznova, definirati sadržaj onog što bi danas trebala biti knjižnično-informacijska znanja. Zbog toga ćemo se u izlaganju osvrnuti na neka inozemna iskustva koja naglasak stavljaju na podupiranje razvoja pismenosti, matematičke pismenosti, sposobnosti korištenja digitalnih tehnologija, kritičkog i kreativnog mišljenja, osobnog i socijalnog razvoja, etičkog ponašanja te interkulturnog razumijevanja. Još je važno istaknuti značaj školskog knjižničara u današnjem dinamičnom obrazovnom okruženju kao stvaratelja dodane vrijednosti koji putem razrađenog kurikuluma (knjižnično)-

informatijske pismenosti (ili bez njega u hrvatskim prilikama) doprinosi učeničkim uspjesima i postignućima.

Ključne riječi: informacijsko društvo, školska knjižnica, informacijska pismenost, ishodi učenja.

Životopis

Splicanka **Ana Barbarić**, zaposlena na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu gdje izvodi nastavu iz više kolegija u znanstveno-nastavnom zvanju izvanrednog profesora, obranila je 2009. godine doktorski rad naslova *Zadaci suvremenoga knjižničnog kataloga*. Poslijediplomski studij informacijskih znanosti – smjer bibliotekarstvo završila je 2002. obranom magistarskog rada naslova *Javno dostupni knjižnični računalni katalogi – nastanak i razvitak*. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirala je na studiju sociologije i dodiplomskom studiju bibliotekarstva 1996. Nakon diplome radila je kao školski knjižničar u Osnovnoj školi Jordanovac te kao dječji informator u Knjižnicama grada Zagreba.

Redovito izlaže na domaćim i međunarodnim skupovima te objavljuje u domaćim i stranim publikacijama. Sudjelovala je u jednogodišnjem projektu *Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost* NSK u Zagrebu, Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti u Zagrebu, KGZ-a i HKD-a 2008. U sklopu Intenzivnog programa (IP) Erasmus bila je koordinatorica Akademske ljetne škole *Library, Information and Cultural Management*, koja je održana 2011. u Sofiji, 2012. u Zagrebu i 2013. u Ankari. U CSSU-u vodi radionice od osnutka centra 2002. Članica je Komisije za katalogizaciju te Komisije za knjižničarsko nazivlje HKD-a a te dobitnica HKD-ove Nagrade *Eva Verona*. Od 2005. do 2013. bila je članica Stalnog odbora IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju, a od 2009. do 2011. stručna tajnica. Od 2012. do 2016. bila je članica Upravnog vijeća Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu u ime Ministarstva kulture RH.

Knjižnični kurikulum i dvojbe kritičke emancipacije

doc. dr. **Mario Hibert**

mario.hibert@ff.unsa.ba

Odsjek za komparativnu književnost i bibliotekarstvo

Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Federacija Bosna i Hercegovina

Sažetak

Kritičko bibliotekarstvo stoji u direktnoj vezi sa zagovaranjem socijalne pravde u informacijskom društvu, stoga suvremeni bibliotečki kurikulumi nužno zahtjevaju kolegije informacijske etike kao ishodišta razumijevanja novostvorenih struktura moći. Marginaliziranje socijalno-epistemoloških zadaća (proizvodnja i distribucija javnog znanja), kao i ontološke političke misije bibliotekarstva da oponira sveopćoj komodifikaciji (informacija, kulture, znanja) vodi ka instrumentalizaciji struke odnosno njezinom pretvaranju u dekontekstualiziranu uslužnu djelatnost koja u koordinatama tehno-kapitalističke regulacije (kibernetički totalitarizam, eksploatacijski monitoring, komercijalno nadziranje, tehnološki fetišizam, semiokapitalizam itd.) biva determinirana diskursom digitalizma. Bez kritičkog odnosa spram informacijskog/medijskog opismenjavanja javnosti (korisnika, učenika, građana), odnosno osmišljavanja bibliotečkih kurikuluma koji bi bili u direktnoj sprezi sa potencijalima osnaživanja sposobnosti tzv. mrežnih građana (*netizens*) da kritički promišljaju i artikuliraju epistemološke, političke, pedagoške i etičke ishode (digitalnog) učenja, budućnost profesije stoji izvan konteksta društveno odgovornog djelovanja.

Ključne riječi: knjižnični kurikulum, kritičko knjižničarstvo, informacijska etika, komunikacijski kapitalizam, društvena odgovornost.

Abstract

Teaching of critical pedagogy and information ethics makes librarians more socially responsible, therefore, critical librarianship with its referring to social justice advocacy should be found in the contemporary librarianship curricula. If not, instrumentalisation of librarians' profession and its reduction to decontextualized services matches with digital coordinates of technocapitalism discourse. In other words, digital era with its dispositive of communicative capitalism demands of critical librarians to pose its digital skepticism since the networked ideology is poorly understood, yet rarely tackled in terms of information and media literacy education of users, students, and citizens. For that reason, development of the modern library curricula rests on potentials to encourage netizens to think critically and understand epistemological, political, pedagogical, and ethical responsibilities and dilemmas whenever are discussed potentials and future of digital learning and social actions.

Keywords: librarianship curricula, critical librarianship, information ethics, communicative capitalism, social responsibility.



Jedna od temeljnih pretpostavki umreženog doba jest da IKT tehnologije nose demokratizacijski potencijal osnaživanja i emancipacije tzv. digitalnog građanstva. Ipak, nerijetko se zaboravlja na situiranost IKT-a u kontekst neoliberalne agende čija individualistička politička filozofija ne pretpostavlja samo jaz između onih koji imaju pristup (digitalnim) tehnologijama i onih koji tu priliku nemaju (*technology-haves & technology-have-nots*), potom raskorak u vještinama odnosno sposobnostima njihove (kritičke) upotrebe, već i implikacije tzv. googlizacije znanja. U tom svjetlu, istraživanje hakerske etike (subverzivne upotrebe tehnologije za zajedničko dobro), kao i kritike novih medija kroz njihovu integraciju u kurikulare knjižničarstva, može biti izuzetno poticajno za razvoj tzv. progresivnoga knjižničarstva koje u sprezi s kritičkom pedagogijom i informacijskom etikom omogućava društveno odgovorno djelovanje, promišljanje i propitivanje mogućnosti transformacija uspostavljenih odnosa moći koje se danas dominantno manifestiraju kroz digitalne forme života.

Kritičko knjižničarstvo, dakle, stoji u direktnoj vezi sa zagovaranjem socijalne pravde u informacijskom društvu, stoga suvremeni knjižnični kurikulumi nužno zahtijevaju kolegije informacijske etike kao ishodišta razumijevanja novostvorenih struktura moći ili, kako to ističe Rafael Capurro, *ambiguiteta informacijsko-komunikacijske tehnologije poput digitalnoga jaza, tehnološke kolonijalizacije, kulturalne otuđenosti, oligarhijske informacijske kontrole*⁴, kao i tema poput *copyright/copyleft*, informacionalizma i digitalne demokracije, privatnosti i nadziranja, upravljanja digitalnim zajedničkim dobrima (*digital commons*), kapitalizma platforme itd.

Kako profesionalne dužnosti knjižničara obvezuju na djelovanje u duhu ekonomskoga komunitarizma (solidarnosti glede dijeljenja zajedničkih resursa zajednice) i građanskoga libertarijanizma (otvorenost prema etici intelektualnih sloboda, borbi protiv cenzure),⁵ mogli bismo ustvrditi da marginaliziranje socijalno-epistemoloških zadaća (proizvodnja i distribucija javnog znanja), kao i ontološke političke misije knjižničarstva da oponira sveopćoj komodifikaciji (informacija, kulture, znanja), vodi k instrumentalizaciji struke odnosno njezinom pretvaranju u dekontekstualiziranu uslužnu djelatnost koja u koordinatama tehnokapitalističke regulacije (kibernetički totalitarizam, eksploatacijski monitoring, komercijalno nadziranje, tehnološki fetišizam, semiokapitalizam itd.) biva determinirana diskursom digitalizma.

⁴ Capurro, Rafael. 2003. *Ethik im Netz*. Franz Steiner Verlag. Stuttgart.

⁵ Litwin, Rory. 2006. Library Juice Manifesto. *Library Juice Concentrate*. Ur. Litwin, Rory. Library Juice Press. Duluth.

Drugim riječima, digitalno doba u kojem dispozitiv komunikacijskoga kapitalizma više čak i ne prikriva svoju hegemonijalnu narav, odnosno moć da egzistenciju uvjetuje dobrovoljnom (nužnom?) participacijom na fludinoj traci Mreže, vitalnost (kritičkoga) knjižničarstva, između ostaloga, može se promatrati kroz prizmu skepse spram tzv. algoritamske kulture čije posljedice nerijetko ostaju izvan fokusa tzv. informacijskoga/medijskoga opismenjavanja javnosti (korisnika, učenika, građana). S tim u vezi, vrijednosti kreiranja suvremenih knjižničnih kurikulumata stoje u direktnoj sprezi s potencijalima osnaživanja tzv. mrežnih građana (*netizens*) da razvijaju vještine sagledavanja epistemoloških, političkih, pedagoških i etičkih odgovornosti i dilema kada su u pitanju potencijali (digitalnoga) učenja, znanja, solidarnosti i socijalne akcije u tzv. novoj javnoj sferi, čije nas strukturalne transformacije obvezuju na kritičko mišljenje.

Literatura

Capurro, Rafael. 2003. *Ethik im Netz*. Franz Steiner Verlag. Stuttgart.

Litwin, Rory. 2006. Library Juice Manifesto. *Library Juice Concentrate*. Ur. Litwin, Rory. Library Juice Press. Duluth.

Životopis

Dr. sc. **Mario Hibert** docent je na Odsjeku za komparativnu književnost i bibliotekarstvo Filozofskoga fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu doktorirao je 2012. godine s temom *Kritičko bibliotekarstvo: moguća paradigma informacijskog društva*. Magistar ljudskih prava i demokracije postao je radeći na zajedničkom programu Centra za interdisciplinarne postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu i Univerziteta u Bologni. Na Odjelu za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru, u okviru programa mobilnosti nastavnika Sunbeam Erasmus, predavao je kao gostujući nastavnik. Član je Organizacijskog odbora Međunarodnih susreta bibliotekara slavista te potpredsjednik Društva bibliotekara Federacije BiH, a član je i Upravnog odbora Centra za društvena istraživanja *Analitika* te suosnivač Festivala dokumentarnog filma o ljudskim pravima *Pravo ljudski*.

Za prestižnu američku izdavačku tvrtku Mc Farland u koautorstvu je objavio rad o profesionalnoj i društvenoj odgovornosti bibliotekara X generacije. Autor je dokumentarnog filma *Čovjek XX vijeka* te zbirke poezije *Judine igranke*. Bavi se istraživanjima na temu društveno odgovornog knjižničarstva kao i razumijevanjem knjižničarskog identiteta kroz aktualizaciju aktivističkih obilježja poziva, pri čemu mu se nameće pitanje *Postoji li u vremenu interneta potreba za pozivom knjižničar?* kao i odgovor: *Bez korisnika nema ni knjižničara koji stoga postaje svojevrsni vodič kroz labirint znanja*.

Ivana Brlić-Mažuranić: Matematika *Davnine*

Jurica Barišin

jbarisin@net.hr

Prva gimnazija Split

Sažetak

Ivana Brlić-Mažuranić u *Pričama iz davnine*, koje su napisane u formi mita, izlaže svoje viđenje evolucije čovjeka i svemira.

priča	značenje
I. ciklus	Djetinjstvo, vrijeme prirodnih sila
1. Potjeh	Izgon iz raja (gubitak jedinstva)
2. Ribar	Dualnost (nasilje, borba za opstanak u novom svijetu)
3. Regoč	Potop (kraj djetinjstva, davnog doba, politeizma, obnova jedinstva)
II. ciklus	Mladost, vrijeme ljudi
4. Šuma	Žena i zmija (svitanje razuma, monoteizam)
5. Jaglenac	Zmaj, junak i princeza (razvoj razuma, početak uređenog društva)
6. Toporko	Trijumf monoteizma (nadmicanje pojedinca i društvenog poretka, duhovnog i svjetovnog, vrhunac razuma, odbacivanje okrutnosti, moralnost, pravedno društvo, novo jedinstvo)
III. ciklus	Zrelost, vrijeme materije
7. Neva	Idealizam (ljubav nadjačava društvene norme, prevlast razuma nad materijom, ideala nad materijalizmom, kvaliteta nad kvantitetom)
8. Jagor	Materijalizam (preokret: pobjeda materije nad razumom, industrijalizacija, gubitak kontrole, ponovno jačanje davnih sila unutar i izvan čovjeka)

Za razliku od davnih mitova koji opisuju prva dva ciklusa evolucije čovjeka, djetinjstvo i mladost, Ivana Brlić-Mažuranić progovara i o nadama i razočarenjima trećeg ciklusa, ciklusa zrelosti koji za vrijeme njezinog života još nije završio. Da je živjela u današnje vrijeme, vjerojatno bi napisala i devetu priču i time ga potpuno zaokružila.

Autorica je u *Pričama iz davnike* koristila 20 različitih brojeva, ukupno 537 puta na 88 stranica teksta, što daje 6 brojeva po stranici. Priče se, zajedno s naslovima, sastoje od 44131 riječi, što znači da je svaka 82. riječ broj.

Brojeve je upotrebljavala na dva načina: da bi postigla i održala željeni ritam radnje, i kao simbole u funkciji isticanja određenih karakteristika radnje i likova.

Priče su, kao i svijet u kojem živimo utemeljene na tri osnovna ciklusa i na njihovim kombinacijama:

- ciklus broja 3 (klasifikacijski ciklus) - neutralno, pozitivno, negativno; tri koordinatne osi (duljina, širina, visina); prošlost, sadašnjost, budućnost
- ciklus broja 4 (ciklus cikličkih promjena) - proljeće, ljeto, jesen, zima; djetinjstvo, mladost, zrelo doba, starost
- ciklus broja 7 (potpuni ciklus ili ciklus stvaranja) - sedam dana u tjednu; sedam faza stvaranja (stvoritelj, energija i materija, prožimanje stvoritelja i stvorenog, anorganski život, organski život, čovjek, slobodna volja)

Ključne riječi: Ivana Brlić-Mažuranić; *Priče iz davnine*; mit; suvremena obrada mitova; upotreba brojeva kao narativnog sredstva; simbolizam brojeva.

Abstract

Ivana Brlić-Mažuranić in the book *Tales of Long Ago*, written in the form of mythical short stories, describes her perspective on the evolution of the man and the universe.

story	meaning
I. part	Childhood, times of natural forces
1. Quest	Banishment from the paradise (loss of unity)
2. Fisherman	Duality (Fight for survival)
3. Reygoch	Flood (End of the ancient age)
II. part	Youth, time of man
4. Forest	Woman and the snake (dawn of reasoning)
5. Primrose	Dragon, hero and the princess (beginning of the society)
6. Toporko	Triumph of monotheism (morality)
III. part	Maturity, time of matter
7. Bride	Idealism
8. Jagor	Materialism

In the *Tales of Long Ago* the author used 20 different numbers, 537 times in total on 88 pages of text; that is 6 numbers per page. *Tales of Long Ago* contain 44 131 words, meaning that every 82nd word is a number.

Numbers were used in two different ways: to reach and maintain the pace of the story and as symbols to emphasise certain characteristics of the plot or the characters.

Keywords: Ivana Brlić-Mažuranić; *Tales of Long Ago*; numbers used as narrative; symbolism of numbers.



Uvod

U *Pričama iz davnine* Ivana Brlić-Mažuranić je iznijela svoje viđenje apstraktne povijesti ljudskog roda, povijesti u kojoj nema važnih datuma i velikih ljudi, povijesti koja se sastoji od ključnih, prijelomnih događaja, ispričanih na romantičan i magičan način. Slične priče su prije nje pičali mnogi drevni pripovijedači, u raznim vremenima i podnebljima, u obliku mitova i legendi.

Ivana Brlić-Mažuranić je u još većoj mjeri nego se do sada mislilo bila usmjerena izučavanju i promoviranju mitološke i usmenoknjiževne tradicije. Iako je sama isticala da su samo likovi i imena preuzeti iz slavenske mitologije, dok je sve ostalo – inscenacija prizora, fabula, kontekst događaja – njezina autorska tvorevina evidentno je da u nekim slučajevima intertekstualni dodir prelazi tako naznačene okvire.⁶

Ivanine *Priče* su dragocjene i unikatne i po tome što je u nekima od njih obuhvaćena i suvremena povijest, koju drevni pripovijedači i mitovi nisu mogli ispričati. Odabrala je formu mita, a ne suvremeni način pripovijedanja, jer se jedino na taj način mogu iskazati sve nijanse i nivoi i ukratko sažeti desetke i stotine tisuća godina ljudske povijesti u formi kratkih, intenzivnih i poučnih priča. *Priče iz davnine* su i priče za djecu i priče za odrasle, one su i bajkovite i realistične i pogađaju one duboke slojeve našeg bića s kojima izgubimo dodir tijekom odrastanja.

Posebna priča o *Pričama* je priča o načinu na koji je autorica upotrijebila brojeve i njihov simbolizam da bi naglasila stvari koje je smatrala važnim i čitaocima prenijela željenu poruku.

Za razliku od suvremenog načina upotrebe brojeva kao pukog sredstva za brojanje, iskazivanje odnosa i računanje, drevni pripovijedači su brojeve smatrali ogledalom i temeljem svijeta, uređenog svijeta prožetog sviješću, životom i ljubavlju u kojem su sve stvari i bića povezani u skladnu cjelinu. Za razliku od našeg linearnog modela svijeta (rast, napredak), smatali su da se

⁶ Kos-Lajtman, Andrijana; Horvat, Jasna. 2011. Ivana Brlić-Mažuranić, *Priče iz davnine*: Nova konstrukcija izvora i metodologije. *Fluminensia* 23/1. 87-99.

svemir i bića u njemu kreću gore-dolje u složenim i međusobno isprepletenim i međudjelujućim ciklusima, u kojima se izmjenjuju rast i pad, radost i tuga, neminovnost i slobodna volja.

Priče iz davnine govore o povezanosti i evoluciji univerzuma i čovjeka.

Brojevi u pričama

I. ciklus *Djetinjstvo, vrijeme prirodnih sila*

1. priča - *Kako je Potjeh tražio istinu*

■ simbolizam brojeva

1 Individualnost i dalekovidnost, ego, otac, uspravan, djelatan čovjek, počelo, temelj, Prvobitno Sunce (Uran, točka u kojoj je nastao svemir u Velikom prasku), zrak, $1 = \infty$, neutralni broj, neutron, ono. Simbol za božansko jer ono je duh i kao takvo nema potrebe s materijalnim kvalitetama koje se pojavljuju s mnogostrukošću. Kao jedan, Bog je apsolutan i jedinstven u svom postojanju.

Jedan je dovršenje i koncept svih ostalih brojeva. Usporedit ću Boga s prvim brojem, a stvorena bića s ostalim brojevima, jer Bog je jedan.

Valentin Weigel

Kada netko ide putem jedinice, njegova najvažnija zadaća je naučiti se oslanjati na samog sebe, biti ambiciozan i hrabar. Druga strana broja jedan je preveliki ego i sebičnost.

■ sadržaj

- ljudski likovi: Vjest sa svoja tri unuka
- mitski likovi: Bjesomar, bjesovi i Svarožić

Djed i unuci žive jednostavnim životom na krčevini usred šume.

Požele znanje i dobiju ga od Svarožića, koji im savjetuje da žive mirno kao i do sada i da ne streme onome što su vidjeli, ali zbog slabih umnih sposobnosti i uplitanja Bjesomara i bjesova, sve zaborave.

Počinju se baviti bogaćenjem i ratovanjem. Djed i najmlađi unuk poginu, a preostala dvojica uvide pogreške i poprave se.

- pokretač radnje: znanje kojem su nedorasli, prerasta u pohlepu: grozničavi rad, rat, robovi, pokušavaju ubiti djeda
- prevaga i rezultat: dobrota, poboljšane umne sposobnosti

Budući da je jedan neutralni broj, u ovoj priči ljudima pomažu i svjetlo i tama, na kraju priče polovina glavnih ljudskih likova preživi.

Svi ljudski likovi u priči su androgeni (djed i unuci - motiv nespornog razmnožavanja, pojavljuje se i u priči o Toporku).

Androgin je stanje jedinstva koje se pojavljuje i na početku i na kraju vremena. O tom početnom stanju spolnog jedinstva ljudskog roda pričaju brojni mitovi, npr. priča o Adamu i Evi, legenda o Ozirisu, Isis i Horusu. Autorica ga na klasičan način upotrebljava u ovoj priči koja govori o samim počecima ljudskog roda. Ova priča je ujedno ključna i sadrži u sebi ostalih sedam priča.

■ upotreba brojeva

Djed sa 3 unuka, Svarožić im pokazuje 3 stvari, Bjesomar i 3 bijesa.

Od 1 (svi ljudi jednaki) nastaju još 3 klase.

Potjehov bijes čući 3 dana i smišlja.

Potjeh ostaje 3 dana uz djeda.

Što li će meni, sinko, ta istina, kad ja, sijedi starac, mogu 3 puta umrijeti, dok joj se ti dosjetiš?

2. priča - Ribar Palunko i njegova žena

■ simbolizam brojeva

2 Sukob, razdvajanje, ali i povezivanje i povjerenje u partnerstvu, majka, Mjesec, vatra, ženski broj, proton, ona. Simbol suprotnosti, sukoba, odraza, što znači da iskazuje ili ostvarenu ravnotežu, ili stalnu, latentnu prijetnju. Ovaj broj je najradikalniji od svih (muško i žensko, crno i bijelo, istina i laž, duh i materija), podjela iz koje nastaju sve ostale podjele. Pripisuje se ženskom principu, majci. Simbolizira dualnost na kojoj počiva sva dijalektika, napor, borba i kretanje. Iako na prvi pogled princip dualnosti izgleda problematično, on je osnov za razvoj razuma. Njegov energetski potencijal dovodi do kretanja i uzrokuje promjene u stvarnosti koja bi inače ostala u svojem postojećem stanju.

Broj dva se povezuje sa simbolikom Mjeseca (razuma) koji odražava Sunčevu svjetlost (um). Ljudi koji idu životnim putem broja dva nauče i kako se boriti sa drugima i kako surađivati s njima. Njihovo ispunjenje moguće je jedino kroz partnerstvo ili organizaciju. Takvi ljudi su izuzetno osjetljivi i pridaju veliku pažnju tuđim osjećajima.

■ sadržaj

- ljudski likovi: Palunko, žena i sin
- mitski likovi: Zora-djevojka, Kralj Morski

Palunko živi vrlo skromno, a želi biti bogat. Zora-djevojka mu podari ženu, ona mu rodi sina, ali Palunko nije zadovoljan. U potrazi za bogatstvom izgubi sina, agresivan je prema ženi. Kada može birati između povratka sina i bogatstva izabire bogatstvo. Uvidi svoju grešku i pokušava spasiti sina koji ga je zaboravio. Na kraju ih spasi njegova žena i Zora-djevojka.

- pokretač radnje: želja za sigurnošću, bogatstvom, pohlepa koja dovodi do nasilja i otuđenja

- prevaga i rezultat: upornost Palunkove žene i mudrost njezine majke, fizička dominacija muškarca, voljna i intelektualna dominacija žene, usklađivanje; ženski broj: prevagu donose ribareva žena, njezina majka i Zora-djevojka

Priča o problemima na koje nailazi ljudski rod kada napusti stanje jedinstva.

■ upotreba brojeva

Palunko sjedi 3 dana i 3 noći u svom čunu na morskoj pučini — 3 dana sjedi, 3 dana posti, 3 dana ribe ne hvata.

Zaboravio Palunko bijedu svoju - 3 bi godine ovako slušao gdje mu priča.

Velikog ćeš se dobra i raskoši nauživati u Kralja Morskoga, al znaj: na zemlju ne možeš da se vratiš, jer su 3 strahovite straže postavljene.

Ovako žena radila svakim danom - i već se mjesec 3 puta povratio, a Palunka svejednako nema.

Al' do mora neznanoga treba proći 3 pećine od oblaka.

Tako širom svijeta pričaju dvojnice.

3. priča - Regoč

■ simbolizam brojeva

3 Sveukupnost, dovršenost, kreativnost i imaginacija, sin, Jupiter, voda, muški broj, elektron, on. Kako broj jedan simbolizira božansko i izlazi izvan okvira ostalih brojeva, tri je prvi neparni (muški) broj. Broj jedan je Otac, dva Majka, a broj tri Sin koji dovršava veliku trijadu postojanja, jedan Bog u tri osobe. Hinduizam: Brahma, Višnu i Šiva: imanentni zakon egzistiranja u ovom svijetu - stvaranje, očuvanje i transformiranje.

Ljudi koji su povezani s ovim brojem sami stvaraju svoju sreću uz upotrebu duhovitosti, maštovitosti i kreativnosti.

*Od Jednog je nastalo Dvoje,
Od Dvoje je nastao Treći,
Od njih je nastao cijeli svijet.*

Tao Te Ching

■ sadržaj

- ljudski likovi: Liljo, djed i baka
- mitski likovi: Div Regoč i vila Kosjenka

Bistra i razigrana vila Kosjenka susreće tupog, nepoduzetnog diva iz davnina koji jedino zna brojati. Dolaze do dva bogata sela čiji se mještani zavade i sela nestanu u potopu. Kosjenka i Regoč spase djecu, koja uz pomoć mudrog para staraca izgrade novo selo.

- pokretač radnje: zloba, zavist od strane ljudi, i razigranost i želja za pustolovinom i igrom od strane vile.
- prevaga i rezultat: snaga i pamet (Liljo i Regoč), izgradnja boljeg svijeta; povlačenje starog svijeta, početak novog u kojem su ljudi ponovno ujedinjeni; muški broj: situaciju kraju privede Regoč, a prije toga spasi i Kosjenku

Obrada još jednog klasičnog mita poznatog u svim kulturama: priči o potopu.

■ upotreba brojeva

No najviše joj se svidjelo, kad projuriše ukraj jednog kraja, gdje bijaše gora a na njoj divna šuma, pod gorom 2 zlatna polja kao 2 zlatne marame, na njima 2 bijela sela kao 2 bijela goluba, a malo podalje velika voda.

Vranac s Kosjenkom juri 7 dana i 7 noći.

Na jednom se mjestu vide dvori gospodarski, sve vrata i prozori zlatom obloženi a crvenim mermerom ozidani.

Na drugome mjestu opet: oružje junačko, tanke diljke i teške demeskinje, alemom i dragim kamom urešene.

Na trećem mjestu: blago davno pokopano, zlatni pladnji i srebrne čaše, dukatima zapunjene — i kruna carska, tripot prežežena.

■ karakteristike prvog ciklusa

Jedna sila izbaci sustav iz ravnoteže, a suprotna sila ga ponovno uravnoteži na novoj razini.

Poigrala se, pregledala i nadivila se, a onda opazi još jedan vrlo tanani štapić od bjelokosti, koji bijaše oslonjen o jedan silni stup. A upravo samo ovaj tanki štapić držaše onaj silni stup, da se ne sruši, jer stup bijaše od vode posvema izlizan. I zato bijaše Bog onako spustio štapić - i oslonio se taj štapić pod zemljom o stup. Ali Kosjenka se upita - Zašto li upravo onaj štapić tamo stoji? - I pođe te odmakne štapić, da ga ogleda. Kad al Kosjenka prihvati štapić i odmakne ga, zaječe podzemni putevi, zanjih se čitav onaj silni stup, zanjih se, uruši se i osu se čitavo brdo zemlje.

Razvoj razuma, odlučnosti i snalažljivosti. Ljudi teško odoljevaju iskušenjima, ali ostaju dobri i požrtvovani.

II. ciklus Mladost, vrijeme ljudi

4. priča - Šuma Striborova

■ simbolizam brojeva

4 Potpunost i sveobuhvatnost, svrhovitost i postignuće, materija, razum, disciplina, red, Saturn, zemlja. Povezan je sa križem i kvadratom, sa svime što je čvrsto i opipljivo, dostupno osjetilima. Simbolizira potpunost i sveobuhvatnost: strane svijeta, četiri vjetra, glavne mjesečeve faze, godišnja doba, četiri elementa, temperamenta, četiri slova u božjem imenu (YHVH) i u imenu prvog čovjeka (ADAM). Simbolizira materiju, zemaljsko, cjelokupnost stvorenog i pojavnog, koje je istovremeno i prolazno i sklono propadanju. U japanskom jeziku riječ shi istovremeno znači i četiri i smrt. Donosi potrebu građenja života na stabilnom temelju. Ljudi čiji životni put je u znaku broja 4 su vrlo disciplinirani, konkretni i konstruktivni.

■ sadržaj

- ljudski likovi: momak, njegova majka, djevojče
- mitski likovi: ljudska duša zarobljena u zmiji (guja-djevojka), Domaći, Malik Tintilinić, Stribor

Momak se oženi za guju-djevojku, koja se sukobi se sa njegovom majkom. Pokušava je ubiti, ali dobroj starici stignu u pomoć Domaći.

- pokretač radnje: glupost i povodljivost momka, zloba djevojke
- prevaga i rezultat: dovrtljivost Domaćih, upornost i nesebičnost majke, početak morala, ljudskosti, odanosti; ženski broj: pobjedu donosi majka

Morala je pak ta šuma ostati začarana, doklegod u nju ne stupi onaj, kojemu je milija njegova nevolja nego sva sreća ovoga svijeta.

- mitska podloga: sukob žene i zmije

■ upotreba brojeva

I odmah se Malik popne na glogov grm, zviznu u prste, a ono iz mraka preko strništa dokasa k njima jelen i 12 vjeverica.

Sjedio je sred šume, u dubu tako velikom, da je u njem bilo 7 zlatnih dvorova i osmo selo, srebrnom ogradicom ograđeno.

5. priča - Bratac Jaglenac i sestrice Rutvica

■ simbolizam brojeva

5 Sklad, ravnoteža, sloboda i zadovoljstvo, eter, Merkur, komunikacija. Broj 5 je zbroj prvog parnog i prvog neparnog broja (2+3), spoj zemlje (2) i neba (3), brak žene i muškarca. Broj sklada, ravnoteže, središta. Simbol čovjeka: 5 prstiju, 5 osjetila, 5 elemenata. Ljudi koji su skladu s ovim brojem su komunikativni putnici skloni promjenama, ljubitelji osobne slobode, privlačni su i kreativni.

■ sadržaj

- ljudski likovi: kneginja i sin (božjak Relja), Milojka, Rutvica, Jaglec
- mitski i životinjski likovi: Zmaj ognjeni i 7 vila Zatočnica, orao Klikun, Medvjedica Medunka, ptica Bukač

Kneginja u bijegu ostavi Milojki zlatni pojas i križić koja ih na samrti daruje svojoj djeci. Orao otme Rutvicu, a Jaglec krene u potragu za njom. Vile ga pokušaju ubiti, ali ne uspiju i on pronađe sestru. Knežević polazi u potragu za pojasom i križićem, ubije zmaja i izbavi djecu s planine, povratu kneževinu mirnim putem i oženi se sa Rutvicom.

- pokretač radnje: rat, smrt
- prevaga i rezultat: Reljina snaga i Rutvičina odmjeranost, kneginjina mudrost, čovjek se više ne boji prirode i prirodnih sila, misli da može sve sam i da mu više nije potrebna pomoć

Muški broj: Relja pobjeđuje Zmaja i svoju nasilnu prirodu; odricanje od moći u ime mira – najveća moguća pobjeda, pobjeda nad samim sobom, uz prihvaćanje vodstva od strane Rutvice i majke.

S lijeve strane ide Rutvica, opasala se zlatnim pojasom, a u ruci njiše kandilo od srebra. Iz kandila bijeli dim se vije. Među djecom stupa silan Relja. Čudno mu je, tolikom junaku, što ga vode svijeca i kandilo, a ne vodi ga sablja okovana.

Romantičan mit o zmaju, princu i princezi.

■ upotreba brojeva

U Kitež-planini bijaše se još zaklonio posljednji Zmaj Ognjeni, a dvorilo ga 7 vila Zatočnica.

7 dana vila dozivala, 7 dana Rutvica odgovara.

- Idem majko, donijet ću pojas i križić, ma gdje bili! Triput će mi ojačati snaga kneževska na pogledu njihovu!

- Jesi li ih možda ostavila na dnu svojeg tvrdog grada, u sedmom podrumu, pod 7 ključeva?

- Nisam, sine, i dobro je da nisam, jer je neprijatelj ušao u moj tvrdi grad, otvorio je i razvalio utrobu njegovu, pretražio je devetore podruma i nahranio konje svoje biserom iz riznica mojih.

Daleko je do Kitež-planine, ali Relja lako puta saznavaše, jer je Kitež-planina poznata i u sedmom carstvu sa svoje strahote.

Kad je Relja za 7 dana puta stigao k majci, uz prozor ga majka dočekala, pak ga gleda: ide Relja, bez sablje, bez križa i bez pojasa.

6. priča - Lutonjica Toporko i devet župančića

■ simbolizam brojeva

6 Savršenstvo, pobjeda, materijalna dobit, briga za porodicu i društvo, harmonija, stabilnost, Venera. Savršeni broj jer je jednak sumi svojih djelitelja (1, 2, 3) pa predstavlja težnju za stabilnošću i harmonijom. Bog je stvorio svijet u šest dana, kocka koja se koristi u kockanju na sebi ima šest kao najveći broj i zbog toga simbolizira pobjedu i korist koju imamo od nje. Ljudi koji su rođeni pod njegovim utjecajem su vrlo odgovorni i usmjereni na pomaganje onih s kojima su povezani. Porodica im je najvažnija, pa se često žrtvuju kako bi svojim bližnjima omogućili sreću i sigurnost. Ako nisu uravnoteženi, ljudi broja 6 postaju neodlučni i ovisni o drugim ljudima, ljubomorni su i donose loše odluke. Simbolizira suprotstavljanje Stvoritelja i stvorenog i dinamičku ravnotežu koja se iz toga rađa. Dvostruka trojka.

9 Opraštanje, bezuvjetna ljubav, služenje, iskrenost i idealistički pogled na svijet, Neptun. Ljudi koji slijede put devetke su umjetnici življenja, zanimaju ih globalni problemi i vode računa o svim ljudima. Devetka je trostruka trojka, šestica u starijem, mudrijem i tolerantnijem izdanju. Kako je riječ o najvećem neparnom jednoznačenkastom broju, tako je i njegova snaga u brizi za cjelokupnost.

■ sadržaj

- ljudski likovi: župan Jurina, 9 sinova, tesar i baka, Toporko, dvorski
- mitski likovi: djed Neumijka

Župan nije imao djece. Iskazivao je brigu za prirodu, pa je djed Neumijka pretvorio 9 javorova u njegovu djecu. Od grmića koji je rastao uz njih postao je drvodjelin sin. Županići rastu u dvoru - učeni su, Toporko u prirodi - mudar je. Dvorski mrzi županove sinove i odluči ih ubiti sjekirom. Drvodjela, po njegovoj želji, od Toporka napravi držak sjekire. Toporko ga onesvijesti i pobjegne s braćom. Djed ih poučava, ali previše surovo pa ih Toporko izbavi i vrati ocu, a oni se osvete dvorskom.

- pokretač radnje: Županova briga, zanemarivanje savjeta, želja Toporka da vidi braću, slabljenje civiliziranog čovjeka (županići bez kose, neplodnost), razdvajanje bogatih od siromašnih, mržnja dvorskog, tvrdoća Neumijke, mudrost Toporka.
- prevaga i rezultat: Toporkova snalažljivost.

U ludo sam diz'o zidove do neba - misli on - nisu meni mîri i zidovi djecu sačuvali, nego rupa, koju kepčić probi! Pa našto mi onda mîri i zidovi?

Ženski broj: pobjeđuje Toporko, uz pomoć bake. Anomalija – autorica aludira na narušavanje ženskog principa u kršćanstvu i pokušaj ispravljanja štovanjem Majke Božje.

Još jedan mit poznat u svim kulturama: neobično rođenje i božansko podrijetlo istaknutog pojedinca koji reformira svijet i učini ga boljim.

■ upotreba brojeva

Na rudinici probilo iz zemlje 9 javorića, ali im niotkuda vode nema.

U tome se ljeto 3puta izmijenilo, te jednoga jutra župan Jurina izišao na kulu grada svoga.

Neka ti usijeku 9 javorića, neka ti donesu 9 panjića. A ti pripremi 9 kolijevki i naredi 9 dadilja, nek zibaju panjiće od prve zvijezde pa do pola noći. Kada bude noći o ponoći, oživjet će 9 panjića, i evo ti u dvoru 9 župančića.

Dok se one oda sna prenule, al u kolijevkama 9 momčića k'o 9 rumenih jabuka.

Ovo ti je crni čavlić, 3 put prekovan.

Župan darivao sinovima 9 vrančića i 9 tankih kopalja.

Pripovjedi mu, kako u njeg 9 braće imade, 9 javorića, 9 kićenih župančića.

Ima kamen sedmi u zidu sa sunčane strane. Najtanji je i slabo prikrojen. Tamo stani, tamo kucni, tamo braću zovni!

Upriješe sve devetero svoje ručice o kamen, otisnuše se sve devetero nožicama, a Toporko iz vana kamen potezao.

S visine stane se spuštati oblak, na njemu djed Neumijka, a oko njeg devet oblačića, kano devet sivih galebova, i još deseti mali pramak magle, kano repić u mišića.

Al' se djed Neumijka već otisnuo hodati. Jedanput koraknu, pola neba prođe, dvaputa korakne, drugu polovicu — a kad treći puta, eto ih sviju zajedno onoj gori na sljemenu.

U mene ćete do moje volje đakovati. Valja vam 7 mudrosti izučiti, za koje još nikada čuli niste.

Te kad prvog jutra djeca s njime kroz krošnje silazila, odnijele grane župančićima kalpake: ostali župančići ćelavi gologlavi. A kad drugog dana preko trnja s maglom silazili, sadrlo im trnje plave dolamice: ostali župančići u goloj košuljici. Kad trećega dana niz litice, od zuba do zuba, izgubili oni i sjajne čizmice. Pa kad četvrtog jutra još i sitna kiša pala, a župančićima kosa do ramena porasla, nitko živ ih prepoznao ne bi, da su ono oni isti župančići: bos, gologlavi, u samoj košuljici, a kosa do ramena.

Nabrat ću ti dvanaest punih kuzolića. Polovica nek je tebi jednome, a polovica nama deseterima.

■ karakteristike drugog ciklusa

4. pripovijetka: Crna sila izbacuje sustav iz ravnoteže, a bijela ga vraća. Ljudi usvajaju duh zajedništva, moral, solidarnost.

5. pripovijetka: ljudi su bijela sila (heroji, sveci, žrtve), više nisu samo dio prirode, izdižu se nad njom, pomoć im više nije potrebna, uništavaju nosioce crne sile (Zmaj, vile). Vrijeme starog svijeta, svijeta magije, divova, vila, patuljaka i zmajeva je završeno.

6. pripovijetka: slabljenje čovjeka u civilizaciji, pomoć mu je ipak potrebna, Crno-bijela sila – strogi Bog-otac, Toporko. Daljnji razvoj razuma, odlučnosti i snalažljivosti, racionalna upotreba sile, miroljubivost, razvoj strateškog, dugoročnog promišljanja, usmenu predaju zamjenjuju knjige, politeizam se povlači pred monoteizmom. Pismenost, stroga obuka i naukovanje. Ljudi teško odoljevaju iskušenjima, ali ostaju dobri i požrtvovani.

III. ciklus *Zrelost, vrijeme materije*

7. priča - *Sunce djever i Neva Nevičica*

■ simbolizam brojeva

7 Mudrost, duhovnost, sveukupnost promjene, Sunce. Sedam dana u tjednu, vidljivih planeta, etapa stvaranja. Svečanosti Apolonovog kulta su se slavile sedmog dana u mjesecu, kada se održavaju i narodne svečanosti u Kini. Broj sedam pojavljuje se i u bezbrojnim grčkim mitovima, sedam žica na Apolonovoj liri, sedam krugova u Kretskom labirintu stvaranja, sedam Hesperida.

Ljudi rođeni pod njegovim utjecajem nemaju velikih materijalnih prohtjeva i bave se duhovnim razvojem, filozofijom i religijom. Ukoliko nisu uravnoteženi, oni se odvajaju od ostalih ljudi i skloni su kriticismu.

■ sadržaj

- ljudski likovi: mlinar i mlinarica, Neva Nevičica, carevna, Oleh ban
- mitski likovi: Mokoš (ona, dobra-zla, ženski aspekt svemira, materija), Sunce

Mlinar želi uzeti Mokoš pola žita za mljevenje, a Neva joj samelje bez naknade. Mokoš joj pomogne da ode iz mlina. Ne želi postati dvorkinja, nego se uda za siromašnog Oleha bana.

Napadne ih velika vojska, ali se Nevčica, Oleh i njegovi ljudi ne žele predati, već izabiru neminovnu smrt u borbi. Nevčica pozove Mokoš upomoć, ona ne htjede pomoći, jer je Nevčica nije poslušala. Pomogne joj Sunce.

- pokretač radnje: Nevina dobrota, ljubomora carevne
- prevaga i rezultat: snalažljivost i dobrota Nevčice, pobjeda Sunca (mudrosti) kojeg i Mokoša (materija) sluša, pobjeda ljubavi i idealizma nad materijom

Muški broj: pobjeđuje Sunce, uz pomoć Mokoš.

Novi, romantični mit o idealizmu, požrtvornosti, čistoći i plemenitosti duha i ljubavi.

■ upotreba brojeva

Pofalit će mi za pogaču kolednicu, jer eto u mene 6 sinova, a sedmo unuče Sunce danas mi se rodilo.

Okolo hrastove gradine 3 okopa, a nasred gradine čađavi dom.

Uzvaše 20 junaka i 20 ubogih sirota, a više naroda i ne bilo u pustoj banovini.

(20 – snaga, strast, visoki ideali)

Tako naredili, tako uzvali, a što ono bijahu svatovi i što se pjevalo po pustoj banovini, toga više nema za 100 godina ni u 9 carevina.

8. priča - Jagor

■ simbolizam brojeva

8 Ravnoteža, društvena moć, koncentrirana energija, ispravno djelovanje, Mars. Objedinjuje četiri glavne i četiri sporedne strane svijeta i tako opisuje sva moguća kretanja. Budistički Kotač zakona i Egipatski kotač imaju po 8 žbica. Osnov Knjige promjena čini 8 triagrama koji kombiniranjem daju 64 heksagrama.

Broj 8 simbolizira za najveća postignuća unutar ljudskog društva. Prilikom korištenja, energija ovog broja razvija se u veliku moć koja nije osobnog nego društvenog karaktera.

■ sadržaj

- ljudski likovi: Jagor, otac, maćeha
- mitski i životinjski likovi: Bagan, Poludnica, bijeli starac, koza i kravica

Jagor se pred maćehom, po Baganovom savjetu, skloni u staju. Maćeha ga pošalje u polje ocu, napadne ga Poludnica i odvuče pod zemlju (dolazak novog, industrijskog doba) i tamo zatoči. Bagan savjetuje oca kako da ga spasi, ali ovaj zaboravi rečeno i pogine. Dječaku spas donesu koza i kravica. Bagan pobijedi maćehu uz pomoć malih stvari: zrna pšenice, niti vune i vlati sijena. Maćeha i Poludnica se dogovore kako da opet zarobe dječaka, ali se umiješa bijeli strarac, a Bagan povuče imanje i ubije i maćehu i Poludnicu.

- pokretač radnje: maćehina zloća, Poludničina pohlepa

- prevaga i rezultat: pomoć životinja i duhova, povratak na imanje. Ženski broj: pobjeda drevnih sila i prirode – spisateljčina želja, u stvarnosti to se (još) nije desilo – pobjeda maćehe i poludnice

Ovdje spisateljica koristi tehniku drevnih pripovjedača: okretanje šešira naopako. Kada bi došli do kraja priče, koji u stvarnosti nije onakav kakav bi oni željeli da jest, skinuli bi šešir s glave i okrenuli bi ga za 180°. Na taj način su simbolički dali do znanja slušaocima da je kraj suprotan od onog što će ispričati i projicirali svoju namjeru na slušaoce, ugradili u njih želju za promjenom stvarnosti. Sjećamo li se priča koje su i nama pričane u djetinjstvu? Pune su čarobnih štapića, kristalnih kugli i čarobnih napitaka. Na taj način su određene stvari projicirane u našu psihi i psihe predhodnih generacija i one su to i ostvarile: kristalne kugle: televizori, mobiteli, računala, čarobni štapići: daljinski upravljači, čarobni napitci: ljekovi, vitaminski preparati ..., sa svim onim lošim negativnim stvarima koje idu uz to: lijenost, ovisnost, ...

Novi mit o padu čovjeka u stanje bezgranične pohlepe, prožet namjerom da se iz tog stanja iziđe.

■ upotreba brojeva

Oko gumna 12 peći: 6 crvenih, iz njih crven plamen bje, a 6 žutih, iz njih žuti plamen bje.

Vani mjesečina, na mjesečini koliba i pojata ko dvije šačice, a polje i dvorište ko 2 dlana - sve pleterom opleteno. Polje u 3 sloga, sva 3 izorana.

Tako dan za danom - za sva 4 dana.

■ karakteristike trećeg ciklusa

7. pripovjetka: Čovjek uz pomoć razuma ovladava materijom. Vrhunac razuma, humanizam, renesansa, prosvjetiteljstvo, želje za slobodom i realizacijom uzvišenih ideala, Francuska građanska revolucija.

8. pripovjetka: Industrijalizacija, opčinjenost materijalnim, potrošačko društvo, ovisnost o udobnosti i trenutnom zadovoljenju želja, izdaja uzvišenih ideala, započelo krunisanjem Napoleona za cara, stvarno odustajanje od parole sloboda-jednakost-bratstvo, zamjena parolom red-sigurnost-efikasnost. Povratak drevnih sila, otvoreni rat čovjeka i prirode (veliki predatori) se pretvara u gerilski (virusi, bakterije), što je simbolički prikazano u osmoj priči: pobijeda nad maćehom uz pomoć malih stvari: zrna pšenice, niti vune i vlati sijena.

Ivana Brlić-Mažuranić završava ciklus s ovom pričom, koja ima istu poruku kao i prva: povratak na početak, miran suživot sa drugim ljudima i sa prirodom – povratak u raj.

Čovjek je rođen slobodan, a ipak je posvuda u okovima. Ljudski je razvoj krenuo krivim putem s prvom osobom koja je, nakon što je ogradila komad zemlje, rekla - Ovo je moje.

Rousseau

Autorica *Priča iz davnine* iznijela je svoje viđenje evolucije čovjeka u formi mita, koje je u ovom tekstu prevedeno na suvremeni jezik. Netko drugi bi nesumnjivo ponudio ponešto ili skroz drugačije viđenje/prijevod.

priča	značenje
I. ciklus	Djetinjstvo, vrijeme prirodnih sila
1. Potjeh	Izgon iz raja (gubitak jedinstva)
2. Ribar	Dualnost (nasilje, borba za opstanak u novom svijetu)
3. Regoč	Potop (kraj djetinjstva, davnog doba, politeizma, obnova jedinstva)
II. ciklus	Mladost, vrijeme ljudi
4. Šuma	Žena i zmija (svitanje razuma, monoteizam)
5. Jaglenac	Zmaj, junak i princeza (razvoj razuma, početak uređenog društva)
6. Toporko	Trijumf monoteizma (nadmataje pojedinca i društvenog poretka, duhovnog i svjetovnog, vrhunac razuma, odbacivanje okrutnosti, moralnost, pravedno društvo, novo jedinstvo)
III. ciklus	Zrelost, vrijeme materije
7. Neva	Idealizam (ljubav nadjačava društvene norme, prevlast razuma nad materijom, ideala nad materijalizmom, kvaliteta nad kvantitetom)
8. Jagor	Materijalizam (preokret: pobjeda materije nad razumom, industrijalizacija, gubitak kontrole, ponovno jačanje davnih sila unutar i izvan čovjeka)

Priče su, kao i svijet u kojem živimo utemeljene na tri osnovna ciklusa i na njihovim kombinacijama:

1. ciklus broja 3 (klasifikacijski ciklus) – neutralno, pozitivno, negativno; tri koordinatne osi (duljina, širina, visina); prošlost, sadašnjost, budućnost
2. ciklus broja 4 (ciklus cikličkih promjena) – proljeće, ljeto, jesen, zima; djetinjstvo, mladost, zrelo doba, starost
3. ciklus broja 7 (potpuni ciklus ili ciklus stvaranja) – sedam dana u tjednu; sedam faza stvaranja (stvoritelj, energija i materija, prožimanje stvoritelja i stvorenog, anorganski život, organski život, čovjek, slobodna volja)

Najpoznatija kombinacija ovih ciklusa je $3 \times 4 = 12$, broj mjeseci ili sati u danu.

Dio koji slijedi nije tako jednostavan i jasan. Ima li ovo što slijedi smisla, je li u pitanju niz slučajnosti, majstorski plan ili nešto treće? U svakom slučaju je intrigantno i zanimljivo.

Pogledajmo kako se Ivana Brlić-Mažuranić poigrala brojevima!

Priče u brojevima

■ zbroj rednih brojeva priča

priča

1. Potjeh

2. Ribar

3. Regoč

4. Šuma

5. Jaglenac

6. Toporko

7. Neva

8. Jagor

$$1+2+3+4+5+6+7+8=36$$

ukupno: 36

nebo - energija, misao, planski, smišljeno

■ broj poglavlja u pojedinoj priči i broj likova koji su navedeni u naslovu priče

priča	poglavlja	broj likova u naslovu
1. Potjeh	7 (priča svih priča)	1
2. Ribar	3 (otac, majka, sin)	2
3. Regoč	2 (Regoč, Kosjenka; 2 sela)	1
4. Šuma	3 (majka, sin, žena; Domaći, Tintilinić, Stribor)	1
5. Jaglenac	19 (neovisnost, sloboda)	2
6. Toporko	8 (društvena moć)	10 (uspjeh uz velike napore)
7. Neva	0 (beskonačno savršenstvo, sve i ništa)	2
8. Jagor	4 (sveobuhvatnost)	1
ukupno:	46 (ambicija, hrabrost)	20 (snaga, strast, ideali)

■ broj slova u imenima u naslovu i broj slova u naslovu pojedine priče

priča	broj slova u imenima	broj slova u naslovu
1. Potjeh	6	24 (ljubav i majčinstvo)
2. Ribar	7	23 (promjene i prilagođavanje)
3. Regoč	5	5
4. Šuma	7	14 (uravnoteženje energije)
5. Jaglenac	8+7 (sklad)	30
6. Toporko	15	30 (kreativnost i komunikativnost)
7. Neva	5+12 (napor i uživanje)	24
8. Jagor	5	5
ukupno:	77 (lijepo izražavanje)	155 (kontrola misli)

Zanimljivi niz slučajnosti ili se autorica zaista vješto poigrala brojevima?

■ broj likova u tumaču imena pojedine priče

priča	tumač imena
1. Potjeh	2
2. Ribar	7
3. Regoč	2
4. Šuma	2
5. Jaglenac	3
6. Toporko	2
7. Neva	4
8. Jagor	2
ukupno:	24

- simbolika broja 24 - ljubav i majčinstvo, zatvaranje kruga, jedinstvo suprotnosti (dan i noć)

■ broj ljudi, životinja i mitskih bića u pojedinoj priči

priča	ljudi	životinje	mitska bića
1. Potjeh	4	0	5
2. Ribar	4	4	8
3. Regoč	3	2	2
4. Šuma	3	6	6
5. Jaglenac	7	6	8
6. Toporko	22	4	1
7. Neva	46	7	2
8. Jagor	3	3	4
ukupno	93	32	31

Čim se čovjek pojavio, sve je bilo potpuno. Jer, sve je u čovjeku sadržano. On u sebi ujedinjuje sve oblike.

Helena Petrova Blavitzky

■ upotreba riječi Bog u pojedinoj priči

priča	broj riječi
1. Potjeh	0
2. Ribar	0
3. Regoč	7 (duhovnost, mudrost)
4. Šuma	10 (uspjeh uz napor)
5. Jaglenac	6 (savršenstvo, pobjeda)
6. Toporko	0
7. Neva	0
8. Jagor	2 (razdvajanje, sukob)
ukupno:	25 (dvosmislenost)

Zbroj rednih brojeva priča u kojima se riječ Bog pojavljuje: $3 + 4 + 5 + 8 = 20$ (snaga, strast, ideali).

Umnožak rednog broja priče i broja pojavljivanja: $3 \times 7 + 4 \times 10 + 5 \times 6 + 8 \times 2 = 107$

(novi početak, slušaj svoju intuiciju).

■ upotreba riječi **Bog/ Bože/ Božj*** u pojedinoj priči

priča	broj riječi
1. Potjeh	0
2. Ribar	0
3. Regoč	20 (snaga, strast, ideali)
4. Šuma	15 (sklad)
5. Jaglenac	14 (uravnoteženje energije)
6. Toporko	4 (materija, razum, red)
7. Neva	0
8. Jagor	4
ukupno:	57 (izdaja, problemi)

Zbroj rednih brojeva priča u kojima se navedene riječi pojavljuju: $3 + 4 + 5 + 6 + 8 = 26$ (nastojanje da se izbjegnu pogreške).

Umnožak rednog broja priče i broja pojavljivanja: $3 \times 20 + 4 \times 15 + 5 \times 14 + 6 \times 4 + 8 \times 4 = 246$ (suradnja, harmonija).

■ upotrebljeni brojevi i njihova frekvencija

ukupno																					
broj	0	½	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	12	20	30	50	100	200	500	1000	20
frekvencija	2	14	161	169	52	8	3	6	23	2	50	20	5	4	1	2	10	1	1	3	537

Autorica je u *Pričama iz davnike* koristila 20 različitih brojeva, ukupno 537 puta na 88 stranica teksta, što daje 6 brojeva po stranici. *Priče* se, zajedno sa naslovima, sastoje od 44 131 riječi; znači da je svaka 82. riječ broj.

Zaključak

■ o mitu

Mit (grčki), predznanstveno, fantazijom prožeto, magično-religijsko kazivanje koje se izriče pričom, bajkom, pjesmom; njime narodi na primitivnom stupnju razvoja objašnjavaju postanak svijeta (kozmogonija), legende o djelima božanstava (teogonija), o postanku i prekogrobnom životu ljudi (antropološki mitovi), o postanku plemena i rodova (etiološki mitovi) i dr. Mitski oblici mišljenja obuhvaćaju neka kazivanja o povjesnim osobama kojima je u procesu dehistorizacije puk pridodavao mitološke osobine.⁷

Za razliku od suvremenih priča koje su plošne, linearne, logične i odnose se na materijalni svijet, mitovi su višeslojni, razigrani i govore o međudjelovanju materijalnog svijeta i svijeta ljudskih želja i mašte. No, nije li sve što je čovjek kreirao prvo bilo zamišljeno u njegovom umu? I nije li mašta ponekad ljepša i stvarnija od stvarnosti?

Za suvremenog čovjeka sve je ili: dobro ili loše, uroda ili neugoda, prijatelj ili neprijatelj, dobitak ili gubitak. U mitovima, suprotnosti se ne isključuju nego nadopunjuju i daju potpunu istinu. Jedan je i početak i kraj i sve i ništa i punina i praznina, dva je i razdvajanje i spajanje i sklad i nesklad, tri je i završetak i novi početak ...

Mitovi sadrže bljesak svijetlosti koji nakratko vide oni koji su spremni uložiti trud i upustiti se u avanturu aktivnog učenja i istraživanja. I to je i najvažniji dio poruke drevnih i suvremenih pripovjedača mitova i legendi: ništa ne pada s neba, pasivno učenje je beskorisno, uložiti trud i razvit ćeš svoj um i spoznati pravu istinu.

Oni nas vode dalje od podataka i informacija, preko znanja, do razumijevanja i mudrosti – duboke i uravnotežene, spoznaje o životu kao cjelini i čovjeku kao čarobnom dijelcu nikada završene, a ipak savršene sveukupnosti.

■ o brojevima

Brojevi ne izražavaju samo količine nego i ideje i sile. Svaki broj ima određeno svostvo, po vjerovanjima drevnih naroda slučajnost ne postoji, sve je dio Jednog i jednog velikog šarenog i razigranog tkanja koje se zove život.

Za Platona je tumačenje simbola i brojeva najviši stupanj spoznaje i bit kozmičkog i unutarnjeg sklada, a brojanje i računanje je najniži stupanj umjeća matematike (Regoč ne zna skoro ništa osim brojati).

Pitagora kaže da je svemir urađen prema brojevima i geometrijskim oblicima.

U *Pričama iz davnine* autorica je brojeve je upotrebljavala dvojako i na način nepoznat modernim pripovjedačima: da bi postigla i održala željeni ritam radnje, i kao simbole u funkciji isticanja određenih karakteristika radnje i likova.

⁷ Mit. Hrvatski leksikon. <http://www.hrleksikon.info/definicija/mit.html> (pristupljeno 12. veljače 2017.).

■ o autorici

*Iz grmena velikoga lafu izać trudno nije,
u velikim narodima geniju se gnj'jezdo vije...*

Njegoš

Ivana Brlić-Mažuranić, vrlo obrazovana i inteligentna, žena koja je bila ispred svog vremena, dokaz je da i iz malog grma može izići velika lavica i da se velike istine mogu iskazati i u malim pričama. Da je autorica još živa, mogla bi napisati i devetu priču i time završiti i treći ciklus razvoja ljudskog roda.

Autorica je na svoj način obradila ključne teme drevnih mitova i definirala i ispričala ključne, nove mitove našeg doba.

U priče su utkane mnoge mudre poruke, npr:

Čobani i čobanice poustajaše, pa stadoše viriti, sve jedan iza drugoga stojeći, na Kosjenku, a onda oni, koji se bijahu najgore uplašili, najprije priđoše k njoj, jer bijahu u svemu najhitriji.

Po savjetu bake i djeda učiniše samo jedno selo i jedno gumno, jednu crkvu i jedno groblje, kako više ne bi bilo zlobe ni nesreće.

A u tvrdom gradu, međutim, kićena gospoda jednako su pila i pirovala. No ovo je trajalo već odviše godina, pak premda bijahu podrumi i riznice tvrdoga grada najbogatiji u sedam carevina, ipak je nakon toliko godina počelo u njima nestajati alema. Nevjerne sluge odmah se pobuniše, čagljali se razbjegoše, straže ostaviše svoja mjesta. Al sve ovo još ne zabrinu gospodu, jer bijahu izgubili pamet od vina i pirovanja.

U ludo sam diz'o zidove do neba- misli on - nisu meni mîri i zidovi djecu sačuvali, nego rupa, koju kepčić probi! Pa našto mi onda mîri i zidovi?

Tražite i izaberite što ima najsitnije u kolibi i u pojati. Na onom će joj se snaga razbiti.

I na samom kraju:

- Ivana Brlić Mažuranić: $5 + 5 + 9 = 19$ (sloboda)
- *Priče iz davnine*: $5 + 2 + 7 = 14$ (snažna energija koju je potrebno uravnotežiti)
- matematika *Davnine*: $10 + 7 = 17$ (neizbježno, naporan rad i uživanje u njegovim plodovima).

Literatura

Brlić-Mažuranić, Ivana. 1985. *Priče iz davnine*. Logos. Split.

Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain. 2007. *Rječnik simbola*. Jesenski i Turk. Zagreb.

Hogben, Lancelot. 1953. *Brojevi i stvarnost*. Novo pokolenje. Beograd.

Schwab, Gustav. 2004. *Najljepše priče klasične starine, dio prvi*. Globus media. Zagreb.

Schwab, Gustav. 2004. *Najljepše priče klasične starine, dio drugi*. Globus media. Zagreb.

Wilkinson, Philip. 2012. *Mitovi i legende*. Profil. Zagreb.

Kos-Lajtman, Andrijana; Horvat, Jasna. 2011. Ivana Brlić-Mažuranić, Priče iz davnine: Nova konstrukcija izvora i metodologije. *Fluminensia* 23/1. 87-99.

Životopis

Jurica Barišin, nastavnik matematike i fizike, završio je 1986. studij matematike i fizike na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Splitu. Profesionalni rad je započeo u računskom centru *Jugoplastika* u kojem je radio od 1989. do 1990. godine, kao programer. U periodu od 1991.-1992. radio je u nekoliko srednjih škola: Tehničkoj školi, Trgovačko-ugostiteljskoj školi u Splitu, Kamenoklesarska školi u Pučišćima, te u I. gimnaziji u Splitu (od 1993. do danas) u svojstvu nastavnika matematike i fizike. Predavao je na Kemijsko-tehnološkom fakultetu, od 1986. do 1989. godine, kao asistent za predmete Matematika I. i Matematika II., a od 1993. do 1998. godine je na Privatnoj srednjoj ekonomskoj školi bio profesor matematike i statistike. Na Veleučilištu u Splitu pet je godina bio asistent za predmete Matematika I. i II., Statistika te Primijenjena i numerička matematika.

Objavio je stručni rad *Suvremena škola: Vrste učenika te metode i oblici rada s njima*, u Školskim novinama (broj 5, 10. II. 2015). Sudjelovao je na stručnim skupovima Agencije za odgoj i obrazovanje te stekao zvanje nastavnika savjetnika.



Informacijska pismenost i razvoj kritičkog mišljenja

izv. prof. dr. sc. **Ivanka Stričević**
istricev@unizd.hr

Odjel za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru

Ivana Perić
iprelasperic@gmail.com

OŠ Petra Preradovića, Zadar

Sažetak

Razvoj informacijske pismenosti neodvojiv je od kompetencija koje uključuju kritičko mišljenje jer ona podrazumijeva proces pristupanja informacijama i postupanja s njima. Suvremeni koncepti informacijske pismenosti okrenuti su višim oblicima mišljenja jer je pristup informacijama danas sve manje problem. Problem je ono što se s pronađenim informacijama čini, pa je ključno pitanje u obrazovanju kako osposobiti učenike za istraživačko učenje čiji je cilj od informacija stvoriti novo znanje. Istraživanje zahtijeva otvorenost uma, ali i sposobnost procjene informacija kojima raspolažemo. Viši oblici mišljenja uključuju upravo kritičko mišljenje kao neophodno za procjenu i vrednovanje informacija i postupanje s njima. Ono je proces konceptualizacije, analize, sinteze i evaluacije informacija, a obilježava ga sposobnost refleksivnog razmišljanja, propitivanja pretpostavki i logičkog zaključivanja. Bez navedenih sposobnosti, koje se često nazivaju i kritičkom pismenošću, primjena vještina informacijske pismenosti nije moguća. Stoga, sinergija informacijske pismenost i kritičkog mišljenja čini okvir za učenje.

Ključne riječi: informacijska pismenost, metapismenost, kritičko mišljenje, refleksivno mišljenje, školska knjižnica.

Abstract

The development of information literacy is inseparable from the competencies that include critical thinking, because it implies the process of accessing information and dealing with them. Contemporary concepts of information literacy are geared towards higher-order thinking skills because access by itself, in this day and age, is less of a problem. The problem is use of information and key issue in education is how to empower students to perform inquiry based learning with the ultimate goal to construct new knowledge from the information. Research process requires openness of mind, and the ability to evaluate information in use. The higher-order thinking skills include critical thinking as a prerequisite for the assessment, evaluation and use of information. It is a process of conceptualisation,

analysis, synthesis and validating of information, and is characterised by the ability of reflective thinking, questioning assumptions and logical reasoning. Without these skills, which are crucial for critical literacy, the application of information literacy skills is not possible. Therefore the synergy of information literacy and critical thinking draws the framework for learning.

Keywords: information literacy, metaliteracy, cycritical thinking, reflective thinking, school library.

Uvod

Informacijska pismenost jedno je od najistraživanijih područja u informacijskim znanostima danas jer brze promjene u stvaranju, prijenosu i korištenju informacija utječu na kompetencije koje su ljudima, kako mladima tako i odraslima, potrebne za učinkovito funkcioniranje u svim segmentima života. Mijenjaju se i spoznaje o informacijskoj pismenosti kao jednoj od životnih vještina, kako ju nazivaju mnogi znanstvenici i stručnjaci. Termin informacijska pismenost pojavio se još 1974. godine, i to u kontekstu novih vještina potrebnih za rješavanje problema na radnom mjestu s obzirom na tehnologije koje mijenjaju prirodu posla⁸. Osamdesetih godina prošloga stoljeća znanstvenici i istraživači promiču shvaćanje da se tim vještinama treba poučavati jer se radi o cjeloživotnim vještinama što uzrokuje intenzivniji razvoj koncepata informacijske pismenosti u području obrazovanja. Teži se standardizaciji potrebnih vještina pa krajem prošloga i početkom ovoga stoljeća nastaje niz standarda koji informacijskoj pismenosti daju željene ishode učenja s gledišta studenata i učenika, a govori se o vještinama pristupa, procjene i korištenja informacija te ishodima učenja unutar tih vještina. Međutim, tehnologije i dalje ubrzano mijenjaju informacijski pejzaž i pitanje pristupa postaje sve manje primarno. S jedne strane sve veći broj ljudi ima pristup, a djeca i mladi u tehničkom se smislu suvereno služe novim tehnologijama. S druge strane, sve naprednija rješenja u traženju informacija nude mogućnosti pretraživanja koje zahtijevaju sve manje usko specijaliziranih znanja. To je vrijeme kada se u istraživanjima informacijske pismenosti pozornost počinje usmjeravati ne više na pribavljanje informacija, nego na ono što se s njima čini.

Školska knjižnica, percipirana do tada uglavnom kao posuđivaonica, transformira se u središte učenja⁹ u kojem su informacije i izvori temelj za stvaranje novoga znanja. Ne knjižnica u školi,

⁸ Usp. Badke, William. 2010. Foundations of information literacy : Learning from Paul Zurkowski. *Online* 34/1. 48.

⁹ Todd, Ross J.; Kuhlthau, Carol C. 2005. Student Learning Through Ohio School libraries, Part 1: How effective School libraries Help Students. *School Libraries worldwide* 11/ 1. 63-88.
https://www.researchgate.net/publication/265043672_Student_Learning_Through_Ohio_School_Libraries_Part_1_How_Effective_School_Libraries_Help_Students (pristupljeno 20. ožujka 2017.).

nego škola u knjižnici¹⁰, ističe Henri opisujući informacijski pismenu školu. Informacije i izvori su tu i manja se pozornost pridaje tzv. vještinama mišljenja nižega reda, naziva ih se čak tehničkim vještinama, a bitno veća pozornost pridaje se onomu što se s informacijama čini od shvaćanja istraživačkoga problema te procjene i evaluacije informacija, do stvaranja novog znanja na temelju informacija. Naglasak je, dakle, na vještinama mišljenja višeg reda koje uključuju promišljanje, odabiranje, analizu, sintezu, usporedbu i logičko zaključivanje.

U osvještavanju informacijske potrebe, dakle definiranju informacijskog problema i uporabi informacija, ključnu ulogu igraju promišljanje, propitivanje i zaključivanje na temelju argumenata, tj. kritičko mišljenje. No, prije rasprave o povezanosti informacijske pismenosti s vještinama kritičkoga mišljenja potrebno se još jednom vratiti na sam pojam informacijske pismenosti danas.

Informacijska pismenost kao metapismenost

Već desetljećima bilježimo pojavu različitih vrsta pismenosti pod različitim nazivima i tendenciju da se uspostavi neki sustav odnosa među njima - između informacijske, digitalne, medijske, vizualne, kritičke itd. Prije desetak se godina intenzivnije javljaju tendencije objedinjavanja različitih pismenosti (*literacies*) jednim pojmom koji bi obilježio svu složenost čitanja i pisanja, odnosno preuzimanja i stvaranja informacija u sve dinamičnijem digitalnom okruženju.

Andretta¹¹ govori o transpismenosti kao onoj koja obuhvaća različite vrste pismenosti i višestruke komunikacijske kanale koji zahtijevaju aktivnu participaciju u stvaranju i korištenju linearnih i nelinearnih poruka, odnosno o sposobnosti čitanja, pisanja i interakcije kroz različite platforme, alate i medije. Cordes¹² raspravlja o pojmu multimodalna pismenost koji se javlja još početkom novog stoljeća te naglašava da se informacije nalaze u multimodalnom kontekstu pa je multimodalna pismenost sinteza mnogostrukih načina komunikacije koji mogu rezultirati transformacijom u forme koje sadrže nova višestruka značenja.

Međunarodna udruga za pismenost (International Literacy Association, ranije International Reading Association) uvodi pojmove nove pismenosti¹³ i višestruke pismenosti

¹⁰ Usp. Henri, James. 2008. Intervju. Škola unutar knjižnice, a ne obrnuto! Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu 19/88-81. 5-7.

¹¹ Usp. Andretta, Susie. 2009. Transliteracy: Take a walk on the wild side. IFLA. Milano. <http://eprints.rclis.org/14868/1/94-andretta-en.pdf> (pristupljeno 22. ožujka 2017.).

¹² Usp. Cordes, Sean. 2009. Broad Horizons: The Role of Multimodal Literacy in 21st Century Library Instruction. IFLA. Milano. <http://conference.ifla.org/past-wlic/2009/94-cordes-en.pdf> (pristupljeno 22. ožujka 2017.).

¹³ Usp. International Literacy Association. 2010. Standards 2010: Glossary. <https://www.literacyworldwide.org/get-resources/standards/standards-for-reading-professionals/standards-2010-glossary> (pristupljeno 22. ožujka 2017.).

(*multiliteracies*)¹⁴. Višestruku pismenost određuju multiplicirani modaliteti komunikacije pa je ona sklop beskrajnih i fleksibilnih višestrukih pismenosti potrebnih za funkcioniranje u raznovrsnom kontekstu i okolini.

U objašnjenjima svih ovih triju koncepata pismenosti uvijek se uzimaju u obzir vještine koje su imanentne informacijskoj pismenosti, ali s naglaskom na promijenjene uvjete stvaranja, preuzimanja i korištenja informacija što dovodi do novoga pojma metapismenost. U njezinoj je osnovi spoznaja da se učenje iz škole i nastave širi u sva područja života i u sva životna razdoblja, a informacijsko okruženje mijenja učenje. Postavlja se pitanje gdje se informacije nalaze i kako novi informacijski sustavi podržavaju učenje u najširem smislu riječi. Pojam metapismenosti upozorava upravo na činjenicu da umreženost današnjega društva i društvene mreže učenju daju novu dimenziju. Uči se u razmjeni i komunikaciji s drugima, novi formati i alati pružaju neograničene mogućnosti, a stalni i ubrzani razvoj digitalnog okruženja zahtijeva nove vještine i sposobnosti. Kada govori o digitalnoj pismenosti (još jedno određenje pismenosti u digitalnom okruženju koje se javlja krajem devedesetih godina prošlog stoljeća), Heick¹⁵ kaže da je pismena osoba ona koja je svjesna višestrukih informacijskih izvora, prednosti i nedostataka različitih medijskih formi te vrijednosti i kredibiliteta informacija, a digitalnu pismenost tumači kao sposobnost da se pronađe, evaluiira, koristi, dijeli i kreira sadržaj korištenjem informacijskih tehnologija i interneta. Međutim, internet kao donositelj sadržaja danas se sve više mijenja izvan uloge prijenosnika - ta je uloga zamijenjena povezanošću dijeljenjem što jest jedan od ključnih naglasaka metapismenosti. Metapismenost uzima u obzir upravo okruženje društvenih medija i *online* zajednica. Autori Mackey i Jacobson¹⁶ govore o preispitivanju tradicionalnih definicija informacijske pismenosti jer se stvara samoreferentni okvir koji integrira nove tehnologije i višestruke tipove pismenosti. S kompetencija potrebnih za pristup i opće razumijevanje informacija, događa se pomak prema stvaranju i dijeljenju u participativnom digitalnom okruženju koje uključuje različite pismenosti.

U svojoj biti metapismenost sadrži tzv. kritičku informacijsku pismenost koju Elmborg¹⁷ određuje kao model koji se bazira na kritičkoj pedagogiji i teoriji kritičke pismenosti, a određuje ju razvoj kritičke osviještenosti tijekom koje učenici preuzimaju kontrolu nad svojim životom i aktivnim učenjem, postavljajući i odgovarajući na pitanja važna za njih i svijet oko

¹⁴ Usp. New literacies and 21st-Century Tehnologies: A Position Statement of the Interantional Reading Association. 2009. International Reading Association. Newark, USA. <https://www.literacyworldwide.org/docs/default-source/where-we-stand/new-literacies-21st-century-position-statement.pdf?sfvrsn=6> (pristupljeno 22. ožujka 2017.).

¹⁵ Usp. Heick, Terry. 2014. *The definition of Digital Literacy*. <http://www.teachthought.com/pedagogy/literacy/the-definition-of-digital-literacy/> (pristupljeno 18. ožujka 2017.).

¹⁶ Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. 2011. Reframing Information Literacy as a Metaliteracy. *College & Research Libraries* 72/1. 62-78.

¹⁷ Usp. Elmborg, James. 2006. Prema: Mackey, Thomas P. & Jacobson, Trudie E. Isto.

njih. Mackey i Jacobson¹⁸ zaključuju da je informacijska pismenost metapismenost za digitalno doba jer uključuje mišljenje višeg reda potrebno za korištenje višestrukih tipova dokumenata kroz različite formate medija u suradničkom okruženju. Koncept metapismenosti jasno odmiče informacijsku pismenost od usmjerenosti na vještine na usmjerenost prema učenju. Pritom je okruženje društvenih medija suradnički prostor za pristup i dijeljenje, za odmak od vještina prema razumijevanju informacija kao dinamično stvorenih i dijeljenih *online*. Naime, u današnjem medijskom okruženju oni koji traže informaciju ne trebaju odrediti samo koja im je informacija potrebna, nego istodobno trebaju promišljati i o formatima i o načinu dijeljenja informacija. Istraživač, odnosno učenik u istraživačkom učenju, mora razumjeti vrstu formata i kako on funkcionira u interaktivnom okruženju društvenih medija, da bi mogao promišljati o sadržaju i smjestiti ga u kontekst. Ako informacijsku pismenost sagledavamo kao metapismenost, pitanje vrednovanja informacija postaje još složenije. Evaluacija informacija nije jedna od faza u linearnom nizanju vještina pri tradicionalnom poimanju informacijske pismenosti, nego postaje konstanta u cijelom istraživačkom procesu koji uzima u obzir i sadržaj i format, i dijeljenje informacija na različitim medijima. Metapismenost je informacijska pismenost u suradničkom učenju u digitalnom okruženju. Stoga informacijsku pismenost danas nije moguće promatrati samo kao pristup, evaluaciju i analizu informacija i izdvojeno od aktivnog stvaranja i dijeljenja sadržaja putem društvenih medija i *online* zajednica, dakle, nije ju moguće promatrati izdvojeno od metapismenosti.

Odmak od shvaćanja informacijske pismenosti kao sklopa vještina i željenih ishoda, kako su ju definirali razni standardi za informacijsku pismenost, dobro je vidljiv u promjeni koju je 2016. godine učinilo Američko udruženje visokoškolskih i znanstvenih knjižnica (Association of College and Research Libraries) kada standarde za informacijsku pismenost u visokoškolskom obrazovanju preimenuje u *Okvir za informacijsku pismenost u visokoškolskom obrazovanju*¹⁹, usmjeravajući se na kontekst u kojem se informacije pribavljaju i koriste i na proces u kojem studenti imaju veću ulogu i odgovornost u kreiranju novog znanja. Knjižnice dobivaju novu ulogu u stvaranju okruženja za učenje što zahtijeva ekstenzivniju suradnju s nastavnicima. Ključni koncepti u novom *Okviru za informacijsku pismenost* nude fleksibilnije opcije za implementaciju nego što su to nudili propisani ishodi, a učenje se usmjerava prema afektivnom području i razvoju stavova prema učenju.

Postoji li informacijska pismenost bez kritičkoga mišljenja?

U spomenutom *Okviru za informacijsku pismenost u visokoškolskom obrazovanju* informacijska se pismenost definira kao skup integriranih sposobnosti koje obuhvaćaju refleksivno otkrivanje informacija, razumijevanje kako informacije nastaju i njihove

¹⁸ Usp. Isto.

¹⁹ Usp. Association of College and Research Libraries. 2015. *Framework for Information Literacy for Higher Education*. <http://www.ala.org/acrl/standards/ilframework#introduction> (pristupljeno 18. ožujka 2017.).

vrijednosti, korištenje informacija u stvaranju novoga znanja te etičnom sudjelovanju u zajednicama učenja. U svih šest koncepata predstavljenih u *Okviru*, kritički je odnos prema informacijama, formatima, autoritetima i vlastitom učenju tijekom informacijskog procesa ključan. Procesi u informacijskoj pismenosti i kritičkom mišljenju neodvojivi su jer su ovakva suvremena određenja informacijske pismenosti kao metapismenosti uvjetovana aktivnim angažmanom onoga koji uči - njegovim razumijevanjem, promišljanjem o alternativama, propitivanjem i logičkim zaključivanjem. Još je Dewey, poznati učitelj i knjižničar, početkom prošloga stoljeća uveo pojam aktivne obrade informacija nasuprot pasivnom prihvatanju²⁰ i istaknuo da je težište na mišljenju kojemu treba posvetiti vrijeme i posebnu pozornost. Autorica Grozdanić²¹, raspravljajući o poučavanju i evaluaciji kritičkog mišljenja, ističe važnost ove teme i navodi niz autora koji osvjetljavaju kritičko mišljenje s različitih aspekata, od kognitivnih do aplikativnih u obrazovnoj praksi. Između ostalih navodi i Ennisovo određenje osobe koja kritički misli. Radi se o autoru čija je promišljanja o kritičkom mišljenju moguće jasno povezati s informacijskim područjem i informacijskom pismenošću. Ennis²² o kritički mislećoj osobi govori kao o onoj koja je otvorena uma, trudi se biti dobro informirana, provjerava kredibilitet izvora, razlikuje pretpostavke, razloge i zaključke, procjenjuje kvalitetu argumenata, može uspješno razviti i braniti logičko gledište, postavlja prikladna razjašnjavajuća pitanja, formuliра moguće hipoteze i planira provjere, uzima u obzir kontekst, zaključke donosi s oprezom i sve to integrira kod donošenja odluka. Ennis²³ ističe da je kritičko mišljenje vrlo složeno i teško ga je definirati pa nudi naizgled jednostavno određenje kada kaže da je ono razumno i refleksivno razmišljanje usmjereno na odluku što vjerovati ili učiniti. U informacijskom procesu upravo takvo mišljenje ključno je, kako u promišljanju o informacijskom problemu, vrednovanju informacija i produkciji znanja na temelju informacija, tako i u dijeljenju informacija s drugima. Baš kao i kritičko mišljenje, informacijski proces u istraživačkom učenju ne smije biti slučajan nego svjestan. Osvještavanje vlastite uloge u informacijskom procesu, u pristupanju i postupanju s informacijama, ne događa se samo po sebi - ono zahtijeva poučavanje i vođenje. U svojoj knjizi o vođenom istraživačkom učenju C. Kuhlthau²⁴ govori o odlikama škole koja razvija i njeguje sudjelujuće učenje. Školska knjižnica je središte učenja, a školski knjižničar zajedno s nastavnicima omogućuje i potiče angažirano učenje. Takvu školu Kuhlthau naziva školom 21. stoljeća. U njoj nastavnici pripremaju učenike

²⁰Usp. Dewey, John. 1910. *How We Think*. <http://rci.rutgers.edu/~tripmcc/phil/dewey-hwt-pt1-selections.pdf>. (pristupljeno 18. ožujka 2017.).

²¹ Usp. Grozdanić, Višnja. 2009. Poučavanje i evaluacija kritičkog mišljenja. *Napredak* 150/3-4.380-424.

²² Usp. Ennis, Robert H. 1985. A Logical Basis for Measuring Critical Thinking Skills. *Educational Leadership* 43/2. 44-48. http://www.ascd.org/ASCD/pdf/journals/ed_lead/el_198510_ennis.pdf (pristupljeno 22. ožujka 2017.).

²³ Usp. Ennis, Robert H. 2011. The Nature of Critical Thinking: An Outline of Critical Thinking Dispositions and Abilities.

http://faculty.education.illinois.edu/rhennis/documents/TheNatureofCriticalThinking_51711_000.pdf. (pristupljeno 21. ožujka 2017.).

²⁴ Usp. Kuhlthau, Carol C.; Maniotes, Leslie K.; Caspari, Ann K. 2007. *Guided Inquiry : Learning in the 21st Century*. Libraries Unlimited. Westport, Connecticut - London.

za rad, građansku uključenost i svakodnevni život u informacijski bogatom okruženju. Istraživački pristup učenju načelo je i metoda koja unapređuje sadržaje kurikuluma, a školski knjižničari u suradnji s nastavnicima grade uvjete za razvoj informacijske pismenosti. Polazeći od poznatog KWL okvira²⁵ (*Što znam?, Što želim znati? Što sam naučio?*), koji učenika stavlja u središte i u poziciju svjesnog učenja, Kuhlthau²⁶ dodaje pitanja *Kako ću pronaći?*, *Kako ću podijeliti što sam naučio?* i *Što ću učiniti sljedeći put?*, čime proces postupanja s informacijama jasno usmjerava prema konstruiranju novog znanja i dijeljenju znanja s drugima. Refleksivno mišljenje tijekom situacija učenja uključuje razmišljanje o sadržaju (što sam naučio) i procesu (uključuje sva tri osnovna pitanja KWL modela), a pitanje *Što ću učiniti sljedeći put?* možda najbolje odražava proces mišljenja višeg reda jer se radi o metakognitivnoj razini. Prema Kuhlthau vođeno istraživačko učenje uključuje informacijsku pismenost u istraživački proces, a ne događa se izolirano poučavanje informacijskim vještinama koje je kasnije teško prizvati i primijeniti. Informacijski proces za nju je istraživački proces u kojem učenici uče kako učiti u informacijski bogatu okruženju. Gledajući sa stajališta uloge školskoga knjižničara, Kuhlthau knjižničarima namjenjuje ulogu onih koji u proces unose izvore (što jest posao svakog knjižničara) i pomažu nastavnicima svojom stručnošću u vođenom istraživanju tijekom informacijskoga procesa, a nastavnici unose specijalna predmetna znanja i vještine. U sinergijskom djelovanju knjižničara i nastavnika stvara se moćno okruženje za učenje u kojem učenici stječu ključne kompetencije potrebne u stalno mijenjajućem digitalnom dobu. Suradničko okruženje učenja odnosi se na uključenost svih, kako na dijeljenje znanja s drugim učenicima, tako i dijeljenje uloga u procesu onih koji poučavaju.

Naglašavajući razliku između pronalaženja činjenica i dubokoga razumijevanja, Kuhlthau naglašava da u prvom slučaju učenici ponavljaju činjenice, reproduciraju ih na temelju informacija koje su prikupili, a u drugom slučaju razmišljaju i uče na temelju prikupljenih informacija. Ishodi se bitno razlikuju. Dok je, kako kaže Gordon²⁷, u prvom slučaju uloga knjižnice na *informacijskim izvorima i pretraživanju*, u drugom je slučaju na *procesuiranju informacija, mišljenju i stvaranju*. Ova promjena u paradigmi informacijske pismenosti možda najjasnije pokazuje njezinu neodvojivost od kritičkog mišljenja koje obilježava konceptualizacija, propitivanje, duboko razumijevanje i argumentirano zaključivanje.

Zaključak

Promatramo li kako se tijekom proteklih desetljeća mijenjaju shvaćanja informacijske pismenosti s jedne strane, i uloge školske knjižnice s druge strane, možemo utvrditi gotovo međuovisnost u tim promjenama. Dok je informacija bila shvaćena kao objektivna, izdvojena

²⁵ Usp. Ogle, Donna M. 1986. K-W-L : A Teaching Model That Develops Active Reading of Expository Text. *The Reading Teacher* 39/6. 564-570.

²⁶ Usp. Kuhlthau, Carol C. Nav. dj.

²⁷ Gordon, Carol. 2010. Inquiry-based Learning for 21st Century Teaching. *School Libraries Worldwide* 16/1.

od osobe i konteksta, školska je knjižnica u svom djelovanju bila usmjerena na pribavljanje i posudbu građe. Kao što informacijska pismenost prema suvremenim shvaćanjima nije više sklop vještina determiniranih informacijskim izvorima i sabiranjem informacija nego iskustvom s informacijama - onim što se i kako s informacijama čini na putu do novog znanja, tako i školska knjižnica nije više spremište informacija, nego mjesto učenja. Učenje je misaoni proces, a jedino svjesno učenje ima smisla jer razvija kompetencije potrebne tijekom cijeloga života u neprestano mijenjajućem informacijskom okruženju. Poučavanje informacijskoj pismenosti, neodvojivo od uloge školskoga knjižničara i njegova sinergijskoga djelovanja s nastavnicima, valja sagledavati kao proces koji zahtijeva, ali i razvija kritičko mišljenje. Naime, nasumično prikupljanje i nekritičko korištenje informacija bez propitivanja besmisleno je koliko god mladi ljudi bili vješti u kretanju kroz nove formate, medije i sadržaje. Tek vlastito propitivanje po načelima *Što znam?*, *Što želim znati?*, *Što sam naučio?*, *Kako ću pronaći, podijeliti s drugima?* i *Što ću učiniti sljedeći put?* vodi učenike prema konstruiranju znanja u dijeljenju s drugima. Samoosvještavanje učenja u bogatu digitalnom okruženju ne može se dogoditi samo po sebi. Uloga je onih koji poučavaju i vode kroz informacijski proces stvarati takve situacije učenja u kojima se učenike vodi prema vještinama mišljenja višega reda i kompetentnog snalaženja u novim životnim okolnostima.

Literatura

- Andretta, Susie. 2009. *Transliteracy: Take a walk on the wild side*. IFLA. Milano. <http://eprints.rclis.org/14868/1/94-andretta-en.pdf> (pristupljeno 22. ožujka 2017.).
- Association of College and Research Libraries. 2015. *Framework for Information Literacy for Higher Education*. <http://www.ala.org/acrl/standards/ilframework#introduction> (pristupljeno 18. ožujka 2017.).
- Badke, William. 2010. Foundations of information literacy : Learning from Paul Zurkowski. *Online* 34/1. 48.
- Cordes, Sean. 2009. *Broad Horizons: The Role of Multimodal Literacy in 21st Century Library Instruction*. IFLA. Milano. <http://conference.ifla.org/past-wlic/2009/94-cordes-en.pdf> (pristupljeno 22. ožujka 2017.).
- Dewey, John. 1910. *How We Think*. <http://rci.rutgers.edu/~tripmcc/phil/dewey-hwt-pt1-selections.pdf> (pristupljeno 18. ožujka 2017.).
- Ennis, Robert H. 1985. A Logical Basis for Measuring Critical Thinking Skills. *Educational Leadership* 43/2. 44-48. http://www.ascd.org/ASCD/pdf/journals/ed_lead/el_198510_ennis.pdf (pristupljeno 22. ožujka 2017.).
- Ennis, Robert H. 2011. *The Nature of Critical Thinking: An Outline of Critical Thinking Dispositions and Abilities*. http://faculty.education.illinois.edu/rhennis/documents/TheNatureofCriticalThinking_51711_000.pdf (pristupljeno 21. ožujka 2017.).
- Gordon, Carol. 2010. Inquiry-based Learning for 21st Century Teaching. *School Libraries Worldwide* 16/1.

- Grozđanić, Višnja. 2009. Poučavanje i evaluacija kritičkog mišljenja. *Napredak* 150/3-4. 380-424.
- Heick, Terry. 2014. *The Definition of Digital Literacy*.
<http://www.teachthought.com/pedagogy/literacy/the-definition-of-digital-literacy/> (pristupljeno 18. ožujka 2017.).
- Henri, James. 2008. Intervju. Škola unutar knjižnice, a ne obrnuto! *Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu* 19/88-81. 5-7.
- International Literacy Association. 2010. *Standards 2010: Glossary*.
<https://www.literacyworldwide.org/get-resources/standards/standards-for-reading-professionals/standards-2010-glossary> (pristupljeno 22. ožujka 2017.).
- Kuhlthau, Carol C.; Maniotes, Leslie K.; Caspari, Ann K. 2007. *Guided Inquiry : Learning in the 21st Century*. Libraries Unlimited. Westport, Connecticut – London.
- Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. 2011. Reframing Information Literacy as a Metaliteracy. *College & Research Libraries* 72/1. 62-78.
- New literacies and 21st-Century Technologies: A Position Statement of the International Reading Association*. 2009. International Reading Association. Newark, USA.
<https://www.literacyworldwide.org/docs/default-source/where-we-stand/new-literacies-21st-century-position-statement.pdf?sfvrsn=6> (pristupljeno 22. ožujka 2017.).
- Ogle, Donna M. 1986. K-W-L : A Teaching Model That Develops Active Reading of Expository Text. *The Reading Teacher* 39/6. 564-570.
- Todd, Ross J.; Kuhlthau, Carol C. 2005. Student Learning Through Ohio School libraries, Part 1: How effective School libraries Help Students. *School Libraries worldwide* 11/ 1. 63-88.
https://www.researchgate.net/publication/265043672_Student_Learning_Through_Ohio_School_Libraries_Part_1_How_Effective_School_Libraries_Help_Students (pristupljeno 20. ožujka 2017.).

Životopisi

Dr. sc. **Ivanka Stričević** izvanredna je profesorica na Odjelu za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru, a od 2015. godine prorektorica je za znanost i informacijsku infrastrukturu Sveučilišta. Predaje na preddiplomskom, diplomskom i poslijediplomskom doktorskom studiju kolegije koji interdisciplinarno pristupaju pedagoškim fenomenima u informacijskom okruženju i usmjereni su na informacijsko ponašanje djece i mladih, knjižnične programe i usluge za djecu i mlade, čitanje, informacijsku pismenost i informacijsko ponašanje korisnika. Nakon četverogodišnjeg mandata predsjednice međunarodne Sekcije knjižnica za djecu i mlade IFLA-e (Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova), te predsjednice Sekcije za pismenost i čitanje iste organizacije, sada radi u IFLA-inoj Sekciji za školske knjižnice gdje i dalje afirmira hrvatska postignuća u međunarodnim okvirima, a na brojnim znanstvenim i stručnim skupovima predstavlja hrvatskim stručnjacima suvremene spoznaje i praktična rješenja iz svijeta. Radila je u nizu znanstvenih i stručnih projekata u kojima povezuje suvremene spoznaje u području informacijskih znanosti s područjem odgoja i obrazovanja. Do sada je objavila više od 80 znanstvenih i stručnih radova, koautorica je 12 studija i knjiga, recenzentica brojnih članaka i publikacija, članica programskih odbora međunarodnih znanstvenih konferencija, te urednica publikacija s temom čitanja, pismenosti i knjižničarstva.

Ivana Perić zaposlena je u Osnovnoj školi Petra Preradovića u Zadru. Na Filozofskom fakultetu u Zadru Sveučilišta u Splitu diplomirala je hrvatski jezik i književnost te na Filozofskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku informacijske znanosti - knjižničarstvo. Stručni ispit za učitelja hrvatskoga jezika položila 2000. godine, a stručni ispit za stručno zvanje diplomirani knjižničar 2011. godine. Zaposlena je kao nastavnica hrvatskoga jezika u srednjoj školi, a potom od 2002. do 2013. kao školska knjižničarka i učiteljica hrvatskoga jezika u Osnovnoj školi Petra Preradovića. Posljednje tri i pol godine radi kao školska knjižničarka u punom radnom vremenu. Promovirana je u zvanje stručne suradnice mentorice. Voditeljica je ŽSV-a knjižničara osnovnih i srednjih škola Zadarske županije od 2014. do 2016. godine. Vanjska je suradnica Odjela za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru od 2011. godine. Predsjednica Podružnice Hrvatske udruge školskih knjižničara Zadarske županije od 2007. do 2009. godine, te od 2013. godine nadalje. U suradnji s profesoricom Stričević objavila je rad *Participation of Croatian School Librarians in Teaching Children with Intellectual Disabilities* u knjizi *Global Perspectives on School Libraries: Projects and Practices* (Ur. Luisa Marquardt and Dianne Oberg. Berlin; New York: De Gruyter Saur, 2011. Str. 177-187.).

SLOVENSKA ISKUSTVA



Izvođenje KIZ-a u Školskom centru Celje

Nevenka Poteko, voditeljica školske knjižnice

nevenka.poteko@sc-celje.si

Šolski center Celje, Slovenija

Sažetak

Članak govori o provedbi Knjižnično informacijskoga znanja²⁸ (KIZ-a) u Školskom centru Celje (ŠCC) u školama četverogodišnjega strukovnog obrazovanja i u gimnaziji. Sati su planirani u skladu s godišnjim planom rada svake škole. Školska knjižnica direktno se uključuje u kurikulum kroz KIZ u sklopu međupredmetnog povezivanja. Izvođenje KIZ-a u školama četverogodišnjega strukovnog obrazovanja u razrednim odjelima i skupinama organizirano je četiri sata za svaki odjel u prvoj godini. Izvedbeni program školskih knjižničara u Gimnaziji Lava je 15 sati po odjelu u prvoj i drugoj godini.

KLjučne riječi: školska knjižnica, knjižnično informacijsko znanje, međupredmetno povezivanje, suradnja.

Abstract

This article is about a realization of KIZ (Library and information knowledge) in Šolski center Celje (ŠCC), which is a secondary school. KIZ is an area, whose aims and contents are realized through interaction of different school subjects. It is implemented by librarians with the help of other specialized teachers. Lessons are planned in advance in a lesson plan of each school. The school library is included in education as a part of a cross-curricular integration. KIZ is implemented by librarians. There are 4 hours of lectures per class in the 1st year of the vocational school that lasts 4 years. School librarians also have 15 hours per class in the 1st and 2nd year of the grammar school Lava.

Keywords: school libraries, Library and information knowledge, crosscurricular connections, cooperation.

²⁸ *Kurikulum Knjižnično informacijsko znanje: gimnazija; splošna, klasična, strokovna*. 2008.

http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/K_KNJIZN_I_NF_ZNANJE_gimn.pdf (pristupljeno 19. 2. 2017.).

Sustav Školskog centra Celje

Sustav ŠCC:

- Gimnazija Lava
- Srednja šola za kemijo, elektrotehniko in računalništvo (SŠKER)
- Srednja šola za gradbeništvo in varovanje okolja (SŠGVO)
- Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko (SŠSDL)
- Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije (SŠSMM)
- Višja strokovna šola in
- Medpodjetniški izobraževalni center - Izobraževanje odraslih.

Knjižnica je zajednička za sve škole u sastavu ŠCC-a. Namijenjena je svim sudionicima u procesu obrazovanja (učenicima, studentima, odraslima) i djelatnicima matične ustanove. Školska knjižnica ima dva odjela s četiri knjižničara. Rade u sustavu Skupne službe i nisu dio pedagoškog kolektiva. To ima svoje prednosti, a i nedostatke.

Prednosti:

- radno vrijeme školske knjižnice od 7 do 16 sati - na taj način učenici mogu posjetiti knjižnicu prije i poslije nastave; učenicima nude vrijeme, prostor i mogućnosti za individualni i grupni rad; u knjižnici mogu učiti, čitati, pisati zadaće, istraživati izvore na internetu i družiti se s vršnjacima
- broj registriranih članova u knjižnici ŠCC-a 2016./2017. je 4984, od toga 3066 učenika
- odgovarajuće financije za obrazovanje knjižničara
- suradnja knjižničara, timski rad i podrška uprave škole
- učinkovita provedba planskih aktivnosti u skladu s godišnjim planom rada školske knjižnice bez nepotrebna gubitka vremena na djelatnosti koje ne nude pozitivne promjene za funkcioniranje knjižnice i obrazovanje učenika.

Prepreke:

- rad u sustavu Skupne službe i izostanak sa sastanaka i vijeća učitelja.
- školski knjižničari nisu dio nastavnoga tima škole (prema propisima knjižničar je član stručnoga osoblja, stručni je suradnik i odgovoran je za vođenje školske knjižnice; surađuje s nastavnicima, ostalim osobljem i vodstvom škole); to otežava suradnju s nastavnicima jer oni nisu dovoljno upoznati s radom knjižničara i ne doživljavaju ih kao svoje suradnike
- ne postoji želja za suradnjom s knjižničarima i školskom knjižnicom; razlozi nesudjelovanja nalaze se u nefleksibilnosti, nekompatibilnosti, integraciji u redovne aktivnosti i dr.²⁹

²⁹ Usp. Zwitter, Savina. 2012. *Pedagoško delo v šolski knjižnici*. Modrijan. Ljubljana.

- knjižničari ŠCC-a obično³⁰ ne sudjeluju na školskim sjednicama razrednih/učiteljskih vijeća i nisu dio školskoga nastavnog tima.

Odsutnost sa sjednica i vijeća učitelja predstavlja prepreku za predstavljanje i integraciju aktivnosti knjižnice, jer se na njima često predstavljaju inovacije, programi i mogućnosti za suradnju. U slučaju prisutnosti knjižničara oni bi mogli odmah reagirati i biti uključeni u procese u različitim područjima. Informacije koje bi knjižničari mogli koristiti u svom radu na ovaj se način izgube jer sve informacije nisu zabilježene. Jedini način da knjižničari budu dio kolektiva je taj da su uključeni u sjednice, vijeća i konferencije. U sprotnome ovakvo stanje može dugoročno dovesti do isključenja knjižničara i nedostatak kontakta s nastavnicima svake škole.

Pregled tema i broj planiranih sati

Izvršenje KIZ-a u školama četverogodišnjeg strukovnog obrazovanja (SŠKER, SŠGVO, SŠSDL, SŠSMM) u razrednim odjelima i skupinama organiziran je četiri sata po odjelu u prvoj godini.

U skladu s propisima i strategijom obrazovanja KIZ je dio obveznih izbornih predmeta (OIV) gimnazije. Pretpostavlja se da znanja i vještine učenici stječu u suradnji s drugim predmetima.

Gimnazija Lava provodi obrazovne programe: gimnazija i tehnička gimnazija, 15 sati po odjelu u prvoj i drugoj godini.

■ Pravilnik o radu školske knjižnice³¹

Učenici 1. razreda posjete knjižnicu prvi put u rujnu u pratnji razrednika ili nastavnika slovenskoga jezika. Upoznaju prostor, knjižnični fond, usluge i pravila.

■ **COBISS/OPAC** je mrežna aplikacija koja knjižnicama i krajnjim korisnicima omogućuje pristup:

- bibliografsko-kataloškim bazama podataka u sistemu COBISS
- drugim bazama podataka
- nekim specijaliziranim bazama podataka (domaćih ili stranih)
- bazama podataka na udaljenim serverima ³².

³⁰ Knjižnica ŠCC ima dva odjela. Knjižničar na Odjelu Glazija ima više šanse i mogućnosti za sudjelovanje na sastancima i konferencijama. Knjižničari na Odjelu Lava počeli su suradnju na vlastitu inicijativu.

³¹ Knjižnični red. Šolski centar Celje. <http://knj.sc-celje.si/o-knjiznici/knjiznicni-red/> (pristupljeno 17. 2. 2017).

³² Platforma COBISS: kooperativni *online* bibliografski sistem in servisi. http://www.cobiss.net/platforma_cobiss.htm#a5 (pristupljeno 13. 2. 2017.).

- **Moja knjižnica** pruža mogućnost informacije o dostupnosti bilo kojeg predmeta: dugovi, ograničenja, elektronsko obavještanje, povijest posuđenja građe, naručivanje građe, otkazivanje rezervacija, otvorene narudžbine, posudba i rezervacije, produženje roka posudbe, promjena šifre, rezervacija građe, zaključene narudžbe.

Sati su organizirani s 15 učenika. Suradnja s nastavnicima informatike ide prema planu. Učenici su aktivni. Zajedničko planiranje i suradnja donosi bolje rezultate.

U početku su sati bili održani u prisutnosti nastavnika i knjižničara. Sada nastavnik informatike provjeri što su učenici naučili. Statistika³³ koja je vezana uz opisane aktivnosti pokazuje prednost među usporedivim knjižnicama.

■ Bibliografija i citiranje

Citiranje literature i drugih izvora informacija odvija se na teorijskoj i praktičnoj razini. Seminarski rad djelo je učenika (u kojem je potrebno spojiti više predmeta) pod vodstvom učitelja informatike i knjižničara gdje učenici obrađuju izabranu temu. Učenici moraju koristiti razne izvore te pravilno citirati literaturu i druge izvore informacija. Pravila su na mrežnoj stranici školske knjižnice.³⁴

- **mCOBISS**³⁵ je virtualna knjižnica Slovenije na mobilnim uređajima. Ona omogućuje pristup informacijama o više od 400 slovenskih knjižnica u bilo koje vrijeme i s bilo kojeg mjesta. Dostupna je za nekoliko vrsta mobilnih uređaja; za telefone i tablete koji rade na Androidu ili iOS-u, to je besplatna mobilna aplikacija.
- **Rastem s knjigom** nacionalni je projekt promicanja kulture čitanja. Srednjoškolci posjete Osrednjo knjižnicu Celje i prime na dar knjigu slovenskoga autora.

■ e-Knjige i e-Čitači

Knjižničari ŠCC-a za čitanje e-knjiga preporučuju e-čitače. Posebni su po e-ink ekranu, oponašaju klasičan papir i tintu. Zbog toga su ugodni za čitanje i ne umaraju oči. Učenici na radionicama KIZ-a isprobavaju različite vrste čitača e-knjiga i uče o njihovim prednostima i nedostacima. Informirani su o dostupnosti e-knjiga na slovenskom jeziku, o njihovoj zaštiti i o sustavu Biblos³⁶.

³³ Statistike lokalnih baza podataka. <http://stat.si.cobiss.net> (pristupljeno 20. 2. 2017.).

³⁴ Navajanje virov in literature. <http://knj.sc-celje.si/vsebina/nalozeno/2016/02/Navajanje-virov.pdf> (pristupljeno 19. 2. 2017).

³⁵ mCOBISS: Virtualna knjižnica Slovenije na mobilnih napravah. <http://m.cobiss.si/> (pristupljeno 19. 2. 2017.).

³⁶ Usp. Poteko, Nevenka. 2016. Pišemo, stvaramo, čitamo. Čitate? (Pišemo, ustvarjamo, beremo. Berete?) *Primjena strategija učenja i upravljanja informacijama u školskom knjižničarstvu*: Zbornik XXVIII. Proljetne škole školskih knjižničara RH, Zadar, 7. - 9. travnja 2016. Agencija za odgoj i obrazovanje. Zagreb. Str. 83-8.

■ Vrste knjižnica

O školskoj knjižnici učenici uče u procesu obrazovanja. Narodnu knjižnicu posjećuju u okviru projekta *Rastem s knjigom*. Ostale vrste knjižnica (akademske, specijalne, nacionalne) nauče razlikovati korištenje njihovih usluga u skladu s njihovom svrhom.

Neplanirani dodatni sati

Svake godine knjižničari ŠCC-a provedu dodatne sate KIZ-a koji nisu planirani u godišnjem planu rada. Ideje potiču različiti događaji. Inicijative povremeno dođu od nastavnika. Učitelji izražavaju svoja očekivanja i nastoje ih uskladiti s knjižničarima. Ponekad žele sat odmah, no knjižničari ne podržavaju takvu praksu, već je potreban dogovor za kasnije izvršavanje.

U školskoj 2015./2016. godini knjižničarka je provela zanimljiv sat *Dragocjenosti školske knjižnice*. Vijest o uspješnu satu, gdje su učenici imali mogućnost listanja vrijednih knjiga i zanimljivih prezentacija koje nisu dostupne svima, brzo se proširila i dovela do derivacija od 18 sati. Sudjelovali su nastavnici različitih predmeta (Slovenskoga jezika, Povijesti i Zemljopisa). Ove godine njihova inicijativa još se uvijek čeka. Očekujemo smanjen interes jer su već imali takav sat.

Po završetku prve godine obrazovanja u Gimnaziji Lava učenici ispunjavaju upitnik. Jedno od pitanja glasi: *Koji sadržaji KIZ-a su najkorisniji?* Imaju mogućnost odabrati više odgovora. U školskoj godini 2014./2015. odabrali su na prvom mjestu COBISS/OPAC - *Moja knjižnica*, na drugom *Citiranje*, nakon čega sljede m/COBISS. Zabilježeni sadržaji na prva tri mjesta pokrivaju izvedbu sati u kojima učitelji informatike i knjižničari ostvaruju program u sklopu međupredmetnog povezivanja.

Navedene aktivnosti izvedene su kao situacije učenja u suradnji s različitim predmetnim područjima. Djelatnosti su izvedene u skladu s planom rada.

Literatura

Knjižnični red. Šolski centar Celje. <http://knj.sc-celje.si/o-knjiznici/knjiznicni-red/> (pristupljeno 17. 2. 2017.).

Kurikul Knjižnično informacijsko znanje: gimnazija; splošna, klasična, strokovna. 2008. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/K_KNJIZN_INF_ZNANJE_gimn.pdf (pristupljeno 19. 2. 2017.).

mCOBISS: Virtualna knjižnica Slovenije na mobilnih napravah. <http://m.cobiss.si/> (pristupljeno 19. 2. 2017).

Navajanje virov in literature. <http://knj.sc-celje.si/vsebina/nalozeno/2016/02/Navajanje-virov.pdf> (pristupljeno 19. 2. 2017).

Platforma COBISS: kooperativni online bibliografski sistem in servisi. http://www.cobiss.net/platforma_cobiss.htm#a5 (pristupljeno 13. 2. 2017.).

Poteko, Nevenka. 2016. Pišemo, stvaramo, čitamo. Čitate? (Pišemo, ustvarjamo, beremo. Berete?) *Primjena strategija učenja i upravljanja informacijama u školskom knjižničarstvu*: Zbornik XXVIII. Proljetne škole školskih knjižničara RH, Zadar, 7. - 9. travnja 2016. Agencija za odgoj i obrazovanje. Zagreb. Str. 83-8.

Statistike lokalnih baza podatkov. <http://stat.si.cobiss.net> (pristupljeno 20. 2. 2017.).

Zwitter, Savina. 2012. *Pedagoško delo v šolski knjižnici*. Modrijan. Ljubljana.

Prilozi

Pregled tema i broj planiranih sati

	1. razred Pravilnik o radu školske knjižnice COBISS/OPAC Citiranje mCOBISS <i>Rastem s knjigom</i> e-Knjige i e-Čitači 2. razred Vrste knjižnica Citiranje	1 2 4 1 3 1 1 1 2
	1. razred Pravilnik o radu školske knjižnice COBISS/OPAC Citiranje mCOBISS <i>Rastem s knjigom</i>	1 2 1 1 3
	1. razred Pravilnik o radu školske knjižnice COBISS/OPAC Citiranje <i>Rastem s knjigom</i>	1 2 1 3

		1. razred Pravilnik o radu šolske knjižnice COBISS/OPAC Citiranje <i>Rastem s knjigom</i> 4. razred Citiranje	1 2 1 3 1
		1. razred Pravilnik o radu šolske knjižnice COBISS/OPAC Citiranje <i>Rastem s knjigom</i>	1 2 1 3

Životopis

Nevenka Poteko šolska je knjižničarka i voditeljica knjižnice Školskega centra Celje, u zvanju savjetnice. Uže područje njezinoga rada je provođenje stručnoga knjižničarskog rada i obrazovanja u školski knjižnici te informiranje o novostima u knjižničarstvu kao i o novim stručnim izdanjima. Redovito nabavlja i obrađuje knjižnu i neknjižnu građu. Provodi program knjižnično-informacijskog obrazovanja. Članica je projektnih timova. Koordinira projekte u školi i izvan nje. Organizira kulturna događanja, predavanja i izložbe. Mentorica je pripravnicima i učenicima u istraživačkom radu. Članica uredničkog odbora Školske knjižnice bila je 2003. - 2009. godine. Jedan mandat provela je u COBISS-u. Aktivno sudjeluje na stručnim i znanstvenim skupovima školskih knjižničara, u Društvu bibliotekara i u Izvršnom odboru Sekcije za školske knjižnice u ZBDS-a.

Objavljuje stručne radove, a u razdoblju od 2002. do 2017. godine objavila je: *Knjižničarske novice; Pišemo, stvaramo, čitamo. Čitate? = Pišemo, ustvarjamo, beremo. Berete?* (28. PŠŠK); *Primjena strategija učenja i upravljanja informacijama u školskom knjižničarstvu* (Zbornik radova *Pišem jaz, pišeš ti, beremo vsi*, Ur. Ambrožič-Vovk,); *Skupaj smo moćniji: povezovanje, sodelovanje in etično delovanje: povzetki prispevkov* (Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. 2014. Ljubljana.); *Medpredmetno povezovanje pri izvajanju KIZ* (diplomski rad Nevenke Stepšnik, Petre, objavljen u Ljubljani); *Izbirni predmeti kot izziv za povezovanje s knjižničnimi informacijskimi znanji (KIZ)* (u *Šolska knjižnica; evenka*, 2. razred: *Poišči me*. Stručnik); *Učenje in poučevanje s knjižnico v osnovni šoli* (u *Modeli poučevanja in učenja, Knjižnična dejavnost. 1. natis*. 2002. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Ljubljana.) i dr.

Od smjernica IB (International Baccalaureate) filozofije do njihove realizacije u praksi

dr. sc. **Lidija Janeš**

lidija.janes1@guest.arnes.si

Leopoldina Poli H. Eve

hoceharevel@os-danilekumar.si

polihocevar@gmail.com

OŠ Danile Kumar, Međunarodni odjel, Ljubljana, Republika Slovenija

Sažetak

Strategije učenja i poučavanja u školama s IB programom usmjerene su na učenika. Tijekom pedagoškog procesa učenici se susreću s raznolikim oblicima usvajanja znanja. Često su uključeni u istraživački proces pri čemu im se nudi prilika da sami postavljaju pitanja o gradivu te traže odgovore na njih. Kod takvog provođenja kurikuluma knjižnica ima vitalnu ulogu jer nudi učenicima širok odabir gradiva i informacija te ih usavršava u vještinama potrebnim za samostalno usvajanje znanja. Na taj način im otvara put prema kreativnom i kritičkom mišljenju te olakšava put do osobnog razvoja. Takva nastava ima životni značaj, fleksibilna je i bogata informacijama. Mnogo drugih djelatnosti knjižnice vezano je za poticanje čitanja jer ono predstavlja osnovu za dostignuće osobnih i akademskih ciljeva te doprinosi kulturnoj svijesti. Knjižnica zauzima ravnopravnu poziciju u školskoj svakodnevnicu i odgaja znatiželjne, vrijedne, misaone članove šire zajednice spremnih na cjeloživotno učenje, pripremljene na izazove suvremenog vremena.

Ključne riječi: istraživački pristup, filozofija, praksa, kritičko mišljenje, osobni razvoj.

From IB (International Baccalaureate) Philosophy to Realisation in Practice

Abstract

Teaching and learning strategies in IB Schools are student centered. Throughout the learning process, students experience various forms of gaining knowledge. They are learning through the research process / Inquiry Cycle, which enables them to set questions about their theme and look for answers. The role of the library is vital when putting the curriculum into practice in such way. A wide range of materials and information is offered to students and they are also equipped with the skills needed for independent learning. That means that the library opens the door for critical and creative thinking and it eases the way towards personal development. This kind of teaching is practical, viable and enriched with information. Many other library activities encourage and promote reading, for this represents the basis for

personal and academic achievement and a contribution to cultural awareness. The library enters everyday life at school on equal terms and raises and educates curious, caring, thoughtful, and constantly learning members of the wider community, ready for the contemporary challenges.

Keywords: Inquiry, philosophy, practice, critical thinking, personal development.

Od smernic IB (International Baccalaureate) filozofije do njihove uresničitve v praksi

Povzetek

Strategije učenja in poučevanja na šolah z IB programom so osredinjene na učenca. Skozi pedagoški proces se učenci srečujejo z raznolikimi oblikami pridobivanja znanja. Pogosto so deležni raziskovalnega pristopa, pri katerem se jim ponudi priložnost, da si samo zastavljajo vprašanja o obravnavani snovi in iščejo odgovore nanje. Pri takšnem načinu izvajanja kurikularnih zahtev ima knjižnica vitalno vlogo. Učencem nudi širok nabor gradiv in informacij ter jih opremi z veščinami, potrebnimi za samostojno usvajanje znanja, kar pomeni, da jim odpira vrata do ustvarjalnega in kritičnega mišljenja ter olajša poti do osebnostnega razvoja. Takšen pouk je življenjski, razgiban in informacijsko bogat. Mnogo drugih dejavnosti knjižnice je vezanih na spodbujanje branja, saj slednje predstavlja osnovo za doseg osebni in akademskih ciljev ter doprinos k kulturni osveščenosti. Knjižnica enakopravno vstopa v šolski vsakdan in vzgaja vedoželjne, skrbne, razmišljujoče in nenehno se učeče člane širše skupnosti, pripravljene na izzive sodobnega časa.

Ključne besede: raziskovalni pristop, filozofija, praksa, kritično mišljenje, osebnostni razvoj.

Uvod

Namen knjižnice je pomagati uresničevati cilje sodobnih vzgojno-izobraževalnih programov, zato jo lahko upravičeno poimenujemo informacijsko in kulturno središče šole. Njeno delovanje je dvosmerno, saj učencem pomaga priti do novega znanja in potešiti njihovo trenutno vedoželjnost, hkrati pa v njih budi nova razmišljanja in jih motivira k nadaljnjemu raziskovanju, nadgradnji in dopolnitvi izbora obstoječih informacij, delanju zaključkov, sintezi in jih vodi k taksonomsko najkvalitetnejšim ravnam znanja, tj. k uporabi pridobljenega znanja v novih (življenjsko pomembnih) nalogah ali okoliščinah. Slehernemu učencu odpira pot v svet kreativnega in kritičnega mišljenja, hkrati pa s svojo širino ustvarja neštete priložnosti za individualizacijo in diferenciacijo pouka. V grobem dejavnosti knjižnice razdelimo na vzgojo h knjigi in vzgojo s knjigo, pri čemer se knjižna vzgoja vse bolj navezuje na vzgojo za medije, knjižnična vzgoja pa je nadgradnja informacijskega opismenjevanja (Janeš, 2008).

IB (*International Baccalaureate*) filozofija ali pot do kritičnega mišljenja ter novega znanja

Na Osnovni šoli Danile Kumar, Mednarodni oddelek³⁷ izvajamo dva programa, in sicer:

- PYP program (od vrtca do vključno petega razreda),
- MYP program (od šestega do osmega razreda, prvi trije razredi MYP-a).

Učenci pridobivajo znanje skozi kvaliteten proces izobraževanja, ki spodbuja vseživljenjsko učenje. Razvijajo raznolike veščine in se srečujejo s širšimi koncepti, kar pripomore k ustvarjanju primernih učnih navad in pozitivnega odnosa do šolskega dela.

Filozofija učenja in poučevanja³⁸ temelji na ustvarjanju situacij, ki zahtevajo razmislek, razumevanje in poznavanje širše problematike, zato so učenci aktivno vpeti v raziskovalne dejavnosti, delo je usmerjeno na učenca, učitelj pa je usmerjevalec učnega procesa.

Na šoli skrbimo za celoten napredek in razvoj učenca: intelektualni, fizični, socialni in emocionalni. Da smo uspešni na tej poti, nenehno spremljamo in ocenjujemo učenčevo napredovanje in ga seznanjamo s povratnimi informacijami. Med delom samim morajo tudi učenci redno opravljati refleksije svojih dosežkov.

Učencem privzgajamo medkulturno razumevanje, spoštovanje, odgovorno komunikacijo in jih pripravljamo k zavedanju pomena odgovornih prebivalcev/državljanov. S skupnostjo šol po svetu si prizadevamo k doprinosu za boljši in miren svet.

Očitno je, da v takšnem vzgojno-izobraževalnem procesu knjižnica ne skrbi zgolj za izposajo gradiva, pač pa je enakovreden člen pri izvajanju pedagoške prakse, ki prispeva k aktualizaciji vsebin in ciljev sodobne šole. Naloge šolske knjižnice so, da poskrbi za premišljen izbor knjižničnega gradiva, njegovo strokovno ureditev in prosti pristop, sistematično zbiranje, selekcioniranje in posredovanje informacij. Tako učenec dobi spodbudo, zadovoljene so njegove informacijske potrebe, usposablja se za aktivnega uporabnika knjižnice in vzgaja za kritičnega bralca knjige in uporabnika drugih medijev. Vsekakor pa je potrebno učenčeve potrebe razumeti, ga spodbuditi za samostojno reševanje problemov, mu nuditi pomoč pri iskanju, selekciji in komunikaciji z informacijami. Vse to pa je proces osvajanja znanja, učenje, skozi katerega učenec pridobiva tudi na ravni osebnostnega dozorevanja. Učenje informacijskih spretnosti je uspešno le, če je funkcionalno in je v okviru izobraževalnih vsebin, zato knjižničar sodeluje v vzgojno-izobraževalnem procesu z učitelji šolskih predmetov, z njimi

³⁷ Mednarodni program Osnovne šole Danile Kumar se uvršča med programe več kot 3.665 šol, ki so razpršeni v več kot 146 državah po svetu. Tovrstne šole so članice International Baccalaureate Organisation (IBO), neprofitne izobraževalne organizacije s sedežem v Švici. Organizacija IB povezuje šole, vlade, in preostala mednarodna združenja zaradi razvijanja programov, ki predstavljajo izzive v pedagoški praksi in učnem okolju.

³⁸ Bistveno poslanstvo IB šol je zaobjeto v IB mission statement, ki je obvezni del IB dokumentacije. Tudi Mednarodni oddelek Osnovne šole Danile Kumar je jasno zapisal svoje poslanstvo (Mission & Philosophy Statement), ki je skladno z zahtevami in priporočili, veljavnimi za IB šole. Objavljeno je tudi na naslovu <http://en.os-danilekumar.si/teaching-philosophy/>.

se medsebojno povezuje, odprto načrtuje in razvija samostojno ali skupinsko raziskovalno delo.

Smernice za delovanje in vključenost šolske knjižnice

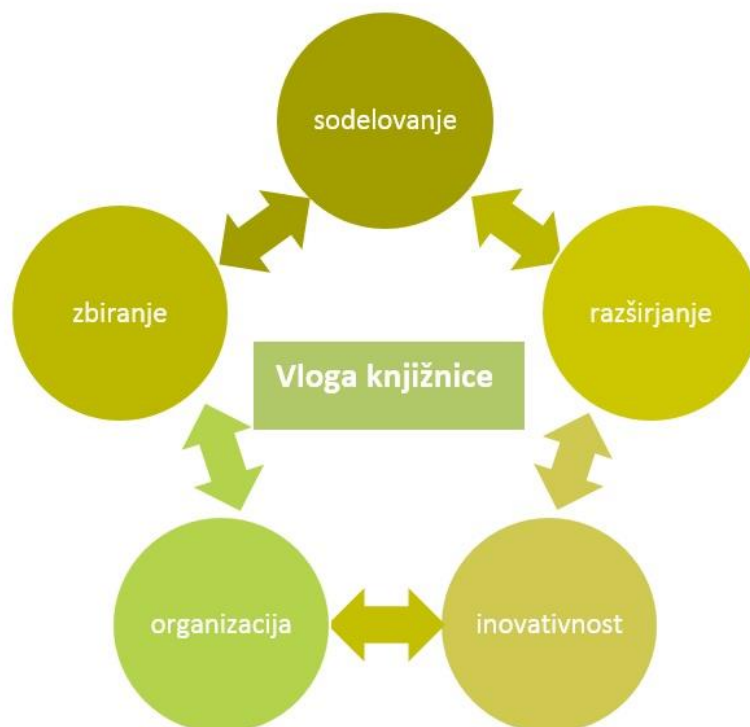
Smernice za delovanje šolske knjižnice razberemo iz dokumenta z naslovom IB Programme Standards and Practices (2014). Opazimo, da smernice za delovanje knjižnice niso ostro ločene od preostalih smernic, ki narekujejo delovanje IB šol. Že iz samega zapisa ugotovimo, da šolska knjižnica predstavlja aktivni del šolskega ustroja in je vpeta v različne dejavnosti, njena vloga pa je pomembna. Smernice za knjižnično dejavnost³⁹ prepoznavamo v opredelitvah znotraj spodaj navednih področij:

- **filozofija** (standard A: Philosophy)
 - Knjižnica spodbuja raziskovalni pristop poučevanja in učenja ter posledično vpliva na raziskovanje samo ter razvoj veščin kritičnega mišljenja.
 - Šola razvija in skrbi za promocijo mednarodne osveščenosti in realizacijo elementov IB poučevanja v šolski skupnosti.
 - Šola spodbuja materne jezike učencev in uradni jezik države gostiteljice.
 - Knjižnica IB šole spodbuja etnično obnašanje in spoštljivo komunikacijo v klasični (pisni, ustni) obliki in pri sodelovanju v elektronskem okolju.
- **viri in podpora** (standard B 2: Recourses and support)
 - Fizično in virtualno učno okolje, materiali in viri ter specializirana oprema podpirajo izvajanje učnega programa.
 - Knjižnica, multimedijška zbirka in/ali viri imajo osrednjo vlogo pri podpori izvajanja kurikuluma.
 - Knjižnica omogoča dostop do informacij globalnega pomena in spodbuja različne poglede.
 - Knjižničarji se redno vključujejo v sodelovalno načrtovanje dela.
- **sodelovalno načrtovanje** (standard C 1: Collaborative planning)
 - Program raziskovalnega dela in vsebine vseh učnih sklopov so sad sodelovalnega dela, v katerega je vključeno vse (pedagoško) osebje.
- **poučevanje in učenje** (standard C 3: Taching and learning)
 - Šola omogoča, da je raziskovalno delo del kurikul, zato ga izvajajo vsi učitelji.
 - Poučevanje in učenje skrbi za razumevanje pomena avtorskih pravic in pravilno navajanje avtorske lastnine.
 - Poučevanje in učenje temelji na vključevanju različnih virov, za doseganje ciljev vključuje tudi sodobno tehnologijo.
 - Šola skrbi za učno okolje, v katerem lahko učenci delajo samostojno in hkrati sodelovalno.

³⁹ Smernice so nekoliko poenostavljene, strnjene in prirejene zaradi lažje predstavljalivosti specifik IB filozofije in razumevanja knjižničnih usmeritev ter zahtev.

Vloga knjižnice v praksi

Osrednja naloga knjižnice v mednarodni IB šoli je promocija in omogočanje učinkovitega poučevanja v skladu z učnim načrtom (napisanim kurikulum).



Grafični prikaz 1. Vloga knjižnice

Knjižnica zagotavlja pristop do relevantnih in stimulativnih gradiv, ki so potrebna za raziskovalni način poučevanja in učenja, do informacij, ki omogočajo in podpirajo učenje, prav tako pa tudi pristop do umetnostnih besedil, ki zajemajo mnogo žanrov. Poleg tiskanih in ilustriranih besedil nudi dostop do kvalitetnih digitalnih virov. Zbirka knjižničnega gradiva pokaže, da je poskrbljeno za uporabnike z različnimi učnimi stili, raznolikim kulturnim ozadjem, pestrimi prepričanji.

Knjižničarke se trudimo zadovoljiti potrebe učiteljev glede nabave strokovne literature v knjižni obliki, omogočamo pa jim bi tudi dostop do informacij na spletu ter gradiva o pedagoških in jezikovnih vprašanjih, o vprašanjih glede profesionalnega razvoja. Učitelje, učence in tudi starše obveščamo o novih publikacijah in možnostih prisostvovanja na knjižničnih dogodkih. Spodbujamo razvoj večjezičnosti prek literature in drugih virov v različnih jezikih.

Dobrodošli so učitelji in družine, saj so vsi navedeni akterji del učeče se skupnosti. Pomembna vloga je pripisana knjižničarkam, ki ustvarjamo šolski učni etos. Vzpodbujajo raziskovanje, refleksijo in akcijo v knjižnici in zunaj nje.

Raziskovalni pristop učenja in poučevanja

Vendar pa je šolska knjižnica več kot le ponudnik različnih virov; je tudi prostor za učenje na raziskovalni način, uporablja se pri predstavitvi in vzpodbujanju sodelovalne prakse ter ustvarjanju smiselnega in uporabnega znanja za učence.

Sodelovanje šolske knjižnice in ostalega pedagoškega osebja je ključno, ko želimo, da je poučevanje in učenje učinkovito. Kritična uporaba informacij, spodbujanje raziskovanja in razvijanje novega znanja so teme, ki so knjižničarkam blizu, saj se z njimi srečujejo vsak dan. Ko poteka skupno načrtovanje z učitelji, so te veščine vpete v načrtovano učenčevo delo in posledično v razvoj kritične pismenosti. S tem knjižnica postane del učiteljevega pedagoškega orodja (Hočevár Eve, 2016).

Knjižničarke spodbujamo, omogočamo ter olajšamo učinkovito poučevanje in učenje, ko upoštevamo potrebe učencev s tem, da izbirajo in vzdržujejo potrebne in relevantne vire za šolsko delo na PYP (razredni stopnji) in MYP (predmetni stopnji) (za t.i. Units of Inquiry, Exhibition, Transdisciplinary Themes, Challenge of Inquiry, Research Projects, Community Projects).



Grafični prikaz 2. Knjižnica in raziskovalni proces

Namen šolske knjižnice je torej razvijanje vseh vrst pismenosti, poudarek pa vseeno ostaja na informacijski pismenosti (Steinbuch, 2007). Iskanje informacij je celovit in kompleksen proces, težko rečemo, da gre le za iskanje odgovora na zastavljeno vprašanje (Fekonja, Nidorfer, Šašek 2006). Knjižnično informacijsko znanje pri poučevanju in posledično pri osvajanju znanj vpliva na celotno raven kakovosti pouka, kar se odraža tudi pri vrednotenju in ocenjevanju. Načrtovanje pouka v sodelovanju s knjižničarjem prinese nešteto pozitivnih sprememb, saj se učenca sistematično usposablja za informacijski proces. Učenec je posledično skozi tak pouk zelo aktiven, razvija kritično mišljenje in presojanje in lažje odkriva medpredmetne povezave (Zabukovec, Janeš, 2008).

Pri raziskovalnem načinu poučevanja in učenja veliko pozornosti namenimo navajanju virov. Učence učimo akademske poštenosti. Medtem ko učence nižjih razredov navajamo na citiranje virov na koncu besedila kot sestavni del bibliografije, morajo v višjih razredih osnovne šole učenci že prehajati na citiranje tako znotraj besedila kot tudi na koncu.⁴⁰ Pri pisanju navedkov in referenc na koncu dela morajo vsi učenci upoštevati določena pravila. Knjižničar in učitelji se predhodno dogovorijo, katero različico mednarodnega standarda ISO bodo učenci upoštevali pri navajanju virov (Zabukovec, Janeš, 2008).

Spodbujanje branja

- primeri iz prakse ali prispevek knjižnice k osebnemu razvoju učencev

Mnoge dejavnosti, ki se še odvijajo v naši knjižnici in čitalnici, so del "rednega" šolskega življenja; od vpisa učencev in prvega uvodnega obiska v knjižnici do pravljičnih in knjižničnih uric (t.i. Story Lessons, Library Lessons). Nenehno se prepleta sodelovanje z učenci, učitelji, drugimi strokovnimi delavci, gosti in starši.

Skozi projekt bralni nahrbtnik družinam ponudimo kvalitetne knjige in jih spodbudimo k različnim aktivnostim, zlasti pa k družinskemu branju, ustvarjanju in kvalitetni debati. Naša želja je dodatno aktivirati učenčevo zanimanje za branje in izboljšati to veščino na vseh področjih – od bralnega razumevanja leposlovnih in poučnih besedil, tekočega branja do poustvarjanja. Refleksija in nato izbira naslednjega srečneža, ki odnese bralni nahrbtnik domov, je za otroke eden izmed najbolj zanimivih in prijetnih dogodkov.

Oktobra učence razredne stopnje povabimo k branju knjig za mednarodno bralno značko. Učenci lahko berejo knjige s seznama, ki ga sestavimo knjižničarke, ali pa izberejo knjige po lastni želji, vendar za mnenje o primernosti knjige vprašajo učitelja, knjižničarko, lahko pa tudi starše. Za pridobitev bronastega priznanja preberejo pet knjig; zanje napišejo refleksijo v t.i. Dnevnik branja, za srebrno priznanje preberejo deset knjig, tisti, ki preberejo 15 knjig, dobijo zlato priznanje ter knjigo. Omeniti velja, da učenci tekmujejo za osvojitev bralne značke v več jezikih, najbolj izstopajo slovenska, francoska in nemška bralna značka.

Vrtčevskim otrokom knjige berejo njihovi starši po svoji lastni izbiri in presoji; knjige so lahko v angleškem jeziku ali jeziku otrokovih staršev, otrokovem maternem jeziku.

Pred jesenskimi počitnicami vrtčevske otroke in učence razredne stopnje povabimo na branje grozljivih zgodb (Scary Reading Night), saj ponovno združujemo knjižnično dejavnost s kulturno perspektivo. Učenci višjih razredov berejo ali pripovedujejo mlajšim razne zgodbe, povezane z ameriškim praznovanjem noči čarovnic. Knjižničarke jim svetujemo pri izbiri primernih zgodb ter jim po potrebi pomagamo z idejami pri poustvarjalnih aktivnostih. Učenci se lahko našemijo, kar spominja na nekakšen jesenski pust. Po branju se zberejo na zabavi, ki

⁴⁰ Več o učinkovitem citiranju v šolski praksi določa dokument EFFECTIVE citing and referencing. 2014. Cardiff, Wales: International Baccalaureate Organisation.

jo organizirajo starši. Učenci se zabavajo ob raznolikih socialnih igrah in različnih dejavnostih - od likovnih do športnih.

Knjižnica pod krošnjami je zaživela tudi na Mednarodnem oddelku. Branje v naravi in narava sama otroke še na poseben način poveže in vzpodbudi, da v roke vzamejo knjigo (Hočevar Eve, 2016).

Zaključek

Gledano s praktičnega vidika se mora knjižnica razvijati, da živi z razvojem tehnologije. Percepcija knjižnice se spreminja tako, da zajema premik od branja do učinkovitega poučevanja. Na primer, knjižnice danes niso povsod prav tihi prostori; so prostori in kraji, kjer poteka interakcija med njenimi uporabniki, kot tudi med uporabniki in tehnologijo, kar zna biti precej glasno.

Medkulturna zavest (Intercultural Awareness) in mednarodna miselnost (International Mindedness) sta pomembna člena v naši knjižnici, saj se trudimo, da jo obogatimo z gradivom, ki se nanaša na te vsebine. Tako šola dobi tudi konkreten vidni dokaz o pomembnosti maternih jezikov v šolski skupnosti in širše, kar bistveno prispeva k potrditvi identitete v večjezičnih skupnostih.

Ob zaključku lahko potrdimo, da sodelovalno delo prispeva k kvalitetnim rezultatom. Za to pa je potrebno skrbno načrtovati delo, vključevati in sprotno vrednotiti izvedene procese. Učenci v knjižnici berejo in literarnoestetsko doživljajo leposlovje ali zbirajo, kritično analizirajo in organizirajo pridobljene informacije ter tako rešujejo najrazličnejše probleme, kar pomeni pa berejo tudi poučno gradivo. Svoja dognanja delijo s preostalo učečo se skupnostjo ter tako bogatijo sebe in slehernega pripadnika ožje ali širše družbene skupnosti.

Literatura

Viri in literatura

AMBROŽIČ, M. 2004. Informacijski viri pri projektnem in raziskovalnem delu. V *Informacijsko opismenjevanje*: priročnik za delo z informacijskimi viri. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (Modeli poučevanja in učenja. Knjižnična dejavnost). Str. 40–66.

FEKONJA, R.; Nidorfer, M.; Šašek, M. 2006. Naloge in delo šolskega knjižničarja. *Šolska knjižnica*, letnik 16, št. 3/4, str. 142–146.

HOČEVAR EVE, L. P. 2016. Pedagoški pogled na vlogo knjižnice na Mednarodni šoli (IBO) Danile Kumar. *Šolski razgledi*, letnik 67, št. 17, str. 7.

IB PROGRAMME Standards and Practices. 2014. Cardiff, Wales: International Baccalaureate Organisation.

JANEŠ, L. 2008. Sodobni bralni pouk in vloga knjižnice. *Vzgoja in izobraževanje*, letnik 39, št. 2, str. 27–30.

AN IB EDUCATOR'S story about the role of librarians in multilingual learning communities. [www.isgr.se/nn13/pdf/Roleoflibrarians.pdf, pridobljeno, oktober 2016].

LECIS, A. 2007. IBO Middle Years Programme Conference: Working Together, Working as a Team. Istanbul: International Baccalaureate Organisation.

RUPNIK VEC, T. 2006. Spodbujanje učenja kritičnega mišljenja pri učencih – poučevanje za kritično mišljenje. V *Kritično mišljenje v šoli: Strategije poučevanja kritičnega mišljenja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 313–350.

STEINBUCH, M. 2004. Učenje z informacijskimi viri. V *Informacijsko opismenjevanje: priročnik za delo z informacijskimi viri*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 161–222.

STEINBUCH, M. 2007. Šolska knjižnica v kurikulumu. *Šolska knjižnica*, letnik 17, št. 3/4, str. 123–129.

WHAT is an IB education? 2013. Cardiff, Wales: International Baccalaureate Organisation.

ZABUKOVEC, K.; Janeš, L. 2008. Vloga in vpliv knjižničarja pri medpredmetnem poučevanju : primer dobre prakse. *Šolska knjižnica*, letnik 18, št. 3/4, str. 158 + CD ROM.

Življenjepis

Podpisana dr. **Lidija Janeš** sem zaposlena na Osnovni šoli Danile Kumar v Ljubljani, svoje pedagoško poslanstvo opravljam na Mednarodnem oddelku. V svoje delo vnašam nova znanja, ki jih osvajam na izobraževanjih za pedagoški kader šol z IB programom (International Baccalaureate Programme). Na omenjeni šoli delam že od leta 2002, svoje pedagoške izkušnje sem pridobivala tudi pred navedenim letom, pravtako s poučevanjem v vzgojno-izobraževalni ustanovi. Sem profesorica in poučujem slovenski jezik na nacionalnem in mednarodnem oddelku. V tekočem šolskem letu sem postala koordinatorica Middle Year Programme (predmetna stopnja) in usklajujem delo med zaposlenimi, skrbim za organizacijske zadeve ter pripravo potrebne dokumentacije. Končala sem diplomski študij na Filozofski fakulteti v Ljubljani in si pridobila naziva profesorica slovenščine in univerzitetna diplomirana bibliotekarka. Zaključila sem magistrski in kasneje tudi doktorski študij bibliotekarstva, prav tako na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Članki, ki sem jih objavljala, so pokrivali področje branja, vlogo šolske knjižnice, osvetljevali didaktične strategije, predvsem pa so povezovali teorijo in prakso šolskega dela. Svoje članke sem objavila predvsem v knjižničarskih in pedagoških publikacijah. V preteklosti sem izdala tudi monografijo z naslovom *Slovenščina na mali maturi*, ki učencem pomaga do boljše funkcionalne pismenosti.

Dr. Lidija Janeš

Curriculum Vitae

The undersigned, PhD Lidija Janeš employed at Danila Kumar Elementary School in Ljubljana, have worked in the International Department of Danila Kumar Elementary School since 2002. Included is the knowledge gained at several International Baccalaureate (IB) Programme Professional development seminars and workshops in my on-going regular work. Previously I also gained teaching experience at an educational institution. I am a professor and I teach the Slovenian Language in the National and International Department of the school. This school year I have become the IB Middle Year's Programme Co-ordinator and I co-ordinate duties amongst employees, take care of organisational matters and preparation of relevant documentation. I completed a graduate study at the Faculty of Arts in Ljubljana (Filozofska fakulteta v Ljubljani) and obtained the title of Professor of Slovenian Language and Bachelor Librarian. I completed a Masters and later Doctoral studies in Librarianship, also at the Faculty of Arts in Ljubljana. Articles which I have published so far have covered the areas of reading, the role of a school library,

teaching strategies, mainly connected with the theory and practice of school work. My articles are mostly published in library and teaching publications. I have published the monograph entitled Slovenian at O Level (Slovenščina na mali maturi), which helps students to improve their knowledge in the area of functional literacy.

Lidija Janeš, PhD

Življenjepis

Podpisana **Leopoldina P. Hočevar Eve** (hoceharevel@os-danilekumar.si) sem zaposlena na Osnovni šoli Danile Kumar v Ljubljani, kjer od leta 1995 delam na Mednarodnem oddelku. Pri delu sledim novim znanjem in priporočilom, pridobljenih na izobraževanjih za pedagoški kader šol z IB programom (International Baccalaureate Programme). Leto prej sem tudi poučevala v vzgojno-izobraževalni ustanovi, in sicer angleški jezik na predmetni stopnji. Diplomirala sem l. 1989 na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, smer vzgojitelj predšolskih otrok. Od l. 1988 do l. 1994 sem živela v Veliki Britaniji (London), kjer sem napisala diplomsko nalogo ter opravila izpite iz več področij angleškega jezika (Cambridge Proficiency in English Language, Cambridge Certificate in English Language Teaching, Cambridge Certificate in Business English, stage 1, 2, 3, Oxford Certificate in Business English, stage 1, 2, 3). Leta 2002 sem diplomirala na ljubljanski univerzi in tako postala tudi profesorica razrednega pouka in učiteljica angleščine. Na Osnovni šoli Danile Kumar sem sedemnajst let poučevala na razredni stopnji in opravljala delo razredničarke. Zadnja štiri leta sem učila angleški jezik in slovenščino na razredni stopnji ter delala v knjižnici, letošnje šolsko leto pa poučujem slovenski jezik na predmetni stopnji mednarodnega oddelka in delam v knjižnici. Predavala sem na Mednarodni konferencah TEFLA v Sloveniji (2008, 2011), zadnji javno objavljen članek pa pokriva vlogo šolske knjižnice in knjižničarja na mednarodnem oddelku.

Leopoldina Poli Hočevar Eve

Curriculum Vitae

The undersigned, **Leopoldina P. Hočevar Eve** employed at Danila Kumar Elementary School in Ljubljana, have worked in the International Department of Danila Kumar Elementary School since 1995. Previously I also worked for a year at an Educational institution as an English Language Teacher in the Middle Years Department. At my work I am continuously using newly gained knowledge and guidelines which I obtained at IB (International Baccalaureate) professional development seminars and workshops. I graduated in 1989 from the Academy of Pedagogics, University of Ljubljana, in Nursery School Teaching. From 1988 to 1994 I lived in Great Britain (London), where I wrote my Thesis and upgraded my knowledge of the English Language by gaining several language certificates and qualifications (Cambridge Proficiency in English Language, Cambridge Certificate in English Language Teaching, Cambridge Certificate in Business English, stages 1, 2, 3, Oxford Certificate in Business English, stages 1, 2, 3). In 2002 I graduated from the University of Ljubljana and also became a Professor of Primary School Teaching. At Danila Kumar International Primary Department I was a Homeroom Teacher for 17 years. The last four years I specialised in teaching English, teaching Slovenian and working at the school library. Currently I am teaching Slovenian in the Middle Years Programme and work in the library. I gave lectures at International TEFLA Conferences in Slovenia (2008, 2011). My last article published was about the role of the library and school librarian at the International Department of Danila Kumar International School.

Leopoldina Poli Hočevar Eve, BA

PRIMJERI IZ PRAKSE



Od usmene predaje do e-knjige

Erasmus+ projekt P.L.A.C.E.S.

Presenting Legends Across the Continent in European Schools

Alenka Banić Juričić

alengkabani@gmail.com

Adela Granić

adela.granic@skole.hr

OŠ Marije i Line, Umag

Sažetak

Legende, mitovi, narodne priče i pjesme neodvojiv su dio nacionalne uljudbe, nematerijalni suvenir jedne zemlje i njezina naroda. Oni ne samo da govore o našoj prošlosti, nego nas određuju i kao pripadnike države, a isto tako i šireg europskog kulturnog kruga.

Svjesni činjenice da je davna prošlost uobličena u mitovima i legendama nepravedno zanemarena i da joj je mjesto učiteljice otela, često površna i nekvalitetna predodžba stvarnosti koju nam nude suvremeni mediji, grupa entuzijasta iza devet gora i devet dola, iz devet država i devet škola, odlučila se na pisanje i realizaciju dvogodišnjeg Erasmus+ projekta.

Projekt je današnje, digitalne generacije učenike poveo na stvarna i virtualna putovanja u svjetove priča i legendi, koristeći pri tome sve blagodati suvremene informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Za realizaciju projekta Europska komisija izdvojila je 236 000 €, a OŠ Marije i Line, Umag kao glavni koordinator dobila je 32 000 €. Koordinatorica na razini cjelokupnog partnerstva je profesorica engleskog jezika Alenka Banić Juričić.

Ključne riječi: Erasmus+ projekt, mitovi, legende, IKT.

Abstract

Legends, myths, folk tales and folk songs are integral part of a national culture, a non-material souvenir of a nation and its people. Not only do they tell us about our history, but also define us as members of a nation and of the European culture.

Aware of the fact that our past, abounding in myths and legends, has been unjustly neglected and that its traditional scholarly role has been replaced by a superficial and faulty image of reality imposed on us by modern media, nine enthusiastic teachers from nine European countries formed a partnership with a common goal to write and carry out a successful two-year Erasmus+ project.

Their project P.L.A.C.E.S., which is any acronym for Presenting Legends Across the Continent in European Schools, has taken today's digitally-oriented students on a real and virtual journey into the magic world of myths and legends, using thereby different digital web tools and ICT support.

The project has been funded by the Erasmus+ programme of the European Union and the whole partnership was entitled to a grant of 236 000 Euros, out of which the chief coordinating school „OŠ Marije i Line“, Umag received an amount of 32 745 €. The chief coordinator at the level of the entire partnership is Alenka Banić Juričić, the English teacher.

Keywords: Erasmus+ project, myths, legends, ICT, digital web tools.



Slika 1. Koordinator i članovi Erasmus+ timova partnerskih škola; Umag, Hrvatska

Uvod

U Osnovnoj školi Marije i Line iz Umaga i u još osam parterskih škola iz Bugarske, Cipra, Grčke, Italije, Njemačke, Rumunjske, Slovačke i Turske od 2015. godine traje dvogodišnji Erasmus+ projekt *Presenting Legends Across the Continent in European Schools*, akronima P.L.A.C.E.S.

Legende, narodne priče i mitovi ishodišta su od kojih se polazi prema suvremenosti i motivi su za strukturno preoblikovanje u nove forme bliže današnjoj mladeži. Potičući kreativnost i maštu, učenici su najpoznatije legende i priče svojih država pretočili u pjesme, videouratke, digitalne slikovnice, brošure, crteže, lutke, rukotvorine, suvenire, a konačni rezultat bit će e-knjiga od 10 poglavlja koja će sadržavati najljepše i najreprezentativnije tematske uratke svih škola partnera.



Slika 2. Učenici s legendarnom lutkom - pripovjedačicom, vilom Velebita; Vidin, Bugarska

Nacionalni identitet u europskom kontekstu

Potičući učenike na čitanje i istraživanje poznatih i manje poznatih narodnih priča, mitova i legendi vezanih uz povijesni i zemljopisni kontekst svoje države učenici su se upoznivali s nacionalnom kulturnom, povijesnom i jezičnom baštinom. Odabrane legende učenici su, koristeći suvremenu informacijsko komunikacijsku tehnologiju i dostupne Web 2.0 alate, oblikovali u digitalne oblike te ih objavljivali na web stranicama škola i projekta. Na taj način svi uradci postali su dostupni svim zainteresiranim sudionicima kao i lokalnoj i svjetskoj zajednici. Uspoređujući svoje legende i uratke s parterskim učenici su postali svjesni važnosti svog nacionalnog identiteta, a isto tako njegove pozicije u europskom kontekstu.



Slika 3. Ravnatelj Mato Vidović i učenice u murinskim karnevalskim nošnjama; Taranto, Italija



Slika 4. Učenici u istarskim narodnim nošnjama; Turda, Rumunjska

Erasmus+ timovi u svijetu legendi partnerskih zemalja

Tijekom projekta učenici su, sa svojim učiteljima pratiteljima, posjetili Bugarsku, Italiju, Njemačku i Rumunjsku, a u svibnju ih očekuje putovanje u Slovačku. Sudionici su mobilnosti u različitim aktivnostima učenja i poučavanja, sudjelovanjima na tematskim radionicama usavršavali su svoje prvenstveno jezične i digitalne kompetencije te razvijali kreativnost, inovativnost i timski rad. Na zajedničkim nastupima predstavljali su se tradicionalnim narodnim plesovima i kostimima, dramsko-scenskim, plesnim i glazbenim prikazima legendi te videozapisima. Boraveći u obiteljima domaćina, učenici su imali priliku pobliže upoznati kulturu, običaje, jezik i nacionalne vrijednosti partnerskih država, kao i svakodnevni obiteljski, školski i društveni život domaćina.

Učitelji su također sudjelovali na edukativnim radionicama, okruglim stolovima i *job shadowingu* te su imali priliku upoznati se obrazovnim sustavima drugih država.

Pored ovih mobilnosti, koordinatori i članovi projektnih timova sudjelovali su na međunarodnim radnim sastancima u Hrvatskoj i na Cipru, a završni će biti u Grčkoj.



Slika 5. Hrvatski tim u svijetu njemačkih legendi; dolina Rajne, Eschborn - Taunus, Njemačka

Suvremene metode i oblici učenja i poučavanja

Projektne aktivnosti i izrada planiranih proizvoda zahtijeva učinkovito učenje i poučavanje, kritičko i stvaralačko mišljenje, ispitivanje, otkrivanje i rješavanje problema.

Dijaloška metoda imala je uglavnom orijentacijski i motivacijski karakter. Učiteljima je omogućavala da učenike uvede u sadržaj, da naprave plan rada i da se motiviraju za aktivnosti koje im predstoje.

Otkrivajući i pronalazeći teme, motive, arhetipove u legendama te nalazeći najbolja rješenja u koje će preoblikovati odabrane priče, učenici su se služili istraživačkim metodama.

Problemskim učenjem, kao najvišim dometom i oblikom učenja, učenici su naučili kako rješavati probleme na koje su nailazili.

Neizostavna je bila i metoda igre, npr. *online* kvizova, kroz koje su učenici na zanimljiv i zabavan način učili i natjecali se.

Koristeći mnogobrojne *Web 2.0* alate koje do tada nisu koristili, i učitelji i učenici prvo su morali ovladati njima. Stoga su pronalazili tutorijale, a stečeno znanje prenosili su jedni drugima. Aktivnostima vršnjačkog učenja (*peer learning*) razvijali su vještine timskoga rada, socijalne i komunikacijske vještine. Prednost ovakvog učenja je u tome što učenici svoje kolege ne doživljavaju kao autoritete koji poučavaju kako treba raditi, već to doživljavaju kao primanje savjeta od prijatelja koji zna.

Zaključak

Projektom Erasmus+ učenici i učitelji partnerskih škola usavršavaju svoje jezične, digitalne i druge kompetencije te potiču i razvijaju kreativnost. Njime se promovira cjeloživotno učenje, razvija svijest o različitim tradicijama, o kulturnim i etičkim obilježjima, načinima života i rada. Učenici su naučili prihvaćati drugačije i različito, a isto tako postaju svjesni vlastitog nacionalnog identiteta i potrebe za promocijom kvalitete, osobitosti, materijalnih i duhovnih dobara svoje zemlje.

Naučili su cijeniti svoje škole, kao i svoje osobne mogućnosti, preuzimaju odgovornost za svoje učenje i na taj način postaju aktivni europski građani. Učenici su uvidjeli koje im prednosti i mogućnosti pruža Europa za zajedničko učenje, a školama otvara mogućnosti za buduću suradnju na međunarodnoj razini.



Životopisi

Alenka Banić-Juričić diplomirala je anglistiku i talijanistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1986. do 2006. radila je izvan prosvjete u komercijalnom i trgovačkom sektoru te 1990. položila državni ispit za stalnog sudskog tumača za engleski i talijanski jezik pri Županijskom sudu u Puli, a od 2007. je zaposlena u OŠ Marije i Line u Umagu. Stekla je zvanje stručnog suradnika mentora za engleski i talijanski jezik (2015.). Tijekom trajanja Erasmus+ projekta napisala i objavila brojne novinske članke i priloge na web stranici škole i Grada, umaškim web-portalima, za nakladnika Školsku knjigu te u lokalnim medijima Grada Umaga i Istarske županije. Gostovala je na regionalnoj TV te davala intervjue za medije u Bugarskoj, Italiji, Njemačkoj, Rumunjskoj, Slovačkoj (zemlje partneri u projektu). Administrator je Facebook stranice Erasmus+ P.L.A.C.E.S. te redovito objavljuje materijale (video uratke, foto-priče, e-knjige, brošure, fotografije, tekstove, itd.) na portalima eTwinning (*Twinspace*) i na službenoj platformi projekta čiji link će biti objavljen na Diseminacijskoj platformi Europske Unije ECAS po završetku trajanja projekta. Objavljivala je brojne digitalne uratke na *Youtubeu* za potrebe projekta, a trenutno radi na objavi interaktivne e-knjige u alatu *Kotobee Author*. Posjeduje računalne vještine i kompetencije (uspješno je položila svih 7 propisanih ispita za izdavanje Europske računalne diplome, ECDL) u radu se aktivno služi *Publisher* te raznim web 2.0 alatima (*glogster*, *storyjumper* alat za izradu e-knjige, *moviemaker*, *photostory*, itd.). Sklona je timskom radu, a komunikacijske vještine razvija kroz rad s učenicima i roditeljima u osnovnoj školi te humanitarnom radu u sklopu ŽŽ *Katarina Zrinski*. Prihvaćanje različitosti i razumijevanje drugih kultura stekla je na Comenius i Erasmus+ projektima i radu u osnovnoj školi na dvojezičnom i multikulturalnom području (Umag).

Adela Granić od 2006. godine do danas radi u Osnovnoj školi Marije i Line u Umagu kao stručna suradnica knjižničarka. Diplomirala je hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a na istom Fakultetu na Katedri za bibliotekarstvo Odsjeka za informacijske znanosti diplomirala je 2009. godine. Položila je i stručni ispit za učitelja hrvatskog jezika 1998., a stručni ispit za stručno zvanje diplomiranog knjižničara 2010. godine. Voditeljica je Županijskog stručnog vijeća knjižničara osnovnih i srednjih škola Istarske županije od 2013. godine, a promovirana u zvanje stručnog suradnika mentora 2014. Redovito se stručno usavršava, a u proteklih pet godina održala je preko 50 predavanja i radionica na županijskim i državnim skupovima. Radila je na različitim izdanjima, ali i objavljivala vlastite radove u stručnim časopisima. Članica je i tajnica Ogranka Matice hrvatske Umag od 2012., te predsjednica Podružnica HUŠK-a Istarske županije od 2013. do 2015. godine. Sudjelovala je u brojnim međunarodnim projektima kao koordinator (*Svijet različitosti nas bogati – Svet različnosti nas bogati*, 2012.-13.; *Zajedno gradimo bolji svijet – Skupaj gradimo bolji svet*, 2013.-14.; Comenius projekt *Souvenirs for Europe*, 2013.-15.) te kao član projektnog tima Erasmus+ projekt P.L.A.C.E.S. (*Presenting Legends Across the Continent in European Schools*), 2015./2017.

Knjižnično-informacijska pismenost u osnovnoškolskoj praksi

Dejana Bedeković

dejana.kurtovic@skole.hr

IV. osnovna škola, Bjelovar

Sažetak

U radu je prikazana primjena knjižnično-informacijske pismenosti u osmogodišnjem radu u osnovnoškolskoj knjižnici. Rad stručnog suradnika školskog knjižničara obuhvaća informacijsko opismenjivanje učenika kroz tri aspekta: čitanje, informacijsku pismenost i javno-kulturnu djelatnost. Program knjižnično-informacijskog obrazovanja odražuje se u međupredmetnoj korelaciji, no primjena samog programa nije usklađena s drugim predmetima, prvenstveno s planovima Hrvatskog jezika u razrednoj i predmetnoj nastavi. Sadržajnom analizom i pregledom cjelokupnog rada došlo se do zaključka da sve ostaje na dobroj suradnji stručnog suradnika školskog knjižničara i učitelja, na kojoj treba sustavno raditi.

Ključne riječi: osnovna škola, knjižnično obrazovanje, informacijska pismenost.

Abstract

In work is shown the application of the librarian information literacy during eight-year work in the elementary school. The work of a school librarian contains information literacy of students throughout three aspects: reading, information literacy and public-cultural activity. In application of the programme the library-information literacy, has been shown out in an intercurricular correlation does not correspond with the programs of other school subjects, especially not with the programme of Croatian language in schools from the first to the eighth grade. In this analysis is concluded that the most important thing is the cooperation between the school librarian and the teachers in one school. It is something that we all need to work on.

Keywords: elementary school, librarian education, information literacy.

Uvod

Kad se prije osam godina autorica zaposlila u osnovnoškolskoj knjižnici, kao knjižničarka pripravnica željela je ostvariti sve iz svog plana i programa rada za tu školsku godinu te je uz pomoć svoje mentorice krenula s realizacijom knjižnično-informacijske pismenosti. Njezini kolege do tada nisu znali da knjižničar treba održavati satove, iako je Nastavnim planom i

programom za osnovnu školu⁴¹ Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta definiralo knjižnično-informacijsku pismenost kao sastavni dio rada stručnog suradnika školskog knjižničara još 2006. godine. S vremenom su prihvatili navedenu situaciju kao praksu nove školske knjižničarke.

Prvi satovi koje je održala bili su *Upoznavanje knjižnice, Dječji časopisi, Knjiga: od autora do čitatelja, Referentna zbirka, Tiskani mediji, Snalaženje u knjižnici i Razlika između stručnih i znanstvenih časopisa*. Sa sedmim i osmim razredima prošla je intenzivnim tempom tematiku cjelokupnog knjižničarskog rada od 1. do 8. razreda prilikom čega je osobito nastojala osposobiti učenike da se samostalno koriste knjižnicom te ih poučiti o njezinom značaju u njihovom daljnjem školovanju i životu.

Svoj rad na knjižnično-informacijskom opismenjavanju učenika nastavila je sve do danas tako da se prilagođavala nastavnim planovima i programima rada svojih kolega i nudila im pregršt tema od kojih su oni odabirali one koje su njima bile zanimljive. Nastavne jedinice nastoji realizirati u prostorijama knjižnice i čitaonice koja zauzima 49,5 m² s četiri radna stola i 30 čitateljskih mjesta, ali, ako prilike to ne dopuštaju (npr. rad u područnoj školi, zamjena, i sl.), odradi ih i u učionici. Sve satove održava u suradnji s kolegama, gdje glavninu sata odradi sama, a kolege su aktivni slušatelji i pomagači. Satove bilježe u Dnevnik rada pod Napomenu. Godišnje održi 1 do 2 sata po razrednom odjelu, što znači da u 35 razrednih odjela održi 50 sati godišnje. Tijekom godina joj se dogodi da u jednom razredu održi tri sata, a u drugom nijedan, ovisno o suradnji s pojedinim učiteljem.

Realizacija knjižnično-informacijske pismenosti u školsko-knjižničarskoj praksi - po razredima

■ 1. razred

Svake godine autorica održava sat ***Upoznavanja prvašića s knjižnicom***⁴² gdje ih prvenstveno uči razlici između knjižnice i knjižare, upoznaje ih sa specifičnostima svog zanimanja i Pravilnikom o radu školske knjižnice. Nastoji navedeni sat približiti njihovoj dobi, začiniti ga raznim multimedijalnim i drugim sadržajima, igrom i zabavom. Učenici uče posuđivati i vraćati knjige, što je to članska iskaznica (koju koristi u svom radu kao dio građanskog odgoja i obrazovanja), i dr. Navedeni sat realizira pod satom Hrvatskog jezika. Njezini kolege navedeni sat objeručke prihvaćaju, no svake se godine održava u različito doba, ovisno o njihovim

⁴¹ *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. 2006. Ur. Vican, Dijana; Milanović Litre, Ivan. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb. 20-21.
http://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelj/RM/Nastavni_plan_i_program_za_osnovnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf (pristupljeno 19. veljače 2017.).

⁴² Bedeković, Dejana. 2012. *Upoznaj(mo) knjižnicu*. UDK02.
[http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Upoznaj\(mo\)_knji%C5%BEnicu_-_Dejana_Kurtovi%C4%87](http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Upoznaj(mo)_knji%C5%BEnicu_-_Dejana_Kurtovi%C4%87) (pristupljeno 19. veljače 2017.).

nastavnim planovima. Napominje da u njihovom udžbeniku⁴³ nema te zasebne nastavne jedinice, već je ona dio **Bontona u školi** što dodatno otežava realizaciju i pripremu samog sata.



Slika 1. Realizacija knjižnično-informacijske pismenosti po razredima

■ 2. razred

U udžbeniku za drugi razred⁴⁴ pak postoji nastavna jedinica **Dječji časopisi**⁴⁵. Na navedenom satu autorica se osvrće na raznolikost dječjih časopisa koji izlaze u Hrvatskoj, upućuje na razlike od časopisa za odrasle i novina, na njihove glavne dijelove (rubrike i članke) te s učenicima radi zadatke u grupama proučavajući razne dječje časopise iz knjižnice. Djeca inače vole časopise pa im je ovaj sat kao igra, no zanimljivi su im i novi termini poput rubrike, koju mali broj učenika shvati u cijelosti. Ovaj sat predaje u knjižnici, u suradnji s kolegama, u sklopu medijske kulture na satu Hrvatskog jezika. U drugom je razredu jedne godine održala nastavnu jedinicu **Televizija**, na zamolbu svoje kolegice koja je htjela drugačiji pristup navedenoj temi, dok jedinice **Bajke** i **Stripovi** njezini kolege vole odraditi sami. Njoj se obraćaju kao informacijskom

⁴³ Budinski, Vesna i dr. 2014. P kao početnica : početnica za prvi razred osnovne škole. Profil-Klett. Zagreb.

⁴⁴ Budinski, Vesna i dr. 2014. Od slova do snova 2 : čitanka za drugi razred osnovne škole. Profil-Klett. Zagreb.

⁴⁵ Bedeković, Dejana. 2012. *Dječji časopisi*. UDK02.

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Dje%C4%8Dji_%C4%8Dasopisi_-_Dejana_Kurtovi%C4%87 (pristupljeno 19. veljače 2017.).

stručnjaku (ako im treba pronaći neku zanimljivu bajku, ili im posuditi stripove iz knjižnice za potrebe sata).

■ 3. razred

Samo je prve dvije godine obradila jedinicu ***Knjiga: od autora do čitatelja*** u 3. razredu⁴⁶ na satu Hrvatskog jezika jer nije planirana u tom predmetu⁴⁷ pa umjesto nje s učenicima radi planiranu nastavnu jedinicu ***Rječnici*** (koja je pak u knjižnično-informacijske pismenosti predviđena u 4. razredu⁴⁸). Na navedenom satu autorica učenike upoznaje s različitim vrstama rječnika, objašnjava njegove osnovne karakteristike (abecedni redoslijed riječi, da se u knjižnici čuvaju na posebnom mjestu i ne posuđuju zbog svoje vrijednosti i specifičnosti - priručna zbirka). Sat začinjava radom u paru gdje, uz pomoć rječnika iz knjižnice, učenici pronalaze značenja zadanih riječi. Ponekad učitelji i knjižničarka zadaju učenicima zadaću u obliku istraživačkog rada gdje učenici od svojih baka i djedova saznaju nepoznate riječi i pronalaze njihovo značenje u rječniku. Ovaj sat svakako nastoji održati u knjižnici jer su sami izvori rada u knjižnici. Napominje da ovog sata također nema u njihovim udžbenicima po kojima inače rade⁴⁹.

Nastavni sat ***Posjet mjesnoj/gradskoj knjižnici*** njezini kolege odrade sami, u suradnji s kolegama iz narodne knjižnice jer su tako radili i prije njezinog dolaska na radno mjesto školskog knjižničara.

■ 4. razred

I u četvrtom razredu se autorica prilagođava nastavnom planu i programu rada učitelja razredne nastave za predmet Hrvatski jezik⁵⁰ tako što obrađuje nastavnu jedinicu ***Korištenje enciklopedije*** gdje učenike uči o karakteristikama enciklopedija⁵¹, objasni im glavnu razliku između enciklopedija i rječnika, i osvrne se na posebnost sadržaja/kazala pojmova kao pomoći. Kod ovog sata joj je problem pronaći pojmove koji će učenici lako pronaći jer u knjižnici ima različitih verzija enciklopedija od kojih neke ni nemaju ispravno kazalo. Zbog toga joj priprema traje mnogo duže nego kod drugih satova. U četvrtom je razredu, također na nagovor kolegice, jedne godine odradila nastavnu jedinicu ***Radijske emisije***, dok je nastavnu jedinicu ***Razlikovanja znanstvenih od zabavnih tekstova*** obradila kroz lektiru Ezopove *Basne* na drugačiji način, u suradnji sa svojom pripravicom prošle školske godine. Navedenih tema

⁴⁶ Bedeković, Dejana. 2012. *Put od autora do čitatelja-priprava*. UDK02. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Datoteka:Put_od_autora_do_%C4%8Ditatelja-priprava_-_Dejana_Kurtovi%C4%87.pdf (pristupljeno 19. veljače 2017.).

⁴⁷ Nastavni plan i program za osnovnu školu. 2006. Str. 30-32.

⁴⁸ Isto, str. 20-21 i 34.

⁴⁹ Budinski, Vesna i dr. 2014. *Od slova do snova 3 : čitanka za treći razred osnovne škole*. Profil-Klett. Zagreb.

⁵⁰ Nastavni plan i program za osnovnu školu. 2006. Str. 32-34.

⁵¹ Bedeković, Dejana. 2012. *Referentna ili priručna zbirka knjižnice*. UDK02. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Referentna_ili_priru%C4%8Dna_zbirka_knji%C5%BEnice_-_Dejana_Kurtovi%C4%87 (pristupljeno 19. veljače 2017.).

knjižnično-informacijske pismenosti također nema u odabranim učeničkim udžbenicima⁵² tako da izvore pronalazi uglavnom sama.

■ 5. razred

U petom razredu učenici iz svakog predmeta imaju predmetnog učitelja te joj je suradnja s njima jako raznolika. Neki se autorici obraćaju za suradnju, a neki ne, tako da u višim razredima njezin knjižnično-informacijski program uvelike ovisi o volji učitelja za suradnjom. Uglavnom ih i dalje održava na satovima Hrvatskog jezika odn. medijske kulture te na satovima razrednog odjela, a u manjoj mjeri pod ostalim predmetima (npr. stručni časopisi na satu geografije, kemije).

U petom razredu obrađuje nastavne jedinice **Tiskani mediji**⁵³ (razlika između novina, časopisa i knjiga) te jedinicu **Signaturne oznake/Snalaženje u knjižnici**⁵⁴ jer se očekuje da se učenik viših razreda samostalno služi knjižnicom uz pomoć signaturnih oznaka i kataložnih zapisa⁵⁵. Iako je ovu temu obradila na stručnom ispitu, i obrađuje ju već niz godina sa svakom generacijom svojih učenika na inovativan i zabavan način kroz igru virtualnih polica i malih naslovnica, iz iskustva može reći da zainteresira dvoje do petero učenika na samostalno pronalaženje knjiga. Iako je cijeli fond složen po dobnoj klasifikaciji, uvriježena je praksa da učenik radije traži knjigu od knjižničarke što navodi na zaključak da ovakvih satova mora biti više.

■ 6. razred

U šestom razredu obrađuje temu razlikovanja struke od znanosti kroz obradu **Časopisa** i njegovih dijelova na satu Hrvatskog jezika gdje s učenicima prođe i kroz termine struka i zanimanje na primjerima različitih stručnih i znanstvenih časopisa⁵⁶ koje primaju u knjižnici (*Hrvatske šume, Bjelovarski učitelj, Olimp, Meridijani, Unikat, Ljekovito bilje*, i dr.). Učenicima kroz citate iz različitih časopisa nastoji približiti različiti zanimanja prvenstveno zaposlenika škole i njihovih roditelja.

Nastavnu jedinicu **Sigurnost na internetu**⁵⁷ gdje je učenike nastojala naučiti osnovama zaštite postavki sigurnosti na računalima, internetu i društvenim mrežama te prepoznati vrste

⁵² Budinski, Vesna i dr. 2014. *Od slova do snova 4 : čitanka za četvrti razred osnovne škole*. Profil-Klett. Zagreb.

⁵³ Bedeković, Dejana. 2012. *Tiskani mediji*. UDK02.

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Tiskani_mediji_-_Dejana_Kurtovi%C4%87 (pristupljeno 19. veljače 2017.).

⁵⁴ Bedeković, Dejana. 2012. *Organizacija rada u knjižnici*. UDK02. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Organizacija_rada_u_knji%C5%BEnici_-_Dejana_Kurtovi%C4%87 (pristupljeno 19. veljače 2017.).

⁵⁵ *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. 2006. Str. 21: „Očekivanje je da učenik zna pronaći knjigu na polici uz pomoć signature, objasniti kataložni opis i pronaći knjigu u knjižnici uz pomoć knjižničnog kataloga.“

⁵⁶ Sabljak, Jelena. 2012. *Stručni časopisi*. Bjelovar. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Stru%C4%8Dni_%C4%8Dasopisi_-_Jelena_Sabljak (pristupljeno 19. veljače 2017.).

⁵⁷ Bedeković, Dejana. 2012. *Sigurniji Internet*. UDK02.

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Sigurniji_internet_-_Dejana_Kurtovi%C4%87 (pristupljeno 19. veljače 2017.).

cyberbullinga povodom Dana sigurnijeg interneta, u zadnje dvije godine održava na drugačiji način, gdje korelira s nastavom Hrvatskog jezika, obrađujući vrste i pretraživanje mrežnih stranica i njihovo kritičko vrednovanje alatima za vrednovanje mrežnih stranica⁵⁸. Također je jedne godine, u suradnji s učiteljima, održala i nastavnu jedinicu **Razvoj pisma**⁵⁹ povodom Svjetskog dana pismenosti, no to nije stalna praksa.

■ 7. razred

Samostalno pronalaženje knjiga putem UDK oznaka (sustava Univerzalne decimalne klasifikacije) ne obrađuje u šestom nego u sedmom razredu u sklopu jedinice **Mrežni katalogi**, a razlikovanje predmetnica od ključnih pojmova i što je bibliografija ne obrađuje uopće jer učenici tu jedinicu nemaju u svom planu rada⁶⁰ te učitelji ne iskazuju interes za navedene teme.

U sedmom razredu imamo „sreću u nesreći“ što propisani i odabrani udžbenici⁶¹ imaju nastavnu jedinicu **Knjižna građa**⁶² s osvrtom na Referentnu zbirku koju autorica obrađuje u stalnoj korelaciji s nastavnicima Hrvatskog jezika. S učenicima utvrđuje znanje iz trećeg i četvrtog razreda osnovne škole i nadograđuje ga: učenici usvajaju sve vrste referentne zbirke (enciklopedije, rječnike, pravopise, atlase,...) te što je knjižna građa, koja još građa postoji u knjižnici, njihove razlike i način korištenja. S učiteljima sedmih razreda autorica ostvaruje korelaciju i kroz nastavne jedinice **Televizijske emisije** (vrste televizijskih emisija) i **Radio** (vrste radijskih priloga i emisija). Od prošle školske godine ostvaruje suradnju i u obradi nastavnih jedinica **Autorstvo i citiranje** gdje učenike uči pravilima i različitim vrstama citiranja na različitim izvorima (časopis, knjiga, mrežne stranice) povodom Međunarodnog dana autorskih prava te u obradi nastavne jedinice **Mrežni katalogi** gdje učenike uz pomoć računala upoznaje s pojmom knjižničkog mrežnog kataloga i koje su njegove osobine naspram tiskanog.

■ 8. razred

S nastavnim satom **U potrazi za knjigom**⁶³ u osmom razredu gdje obrađuje razne sustave i uloge pojedinih vrsta knjižnica u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na gradsku i nacionalnu knjižnicu i njihove mrežne kataloge autorica završava informacijsko

⁵⁸ Bedeković, Dejana. 2016. *Pretraživanje i vrednovanje weba*. UDK02.

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Datoteka:Pretra%C5%BEivanje_i_vrednovanje_weba.pdf (pristupljeno 19. veljače 2017.).

⁵⁹ Bedeković, Dejana. 2012. *Pismo. razvoj, povijest, vrste ...* UDK02.

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Datoteka:PISMO-razvoj,_povijest,_vrste_-_Dejana_Kurtovi%C4%87.ppt (pristupljeno 19. veljače 2017.).

⁶⁰ Nastavni plan i program za osnovnu školu. 2006. Str. 38-41.

⁶¹ Kovač, Slavica; Valec Rebić, Martina. 2014. *Prijedlog godišnjega plana i programa za Hrvatski jezik u V., VI., VII. i VIII. razredu osnovne škole* : Hrvatska kriješnica i Hrvatska čitanka. Naklada Ljevak. Zagreb. Str. 122.

⁶² Bedeković, Dejana. 2012. *Knjižnica : knjižna građa*. UDK02.

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Knji%C5%BEnica-knji%C5%BEna_gra%C4%91a_-_Dejana_Kurtovi%C4%87 (pristupljeno 19. veljače 2017.).

⁶³ Kovač, Slavica; Valec Rebić, Martina. Nav. dj., str. 169.

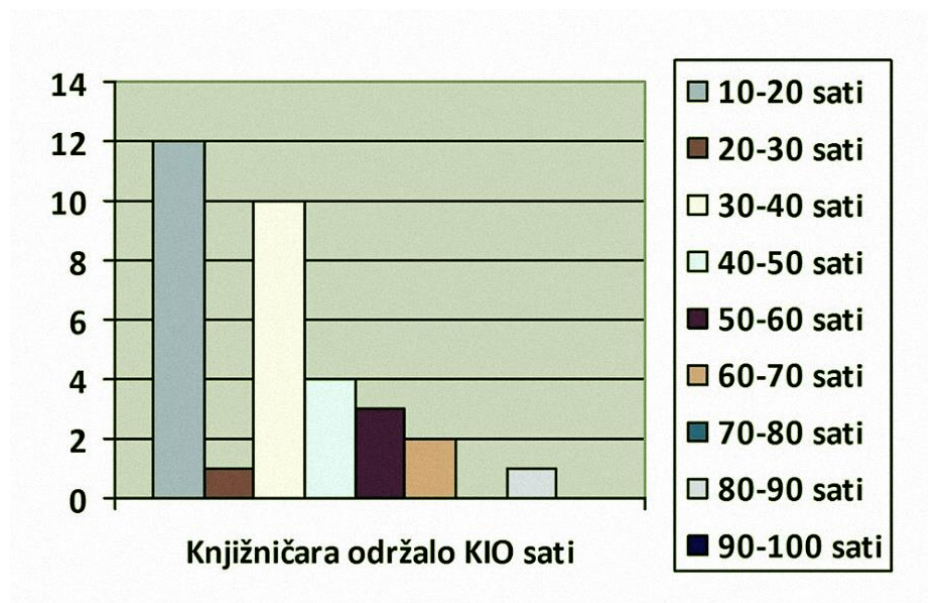
opismenjavanje svojih učenika. Od prošle godine s kolegama ostvaruje u osmom razredu suradnju i u obradi nastavne jedinice **Pisanje sažetaka** (s primjerima na određenim tekstovima), ali prema njihovim afinitetima.

Nastavne jedinice **Upoznajmo knjižnicu**, **Dječji časopisi**, **Snalaženje u knjižnici** i **Knjižna građa** imaju elemente Građanskog odgoja i obrazovanja što tim sadržajima daje težinu u korelaciji i međupredmetnom povezivanju s knjižnicom u zadnje dvije godine.

Realizacija knjižnično-informacijske pismenosti u drugim školama

– rezultati kratke ankete

Kako bi ostvarila bolju suradnju sa svojim kolegama učiteljima i poboljšala svoj knjižnično-informacijski rad, autorica je provela anketu među svojim kolegama školskim knjižničarima u prosincu 2016. Na pitanje: *Koliko sveukupno sati knjižnično-informacijske pismenosti održi jedan školski knjižničar u jednoj školskoj godini?* odgovorilo je 33 knjižničara (reprezentativan uzorak). Prema njihovim odgovorima u jednoj školskoj godini 12 školskih knjižničara održi 10 do 20 školskih sati, njih deset 30 do 40 sati, a jedan knjižničar u svom radnom vremenu od 1050 sati godišnje neposredno odgojno-obrazovanog rada odradi do 90 sati, što je poprilična brojka, kad uzmemo u obzir ostale poslove.



Grafikon 1.

Budući da navedena anketa ima manjkavosti (ne ispituje koliko je radno vrijeme knjižničara, koliko razrednih odjela knjižničar pokriva svojim radnim vremenom, radi li u knjižnici cijelu školsku godinu ili je tek počeo s radom te nemamo podatak održava li knjižničar i druge satove npr. GOO, medijske kulture, i sl.), u cilju unapređenja odgojno-obrazovnog rada i razmjene iskustava, autorica će u narednih mjesec dana provesti opsežnije istraživanje. U njemu će nastojati doći do podataka o tome koliko školskih knjižničara uopće održava satove, koji su

osnovni problemi u njihovu provođenju i koje su sadržaje uspjeli realizirati. Tako će još više osvijestiti problematiku informacijske pismenosti u osnovnoškolskoj praksi.

Zaključak

Realizacija knjižnično-informacijske pismenosti uvelike ovisi o dva važna čimbenika: o volji i znanju stručnog suradnika školskog knjižničara u njenoj provedbi i o volji i suradnji predmetnog učitelja da surađuje s tim istim stručnim suradnikom knjižničarem na navedenim temama. Njihova suradnja bila bi lakša, jednostavnija i ostvarljivija da se navedene nastavne jedinice i teme sustavno nalaze i u nastavnim planovima i programima i u propisanim udžbenicima pojedinih nastavnih predmeta. Tako bi knjižničar mogao ostvariti korelaciju i uspješnu međupredmetnu suradnju sa svojim kolegama i informacijski opismeniti učenika za cjeloživotno učenje. Ta suradnja bila bi ostvariva kad bi svi budući učitelji i knjižničari učili na svojim fakultetskim studijima kako mogu iskoristiti fond i prostor školske knjižnice u realizaciji svog godišnjeg plana rada. Ovako sve ostaje na dobroj volji i želji samog učitelja i samog knjižničara.

Stoga, kada govorimo o realizaciji godišnjeg plana i programa rada školskog knjižničara u informacijskom opismenjavanju učenika, treba težiti da se s edukacijom knjižničara, educiraju o istom i sami njihovi kolege učitelji i ravnatelji škola na županijskim stručnim vijećima i da ih se tako potakne na partnerstvo i timski suradnički rad⁶⁴.

Literatura

- Bedeković, Dejana. 2015. *Nastavni i radni materijali*. Bjelovar. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Predmetnica:Dejana_Kurtovi%C4%87 (pristupljeno 19. veljače 2017.)
- Blažeković, Tatjana; Furlan, Branka. 1993. *Knjižnica osnovne škole*. Nacionalna i sveučilišna biblioteka. Zagreb.
- Budinski, Vesna i dr. 2014. *Od slova do snova 2: čitanka za drugi razred osnovne škole*. Profil-Klett. Zagreb.
- Budinski, Vesna i dr. 2014. *Od slova do snova 3: čitanka za treći razred osnovne škole*. Profil-Klett. Zagreb.
- Budinski, Vesna i dr. 2014. *Od slova do snova 4: čitanka za četvrti razred osnovne škole*. Profil-Klett. Zagreb.
- Budinski, Vesna i dr. 2014. *P kao početnica: početnica za prvi razred osnovne škole*. Profil-Klett. Zagreb.
- Demut, Ana. 2003. *Putokazi školske knjižnice*. Školska knjiga. Zagreb.
- Hrvatski pravopis. 2015. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb. <http://pravopis.hr/> (pristupljeno 19. veljače 2017.)

⁶⁴ Mišković, Svemirka. 2011. *Partnerstvo i timski suradnički rad učitelja i knjižničara*. Zagreb. http://www.os-stjepan-radic-bozjakovina.skole.hr/strucno_usavrsavanje?news_id=1321 (pristupljeno 19. veljače 2017.)

- Kovač, Slavica; Valec Rebić, Martina. 2014. Prijedlog godišnjega plana i programa za Hrvatski jezik u V., VI., VII. i VIII. razredu osnovne škole : Hrvatska krijesnica i Hrvatska čitanka. Naklada Ljevak. Zagreb.
- Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasna. 2004. *Školska knjižnica – korak dalje*. Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti; Altagama. Zagreb.
- Lovrinčević, Jasmina i dr. 2005. *Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta. Zagreb.
- Mišković, Svemirka. 2011. *Partnerstvo i timski suradnički rad učitelja i knjižničara*. Zagreb. http://www.os-stjepan-radic-bozjakovina.skole.hr/strucno_usavrsavanje?news_id=1321 (pristupljeno 19. veljače 2017.).
- Nastavni plan i program za osnovnu školu*. 2006. Ur. Vican, Dijana; Milanović Litre, Ivan. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb. http://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelj/RM/Nastavni_plan_i_program_za_osnovnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf (pristupljeno 19. veljače 2017.).
- Pemmer Saetre, Tove; Willars, Glenys. 2004. *IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice*. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.
- Rihtarić, Josip. 2015. *Sat obrade signaturnih oznaka*. Varaždin. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Sat_obrade_signaturnih_oznaka_-_Josip_Rihtari%C4%87 (pristupljeno 19. veljače 2017.).
- Sabljak, Jelena. 2012. *Stručni časopisi*. Bjelovar. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Stru%C4%8Dni_%C4%8Dasopisi_-_Jelena_Sabljak (pristupljeno 19. veljače 2017.).
- Šušnjić, Biserka. 2009. Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum. *Senjski zbornik : prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu*. Hrčak. Zagreb. 39-42. http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=87278 (pristupljeno 19. veljače 2017.).
- Šutej, Gordana. 2016. *Školska knjižnica – ključno mjesto suradnje u suvremenoj školi*. Karlovac. <http://www.husk.hr/skolska-knjiznica-kljucno-mjesto-suradnje-u-suvremenoj-skoli/> (pristupljeno 19. veljače 2017.).
- UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice*. 1999. IFLA; Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb. <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.htm> (pristupljeno 19. veljače 2017.).

Životopis

Dejana Bedeković, rođena Kurtović, zaposlena je u IV. osnovnoj školi Bjelovar kao stručna suradnica knjižničarka od 2009. do danas. Diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu bibliotekarstvo 2009., a na istom fakultetu 2008. filozofiju i povijest (nastavnički i nenastavnički). Položila je stručni ispit 2010. pri MZOS-u i pri AZOO u Zagrebu stručni ispit za zanimanje stručni suradnik - knjižničar. Članica je strukovnih udruga, a u Hrvatskoj mreži školskih knjižničara (HMŠK) je tajnica od 2014. godine.

Redovito se stručno usavršava i objavljuje stručne radove, kao npr.: *Hlapićevih prvih 100 godina - Online zgode šegrtu Hlapića u Bjelovaru; Ljubav prema knjigama i čitanju - preduvjet cjeloživotnog učenja; Međuškolski književni kviz; Natjecanje u znanju i kreativnosti; Čitamo mi, u obitelji svi: nacionalni projekt poticanja čitanja kod učenika trećih razreda osnovnih škola // HKD Novosti (glasilo HKD-a), br. 59, lipanj 2013. (Tema broja: programi i usluge za djecu i mlade // poticanje čitanja); Kultura čitanja - Međuškolsko natjecanje u poznavanju kriminalističkih romana: Poticanje na čitanje s razumijevanjem // Školske novine, br. 41/42 (20. prosinca 2011.), str. 10.*

Referentna zbirka kao vlak znanja

- učiti kako učiti na učenicima prihvatljiv način

Bojan Lazić

labojan@gmail.com

OŠ Negoslavci; OŠ Bršadin

Sažetak

Opisani sat obrade nastavne jedinice Referentna zbirka u četvrtom razredu osnovne škole prikazuje jednu opsežnu ali, kako se pokazalo, učenicima vrlo zanimljivu mogućnost obrade navedene nastavne jedinice. Uz igru i dosta samostalnoga rada po skupinama, učenici na njima vrlo prihvatljiv način usvajaju dosta novih nepoznatih pojmova i svladavaju prilično kompleksan sadržaj.

Sat je prvi put izveden prilikom polaganja praktičnoga dijela stručnog ispita autora 2012. godine te više puta ponovljen u školama u kojima je autor djelatnik, uz određene preinake u svrhu prilagodbe prostorno-tehničkim uvjetima i mogućnostima.

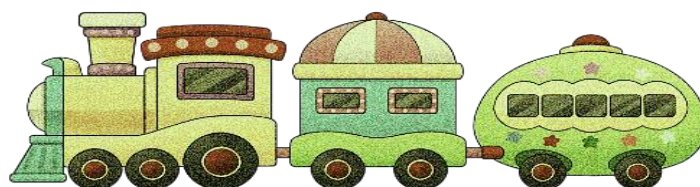
Ključne riječi: referentna zbirka, četvrti razred, enciklopedije, rječnici, leksikoni, atlasi.

Abstract

The lesson entitled The Reference Collection, intended for fourth grade of elementary school, introduces pupils to an extensive but, as it turned out, a very interesting option for teaching the mentioned topic. The pupils have an opportunity to learn a lot of new and unfamiliar concepts and master rather complex contents through play and individual work within the group in a mode they find acceptable.

The lesson was delivered for the first time during the practical part of professional exam taken in 2012 and it was repeated several times in both schools where the author is employed. Only slight modifications were made for the purpose of adaptation to physical and technical conditions and potentials.

Keywords: reference collection, fourth grade, encyclopaedias, dictionaries, lexicons, atlases.



Uvod

Sukladno Nastavnom planu i programu za osnovnu školu⁶⁵, referentna zbirka kao cjelina obrađuje se u četvrtom razredu. No, učenici se još u trećem razredu⁶⁶ prvi put formalno susreću s enciklopedijama, u sklopu medijske kulture kao nastavnog područja u predmetu Hrvatski jezik, usvajajući znanje o dječjim enciklopedijama, kazalu pojmova te uviđajući abecedni red. Kako se pojmovi usvojeni prilikom obrada nastavne teme *Knjižnica - korištenje enciklopedije*, dakle u trećem razredu, djelomice ponavljaju i u četvrtom, učenicima usvajanje novih sadržaja prilikom upoznavanja s referentnom zbirkom kao cjelinom biva jednostavnije.

Kako je referentna zbirka takva da može sadržavati više različitih vrsta djela, a razvitkom tehnologije omogućena je i njezina uporaba u elektroničkom okružju, njezinu je obradu vrlo teško smjestiti samo u jedan školski sat. No, nije i nemoguće. Međutim, kako bi navedena nastavna jedinica bila uspješno obrađena na jednom školskom satu tijekom kojeg će učenici usvojiti sve predviđene ključne pojmove i realizirati sve ishode učenja, nužno je organizaciju rada na satu izuzetno dobro isplanirati. Stoga je za realizaciju sata koji je opisan u ovom radu potrebna opsežna priprema, kako materijalna i tehnička, tako i stručna i psihološka.

Sadržaj sata

Nakon realiziranja nastavnog sata na kojem će referentna zbirka biti obrađena na način opisan u ovom radu, učenici će biti sposobni imenovati i međusobno razlikovati vrste građe koje su smještene u referentnoj zbirci te odabrati odgovarajuću jedinicu građe iz referentne zbirke prema potrebi za odgovarajućim sadržajima. Cilj je ove nastavne jedinice kod učenika razviti sposobnost služenja referentnom zbirkom i snalaženja u njoj, umijeće samostalnog pronalaženja i vrjednovanja potrebnih informacija u konkretnim vrstama građe te svijest o važnosti čuvanja i posebne skrbi o građi koja je dio zbirke. Da bi se do navedenoga došlo, stručni suradnik knjižničar upoznat će učenike sa skupinama građe koja se svrstava u referentnu zbirku i njihovim specifičnostima te im omogućiti da putem primjerenih zadataka svladaju nastavni sadržaj i u konačnici osposobiti ih za samostalno služenje informacijama koje mogu pronaći u ovoj zbirci.

Tri su etape nastavnoga sata koje, kako je i uobičajeno, imaju svoje određene funkcije. Uvodna etapa rezervirana je za doživljajno-spoznajnu motivaciju i najavu teme; u glavnom dijelu sata knjižničar će izložiti obrazovne sadržaje nakon čega će uslijediti vježbanje putem samostalnoga rada učenika po skupinama, a završiti izlaganjem uradaka učenika; završni je dio sata predviđen za sintezu usvojenih znanja i, po potrebi, rješavanje dodatnih zadataka.

Artikulacija

⁶⁵ Usp. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. 2006. Ur. Vican, Dijana; Milanović Litre, Ivan. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb. Str. 21.

⁶⁶ Isto, str. 32.

Radi lakšega početka rada, učenike je potrebno prethodno podijeliti u radne skupine. Idealna je podjela u četiri skupine, ako je moguće postići optimalan broj učenika za rad unutar svake skupine, što bi značilo četiri ili eventualno pet učenika unutar pojedine skupine. Također, idealna bi bila situacija u kojoj su skupine heterogene, no odabirom metode slučajnoga izvlačenja papirića radi ulaska u pojedinu skupinu, sve ostaje na slučajnosti i teoriju vjerojatnosti.

Kako bi se već prilikom podjele u skupine učenici donekle upoznali sa sadržajem predstojećega rada, prijedlog je da se papirići povežu s datumom realiziranja nastavnoga sata te nekim od povijesnih događaja vezanih uz upravo taj dan.⁶⁷ To mogu biti datumi rođenja i/ili smrti poznatih povijesnih osoba ili datumi koji podsjećaju na neki događaj iz prošlosti, važni datumi kojima se obilježava neki nacionalni ili međunarodno značajan događaj i slično. Osim kratkog teksta (npr. 21. ožujka, Dan planeta Zemlje), poželjno je da papirići sadržavaju i ilustraciju. Najvažnije je obratiti pozornost na to da različitih papirića bude onoliko koliko je skupina potrebno formirati, a treba osigurati i dovoljan broj istovjetnih papirića unutar jedne skupine kako bi svaki učenik mogao dobiti svoj papirić. Svrha takva sadržaja papirića za izbor skupine ne otkriva se odmah, nego na početku nastavnog sata, a u nekom povoljnom trenutku tijekom sata učenicima će biti rečeno kako je sve informacije o događajima i/ili osobama koje su vidjeli na tim papirićima moguće pronaći i u referentnoj zbirci. Iako izbor skupina nije nužno obaviti na ovaj način, učenici u dobi od desetak godina, kao i općenito učenici u razrednoj nastavi, još uživaju u igri i otkrivanju nepoznatoga putem igre te je tako kod učenika moguće postići izuzetno visoku razinu motiviranosti za rad.

Radni prostor, odnosno knjižnicu, prije dolaska učenika potrebno je urediti tako da se učenici neometano mogu kretati među namještajem i da s lakoćom mogu pronaći svoje mjesto dolaskom u nju. Kako smo učenike prethodno podijelili u skupine, svakoj skupini pri pripremi prostora odredimo fizičko mjesto za rad, i to tako da svaki izborni papirić ostavimo na mjestu gdje određena skupina učenika treba sjesti. Kako bismo učenike još više motivirali za rad, možemo im reći da su papirići koje su izvukli, ujedno ulaznice za knjižnicu pri dolasku na taj sat. Tada možemo uspostaviti i paralelu s kazalištem ili kinom, gdje je mjesto na koje možemo sjesti točno određeno brojem reda i sjedala. No, za razliku od kina i kazališta, u školskoj knjižnici mjesta neće biti označena brojevima, nego istom onakvom ilustracijom i tekstem kakav je i na njihovu papiriću.

Sat počinje čitanjem pjesme Želim znati⁶⁸ čija je uloga motivirati učenike za rad. Za čitanje pjesme odabire se učenik koji lijepo i razgovijetno čita. Nakon čitanja pjesme i emocionalno-psihološke stanke, kratko se povede razgovor o sadržaju pjesme. Uz heuristički razgovor učenici interpretirajući pročitano pjesmu vrlo lako dolaze do zaključka o kakvoj se gradi govori

⁶⁷Lazić, Bojan. 2012. *Izbor skupina*. UDK02. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/a/a4/Izbor_skupina.pdf (pristupljeno 18. veljače 2017.).

⁶⁸Bilić-Prčić, Marija. 2007. *Želim znati*. UDK02. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/9/92/Zelim_znati_gdje_se_laste_gnijezde.pdf (pristupljeno 18. veljače 2017.).

u pjesmi. Postavljanjem dodatnih pitanja učenike se navodi i na zaključak o svrsi školske knjižnice i vrstama građe koje se u njoj mogu pronaći te o različitim sadržajima koji se u takvoj građi mogu pronaći, a koji se, između ostalog, spominju i u pročitanoj pjesmi, kao i na papirićima za izbor skupina. Naposljetku, kako se u zadnjem stihu spominje pojam *referentna*, upravo taj stih služi i za najavu teme, odnosno isticanje cilja sata.

U glavnom dijelu sata slijedi obrada novih sadržaja putem izlaganja, vježbe i predstavljanja sadržaja rada učenika. Ova etapa počinje razgovorom o pojmu *referentna zbirka*, gdje se od učenika kratko traži da, ako to znaju, objasne što bi to referentna zbirka bila i od čega se ona sastoji. Nakon što se poslušaju svi učenički odgovori, bez obzira na to bili oni točni ili ne, pohvaljuju se njihova opažanja i poziva ih se na praćenje PowerPoint prezentacije⁶⁹ kroz koju će svoje pretpostavke o referentnoj zbirci ili potvrditi, ili opovrgnuti, odn. nakon nje steći nova saznanja. Učenicima se pritom daju dodatna objašnjenja, a ako je potrebno, povremeno se prave i digresije na sadržaje o kojima se već govorilo.

Prezentacija sadrži deset slajdova (uz početni, naslovni), a popraćena je ilustracijama koje za cilj imaju održati pozornost učenika. Iako prezentacija sama po sebi nema interaktivne karakteristike, budući da od učenika zahtijeva sudjelovanje u radu, na neki se način može okarakterizirati i kao takva. Na prvom slajdu navedene su vrste građe koje se mogu pronaći u referentnoj zbirci. Na drugom je napomena o medijima na kojima je moguće pronaći djela iz referentne zbirke, a ovom je prilikom učenicima nužno napomenuti kako s djelima referentne zbirke koja se nalaze na mrežnim stranicama, posebno onima koje su otvorenoga koda, treba biti posebno oprezan jer ne moraju nužno sadržavati kvalitetne i točne podatke. Poželjno je odmah uputiti učenike na referentne izvore na mreži koji su im dostupni besplatno, a pritom su točni i relevantni. Treći slajd upućuje na pravilno postupanje referentnom građom, a uz tvrdnje na slajdu su i pitanja *Zašto*, koja za cilj imaju ponukati učenike na aktivno sudjelovanje u radu, čime se lakše održava i njihova pozornost, što je svakako preduvjet za lakše svladavanje nastavnih sadržaja. Jedna od takvih tvrdnji navodi pojam *priručna* kao sinonim pojmu *referentna*, a pred učenicima je zadatak da promišljanjem o samoj riječi *priručna* dođu do zaključka o razlozima upravo takva naziva. No, ako učenici ne uspiju doći sami do zaključka, potrebno im je objasniti kako se građa u referentnoj zbirci naziva tako jer su nam jedinice građe iz nje uvijek *pri ruci* kad nam je potrebna neka informacija, što znači da se ne posuđuju izvan knjižnice, odnosno smiju se koristiti samo u njoj. Sljedeća dva slajda učenike upoznaju s enciklopedijama kao najučestalijom vrstom građe u referentnoj zbirci, podjelom na podvrste prema njihovu sadržaju te pravilnim načinom pronalaska potrebnih informacija u enciklopediji – putem kazala, uz napomenu o abecednom redu pojmova unutar njega. Kako bi se održala optimalna razina pozornosti, na kraju je drugog slajda *brzi zadatak* u kojem se od učenika traži da navedu naziv enciklopedija koje poznaju. Putem sljedeća tri slajda učenici se upoznaju s rječnicima, leksikonima i atlasima. Podatci o navedenim vrstama referentne građe navedeni

⁶⁹Lazić, Bojan. 1999. *Referentna zbirka : što je to referentna (priručna) zbirka i kako se njome služimo?* UDK02. https://docs.google.com/viewer?url=http%3A%2F%2Fwww.knjiznicari.hr%2FUDK02%2Fimages%2F6%2F6c%2FReferentna_zbirka.pptx (pristupljeno 18. veljače 2017.).

su analogno slajdovima na kojima su opisane enciklopedije. Kod rječnika se u *brzom zadatku* od učenika zahtijeva da navedu naziv rječnika koji im je poznat; kod leksikona ovaj zadatak potiče učenike na razmišljanje i logičko zaključivanje o razlici između rječnika i leksikona i ujedno provjerava njihovu pozornost; kod atlasa taj zadatak ponovno traži navođenje naziva nekog atlasa. Na kraju se učenicima ponovno naglasi kako se u referentnoj zbirci mogu pronaći još neke vrste građe, koje im neće biti potrebne toliko često, a neke koje će ipak trebati koristiti upoznat će nekom drugom prilikom.

Pretposljednji slajd u prezentaciji, koji ostaje aktivan nakon toga, poziva učenike na fizičko upoznavanje s referentnom zbirkom. Učenici ustaju sa svojih radnih mjesta, odlaze do ormara s referentnom zbirkom te utvrđuju najprije kako je sva građa smještena u ostakljene ormare, a zatim pregledom građe i čitanjem naslova, uz vođenje knjižničara, utvrđuju koje se sve vrste građe u tim ormarima nalaze.

Vraćaju se na mjesto i ponovo rješavaju zadatak u skupini uz usmena objašnjenja kroz igru. Svaka skupina treba dobiti omotnicu s jednostavnom slagalicom: ilustracija se isprinta i izreže na nekoliko dijelova - poput *puzzli*, što je djeci zanimljivo, održava njihovu koncentraciju i dodatno podiže motiviranost. Nakon što svaka skupina uspješno složi svoju slagalicu, otkriva se slika vagona⁷⁰ na kojem piše jedan od četiri pojma prikazana u prezentaciji. Knjižničar objašnjava učenicima da će njihova skupina dodatno obrađivati onu vrstu referentne građe čiji naziv je istaknut na složenoj slici.

Sukcesivno, kako koja skupina složi slagalicu, dobivaju novu omotnicu u kojoj je potrebni radni materijal. Njega čine nastavni listići koji su za sve učenike unutar skupine jednaki, a za tu skupinu jedinstveni i odnose se na vrstu referentne građe koju će dodatno izučavati. Osim nastavnih listića, u omotnici je i ilustracija vagona istovjetna onoj koju su netom prije složili, ali ovaj put nije izrezana na dijelove. Nastavni listići⁷¹ u zaglavlju sadrže upute za rad i pojašnjenja o načinu rješavanja zadataka koji slijede odmah nakon uputa. Učenicima je, osim otisnutih napomena, potrebno dati i dodatne usmene napomene kako svaka skupina ima svoje nastavne listiće, a svi učenici unutar jedne skupine, iste. Pritom treba napomenuti da se o odgovorima dogovaraju zajedno, a dogovorene odgovore bilježe svatko na svojem listiću. Svakoj je skupini, sukladno vrsti građe koju dodatno izučavaju, potrebno dati i jednu enciklopediju, rječnik, leksikon, odnosno atlas koji će im biti neophodni za uspješno rješavanje određenih zadataka.

Sve skupine, osim one koja obrađuje atlase, imaju po pet pitanja. Prvi zadatak je eliminacijskoga tipa, a od učenika se zahtijeva da odaberu i označe pojam koji nije u suodnosu s ostalim pojmovima te da navedu pojašnjenje svog izbora. U ovom se zadatku od učenika zahtijeva logičko razmišljanje za koje je preduvjet prethodno pozorno praćenje prezentacije.

⁷⁰Lazić, Bojan. 2012. *Ilustracija - Vlak 2*. UDK02. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/7/7a/Ilustracija_-_Vlak_2.pdf (pristupljeno 18. veljače 2017.).

⁷¹Lazić, Bojan. 2012. *Nastavni listić*. UDK02. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/2/24/Nastavni_listic.pdf (pristupljeno 18. veljače 2017.).

Drugi se zadatak u svakoj skupini odnosi na korištenje djela iz referentne zbirke te njihovih fizičkih karakteristika, pravila rukovanja i korištenja, o čemu je također bilo riječi u prezentaciji. Treći zadatak provjerava znanja o karakteristikama pojedine vrste građe u referentnoj zbirci, odnosno one koju skupina obrađuje. Četvrti zadatak od učenika zahtijeva praktičnu upotrebu stečenih znanja konkretno u pronalasku potrebnih informacija u knjizi koju obrađuju. Učenici moraju pronaći zadani pojam, proučiti ga i odgovoriti na postavljena pitanja. Ovim se zadatkom vježba ne samo pravilna uporaba referentne građe, nego i vrjednovanje pronađenih informacija. Peti zadatak prije svega služi za emocionalno opuštanje nakon intenzivnoga rada. Jedino u skupini koja obrađuje atlase nema petog zadatka, koji je integriran kao pitanje unutar četvrtog.

Tijekom samostalnoga rada učenika potrebno ih je obilaziti, uz pomaganje, usmjeravanje i davanje sugestija prema potrebi. No, ovo se vrijeme, zbog ekonomičnosti, može iskoristiti i za pripremu plakata. Plakat valja istaknuti na vidno mjesto. Zamišljen je kao ilustracija željezničke postaje u koju je pristigao *vlak znanja* koji se naziva *Referentna zbirka*. Na tračnice nacrtane na aplikaciji postavlja se lokomotiva⁷² s nazivom vlaka znanja. Pri vrhu plakata je ilustracija zgrade željezničke postaje koja na sebi nosi naziv *Školska knjižnica*.

Nakon samostalnoga rada učenika, slijedi izlaganje učenika o tome što su radili. Skupine se poziva da se dragovoljno jave za izlaganje. No, prije početka izlaganja potrebno je pozvati učenike da obrate pozornost na plakat. Tada im se može opisati kako je na plakatu željeznička postaja zvana Školska knjižnica, ispred koje se upravo zaustavila lokomotiva zvana Referentna zbirka koja čeka da se na nju prikvače vagoni kako bi skupa mogli činiti Vlak znanja. Kako sva obveza oko navedenog ne bi pala na jednog učenika u skupini, svaki dobiva svoj zadatak, pa sada možemo govoriti o grupnom radu: voditelj grupe čita zadatke koje su rješavali, ostali učenici redom čitaju odgovore, jedan po jedan, a učenik koji je čitao odgovore iz prvog zadatka treba, uz pomoć knjižničara, zalijepiti ilustraciju njihova vagona do pripremljene lokomotive, odnosno na posljednji zalijepljeni vagon, kako bi se dobila kompozicija vlaka.

Tijekom izlaganja nužno je komentirati odgovore (i ako je potrebno, raditi ispravke), ali i pohvaliti izuzetne odgovore. Važno je napomenuti da izlaganje rada po skupinama, a samim tim i lijepljenje vagona, nije nužno raditi istim redoslijedom pojmova kako su obrađivani u prezentaciji. Dragovoljno javljanje skupina pridonosi opuštenijem radu jer učenici ne osjećaju pritisak, nego izlažu onda kad osjećaju da su za to spremni. Također, aktivnim sudjelovanjem svih učenika unutar grupe u izlaganju njihova rada, postiže se učinak aktivnog vježbanja, odnosno ponavljanja i utvrđivanja stečenih znanja.

U završnoj etapi sata slijedi sinteza stečenih znanja. Budući da su učenici u ovoj dobi još uvijek skloni igri, a samim tim i učenju kroz igru, za sintezu će odlično poslužiti kratka provjera znanja

⁷²Lazić, Bojan. 2012. *Ilustracija – Vlak 1*. UDK02. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/a/a5/Ilustracija_-_Vlak_1.pdf (pristupljeno 18. veljače 2017.).

putem križaljke. Križaljka⁷³ može biti izrađena kao poseban plakat ili u nekom od tekstualnih editora ili programa za izradu prezentacije, što je ekonomičnije i jednostavnije rješenje. Putem križaljke, odgovarajući na pitanja, bit će otkriveno ukupno osam pojmova koji su na različite načine u suodnosu s referentnom zbirkom ili knjižnicom. Prije nego što se spomene križaljka, učenicima se pokazuje posljednji slajd u prezentaciji, koji ih pozivom da igrom dođu do novog znanja propituje jesu li zainteresirani za ovakav oblik ponavljanja i utvrđivanja znanja. Rješavanje križaljke organizira se kao natjecanje skupina, što u sebi nosi odgojni značaj, gdje svaka od njih nasumice bira broj reda u križaljci ispod kojeg je skriven traženi pojam. No, da bi pojam bio otkriven, potrebno je odgovoriti na pitanje, a traženi je odgovor upravo skriveni pojam. Otkrivanjem svih pojmova uočava se stupac koji čini nasumični niz slova, od kojih je svako sadržano unutar svakog otkrivenog pojma. Konačni je natjecateljski zadatak da, premetanjem osam označenih slova, otkriju koji pojam čini konačno rješenje, a to je pojam *priručna* kojem se, otkrivanjem, dodaje i riječ zbirka. Skupina koja uspješno dođe do konačnoga rješenja proglašava se pobjednikom.

Članovi pobjedničke skupine kao nagradu dobivaju mogućnost da prvi sudjeluju u završnoj aktivnosti. Za ovu aktivnost prethodno su pripremljene ilustracije⁷⁴ izrezane u obliku knjiga, a na svakoj je od njih naziv nekog djela koje se može pronaći u referentnoj zbirci. Zadatak u završnoj aktivnosti jest da svaki učenik odabere jednu ilustraciju i *smjesti* je u odgovarajući vagon tako što će je zalijepiti na odgovarajuće mjesto. Ovako se još jedanput kroz igru obavlja provjera stečenih znanja, prije svega po pitanju prepoznavanja pojedinih vrsta građe u referentnoj zbirci u odnosu na naslov djela. Nakon što svi učenici zalijepe odabranu ilustraciju, knjižničar napominje kako je Vlak znanja upravo popunjen i spreman za putovanje te podsjeća učenike da ih takav jedan vlak čeka u ormarima s referentnom zbirkom svaki put kad posjete knjižnicu. Pri kraju sata, postavljanjem pitanja, provjerava se usvojenost ključnih pojmova i obrazovna postignuća.

Ako je do kraja sata potrebno aktivno ispuniti preostalo vrijeme, posebice ako se ova nastavna jedinica obrađuje tijekom dva školska sata, može se kao dodatak prirediti i evaluacijski listić. Popunjavanjem evaluacijskog listića učenici neće biti dodatno opterećeni, a on će ujedno poslužiti i za emocionalno opuštanje nakon obilnih aktivnosti. Listić⁷⁵ koji se može upotrijebiti u ove svrhe, može sadržavati pet tvrdnji i tri razine emocija iskazane jednostavnim ilustracijama lica: sreću, ravnodušnost i tugu. Kroz navedeni listi učenici iskazuju svoj doživljaj sata i razinu zadovoljstva.

⁷³Lazić, Bojan. 2012. *Križaljka*. UDK02. <http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/7/7e/Kri%C5%BEaljka.pdf> (pristupljeno 18. veljače 2017.).

⁷⁴Lazić, Bojan. 2012. *Ilustracija – knjige*. UDK02. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/6/60/Ilustracija_-_knjige.pdf (pristupljeno 18. veljače 2017.).

⁷⁵Lazić, Bojan. 2012. *Evaluacijski listić*. UDK02. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/2/2c/Evaluacijski_listic.pdf (pristupljeno 18. veljače 2017.).

Zaključak

Prikazani model moguće izvedbe nastavnoga sata na kojem će se, u sklopu programa Knjižnično-informacijskog odgoja i obrazovanja, obraditi nastavna jedinica Referentna zbirka prije svega zahtijeva veliku materijalnu pripremu. Ovisno o broju učenika u razrednom odjelu, razini njihova predznanja te obrazovnim i funkcionalnim sposobnostima, knjižničar određuje u dogovoru s razrednim učiteljem hoće li se ova nastavna jedinica moći realizirati unutar jednoga nastavnog sata te je li moguće ostvariti sve predviđene aktivnosti.

Za njezinu realizaciju po ovom modelu optimalan je broj učenika u razredu od 16 do 20. Ako je broj učenika veći, poželjno je uvesti i dodatne sadržaje, odnosno obraditi još neku vrstu građe iz referentne zbirke, kao što su gramatike ili pravopisi, ili u rad opisanih skupina uključiti dodatan broj učenika uz modifikaciju zadataka. Ako se radi o manjem broju učenika, potrebno je smanjiti broj članova skupine, ali nije poželjno smanjivati opseg obrađene građe.

Prednosti upoznavanja učenika četvrtoga razreda s referentnom zbirkom po opisanom modelu najviše se ogledaju u mogućnosti njihovog aktivnog sudjelovanja u radu, samostalnog ali vođenog dolaska do novih znanja, razvitku logičkog razmišljanja i sposobnosti snalaženja u novim situacijama te, prije svega, u prisutnosti igre kao metode rada tijekom većega dijela sata. Veliki je nedostatak zahtjevna materijalna priprema stručnog suradnika knjižničara, koja se ipak može olakšati upotrebom suvremenih nastavnih pomagala, ako su dostupna. No, po pitanju sadržaja rada, najveća je poteškoća što se s pojedinom vrstom građe iz referentne zbirke detaljno upoznaje samo mala skupina učenika koji aktivno sudjeluju u obradi te vrste građe, dok se s njom ostali učenici upoznaju tek pasivnim auditivnim praćenjem izlaganja drugih učenika.

Literatura

Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo. 2000. Rječnik stranih riječi. Novi Liber. Zagreb.

Blažeković, Tatjana; Furlan, Branka 1993. Knjižnica osnovne škole. Nacionalna i sveučilišna biblioteka. Zagreb.

Cindrić, Mijo; Miljković, Dubravka; Strugar, Vladimir. 2010. Didaktika i kurikulum. IEP-D2. Zagreb.

Demut, Ana. 2003. Putokazi školske knjižnice. Školska knjiga. Zagreb.

Grdinić, Branislav; Branković, Nataša. 2005. Metodika poznavanje prirode i sveta oko nas u nastavnoj praksi. Kultura. Bački Petrovac.

Hrvatski pravopis. 2015. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb. <http://pravopis.hr/> (pristupljeno 18. veljače 2017.).

Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. 2004. Školska knjižnica - korak dalje. Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti - Altagama. Zagreb.

Lazić, Bojan. 2012. Bojan Lazić - Referentna zbirka. UDK02. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Bojan_Lazi%C4%87_-_Referentna_zbirka (pristupljeno 18. veljače 2017.).

Lovrinčević, Jasmina i dr. 2005. Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta. Zagreb.

Nastavni plan i program za osnovnu školu. 2006. Ur. Vican, Dijana; Milanović Litre, Ivan. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb.

Životopis

Bojan Lazić zaposlen je u Osnovnoj školi Negoslavci i Osnovnoj školi Bršadin kao stručni suradnik knjižničar. Diplomirao je 2007. godine razrednu nastavu na Pedagoškom fakultetu u Somboru Sveučilišta u Novom Sadu, Republika Srbija, i stekao kvalifikaciju profesor razredne nastave. Nakon toga diplomirao je 2011. godine knjižničarstvo na Odjelu za knjižničarstvo Sveučilišta u Zadru i stekao kvalifikaciju magistar knjižničarstva. Do sad mu je objavljen jedan rad u *online* časopisu Školski bibliotekar pod nazivom *Školske biblioteke u multinacionalnim sredinama* (dostupan na: <https://casopisbibliotekar.wordpress.com/2012/12/page/4/>). Područje njegovoga posebnog interesa jest istraživački rad na temu upravljanja knjižničnim zbirkama u školskim knjižnicama, posebice u školama gdje se nastava odvija, između ostalog, za pripadnike nacionalnih manjina.

Rano informacijsko opismenjavanje učenika pomoću računala

- izazov za školskog knjižničara i učenike četvrtih razreda

Denis Vincek

denis.vincek7@gmail.com

OŠ Ante Kovačića, Zlatar

Sažetak

Istraživanje provedeno među učenicima četvrtih razreda Osnovne škole Ante Kovačića u Zlataru pokazalo je da se 67 posto njih barem jedanput na dan koristi Googleom. Učenici u Hrvatskoj tek od petog razreda osnovne škole mogu odabrati Informatiku kao izborni predmet, a pojmove *računalo* i *internet* upoznaju u četvrtom razredu na satovima Hrvatskog jezika. Učenici nemaju priliku u toj dobi u školi samostalno raditi (učiti) putem računala. Školski knjižničar od 2011./2012. poučava o računalima u suradnji s razrednim učiteljicama te u 4. razredima šest godina izvodi nastavnu jedinicu *Pretražujemo internet*. Ishodi učenja koji se postižu jesu da učenik zna prepoznati i definirati internetski preglednik i internetski pretraživač, zna objasniti razliku između njih, zna imenovati nekoliko internetskih preglednika i najpopularniji internetski pretraživač. Igrajući se detektiva i odgovarajući na pitanja, učenici stječu temeljne vještine pretraživanja putem Googlea. Učenici tako vrlo rano stječu dio vještina iz tzv. Big6 modela poučavanja informacijske pismenosti.

Ključne riječi: informacijska pismenost, pretraživanje interneta, Google, učenici četvrtih razreda, Hrvatska.

Abstract

The survey conducted among the fourth-graders of Ante Kovačić Elementary in Zlatar shows that 67 percent of students use Google at least once a day. Croatian elementary school students can choose Computer Science as an optional subject from the 5th grade on, and the students learn about computers in the 4th grade through Croatian Language classes. By that time, the students should have adopted the terms *computer* and *the Internet* – only in theory. School librarian took things to the next level - he held a class in cooperation with the 4th grade teachers on the topic of *Searching the Internet*. The goal is for students to acquire the following competencies: recognizing and defining Internet browsers and search engines, differentiating between them, and recognizing and listing the most popular browsers and search engines. Students acquire the basic Google searching skills by *playing detectives* and answering the given questions. This is the way of acquiring basic levels of information literacy (described in the so-called Big6 model) at an early age.

Keywords: information literacy, searching the Internet, Google, fourth-grade students, Croatia.

Uvod

Budući da se Informatika u hrvatskim osnovnim školama poučava kao izborni predmet od petog do osmog razreda⁷⁶, učenici u toj dobi stječu informatička znanja na satovima koje drži učitelj Informatike u informatičkoj učionici. Učenici od prvog do četvrtog razreda susreću se s računalom u nastavi samo putem PowerPoint prezentacija koje za potrebe nastave pripremaju njihovi učitelji. Činjenica je da učenici nižih razreda u pravilu nemaju mogućnost sami u nastavi raditi na računalu.

Budući da je Osnovna škola Ante Kovačića iz Zlatara u školskoj godini 2011./2012. dobila šest računala iz donacije koja su smještena u školsku knjižnicu, učenicima je bilo omogućeno korištenje tih računala.

U sklopu neposredna odgojno-obrazovnog rada s učenicima školski knjižničar u Hrvatskoj, prema Nastavnom planu i programu za osnovnu školu, već od trećega razreda osnovne škole upoznaje učenike sa svijetom informacija⁷⁷, no primjena računala u informacijskom opismenjavanju dolazi do izražaja tek u višim razredima osnovne škole tijekom nastavnih sati koji se održavaju u knjižnici (npr. nastavne jedinice *Mrežni katalozi* ili *Vrednovanje informacija na internetu*). Usto, ti učenici koriste se računalima u knjižnici samostalno kao pomoć pri izradi referata ili pri traženju podataka za pisanje domaćih zadaća.

Učenici od prvog do četvrtog razreda koriste se računalima najčešće za igru. Budući da se u četvrtim razredima u pojedinim predmetima pojavljuju zahtjevniji nastavni sadržaji, učenici su se češće počeli obraćati knjižničaru s molbom da im pronađe odgovore na određena pitanja kako bi proširili svoje znanje. S obzirom na to da bi se prema Nastavnom planu i programu učenici četvrtih razreda u sklopu Hrvatskog jezika trebali upoznati s pojmovima *računalo* i *internet*⁷⁸, jedna od učiteljica četvrtog razreda predložila je školskom knjižničaru u školskoj godini 2011./2012. da o toj temi održi nastavni sat u školskoj knjižnici.

Namjera je bila da se prvi put napravi odmak od teoretskog pristupa i da se učenicima u toj dobi prvi put omogući svladavanje te nastavne jedinice korištenjem računala na nastavnom satu. Kako su učenici uglavnom upoznati s računalom jer se njime koriste za igru, u dogovoru⁷⁹ s učiteljicom – koju je prije upoznao s time kako mu se učenici često obraćaju sa zahtjevima da im pronađe određene informacije na internetu – knjižničar je odlučio učenicima pokazati temeljne vještine korištenja internetskog pretraživača Googlea. Ovaj rad ponudit će prijedlog kako se može izvesti ta nastavna jedinica.

⁷⁶Nastavni plan i program za osnovnu školu. 2006. MZOS. Zagreb. public.mzos.hr/fgs.axd?id=14181 (pristupljeno 1. veljače 2017.).

⁷⁷ Nav. dj., str. 20.

⁷⁸ Nav. dj., str. 34.

⁷⁹ Malley, Ian. 1984. *The Basics of Information Skills Teaching*. Clive Bingley. London.

Pronalaženje i korištenje informacija kao dva koraka u informacijskom opismenjavanju

Prema definiciji Američkoga knjižničarskog društva (ALA) iz 1989. godine *informacijski pismene osobe su one koje su naučile kako učiti [...] jer znaju kako je znanje organizirano, kako pronaći informacije i kako ih koristiti na svima razumljiv način [...] to su osobe pripremljene na učenje tijekom cijelog života*⁸⁰. Bilo bi preambiciozno i potpuno neprimjereno da se četvrtaše već u toj dobi poučava (pogotovo teoretski) svim razinama stjecanja informacijske pismenosti koje su opisali Mike Eisenberg i Bob Berkowitz u tzv. Big6 modelu⁸¹ koji je jedan od najčešće spominjanih modela, odnosno najpoznatijih i najraširenijih standarda za poučavanje informacijske pismenosti.

Prema njima, šest vještina u poučavanju informacijske pismenosti su⁸²:

1. definicija zadatka (osvještavanje informacijske potrebe)
2. strategije informacijskog pretraživanja (identifikacija izvora i odabir najboljih)
3. pronalaženje i pristup (lociranje izvora i pronalaženje informacije u njemu)
4. korištenje informacije (čitanje, slušanje, promatranje s ciljem da se dobije relevantna informacija)
5. sinteza (organiziranje dobivenih informacija i prezentiranje – uporaba)
6. evaluacija (procjena procesa i produkta).

Učenika u četvrtom razredu valja upoznati s temeljnim vještinama 3. i 4. faze Big6 modela. Osvještavanje informacijske potrebe u toj je dobi zadatak koji će učeniku zadati učitelj – da potraži odgovor na neko kratko i jasno pitanje za domaću zadaću (faza 1) i pritom će mu sam reći da informaciju pronađe koristeći se Googleom (faza 2). Dobivene odgovore učenici će zajedno na nastavnom satu usporediti i o njima raspraviti (faze 5 i 6). U sljedećim poglavljima bit će opisan prijedlog izvedbe nastavnog sata „Pretražujemo internet“ kako ga već šest godina izvodi školski knjižničar u četvrtom razredu na satu Hrvatskoga jezika koji se održava u školskoj knjižnici Osnovne škole Ante Kovačića u Zlataru. Zadnjih godina ostvarena je odlična suradnja s učiteljicom informatike pa knjižničar tu nastavnu jedinicu često obrađuje u informatičkoj učionici jer tako svaki učenik može raditi na svojem računalu.

⁸⁰ Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. 2008. *Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta*. Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti. Zagreb.

⁸¹ Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. 2004. *Školska knjižnica – korak dalje*. Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti : Altagama. Zagreb.

⁸² Usp. Stričević, Ivanka. 2011. *Informacijska pismenost i uloga dječjih knjižničara*. (predstavljeno na Stručnom skupu *Djeca na internetu u knjižnici*, Zagreb, 2011.).

Motivacija

U uvodnom dijelu sata učenike valja zainteresirati za nastavnu epizodu koja slijedi tako da se kod njih pobudi radoznalost i stvori pogodno ozračje za učenje. Riječ je o intelektualnoj motivaciji pod kojom se podrazumijeva uvod u temu na kognitivnoj razini te o emocionalnoj motivaciji koja će stvoriti pozitivnu emocionalnu klimu u razredu i potaknuti učenike na učenje⁸³. Na početku sata knjižničar postavlja učenicima nekoliko pitanja stupnjujući njihovu težinu – od lakših prema težim pitanjima. Primjerice, četvrtaša možemo pitati koji je glavni grad Slovenije, zatim glavni grad Norveške, gdje se nalazi država Togo i slično. Učenici, u pravilu, ne znaju odgovoriti na ta (teža) pitanja pa ih knjižničar pita kako bi mogli saznati odgovore na njih. Ako učenici odmah kažu da se odgovori na ova pitanja mogu pronaći na internetu, valja ih potaknuti da se dosjete kako bi na takva pitanja odgovore mogli dati i njihovi roditelji, stariji brat ili sestra, baka ili djed ili pak njihova učiteljica. Isto tako, treba ih pitati gdje su se tražili odgovori, odnosno koji su to izvori znanja i informacija bili dok nije bilo interneta, a postoje i danas – u njihovoj školskoj knjižnici. Učenici četvrtih razreda u hrvatskim osnovnim školama trebali bi znati odgovore i na ta pitanja jer se prema Nastavnom planu i programu u trećem razredu upoznaju s dijelom referentne zbirke (enciklopedije), a u četvrtom upoznaju rječnik i pravopis⁸⁴. Učenicima potom valja postaviti pitanje poput *Koliko je visok najviši planinski vrh u Hrvatskoj?* U vođenom razgovoru učenici trebaju zaključiti kako jedan čovjek ipak ne može znati odgovore na sva pitanja te da se odgovori na većinu pitanja, i to najbrže, mogu pronaći na internetu.

Internetski preglednici

Učenici u sljedećem koraku trebaju otvoriti bilo koju mrežnu stranicu. U razgovoru zaključuju kako im je za to bio potreban internetski preglednik te sami dolaze do definicije kako je to program koji služi za pregledavanje interneta. Budući da je na računalima u školskoj knjižnici i informatičkoj učionici instalirano više internetskih preglednika, učenici trebaju reći kojim su se preglednikom koristili. Valja ih potaknuti da se prisjete najčešće korištenih preglednika (Google Chrome, Internet Explorer, Firefox), a svaki učenik navodi koji preglednik najčešće rabi. Potom školski knjižničar diktira učenicima adresu mrežne stranice škole i zajedno istražuju što sve ona sadržava.

Internetski pretraživači – Google

Knjižničar ističe kako postoje milijarde mrežnih stranica, a čovjek može napamet zapamtiti adrese samo nekih. Razgovorom se dolazi do pojma internetski pretraživač te definicije da je to program koji služi za pretraživanje interneta. Učenici trebaju usvojiti da je www.google.hr

⁸³ Matijević, Milan; Radovanović, Diana. 2011. *Nastava usmjerena na učenika*. Školske novine. Zagreb.

⁸⁴ Vidi 1.

ono što trebaju upisati u polje URL. Knjižničar na nekoliko primjera pokazuje učenicima kako se pretražuje koristeći se Googleom. Budući da je riječ o četvrtašima, učenike se u toj dobi ne upoznaje s Booleovim operatorima⁸⁵ i složenim strategijama pretraživanja⁸⁶.

Postajemo detektivi

Slijedi najzanimljiviji dio sata. Budući da je u školskoj knjižnici šest računala spojenih na internet, učenike se podijeli u šest grupa. Knjižničar im najprije objasni pravila rada u grupi. Sve grupe rješavat će iste zadatke i natjecat će se koja će grupa prije, koristeći se Googleom, doći do (točnog) odgovora na postavljeno pitanje. (Ako se nastava održava u informatičkoj učionici, oblik rad je individualan.) Na svako postavljeno pitanje odgovor za tipkovnicom traži jedan učenik, a ostali iz grupe mogu mu sugerirati što da upisuje. Važno je da nakon svakog pitanja sljedeći učenik sjeda za računalo (ostali su oko njega) tako da tijekom sata svaki učenik ima priliku nekoliko puta upisivati traženi pojam, što je još važnije, svatko se okuša u tome. Isto tako, knjižničar upoznaje učenike da su pitanja stupnjevana od lakših prema težima, čime članovima grupe ostavlja mogućnost da sami odabiru kojim će se redom izmjenjivati za računalom.

Učenicima četvrtih razreda knjižničar postavlja sljedeća pitanja navedenim redom, s tim što istaknuti tekst izgovara naglašeno. Objasnjava im da su to pojmovi pomoću kojih valja doći do odgovora koristeći se Googleom.

1. U kojoj se u ulici nalazi **Osnovna škola Mače**? Koji je broj pošte za Mače?
2. Što je **Medvednica**? Park prirode ili nacionalni park?
3. Tko je napisao knjigu **Čuvaj se senjske ruke**?
4. Tko je napisao knjigu **Veli Jože**?

Slijedi skupina malo složenijih pitanja.

5. Pronađi na internetu **Radio Zlatar** i koje su pitanje postavili u ovotjednoj anketi! Ispuni anketu!
6. Koliko je duga **rijeka Sava**?
7. Pronađi na mrežnoj stranici **Gradske knjižnice Zlatar** koju su knjigu djeca najviše čitala u listopadu!
8. Pronađi na mrežnoj stranici **Osnovne škole Ante Kovačića Zlatar** koju knjigu će 4.a razred čitati za lektiru u veljači! Pomoć: Odgovor se nalazi u rubrici **Knjižnica**.
9. Pomoću Googlea pronadi **telefonski imenik**! Pronadi telefonski broj **Srednje škole Zlatar**!
10. Pronadi pomoću Googlea **telefonski imenik**! Pronadi u njemu telefonski broj **Gradske knjižnice Zlatar**!

⁸⁵ Herring, James E. 2008. *Internetske i informacijske vještine : priručnik za učitelje i školske knjižničare*. Naklada Nediljko Dominović. Zagreb.

⁸⁶ Craver, Kathleen W. 1997. *Teaching Electronic Literacy : A Concepts-Based Approach for School Library Media Specialists*. Greenwood Press, Westport Co. London.

Dok učenici traže odgovor koristeći se Googleom, knjižničar prati njihov rad jer je cilj da učenici pronađu odgovor na zadani način. Primjerice, u praksi je primijećeno da pri rješavanju 10. zadatka učenici često znaju u Google upisati Gradska knjižnica Zlatar i telefonski broj traže na njezino mrežnoj stranici, a ne preko telefonskog imenika.

Prilikom obrade ove nastavne jedinice nakana je četvrtaše poučiti i da se znaju služiti telefonskim imenikom koji se nalazi na internetu pa tako nakon pronalaska telefonskog broja Gradske knjižnice Zlatar svaki učenik treba na kraju nastavnog sata u imeniku pronaći svoj telefonski broj. I obrnuto, na temelju zadanoga telefonskog broja, učenik mora pronaći ime i prezime i adresu vlasnika toga broja.

Zaključak

Anketa provedena tri mjeseca nakon održanog opisanog nastavnog sata u 2016. godini pokazala je da su učenicima četvrtih razreda, nakon što je knjižničar u školskoj knjižnici održao nastavni sat *Pretraživanje interneta*, poznati pojmovi internetski preglednik i internetski pretraživač i da znaju nazive najčešće korištenih preglednika te najpopularnijeg svjetskog pretraživača. Ipak, valja istaknuti da učenici u toj dobi zamjenjuju termine Google Chrome s Googleom, iako se u praksi bez problema koriste tim preglednikom i najpopularnijom tražilicom. Budući da se čak 67 % četvrtaša koristi Googleom barem jedanput na dan iz svoje kuće, ideja o izvedbi nastavne jedinice *Računalo* u Osnovnoj školi Ante Kovačića na drukčiji način pokazala se opravdanom. S jedne strane, nastavni sat u knjižnici pokazao se izazovom za školskog knjižničara jer je on postao osoba koja učenika prva u školi počinje informacijski opismenjivati putem računala, i to godinu dana prije nego što će moći odabrati izborni predmet Informatika. Školska je knjižnica idealno mjesto za to jer učenik je u njoj motiviraniji za rad nego u razredu zbog drukčije dinamike nastavnog sata i izazova novog, što omogućuju računala – koja četvrtaši u svojoj učionici nemaju. Istodobno, rad na računalu predstavlja i izazov za učenike. U grupnom radu pri rješavanju zadataka razbija se monotonija učenja, razvija se suradnja među učenicima, osjećaj povezanosti te jača socijalna kohezija. Igranje detektiva ne predstavlja samo novu, modernu strategiju učenja i poučavanja, dakle obrazovnu funkciju nastave, nego do izražaja dolazi i odgojni trenutak: učenici zajednički rješavaju problem, moraju raditi timski i pokazati međusobnu toleranciju čime se potiče i razvija pozitivna i emocionalna klima tijekom nastavnoga sata u školskoj knjižnici. Dodatna motivacija proizlazi iz mogućnosti izbora koji će član grupe rješavati pojedini zadatak tako da, ovisno o predznanju, svatko može birati svoj zadatak - lakši ili složeniji.

Literatura

Craver, Kathleen W. 1997. *Teaching Electronic Literacy : A Concepts-Based Approach for School Library Media Specialists*. Greenwood Press, Westport Co. London.

Herring, James E. 2008. *Internetske i informacijske vještine : priručnik za učitelje i školske knjižničare*. Naklada Nediljko Dominović. Zagreb.

Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. 2004. *Školska knjižnica – korak dalje*. Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti : Altagama. Zagreb.

Malley, Ian. 1984. *The Basics of Information Skills Teaching*. Clive Bingley. London.

Matijević, Milan; Radovanović, Diana. 2011. *Nastava usmjerena na učenika*. Školske novine. Zagreb.

Nastavni plan i program za osnovnu školu. Zagreb. public.mzos.hr/fgs.axd?id=14181 (pristupljeno 1. veljače 2017.).

Stričević, Ivanka. 2011. Informacijska pismenost i uloga dječjih knjižničara. (predstavljeno na Stručnom skupu Djeca na internetu u knjižnici, Zagreb, 2011.).

Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. 2008. *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta*. Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti. Zagreb.

Životopis

Denis Vincek stručni je suradnik knjižničar u OŠ Ante Kovačića u Zlataru od 2011. godine. Radio je i kao novinar te urednik regionalnog izdanja Večernjeg lista. Diplomirao je novinarstvo na Fakultetu političkih znanosti te bibliotekarstvo na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Trenutačno piše doktorski rad na Poslijediplomskom studiju informacijskih i komunikacijskih znanosti na istom fakultetu.

Sudjelovao je na devet međunarodnih znanstvenih konferencija i napisao sljedeće znanstvene radove: *Non-verbal literacy as a part of information literacy: Using emoticons in Facebook communication by seventh and eighth grade students* (The fifth international conference in Romania on information science and information literacy, 2014.); *A new digital age and ethical dilemmas: Ask.fm: a website for entertainment or cyberbullying* (The sixth international conference in Romania, 2015.); *Elementary school pupils: from passers-by in libraries and other cultural heritage institutions to their end-users* (The seventh international conference in Romania, 2016.); *The role of computerisation and automation of school libraries management in teaching information literacy on the example of curriculum unit Online library catalogues* (MIPRO, 2013.); *Ethical aspects and capabilities of social networks, students, teachers and Facebook in elementary schools* (MIPRO, 2014.); *Project teaching – is it achievable without the school library?* (MIPRO, 2015.); *Nastava i digitalno doba: čitaju li učenici lektiru u digitaliziranom obliku ili im novi mediji služe uglavnom za zabavu* (Znanstveni stručni skup Dijete, knjiga i novi mediji, Split, 2016). Autor je i/ili urednik sljedećih knjiga: *Radioamaterska glasila u Hrvatskoj, 1924. - 2012.*, Pregrada, 2012.; *100 godina škole u Donjoj Batini: 1912. - 2012.*; *Labirint zbilje i imaginacije: zbirka kolumni*, Zlatar, 2013. Autor je stotinjak priloga u Školskim novinama, od čega su 25 stručni članci. Recenzent je članka *Measuring information and communication technology literacy using a performance assessment: Validation of the Student Tool for Technology Literacy (ST2L)*, objavljenog u američkom časopisu *Computers & Education*. Dugogodišnji je administrator grupe Knjižničari na Facebooku. Održao je deset izlaganja na županijskim i međužupanijskim skupovima u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje.

Istraživanje razine razumijevanja jezika i sadržaja basne učenika romske nacionalne manjine

Patricija Granatir

patricija.granatir@gmail.com

OŠ Tomaša Goričanca, Mala Subotica

Sažetak

Provedeno istraživanje ukazuje na uspješnost rješavanja zadataka pročitane basne *Mravi i skakavac* učenika trećih razreda Osnovne škole Tomaša Goričanca Mala Subotica. Cilj je istraživanja bio uvidjeti koja se najviša razina uspješnosti može očekivati u rješavanju zadataka učenika hrvatske nacionalnosti i učenika romske nacionalnosti. Kako učenicima romske nacionalnosti hrvatski jezik nije materinski, omogućilo se rješavanje zadataka na romskom jeziku uz pomoć romskoga pomagača. Rezultati istraživanja ukazuju na problem nestandardizacije romskoga jezika (više narječja, nepostojanje abecede, problem pisanja i čitanja). Maksimalna uspješnost rješavanja navedenih skupina učenika romske i hrvatske nacionalnosti može se očekivati jedino u slučaju kada učenik romske nacionalnosti rješava zadatke usmenim putem uz prisutnost romskoga pomagača, dok učenik hrvatske nacionalnosti zadatak rješava u pisanom obliku.

Ključne riječi: basna, razumijevanje, učenici romske nacionalnosti, učenici hrvatske nacionalnosti, uspješnost rješavanja, prijevod basne, romski jezik.

Abstract

This research work shows successfulness on dealing with reading fables *Ants and grasshopper*, third grade students of Primary School Tomaš Goričanec Mala Subotica. The aim of this research is to measure which maximum success can be expected in a process of dealing with fable tasks Croatian and Romany students. Croatian language isn't native language for Romany students that's why fable tasks has been given to them on Romany language in presence of romanian school helper. Results of this research are shown on a problem of non standardization of Romany language (different dialect, non existing alphabet, writing and reading problem). Maximum Romany and Croatian students success can be expected when Romany student deal with fable tasks in oral form and Croatian students in written form.

Keywords: fable, understanding, Romany students, Croatian students, successful dealing, fable translation, Romany language.

Uvod

Jezik i govorna komunikacija osobitosti su ljudskih bića. Jezikom i govorom izražavamo svoje misli, osjećaje, želje, potrebe. Jezik osigurava pripadnost određenoj grupi, definira nas kao osobe te nam pomaže u afirmaciji i samoostvarenju ili samoaktualizaciji. Ljudsko biće ima sposobnost naučiti bilo koji jezik od šestoga do dvanaestoga mjeseca života, kada su neuronske veze maksimalno aktivne, pa će izloženost određenom jeziku u tom vremenskom razdoblju života taj jezik učiniti našim materinskim jezikom.⁸⁷

Učenici romske nacionalnosti redoviti su polaznici nižih razrednih odjela Područne škole Držimurec-Strelec i viših razrednih odjela matične Osnovne škole Tomaša Goričanca Mala Subotica. Oni odrastaju u nepovoljnu obiteljskom okruženju uz neadekvatnu podršku ranom kognitivnom, jezičnom, govornom i čitalačkom razvoju. Djeca romske nacionalnosti češće od ostale djece žive s roditeljima koji su nepismeni, izrazito siromašni te niskoga stupnja obrazovanja. Istraživanje, koje su proveli učitelji i romski pomagači Osnovne škole Tomaša Goričanca Mala Subotica u romskom naselju Piškorovec, u svom je radu *Aktivnosti usmjerene osnaživanju nepismenih roditelja romske djece* predstavila školska pedagoginja Maja Kutnjak. Ispitivanje je ukazalo na alarmantno stanje. Činjenica je da je od ukupno 212 ispitanih osoba njih 63 (30,6%) potpuno nepismeno te da 110 djece u Piškorovcu u dobi od 0 do 14 godina živi s nepismenom majkom.⁸⁸

Cilj istraživanja

Kako je učenicima romske nacionalnosti romski jezik materinski, istraživalo se koja se najviša razina uspješnosti može očekivati u rješavanju zadataka razumijevanja pročitane basne na romskom jeziku te može li postotak uspješnosti rješavanja učenika romske nacionalnosti biti jednak postotku uspješnosti rješavanja učenika hrvatske nacionalnosti koji zadatak rješavanju na hrvatskom jeziku. Istraživanje je provedeno uz podršku romskih pomagača koji su na romski jezik preveli zadatak *Samostalna interpretacija basne Mravi i skakavac*.

Kako bih uspjela ostvariti navedeni cilj istraživanja, postavila sam sljedeće hipoteze:

1. Razina razumijevanja pročitanaog teksta jednaka je kod romske kao i kod hrvatske djece.
2. Učenici Romi postižu bolje rezultate kad im se čita na romskom jeziku.

⁸⁷ Usp. Kutnjak, Maja. 2016. Aktivnosti usmjerene osnaživanju nepismenih roditelja romske djece. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja* 52/1. 127-139.

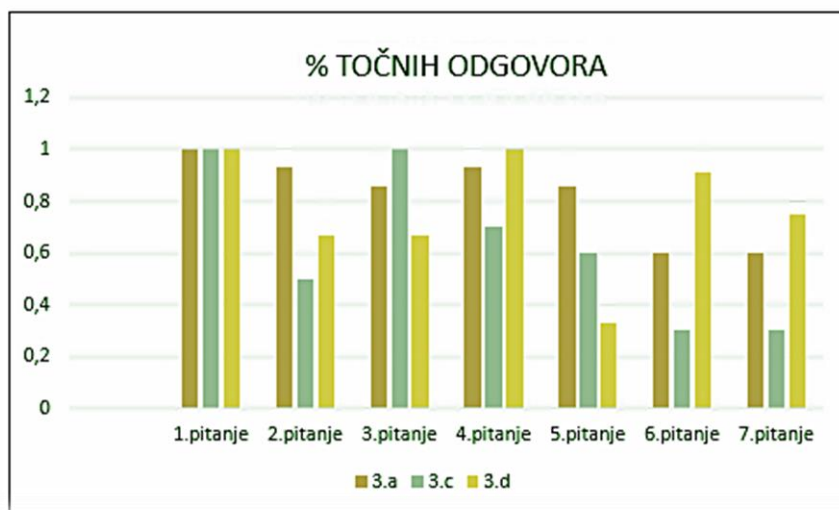
⁸⁸ Usp. Kutnjak, Maja. Nav. dj.

Tijek projekta

Poticaj za provođenje navedenoga istraživanja dobila sam u svakodnevnim susretima i radu s učenicima romske nacionalnosti. Istraživanje je uključilo testiranje učenika 3. a, 3. c i 3. d razreda. Učenici 3. a razreda polaznici su Osnovne škole Tomaša Goričanca, a učenici 3. c i 3. d razreda područne škole Držimurec-Strelec. Istraživanju, koje je provedeno 30. siječnja i 2. veljače 2017. godine, pristupilo je ukupno 37 učenika - 22 učenika romske i 15 učenika hrvatske nacionalnosti. Učenici 3. a i 3. c razreda rješavali su test razumijevanja basne na hrvatskom jeziku. Učenici 3. d razreda isti su test rješavali na romskom jeziku s tim da je testiranje provedeno usmenim putem. Romski jezik nije standardiziran, ne postoje pravila čitanja, pisanja i abecede, stoga je teško na pitanja odgovarati pisanim putem. Učenici 3. d razreda nisu mogli samostalno rješavati test na bajaškom dijalektu, već uz pomoć romskoga pomagača i školske knjižničarke. Test je na romski dijalekt pomogla prevesti učenica 8. a razreda Gabriela Ignac, a sadržaj basne učenicima je pročitao nekoliko puta kako bi ga mogli što bolje razumjeti. Nakon provedena istraživanja dobiveni su sljedeći rezultati.

Tablica 1. Riješenost testa razumijevanja pročitanaoga

TOČNO RIJEŠENO u %							
razred	1.pitanje	2.pitanje	3.pitanje	4.pitanje	5.pitanje	6.pitanje	7.pitanje
3.a	100%	93%	86%	93%	86%	60%	60%
3.c	100%	50%	100%	70%	60%	30%	30%
3.d	100%	67%	67%	100%	33%	91%	75%

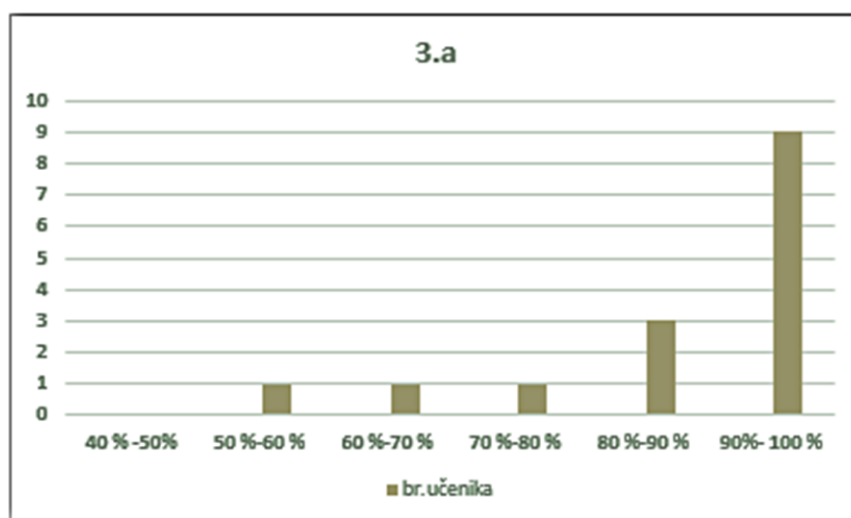
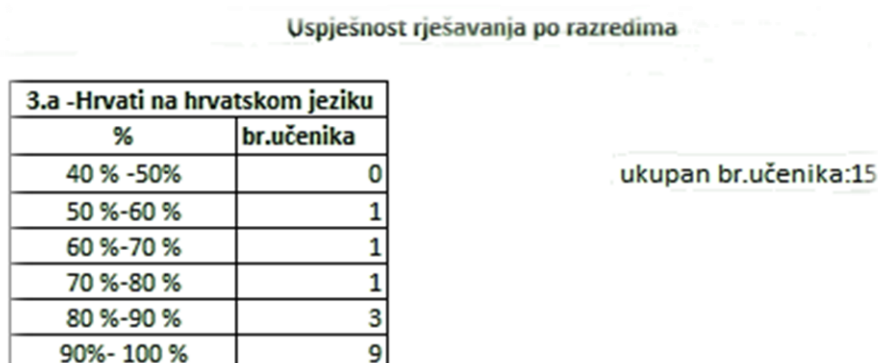


Na prvo su pitanje odgovorili svi učenici, i to je jedino pitanje kojemu je postotak riješenosti maksimalan u svim razredima (100%). U drugom je pitanju trebalo zaokružiti točan odgovor kako basna govori o vrijednim mravima i lijenom skakavcu, a najviši je postotak riješenosti zabilježio 3. a razred. Na treće pitanje, u kojem je bilo potrebno odgovoriti kako se radnja basne događala zimi, najviši postotak riješenosti imao je 3. c razred. Četvrto je pitanje, kojemu je točan odgovor glasio da je skakavac bio gladan jer je svirao cijelo ljeto i nije se pripremio za zimu, najbolje riješio 3. d razred. Na peto je pitanje, u kojem je točan redoslijed događaja bio

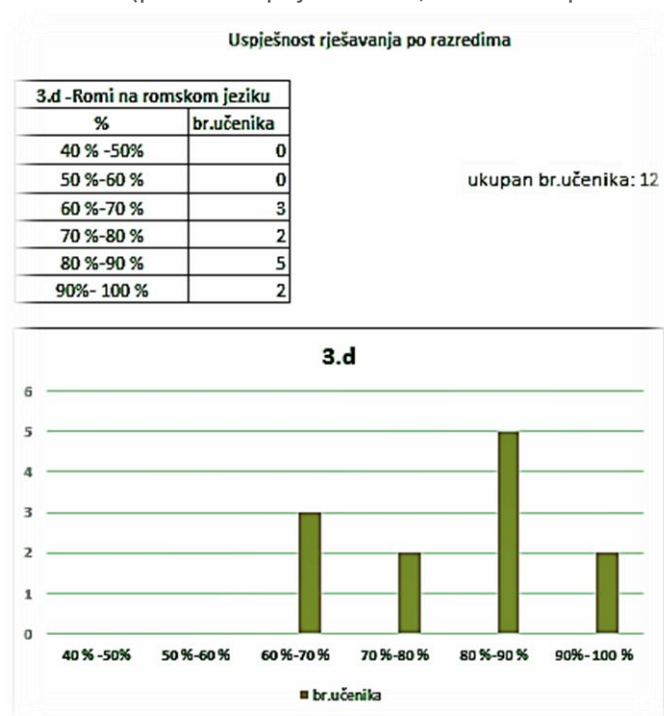
poredak 5, 3, 2, 1, 4, najviši postotak riješenosti ponudio 3. a razred. U šestom je zadatku bilo potrebno pridružiti pojedine osobine mravu ili skakavcu (gladan, zloban, marljiv, nepromišljen, radišan, ponizan, lijen i sebičan), a najviši je postotak riješenosti postigao 3. d razred. Na posljednje, sedmo pitanje, u kojem je bilo potrebno objasniti pouku basne svojim riječima, najviši je postotak riješenosti zabilježio 3. d razred. Upravo je na posljednjem pitanju uočen problem niske razine pismenosti, korištenja vokabulara, pojmova i logičkog povezivanja (uzrok- posljedica).

Analizom, tj. izračunom postotka uspješnosti u rješavanju zadataka za razumijevanje teksta, dolazimo do zaključka kako je razina razumijevanja pročitanaoga podjednaka kod učenika hrvatske nacionalnosti, koji su rješavali test na hrvatskom jeziku, i učenika romske nacionalnosti, koji su rješavali test na romskom dijalektu usmenim putem. Učenicima 3. d razreda pružena je pomoć u rješavanju sedmoga pitanja, u kojem je trebalo zaključiti i objasniti pouku basne svojim riječima, stoga je postotak riješenosti nešto veći u odnosu na 3. a razred. Višestrukim čitanjem basne na romskom jeziku te uz pomoć romskoga pomagača i školske knjižničarke pri interpretaciji teksta, usklađen je omjer razumijevanja basne učenika 3. a i 3. d razreda.

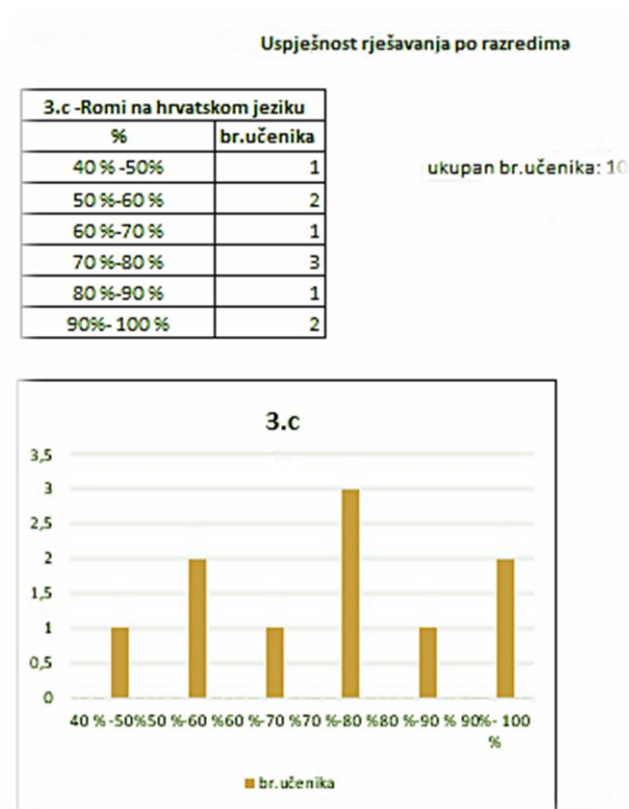
Tablica 2. Ukupna uspješnost u rješavanju basne *Mravi i skakavac* učenika 3. a razreda (prikazana pojedinačno, izražena u postocima)



Tablica 3. Ukupna uspješnost u rješavanju basne *Mravi i skakavac* učenika 3. d razreda (prikazana pojedinačno, izražena u postocima)



Tablica 4. Ukupna uspješnost u rješavanju basne *Mravi i skakavac* učenika 3. c razreda (prikazana pojedinačno, izražena u postocima)



Najviši postotak riješenosti postigao je 3. a razred (90% - 100 %); 3. d razred postigao je rezultat 80% - 90 % , a 3. c razred 70% - 80 % .

Zaključak

Provedeno je istraživanje razumijevanja pročitane basne u kojem su sudjelovali učenici trećih razreda Osnovne škole Tomaša Goričanca Mala Subotica. Petnaestero učenika matične škole, hrvatske nacionalnosti, rješavalo je zadatak razumijevanja pročitane basne na hrvatskom jeziku. Učenici područne škole rješavali su zadatak na hrvatskom i na romskom jeziku. Desetero učenika 3. c razreda rješavalo je zadatak na hrvatskom jeziku pismenom provjerom dok je dvanaestero učenika 3. d razreda zadatak riješilo usmenom provjerom. Testiranje učenika 3. d razreda provedeno je uz pomoć romskoga pomagača i učenice koja je pomogla u prijevodu zadatka na romski (bajaški) jezik. Ovim istraživanjem potvrđena je hipoteza da je razina razumijevanja učenika hrvatske nacionalnosti, koji su zadatak rješavali na hrvatskom jeziku pismenim putem, i učenika romske nacionalnosti, koji su zadatak rješavali na romskom jeziku usmenim putem, podjednak. Navedena je hipoteza održiva jedino u slučajevima kada učenici romske nacionalnosti zadatak rješavaju usmenim putem uz višestruko čitanje i pomoć romskoga pomagača. Problemi pismenoga izražavanja vezani su uz problem nestandardizacije romskoga jezika. Uz to su prisutni i problemi niske razine vokabulara, razumijevanja, ulaganja u znanje i sl. Učenici romske nacionalnosti uspješnije rješavaju zadatke na romskom jeziku usmenim putem.

Literatura

Kutnjak, Maja. 2016. Aktivnosti usmjerene osnaživanju nepismenih roditelja romske djece. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja* 52/1. 127-139.

Prilozi

■ test na romskom jeziku

IME I PREZIME: _____ DATUM: _____

RAZRED: _____ CJENA: _____

FURNJIŠILJE Š SKAKAVAC

FURNJIŠILJE UR AVUT BUN ZUV D JARN.JEJ USKA PŠENIC ŠE UR ADUNAT ÄM VAR. U VINJIT SKAKAVAC Š SU ARUGAT S IJ ĐEJI CR MNKARI. FURNJIŠILJE LUR ANTRIBAT: DŠE NUC ADUNAJ MNKARINKND IJE RE VARA? JEL U ZS K NU AVE VREMI S ADUNJI K U KNTAT TOT VARA.

FURNJIŠILJE SUR AKCAT D JEL. KND IJ REJ AŠA BULND S KNC TOT VARA AKU VI TRBUJI S ŽOŠ FR D MNKARI ÄM PAT P JARN. Š NU IJ SLOBUD S FIJ LJINOS K AJE POĆI S FIJ OPASNO D KUST.

1. ÄM ASTA BASN GLAVN LIKUR ÄS : _____

2. BASNASTA SVITEŠČI D:

a) D URTŠIJE ALU FURNJIŠ Š ALU SKAKAVAC

b) D LJINOŠ FURNJIŠ Š SKAKAVAC

c) D VRIJEDN FURNJIŠ Š LJINOS SKAKAVAC

3. KARI VREMI U FOST D BASNASTA? _____

4. DŠE IJ RE SKAKAVACU FLMND? _____

5. PUNJI BROJ ŠE SU DOGUDULIT PRVO?

___ FURNJIŠI JU SPUS ALU SKAKAVAC ŠE TRBUJE S FAK.

___ P FURNJIŠ LJI ZANIMALE DŠE NU AKULIŽE MNKARI D VAR.

___ SKAKAVAC SU ARUGAT D CR MNKARI.

___ FURNJIŠILJE USK PŠENIC.

___ SKAKAVACU U SPUS K U KNTAT TOT VARA.

6. ŠEFELD ÄS LIKURLJE DM BASNASTA:

FLMND, UBRAZNIŠ, MARLJIV, NU S GNÐE D NJIMIK, ČAR LUKRA, LJINOS, SEBIČAN (onaj koji misli samo na sebe)

FURNJIŠILJE _____

SKAKAVACU _____

7. OBJASNALEŠĆ POUKA D BASNASTA KU VORBILE ATELJI.

■ test na hrvatskom jeziku

IME I PREZIME: _____ DATUM: _____

RAZRED: _____ OCJENA: _____

MRABI I SKAKAVAC

Mravi su provodili dobar zimski dan sušeći žito skupljeno za vrijeme ljeta. Prišao im je skakavac i umirući od gladi, ljubazno ih je zamolio za malo hrane. Mravi su ga upitali:

- Zašto nisi sakupljao hranu tijekom ljeta?

On im je odgovorio:

- Nisam imao dovoljno slobodnog vremena. Provodio sam dane pjevajući.

Mravi mu tada odgovore rugajući se:

- Kad si bio dovoljno blesav da pjevaš cijelo ljeto, moraš otplesati bez večere u krevet po zimi.

Ne smijemo biti lijeni ni u jednoj stvari da kasnije ne moramo žaliti i ne dođemo u životu opasnost.

ZADATAK: Pažljivo pročitaj basnu i odgovori na pitanja.

1. U ovoj basni glavni likovi su: _____ i _____.

2. Basna govori:

a) o prijateljstvu mrava i skakavca.

b) o vrijednim mravima i lijenom skakavcu.

c) o lijenim mravima i vrijednom skakavcu.

3. Kada se događa radnja ove basne? _____

4. Zašto je skakavac bio gladan? _____

5. Odredi redoslijed događaja.

___ Mravi izriču skakavcu pouku.

___ Mrave zanima zašto nije ljeti sakupljao hranu.

___ Skakavac moli hranu.

___ Mravi suše žito.

___ Skakavac objašnjava da je cijelo ljeto pjevao.

6. Dodijeli navedene osobine pojedinim likovima:

gladan, zloban, marljiv, nepromišljen, radišni, ponizan, lijen, sebičan

mravi _____

skakavac _____

7. Objasni pouku basne svojim riječima.

Životopis

Patricija Granatir zaposlena na radnome mjestu stručne suradnice knjižničarke u Osnovnoj školi Tomaša Goričanca u Maloj Subotici. Diplomirala Organizaciju poslovnih sustava na Fakultetu organizacije i informatike u Varaždinu 2013. godine, obranivši diplomski rad pod nazivom *Socijalni kapital pojedinaca i online komunikacije*. Nakon studija radila je kao pripravnica na radnom mjestu učiteljice informatike u Osnovnoj školi Tomaša Goričanca u Maloj Subotici. Iste godine, 2013. upisala je pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičku naobrazbu na Učiteljskom fakultetu u Slavonskom Brodu, dislocirani studij Osijek. Godine 2014., upisala tečaj *brain gyma*, javnog nastupa, govorništva u rehabilitacijskom centru Valmod, Varaždin. Iste godine upisala je izvanredan diplomski studij bibliotekarstva na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Godine 2015. položila stručni ispit iz informatike te stekla zvanje učiteljica informatike. Za potrebe trenutnog radnog mjesta položila je tečaj za pomoć učenicima s teškoćama u razvoju u sklopu projekta *Škole jednakih mogućnosti* koje organizira Pučko otvoreno učilište u Čakovcu. Godine 2016. diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu obranivši temu diplomskog rada *Čitateljske navike učenika romske nacionalne manjine*.

Nastava fizike u osnovnoškolskoj knjižnici – osmi razred

Informacijska pismenost – STEM područje

Durđa Ivković-Macut

djurdja.post@gmail.com

OŠ Dragojle Jarnević, Karlovac

Sažetak

Suradničko učenje i poučavanje u školskoj knjižnici sastavni je dio odgojno-obrazovnog procesa i temelj je razvoja informacijske pismenosti naših učenika. Osobito je zanimljivo i izazovno stvarati i osmišljavati nastavne sadržaje koji se mogu svrstati pod pojam STEM (science, technology, engineering i mathematics)⁸⁹, a misli se u ovom slučaju na nastavu fizike. Učenici osmih razreda vođeni školskom knjižničarkom i učiteljicom fizike (Maša Mikšić, dipl. ing. i prof. fizike), upravljat će vlastitim učenjem u nastavnom procesu ponavljanja gradiva povezujući knjižnično-informacijska znanja sa stečenim znanjem fizike.

Glavne riječi: informacijska pismenost, nastava fizike, knjižnica, učenje.

Abstract

Cooperative learning and teaching in the school library is an integral part of the educational process and the basis of information literacy for our students. It's especially interesting and challenging to make teaching contents meaningful that could be included into STEM (science, technology, engineering and maths)⁹⁰ and it refers to teaching of physics. Students of the eighth classes, leaded by the school librarian and the teacher of physics (Maša Mikšić, B.S.Eng. and the teacher of physics), will manage their own learning in educational process of repeating exercises correlating the librarianship and information with good knowledge of physics.

Keywords: information literacy, teaching physics, library, learning.

Uvod

Nastavni sat planiran je u okviru kurikuluma knjižničnog odgoja i obrazovanja pod nazivom *Uporaba stečenih znanja* za učenike osmog razreda. Nastavna jedinica *Zrcala i primjena zrcala*

⁸⁹ Božić, Ivan. 2015. *Evo što znači i koja područja obuhvaća STEM*. <http://srednja.hr/Zbornica/Nastava/Evo-sto-znaci-i-koja-podrucja-obuhvaca-STEM> (pristupljeno 18. veljače 2017.)

kroz povijest, pomrčina Sunca i Mjeseca bila je svojim sadržajem zanimljiva i poticajna za istraživački rad u domeni fizike, ali je nudila i brojne mogućnosti za korelaciju i primjenu usvojenih i stečenih znanja iz drugih nastavnih predmeta. Informacijsko opismenjavanje učenika koje se provodi u okružju školske knjižnice, na izvoru znanja, suradnjom školske knjižničarke i učiteljice fizike pridonijelo je formiranju učeničkih stavova o svrhovitosti i vrijednosti samog učenja. Budući da smo izabrali sat ponavljanja gradiva, pružili smo mogućnost učenicima da pokušaju povezati činjenice i usvojeno znanje s novonaučenim podacima i stečenim iskustvima.

Ciljevi aktivnosti

Učenici će razlikovati tradicionalne i e-izvore informacija, moći će koristiti ključnu riječ, provjeriti i citirati izvore te usvojiti navike korištenja različitih izvora znanja u učenju. Najvažniji odgojno obrazovni cilj suradničkog učenja je kod učenika pobuditi aktivan pristup učenju i osposobiti ih da misle, što podrazumijeva visoko razvijenu čitalačku pismenost. Osobito je važno naučiti učenike učinkovito upravljati vremenom što znači dobro planirati učenje i istraživanje jer na kraju slijedi prezentacija, pisanje sažetka i vrjednovanje svega što smo naučili.

Organizacija i provođenje aktivnosti

Sudionice u ovom vođenom učenju, školska knjižničarka i učiteljica fizike planirale su rad u skupini (pet). Učenici su usvojili znanja iz obveznog udžbenika, a zadatci koje rješavaju na satu ponavljanja sadržani su u alternativnom udžbeniku i u radnoj bilježnici. Dakle, autori i sadržaji nisu u potpunosti istovjetni što iziskuje neke nove situacije učenja. Učenike se potiče da se kod svakog zadatka upitaju: *Što znam?* (Know), *Što još želim naučiti?* (Want), *Što sam naučio?* (Learn). To je KWL model poučavanja.⁹¹

■ primjer

1. GRUPA

Zanimljivosti

Neke su životinje izvori svjetlosti. Npr. u moru lebde _____koji svjetlucaju. Ima i _____ koje prirodno svijetle. Za vrijeme ljetnih noći možemo vidjeti sitne kukce čiji zadak svijetli. To su _____.

1. ZADATAK: Koja je razlika između Sunca i žarulje?

⁹¹ Stričević, Ivanka. *Pismenosti 21. stoljeća : Učenje i poučavanje u informacijskom okruženju*.

<http://www.ffzg.unizg.hr/usp/download/peta-godina/deveti-semestar/prava-djeteta-u-odgoju-i-obrazovanju/Stricevic,%20I.%20%20Pismenosti%2021.stoljeca%20Ucenje%20i%20poucavanje%20u%20informacijskom%20okruzenju.doc> (pristupljeno 2. veljače 2017.).

Pronađi u enciklopediji ili leksikonu značenje tih pojmova i napiši kratku anotaciju (kratak prikaz sadržaja nekog dokumenta).

2. ZADATAK: Otkrij uljeze!

U optička sredstva ubrajamo : vodu, karton, zrak, kristal, drvo, prozirnu plastiku.

3. ZADATAK: Pronađi u enciklopediji pojam *kristal* i pokušaj svojim riječima napisati kratki sažetak o tom pojmu (do pet rečenica).⁹²

Učenici čitaju, proučavaju, istražuju, zapisuju i komuniciraju u radnim skupinama. Koriste referentnu literaturu: enciklopedije, atlase te istražuju članke iz stručnih i popularno-znanstvenih časopisa, a jedna grupa koristi isključivo internet kao izvor informacija.

Parafraziraju pojmove pronađene u literaturi i citiraju izvore. Kritički s razumijevanjem odnose se prema tekstu te rade bilješke i pišu sažetak. Oslanjaju se na predznanje i naučeno o predmetu koji istražuju. Ako nisu savladali nastavnu jedinicu koja je tema istraživanja (Svjetlost), razumijevanje pročitano neće biti u dovoljnoj mjeri u skladu s očekivanjima.

Učenici čitajući s razumijevanjem interpretiraju pojmove pronađene u literaturi koja pripada znanstvenoj i popularnoj građi u školskoj knjižnici. Samostalno otkrivaju i pronalaze odgovore na zadana pitanja i time usustavljaju stečena znanja. Nove zamisli koje su stekli čitanjem stručne građe mogu pomoći kod objašnjavanja pojava na dotad nepoznat način. Knjižničarka u suradnji s učiteljicom upućuje učenike na uporabu informacija s provjerenih stranica na internetu. Pomaže učenicima da usvoje naviku odabira podataka i trenutka kad treba stati i proučiti pronađeno. Učenici ponekad i pogriješe jer vrjednuju kvantitetu a ne kvalitetu pronađenog.

Na kraju radionice učenici prezentiraju svoje uratke, vježbaju javni govor i aktivno slušaju jedni druge.

Zaključak

Zajedničkim naporima ostvarili smo kvalitetnu interakciju između učenika, knjižničarke i učiteljice na samom izvoru znanja, u školskoj knjižnici. Radno ozračje možemo opisati kao opušteno učenje bez straha i pritiska, iako vrjednovano po pravilima struke. Građanske i socijalne kompetencije učenika moguće je osnažiti i razviti aktivnim suradničkim učenjem, vršnjačkom podrškom te podrškom i motivacijom učitelja i roditelja.

⁹² Ratkaj, Božena i dr. 2007. *Fizika 8 : udžbenik i radna bilježnica za osmi razred osnovne škole*. Profil. Zagreb.

Literatura

Ratkaj, Božena i dr. 2007. *Fizika 8. : udžbenik i radna bilježnica za osmi razred osnovne škole*. Profil. Zagreb.

<http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/UCITI-KAKO-UCITI-FINAL-18.2.pdf>
(pristupljeno 18. veljače 2017.)

Stričević, Ivanka. *Pismenosti 21. stoljeća : Učenje i poučavanje u informacijskom okruženju*.
<http://www.ffzg.unizg.hr/usp/download/peta-godina/deveti-semestar/prava-djeteta-u-odgoju-i-obrazovanju/Stricevic,%20I.%20%20Pismenosti%2021.stoljeca%20Ucenje%20i%20poucavanje%20u%20informacijskom%20okruzenju.doc> (pristupljeno 2. veljače 2017.).

Božić, Ivan. 2015. *Evo što znači i koja područja obuhvaća STEM*.

<http://srednja.hr/Zbornica/Nastava/Evo-sto-znaci-i-koja-podrucja-obuhvaca-STEM> (pristupljeno 18. veljače 2017.)

Životopis

Đurđa Ivković-Macut zaposlena je 24 godine u Osnovnoj školi Dragojle Jarnević u Karlovcu na radnom mjestu stručne suradnice knjižničarke. Diplomirala je na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu 1990. godine, a 1996. godine je stekla zvanje dipl.knjižničara pri Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. Područje rada kojemu je posvećena je odgojno-obrazovni rad i školsko knjižničarstvo. Napredovala u struci u zvanje stručnog suradnika mentora 2007. i 2015. godine. Redovito se stručno usavršava te piše stručne radove, a objavljeni su joj sljedeći radovi: *Radost čitanja, što je to; Blog i učenici* i dr. Održala je i brojna predavanja: *Pisma književniku Luki Paljetku*, primjer dobre prakse; s kolegicom Mikšić pripremila je primjer dobre prakse *Školska knjižnica vs. fizika*; samostalno je održala predavanje *Mirotvorci-kako naučiti učiti*, primjer dobre prakse; *Poticanje čitanja: roditeljski sastanak*, primjer dobre prakse.

Školska knjižnica u izgradnji kulturnog identiteta učenika

Ruža Jozić

ruza.jozic2@skole.hr

Gimnazija Sesvete, Zagreb

Ko svoj može bit, tuđ nek ne bude!

Ivan Kukuljević Sakcinski

Sažetak

U radu se želi naglasiti važnost i raznovrsnost kulturnih sadržaja koje školski knjižničar provodi s učenicima i za učenike. Školski knjižničar utječe na izgradnju i formiranje kulturnog identiteta učenika planiranjem i provedbom raznih oblika kulturnih aktivnosti posvećenih temama iz nacionalne povijesti, kulture i umjetnosti, znamenitim i zaslužnim osobama kroz hrvatsku povijest. Važna je uključenost učenika u bolje upoznavanje svoga zavičaja, mjesta i grada u kojem žive, kao i upoznavanje značajnih osoba i događaja koji su oblikovali našu prošlost, a postavili su temelje za razvoj nacionalne kulture, stvaralaštva i znanosti.

Ključne riječi: kurikulum kulturne i javne djelatnosti, kulturni identitet učenika, kompetencije vezane uz kulturni identitet.

Abstract

The purpose of this paper is to emphasise the importance and the variety of cultural activities and events carried out by the librarian together with students and for students. The school librarian has a big influence on forming cultural identity of students through planning and carrying out different cultural activities, dedicated to different topics, such as: national history, culture and art, as well as significant and famous people in Croatian history. It is important that students are involved in these activities because it will help them to get to know better their town, region and their homeland. Furthermore, they will find out about significant people and events that influenced and shaped our past and laid the foundations for the development of our national culture art and science.

Keywords: curriculum of cultural and public work, cultural identity of students, competences connected with cultural identity.

Uvod

Iako školska knjižnica nije izravno uključena u nastavni proces kroz planiranu satnicu, točno određen i strukturiran nastavni program, ipak ima veliku ulogu u odgojno-obrazovnom

procesu, koji omogućuje učenicima stjecanje različitih znanja, vještina i sposobnosti izvan redovne nastave. Kako je suvremena nastava usmjerena na učenika, a učenje proces koji dovodi do promjena u ponašanju pojedinca, tako su i mnogi programski sadržaji osmišljeni i provedeni u školskoj knjižnici, s ciljem izgradnje kulturnog identiteta učenika. Temelje takvom postupanju nalazimo u *Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, čl. 4., st. 3., u kojem se ističe da je škola dužna:

- *osigurati sustavan način poučavanja učenika, poticati i unapređivati njihov intelektualni, tjelesni, estetski, društveni, moralni i duhovni razvoj u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima; razvijati učenicima svijest o nacionalnoj pripadnosti, očuvanju povijesno-kulturne baštine i nacionalnog identiteta*
- *odgajati i obrazovati učenike u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima, ljudskim pravima i pravima djece, osposobiti ih za življenje u multikulturnom svijetu, za poštivanje različitosti i toleranciju te za aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom razvoju društva.*

Kulturni identitet učenika

Znamo da su temeljne vrijednosti od kojih polazi naš sustav odgoja i obrazovanja: opredijeljenost za cjeloviti razvoj osobe, čuvanje nacionalne baštine, promicanje europske dimenzije kroz izgradnju društva znanja, što obvezuje i školskog knjižničara da u svojim programima planira aktivnosti koje razvijaju te vrijednosti. Dakle, putem odgojno-obrazovnog rada i kulturne aktivnosti, školski knjižničar treba promicati vrijednosti kao što su: dostojanstvo ljudske osobe, sloboda, pravednost, domoljublje, društvena jednakost, solidarnost, dijalog, snošljivost, rad, poštenje, mir, zdravlje, očuvanje čovjekova okoliša i ostale demokratske vrijednosti.

Tako i Nacionalni okvirni kurikulum ističe sljedeće:

*Odgoj i obrazovanje pridonose izgradnji osobnoga, kulturnoga i nacionalnog identiteta pojedinca. Danas u doba globalizacije, u kojem je na djelu snažno miješanje različitih kultura, svjetonazora i religija, čovjek treba postati građaninom svijeta, a pritom sačuvati svoj nacionalni identitet, svoju kulturu, društvenu, moralnu i duhovnu baštinu.*⁹³

I dvije međupredmetne teme *Osobni i socijalni razvoj* te *Građanski odgoj i obrazovanje* imaju za cilj i izgradnju osobnoga identiteta, socijalni razvoj, stjecanje vještina suradnje u međukulturnim situacijama i izgrađivanje stavova o drugima i o sebi, potiču na aktivno uključivanje učenika u razvoj demokratskih odnosa u školi, lokalnoj zajednici i društvu, pridonose razvoju vlastitog identiteta, ali i boljem poštivanju drugih.

⁹³ Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje. 2010. MZOS. Zagreb. Str. 14.

Jedna od važnih zadaća suvremene škole jest promicanje odgoja koji doprinosi razumijevanju korijena vlastite nacionalne kulture, njegovanju, čuvanju i promicanju kulturne baštine, kao dijela nacionalnog i kulturnog identiteta, te osvješćivanju vrijednosti kulturne baštine u globalizacijskim procesima. Ispravno shvaćen odgojno-obrazovni proces pomaže pojedincima da postanu svjesni svojih korijena kao uporišnih točaka koje im omogućuju da odrede svoje mjesto u svijetu, ali ih ujedno poučavaju poštovanju za druge kulture.⁹⁴

Zato je promicanje domoljublja, kulturnog i nacionalnog duha usko povezano s promicanjem interkulturnih kompetencija, u kojima je riječ o odgoju koji daje pravo na različitost, razvijanje poštovanja za druge ljude, kulture, religije i vrednote. A da bismo poštovali druge, moramo prvo poznavati i cijeniti svoje vrijednosti, koje živimo i za koje se zalažemo. To su sadržaji vezani za kulturnu baštinu svoga naroda i zavičaja, događaji i znamenite osobe nacionalne povijesti, književnosti, umjetnosti, osobe zaslužne za razvoj znanstvene misli, naši nobelovci itd.

Ono što karakterizira hrvatski kulturni identitet svakako je hrvatski jezik, uz bogatstvo dijalekata i narječja, latinično pismo (uz uporabu glagoljice); pripadnost zapadnome civilizacijskom krugu (s bogatom narodnom kulturom); pripadnost kršćanstvu (uz uvažavanje i drugih religija: islama i židovstva), te tisućljetna kultura, umjetnost i književnost na hrvatskom jeziku od 7. st. do danas. Iako nam se često nameću teme i sadržaji multikulturalnosti, globalizacijski procesi, suradnja s inozemnim partnerima i sl., vrlo često se iznenadimo kako naši učenici malo znaju o svom zavičaju, gradu u kojem žive, pa i o velikanima hrvatske prošlosti i kulturne povijesti. Rijetko se zapitaju: koji je to zaslužni građanin po kome se zove njihova ulica, neka ustanova, graditelj ili arhitekt koji je osmislio izgled nekog dijela grada, ulice, zgrade neke znamenite ustanove? Tko su bili naši odvažni i svestrani preci, koji su se borili za nacionalne ideje svoga naroda, nerijetko u teškim i burnim vremenima? Koji su to znameniti ljudi našega naroda koji su doprinijeli razvoju znanstvene misli, koji su umjetničkim i društvenim napretkom, svojim pronalascima i otkrićima ili svojim radom, zadužili generacije naraštaja? Teme s ovim sadržajima ne radimo nikad kao izolirane pojave, već uvijek u suodnosu općih kretanja, povijesnih, kulturnih i znanstvenih dostignuća u Europi i svijetu. Zato se s pravom trebamo zapitati: koliko su sadržaji za promicanje kulturnog identiteta učenika zastupljeni u programima školskog knjižničara, koji uostalom, u strukturi i sadržaju svoga rada ima istaknut segment *KULTURNA I JAVNA DJELATNOST*?

Kurikulum kulturne i javne djelatnosti školske knjižnice i kulturna baština

Kurikulum kulturne i javne djelatnosti školske knjižnice čini osnovu kulturne djelatnosti škole kao jedan otvoreni kurikulum koji omogućuje i otvara prostor za inicijativu i stvaralaštvo učenika i nastavnika škole. U njemu utvrđujemo potrebe u odgoju i obrazovanju, iskazujemo ciljeve, načela i odgojno-obrazovne ishode; određujemo i programiramo nastavne sadržaje;

⁹⁴ Identitet kao odgojno-obrazovna vrijednost. 2011. *Zbornik radova...*, Glas Koncila. Zagreb. Str. 50.

planiramo i pripremamo izvođenje; biramo načine i metode učenja i poučavanja; određujemo vremenski okvir, nosioce i suradnike; vrednujemo učenička postignuća i sagledavamo značaj provedenog sadržaja za razvoj kompetencija učenika. Sadržaje iz *Kurikuluma kulturne i javne djelatnosti* provodimo najčešće u korelaciji s nastavnim predmetima ili grupama izvannastavnih aktivnosti učenika, kroz suradnju i timski rad s predmetnim nastavnicima, kao i u suradnji s vanjskim suradnicima. Zato je važno u izradi i programiranju kurikulumskih sadržaja posvetiti veću pažnju ovim temama, a naš osnovni cilj u radu s učenicima je kroz istraživački rad razvijati informacijsku pismenost i kritičko mišljenje, poboljšati kreativno izražavanje učenika, razvijati različite vještine učenika, usvojiti znanja o kulturnoj povijesti svoga zavičaja, grada i naroda, saznati više o znamenitim i zaslužnim ljudima svoga kraja i naroda.

Primjeri obrađenih tema i kulturnih sadržaja

Već nekoliko godina kroz programe školske knjižnice, a osobito kroz *Kurikulum kulturne i javne djelatnosti*, nastojim s učenicima istražiti, predstaviti i pobuditi interes za kulturnu baštinu kraja i grada u kojem učenici žive, za nacionalnu baštinu i velikane hrvatske pisane riječi, hrvatske povijesti, kulture i umjetnosti, kao i osobe koje su utjecale na sveukupni razvoj hrvatske kulture, na razvoj ili nastanak hrvatske države. Naglasak stavljam na hrvatsku kulturu kao temelj hrvatskog nacionalnog identiteta. Isticanjem primjera znanstvenika, umjetnika i diplomata kroz povijest, ističemo primjer znanja kao jamca napretka i osiguranja nacionalnog identiteta. U isticanju elemenata kulturnog identiteta kroz programe školske knjižnice ističem uvijek univerzalne vrijednosti, humanizam, civilizacijski i kulturni napredak nekog mjesta, grada ili šire društvene zajednice, kojemu su doprinijeli zaslužni i znameniti ljudi naše prošlosti. Uključenost učenika u provedbu kulturnih aktivnosti ostvarujem kroz izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, kroz kreativan rad u kojem oni pokazuju svoje sposobnosti, znanja i kreativnost.

Ciljevi i svrha takvoga rada: aktivan i odgovoran učenik kao član razreda, škole i lokalne zajednice, koji ima razvijenu svijest o vrijednostima osobnog i zavičajnog identiteta te prihvaćanje različitosti. Učenik na taj način razvija *građanske vještine i sposobnosti*, uočava, pokreće i sudjeluje u raspravama o pitanjima koja su važna za život i rad u obitelji, razredu, školi i gradu u kojem živi; ima razvijene osnovne vještine komunikacije. Predlaže i sudjeluje u aktivnostima vezanima uz obilježavanje važnih datuma u svome gradu, izgrađuje *građanske vrijednosti i stavove*, iskazuje privrženost očuvanju zavičajne kulturne, njezinih znamenitosti, cijeni svoje i poštuje različitosti drugih. Učenik bolje *upoznaje svoje mjesto*, povijest svoga grada, značajne građevine i ustanove, uči o njihovu značaju za grad i zavičaj, razvija pravilan stav prema okolini. Pomaže drugima pri snalaženju u gradu te izgrađuje kulturu ponašanja i komunikacije. Učenik razvija potrebu za *kulturnim sadržajima i posjećivanje kulturnih ustanova* radi širenja vlastitih životnih obzora, prihvaćanja različitosti, razvijanja kritičkog mišljenja, spoznaje prošlost da bi bolje razumio sadašnjost i budućnost. U planiranju kulturnih

sadržaja za svaku školsku godinu naša vodilja bi trebala biti: sadržaji koji su od lokalnog značaja, društveni, nacionalni i kulturni događaji i obljetnice, znamenite osobe hrvatske kulture, kao i osobe svjetske povijesti i kulture, koje su utjecale na razvoj hrvatske, europske i svjetske misli i sveopćeg razvitka. Dakle, izbor je vrlo širok svake godine, a mi se fokusiramo na one sadržaje koji su primjereni našim učenicima i programima rada naših škola i naših sredina.

Navodim samo neke teme i kulturne sadržaje kojima sam se bavila ove školske godine u školskoj knjižnici i provela zajedno s učenicima i nastavnicima Gimnazije Sesvete. Događaja je bilo mnogo, kao i prethodnih godina, a navodim samo one najznačajnije, koje se tiču kulturnog identiteta:

- **Godina Nikole Šubića Zrinskoga** (1566.) 2016., proglašena odlukom Hrvatskog sabora uz 450. obljetnicu opsade Sigeta i pogibije hrvatskog junaka - izložba i prigodno predavanje *Zrinski u hrvatskoj povijesti*, akademika dr. sc. Dragutina Feletara (obilježeno 14. – 25. 9. 2016.).
- **Europski dan kulturne baštine** 23. 9. - obilježen velikom izložbom i predavanjem za učenike pod nazivom **Kulturna baština Sesveta**: kapele, crkve, križevi krajputaši, kurije, arheološka nalazišta, spomenici, posebnosti Sesevetskog prigorja, arhitektura drvenih kuća, sesvetska nošnja i sl., pripremila školska knjižničarka i prof. povijesti i geografije, u suradnji s Muzejom Prigorja iz Sesveta (suradnik Damir Fofić).
- Posjet izložbi **Ostavština Ivana Kukuljevića Sakcinskog u HAZU**, povodom 200. obljetnice njegova rođenja, školska knjižničarka i prof. povijesti s učenicima 4. razreda (13. 9. 2016.).
- Uz **Dan neovisnosti RH 8. listopada**– prigodna izložba knjiga i monografija posvećenih DOMOVINI, uz tematske panoje *Domovina u poeziji* – pripremila knjižničarka s učenicima.
- **Mjesec hrvatske knjige 2016.** počeli smo susretom s književnicom koja se na osebujan način borila za hrvatsku samostalnost – **Julienne Eden Bušić**, 11. 10. 2016., uz predstavljanje knjiga: *Ljubavnici i luđaci*; *Tvoja krv i moja*; *Zdravo oko sjećanja*, te predavanje: *Za što ste se vi spremni žrtvovati?* - organizirale prof. povijesti i knjižničarka.
- Izložba **Ko svoj može bit, tuđ nek ne bude!** posvećena **Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom**, hrvatskom preporoditelju i borcu za nacionalna prava, svestranom kulturnom stvaraocu, uz 200. obljetnicu rođenja (1816.-1889.), pripremila školska knjižničarka s učenicima.
- Izložba uz **Dan sjećanja na žrtvu Vukovara 1991.** – **ZAPAMTITE VUKOVAR!**, učenički radovi i ratne fotografije Vukovara, uz 25. obljetnicu sjećanja; predavanje dr. sc. Ante Nazora za učenike *Domovinski rat u dokumentima*.
- U **adventu** organizirano predavanje za učenike na temu *Angažiranost mladih (kršćana) u društvu*, održao don Damir Stojić, povodom završetka *Godine milosrđa 2016.*; **Ususret Božiću** – tematski panoi o Božićnim običajima hrvatskog naroda, recital poezije za božićnu priredbu.

- Obilježena 25. obljetnica **međunarodnog priznanja RH** – 15. siječnja, izložbom Kroz hrvatsku povijest (povijesni motivi likovnih umjetnika 19. i 20. st.) – pripremila školska knjižničarka.
- Uz **Noć muzeja** (27. 1. 2017.) postavljena izložba *Glazba kao kulturna baština* – zaštićeno hrvatsko pučko glazbeno stvaralaštvo kao nematerijalna baština UNESCO-a, uz sudjelovanje učenika u izvođenju glazbe hrv. skladatelja, pripremila knjižničarka i prof. glazbene umjetnosti.
- Izložbom, predavanjem i radovima učenika obilježena 400. obljetnica smrti velikog hrvatskog domoljuba **Fausta Vrančića** (1551.-1617.), renesansnog fizičara i znanstvenika, izumitelja, svećenika i biskupa, jezikoslovca, autora prvoga hrvatskog rječnika *Dikcionara*.
- Posjet učenika 2. razreda **NSK-u, Odjel starih knjiga i rukopisa**, razgled originalnih djela F. Vrančića, organiziraju prof. latinskog jezika i školska knjižničarka (24. 2. 2017.).
- Uz **Međunarodni dan materinskog jezika** (UNESCO) 21. 2. - prof. hrvatskog i latinskog jezika, predstavljen učenicima prvi hrvatski rječnik - Vrančićev petojezični rječnik „*Dictionarium*“, tiskan 1595. godine u Veneciji, čiji pretisak iz 1992. (6. izdanje, Novi Liber, Zagreb, 1992.) posjeduje i školska knjižnica.
- Uz **Dane hrvatskog jezika** (11. – 17. ožujka) postavljamo izložbu posvećenu 50. obljetnici **Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika** (5. 3. 1967.) i organiziramo predavanje za učenike nekog jezikoslovca (Nives Opačić, Nada Babić, Zrinka Jelaska ili dr.) – organizatori školska knjižničarka i prof. hrv. jezika.
- Izložba radova naše likovne grupe – **Glagoljica u inicijalima**, posvećeno jubileju hrvatskog jezika - 50. obljetnici *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika* – pripremile knjižničarka i prof. likovne umjetnosti s učenicima Likovne grupe.
- Uz korizmu i Uskrs postaviti prigodnu izložbu **Uskrsni običaji i Simbolika križa**, knjižničarka u suradnji s vjeroučiteljima i učenicima.
- Izložbom obilježiti 500. godina smrti renesansnog slikara **Nikole Božidarevića** u Dubrovniku i 450. godina smrti **Marina Držića** (2. 5. 1567.) - pripremaju knjižničarka, prof. lik. umjetnosti i prof. hrvatskog jezika.
- Suradnja s Narodnim sveučilištem Sesvete uz smotru kulture - **SMUK**, postav naše izložbe **Glagoljica u inicijalima** (dogovor za likovnu radionicu s učenicima – rad u tehnici tuša); čitanje Bašćanske ploče – organizira prof. Ž. Župan Vuksan i učenici dramske skupine Kaos.
- Uz **Dan grada Zagreba** 31. svibnja, obilježiti **800. godina zagrebačke katedrale (1217.)**, jednoga od simbola našega grada – izložbom o povijesti katedrale, njezinim graditeljima kroz stoljeća, uz posjet **Riznici zagrebačke katedrale** s učenicima.

U svom radu školska knjižničarka surađuje s voditeljima stručnih aktiva u školi i zainteresiranim suradnicima lokalne zajednice: uspješna suradnja s Knjižnicom Sesvete, suradnik Ivan Babić; Narodnim sveučilištem Sesvete, suradnica Vjekoslava Damjanović; Muzejom Prigorja u

Sesvetama, suradnik Damir Fofić, kao i s kulturnim institucijama u gradu Zagrebu: NSK, KGZ, HAZU, muzeji, galerije, kazališta i sl.

Način provedbe: sve planirane kulturne aktivnosti u školskoj godini nastojimo provesti kroz suradnju i timski rad učenika i nastavnika, kao i dobrom suradnjom s vanjskim suradnicima u lokalnoj zajednici. U te aktivnosti učenici su aktivno uključeni prema svom interesu, svojim sposobnostima i kreativnim idejama, kojima jačaju i izgrađuju svoj kulturni identitet. To su najčešće istraživanja, skupne izložbe, predavanja, susreti, recitali, izvođenje glazbe, posjeti lokalitetima i ustanovama, bilježenje fotografijom i sl.

Metode rada i postupci: za svaku aktivnost provodimo istraživanje koristeći dostupnu literaturu u školskoj knjižnici, mrežne izvore, digitalizirane zbirke i digitaliziranu baštinu HAZU-a, NSK-a i KGZ-a. Metode koje primjenjujemo su: metoda razgovora, intervju, usmenog i pismenog izlaganja, metoda rada na tekstu; vizualne metode demonstracije i prezentacija, uz pomoć medija – filma, fotografije; metoda praktičnih radova, metoda likovnih radova; metoda učenja prema uzoru, stvaranjem obrazaca ponašanja i izgradnjom sustava vrijednosti, stavova i uvjerenja.

Oblici rada: individualni rad pojedinih učenika, rad u skupinama s posebnim istraživačkim zadacima; suradnički i timski rad učenika, suradnja učenika i nastavnika. To je najčešće projektno učenje i nastava usmjerena na učenika, u kojoj učenik aktivnim radom stječe razna iskustava. U školi se ovakvi poslovi najčešće provode kao školski *projekti* radi ostvarivanja ciljeva odgoja i obrazovanja, odnosno ciljeva učenja. Školski projekti su cjeloviti, zaokruženi poslovi, koji se ostvaruju u suradnji više nastavnika, učenika, roditelja ili vanjskih suradnika, u određenom vremenskom periodu.

Nastavna sredstva i pomagala za učenike: knjige i monografije, digitalizirane fotografije, karte i fotokopije materijala, plakati i likovni pribor za učenike, fotoaparat, videokamera i sl.

Nastavna sredstva za knjižničara i nastavnike: Nastavni plan i program, Kurikulum kulturne i javne djelatnosti, internet, mrežni izvori, računalno, projektor, enciklopedije, stručne knjige, časopisi, dokumenti u muzejima i ustanovama.

Način vrednovanja i rezultati rada: u svim oblicima rada prisutno je opisno praćenje učeničkih aktivnosti (pohvale, mišljenja, kritike, stavovi) a učenicima je korisno čuti mišljenje samih nastavnika o zadovoljstvu urađenoga, samih aktivnosti i proizvoda tih aktivnosti. I samo sudjelovanje dovoljno je jak motivacijski pokretač učenicima, a osobito kada vide rezultate svoga rada, koje predstavljamo na zajedničkoj izložbi i priredbi, putem plakata, video-prezentacija, pokusa, izrađenih predmeta, snimljenih CD-a, školskih novina, scenskih prikaza, fotogalerija na web stranici škole i sl. Projektne aktivnosti obogaćuju i oplemenjuju život škole, a učenicima ostaje zadovoljstvo i uspjeh za sve ostvarene aktivnosti.

Nositelj aktivnosti i odgovornosti: nastavnik / knjižničar i voditelji stručnih vijeća, uključeni u pojedine segmente zajedničkoga rada. Školski knjižničar je u projektnoj nastavi najčešće

mentor, suradnik i organizator rada i svih aktivnosti, a učenik je aktivan nositelj raznih aktivnosti.

Ključne kompetencije koje učenici stječu sudjelovanjem u raznim nastavnim projektima, istraživanjima, pedagoškim radionicama i terenskoj nastavi:

- poboljšavaju komunikaciju na materinskom jeziku (stječu kreativne jezične interakcije u društvenom i kulturnom okruženju, pri radu, učenju i istraživanju, pišu, oblikuju, stvaraju);
- proširuju kompetenciju učenja (naučiti kako se uči) – to je stjecanje, obrada i usvajanje novih znanja i vještina, traženje, odabir i korištenje informacija te učenje kroz istraživački rad;
- razvijaju digitalnu kompetenciju – učenici sigurno i kritički primjenjuju informacijsko-komunikacijsku tehnologiju za traženje, procjenjivanje, pohranjivanje, prezentiranje, razmjenu informacija i oblikovanje novih sadržaja;
- razvijaju društvene i građanske kompetencije (poštuju ljudska prava, uvažavaju i prihvaćaju razlike; imaju razvijen osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici i svojoj zemlji);
- izgrađuju kulturalne spoznaje, kreativno izražavaju svoje ideje i iskustva u raznim oblicima, kao što su glazba, likovna djela, vizualne umjetnosti, fotografija, književnost.
- razvijaju kritičko mišljenje (proces analiziranja, sintetiziranja i vrednovanja informacija prikupljenih promatranjem, iskustvom, zaključivanjem ili komunikacijom), kao i kreativno mišljenje (pronalaženje kreativnih rješenja za situacije u glazbi, slikarstvu, književnosti, tehničkim rješenjima, praktičnim radovima i sl.).

Zaključak

Školski knjižničar ima značajnu ulogu u odgojno-obrazovnom radu učenika, u poučavanju, izgradnji i promicanju njihovog kulturnog identiteta. Kroz *Kurikulum kulturne i javne djelatnosti* školski knjižničar planira, priprema i provodi bogat dijapazon kulturnih akcija u školskoj knjižnici i na razini škole, kroz interdisciplinarni rad, suradnju i uključenost učenika u kreativan i stvaralački proces. Odgoj i obrazovanje pružaju mladoj osobi mnoga znanja, vještine i vrednote, koje ona ugrađuje u svoj identitet. *Jedna od važnih zadaća suvremene škole jest promicanje odgoja koji pridonosi razumijevanju korijena vlastite nacionalne kulture, njegovanju, čuvanju i promicanju kulturne baštine, kao dijela nacionalnog i kulturnog identiteta, te osvješćivanju kulturne baštine u globalizacijskim procesima. Ispravno shvaćen odgojno-obrazovni proces pomaže pojedincima da postanu svjesni svojih korijena kao uporišnih točaka koje im omogućuju da odrede svoje mjesto u svijetu, ali ih ujedno poučavaju poštovanju za druge kulture.*⁹⁵

⁹⁵ *Identitet kao odgojno-obrazovna vrijednost*. 2011. Zbornik radova. Glas Koncila, Zagreb. Str. 50.

Literatura

Dokumenti i programi rada školske knjižnice Gimnazije Sesvete. 2016. – 2017. Zagreb.

Identitet kao odgojno-obrazovna vrijednost. 2011. Zbornik radova. Glas Koncila. Zagreb.

Matijević, Milan. Diana Radovanović. 2011. *Nastava usmjerena na učenika*. Školske novine. Zagreb.

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje. 2010. MZOS. Zagreb.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. 2008. MZOS. Zagreb.

Životopis

Ruža Jozić stekla je dva zvanja, diplomirani komparatist i diplomirani bibliotekar, a zanimanje joj je stručna suradnica knjižničarka u Gimnaziji Sesvete. Nakon završenog Filozofskog fakulteta u Sarajevu, studijska grupa Opća (komparativna) književnost i bibliotekarstvo, radila je u Osnovnoj školi Gustava Krkleca u Travnom (Novi Zagreb), a od 1991. godine do danas zaposlena je u školskoj knjižnici Gimnazije Sesvete. Dakle, ukupno 34 godine aktivnog rada u školskom knjižničarstvu. Bila je mentor za provođenje stručnih ispita AZOO-a za srednjoškolske knjižničare RH od 1998. do 2008. godine. Vodila je ŽSV za I., II. i XXI. županiju 15 godina (2001. - 2016.). Za svoj rad dobila je nagradu *Višnja Šeta* (2008.) i *Državnu nagradu Ivan Filipović* (2011.). Aktivno sudjeluje u radu ŽSV-a, HUŠK-a i proljetnih škola školskih knjižničara RH. Objavila je brojne stručne radove: *Knjižnična dokumentacija*, *Odgojno-obrazovni rad i knjižnica*, *Sadržajna obrada periodičnih publikacija* (skup njezinih radova objavljenih na UDK 02: <http://www.knjiznicari.hr/>: *Školska knjižnica – mjesto učenja i druženja*; *Knjižnično-informacijski odgoj i obrazovanje u srednjoškolskoj knjižnici*; *Oblici poslovne komunikacije školskog knjižničara*; *Smjernice za kvalitetan rad školske knjižnice*; *Timski rad na istraživanju Dragutin Domjanić među nama*; *Prikaz uloge školske knjižnice na međunarodnom natjecanju učenika This is Our Time*.

Projekt *Ono si što čitaš*

Katarina Belančić-Jurić

katarina.belancic@gmail.com

Obrtnička škola Bjelovar

Rajna Gatalica

rajna.gatalica@gmail.com

Tehnička škola Bjelovar i II. Osnovna škola Bjelovar

Zorka Renić

zorka.renic@gmail.com

Medicinska škola Bjelovar

Sažetak

U radu se opisuje projekt ***Ono si što čitaš***. Riječ je o eTwinning projektu u kojem su sudjeluju učenici i knjižničarke Tehničke, Obrtničke i Medicinske škole Bjelovar. U projektu prevladavaju aktivnosti vezane uz vođeno čitanje i čitanje naglas romana *Edbin* Nade Mihelčić. Također, projektom se promiče korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) budući da se velik dio aktivnosti odvija putem interneta.

Ključne riječi: eTwinning, vođeno čitanje, IKT.

Abstract

The paper describes the project *You are what you read*. It is about eTwinning project which the students and librarians of Technical, Vocational and Secondary Medical schools Bjelovar took part in. The activities connected with guided reading and reading aloud of Neda Mihelčić's novel *Edbin* prevail. Also, the project is aimed at application of informatics and communication technologies (ICT) so the great part of the activities are carried out via the Internet.

Keywords: eTwinning, guided reading, ICT.

Općenito o projektu

Tijekom školske godine 2015./2016. učenici i knjižničarke Tehničke, Obrtničke i Medicinske škole Bjelovar započeli su projekt pod nazivom *Ono si što čitaš*. Projekt su osmislile knjižničarke Rajna Gatalica i Katarina Belančić Jurić, a službeno je započeo u travnju 2016. godine te traje još i danas. Radionice u sklopu projekta provode se u knjižnicama navedenih škola, ali i na

eTwinning portalu, što pruža mogućnost virtualne suradnje. Riječ je o projektu u kojem prevladavaju aktivnosti vezane uz vođeno čitanje i čitanje naglas romana „Edbin“ Nade Mihelčić. Također, projektne se aktivnosti velikim dijelom odvijaju u digitalnom okruženju te stoga njegova bitna značajka postaje promicanje korištenja informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) u obrazovne svrhe. Vrijednost projekta leži i u usmjerenosti na šest od ukupno osam kompetencija navedenih u Nacionalnom okvirnom kurikulumu, a to su: komunikacija na materinjem jeziku, digitalna kompetencija, učiti kako učiti, socijalna i građanska kompetencija, inicijativnost i poduzetnost te razvijanje kulturne svijesti i izražavanja. Osim toga, projektom se ostvaruju sadržaji iz Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja budući da potiče učenika na aktivno i učinkovito sudjelovanje u životu zajednice.

Odabir romana za čitanje

Roman za čitanje odabrale su knjižničarke prema nekoliko kriterija: moralo se raditi o romanu za mlade u kojemu je glavni lik tinejdžer. Djelo je trebalo obrađivati neki problem blizak mladima, a usto važna nam je bila i poruka romana kojom se trebalo promicati temeljne ljudske vrednote. Otuda i naziv projekta **Ono si što čitaš**. Učenicima smo željeli poslati poruku da ono što čitaju utječe na oblikovanje njihove osobnosti.

Odabir je pao na roman *Edbin* Nade Mihelčić. Riječ je o srednjoškolcu koji živi u disfunkcionalnoj obitelji, materijalno bogatoj, no siromašnoj emocionalno. Na prijedlog djevojčice Eme, u koju je zaljubljen, on nevoljko pristaje na volontiranje. Upravo u pomaganju drugima Edbin nalazi vlastito zadovoljstvo te razvija suosjećanje, toleranciju i poduzetnost.

Ciljevi projekta

Glavni cilj projekta je poticanje čitanja kod tinejdžera te razvijanje pozitivnih karakternih osobina važnih za aktivno građanstvo.

Ostali ciljevi:

- razvijanje navike čitanja i kritičkog promišljanja o pročitanoj
- vježbanje čitanja naglas
- uključivanje u život lokalne zajednice i razvijanje osjetljivosti na društvene probleme
- poticanje volontiranja
- razvijanje vještina za rad u timu
- poticanje učenja u digitalnom okruženju
- razvijanje samopouzdanja
- argumentirano iznošenje vlastitih stavova, raspravljanje o problemima.

Vođeno čitanje i čitanje naglas

Čitanje se najčešće ne smatra društvenom aktivnošću nego individualnim činom. No ipak, razvoju i poticanju jezično-komunikacijskih kompetencija pogoduje način poučavanja koji uključuje čitanje, slušanje, govorenje i pisanje. *Čitanje zahtijeva mnogobrojne i složene procese: usporedbu, prizivanje iz pamćenja, povezivanje onoga što vidimo s onim što čujemo ili smo prije čuli, uočavanje bitnih podataka i odbacivanje suvišnih. Čitanje je vrlo kompleksna kognitivna vještina koja zahtijeva koordinaciju niza okulamotornih i perceptivnih procesa te procesa razumijevanja. Čitanje je zapravo složena društvena praksa, što znači da postoje određena pravila.*⁹⁶

Vođeno čitanje i čitanje naglas bili su temeljni metodički postupci koje smo koristili u projektu. Vođeno čitanje⁹⁷ je metodički postupak u kojem učitelj vodi učenike postavljanjem pitanja, a učenici aktivno sudjeluju u procesu čitanja, kritičkoj analizi i kritičkoj refleksiji.

Cilj korištenja ovih metodičkih postupaka bilo je usmjeravanje učenika od mišljenja nižeg reda (ponavljanje, prisjećanje) prema mišljenju višeg reda (povezivanje, zaključivanje, kontekstualizacija). Postavljanjem pitanja višeg reda učitelj obogaćuje učenikov rječnik i potiče učenike na artikuliranje novih i kreativnih ideja. Učenici stvaraju nova znanja integracijom novih postavaka i koncepcija u već postojeće znanje.⁹⁸ *Učenici od kojih se traži da čitaju, pišu i misle o čitanju i pisanju, aktivno se užive u knjige, analiziraju ih i ocjenjuju umjesto da prepričavaju sadržaj.*⁹⁹

■ učničke aktivnosti

Tijekom projekta učenici su radili u skupinama unutar jedne škole, a skupine su međusobno surađivale virtualno na portalu eTwinning.

Prvi sastanak započeo je igrom upoznavanja, a svaki sljedeći aktivnostima opuštanja i motivacije. Slijedilo je čitanje dijela romana naglas. Nakon čitanja učenici su diskutirali o pročitanoj, komentirali postupke likova te ih uspoređivali s vlastitim postupcima. Uloga knjižničarki se sastojala u usmjeravanju rasprave te postavljanju poticajnih pitanja, kao npr.

⁹⁶ Grosman, Meta. 2010. *U obranu čitanja : čitatelji i književnost u 21. stoljeću*. Traduki - Algoritam. Zagreb. Str. 21.

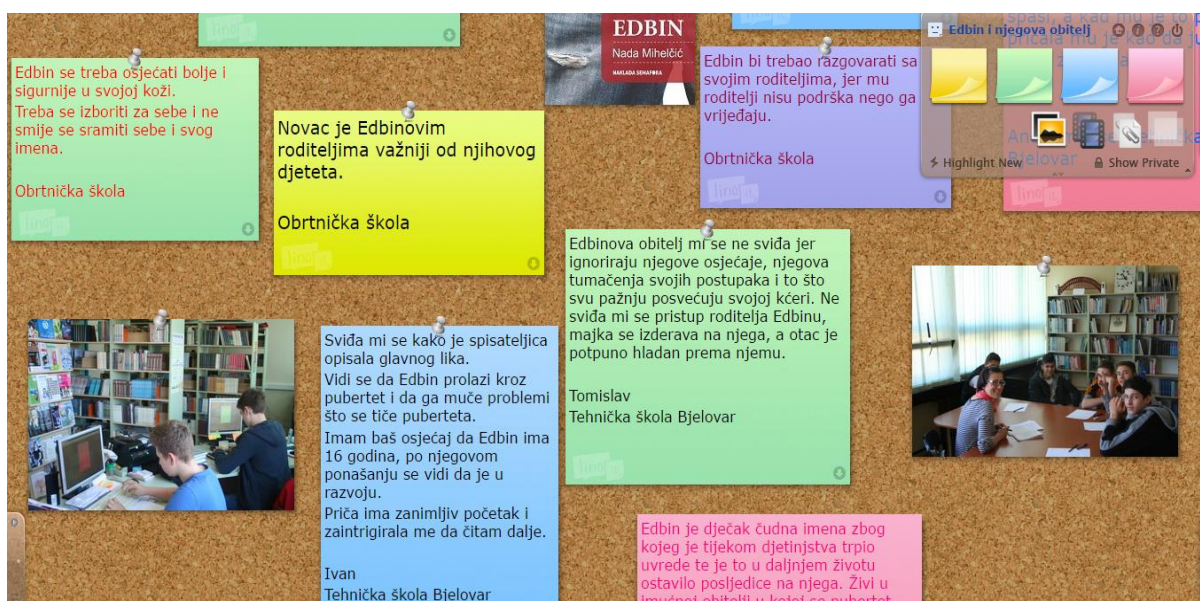
⁹⁷ Vođeno čitanje i čitanje s predviđanjem metodički su postupci predstavljeni u trodijelnome sustavu poticanja kritičkog mišljenja. Trodijelni sustav poticanja kritičkoga mišljenja jedan je od metodičkih sustava koji napušta tradicionalne oblike poučavanja i potiče kritičko mišljenje učenika. Naziv trodijelni sustav upućuje na tri faze stjecanja znanja: prva je faza evokacija, druga razumijevanje značenja, a treća refleksija. Prema: Dvornik, Dijana. 2014. Vođeno čitanje i čitanje s predviđanjem u praktičnoj primjeni. *Hrvatski : časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture*. 12/1, 9-25. <http://hrcak.srce.hr/158158> (pristupljeno 17. veljače 2017.).

⁹⁸ Usp. Steele, Jeannie L. ; Meredith, Kurtis S. ; Temple, Charles 2001. Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje. Nove strategije za promicanje kritičkog mišljenja. *Vodič kroz projekt IV. Forum za slobodu odgoja*. Zagreb. Str. 18-32.

⁹⁹ Meredith, Kurtis S.; Steele, Jeannie L. ; Temple, Charles. 2004. *Kritičko mišljenje ili Kako naučiti dubinski čitati : vodič kroz projekt VIII*. Forum za slobodu odgoja. Zagreb. Str. 79.

Kako ti se do sada čini Edbinov život? Bi li želio/željela biti na njegovu mjestu? Zašto? ili Što ti smeta kod Edbinovih roditelja? Misliš li da se roditelji trebaju tako ponašati?

Nakon diskusije slijedio je stvaralački rad u jednom od besplatnih web alata. Iz iskustva znamo da učenici odlično reaguju na korištenje *online* alata, motiviraniji su za rad i suradnju. Stvaralački rad sastojao se od konkretnih zadataka ili pitanja na koja su učenici trebali odgovoriti. Na primjer, nakon prvog sastanka učenici su trebali u alatu *Linoit* (virtualni pano) napisati svoje mišljenje o postupcima glavnog lika i dati mu savjet.



Slika 1. Suradničko učenje u web alatu Linoit

EDBIN - BY MEDICINARKE



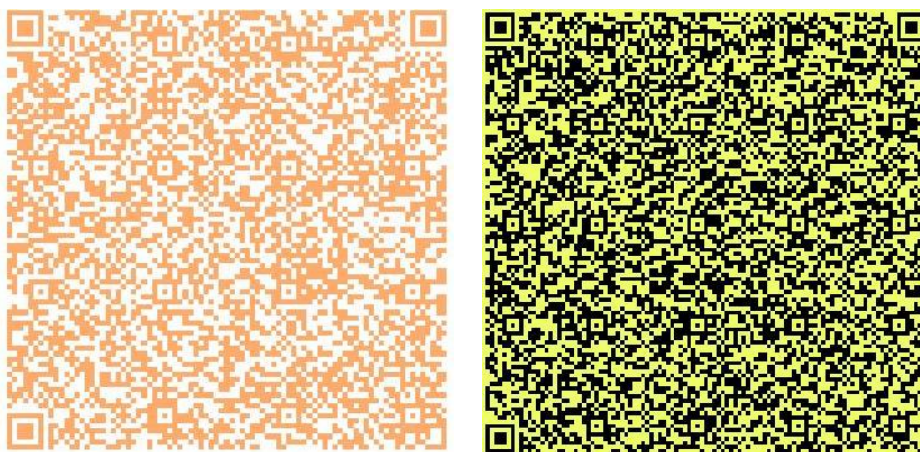
Na drugom sastanku učenici su radili u alatu *Toondoo* za izradu stripa. Svaka škola trebala je stripom prikazati jednu scenu iz romana. Ovako su to napravile učenice Medicinske škole Bjelovar.

Slika 2. Scena iz romana prikaza stripom

Osim navedenih *online* alata, korišteni su i sljedeći:

- *Video Editor* - alat za izradu filma
- *Piktochart* - alat za izradu e-postera
- *TodaysMeet* - alat za diskusiju u realnom vremenu
- *Photostory* - alat za izradu videopriče
- CARNet Libar - alat za izradu e-knjiga
- *Testmoz* - za izradu kviza.

Dodatnu zanimljivost projektu dalo je korištenje i *QR koda* koji učenici mogu očitati svojim pametnim telefonima te tako čitati ulomak iz romana.



Slika 3. Kodovi s citatima iz *Edbina* i pitanjima za učenike

Jedna od aktivnosti u projektu bilo je i volontiranje učenika triju škola prema uzoru na likove iz romana. Početkom 2017. godine učenici su posjetili Društvo za zaštitu životinja *Šapa* nedaleko Bjelovara te odnijeli hranu napuštenim životinjama. Ovime je ostvaren i jedan od temeljnih ciljeva projekata, a to je uključivanje učenika u aktivno građanstvo i njihovo poticanje na poduzetnost.

Slika 4. Posjet Društvu za zaštitu životinja *Šapa*



Rezultati

Sastanci učenika u svim trima školama protekli su uz smijeh, ali i žustru raspravu. Učenici i knjižničarke uživali su u pozitivnom radnom okruženju te razmjeni informacija i iskustva. Lik Edbina je toliko zaokupio učenike da su odlučili uprizoriti nekoliko scena iz romana. S predstavom *Zovem se Edbin* učenici Tehničke škole Bjelovar nastupili su na Gradskom Lidranu.

Dolazimo do zaključka da je izbor romana za čitanje bio od presudne važnosti za uspjeh projekta jer je tematika bliska mladima, glavni lik je tipični predstavnik tinejdžera koji odbija autoritet ali, s druge strane, traži vodstvo.

Na eTwinning platformi postavljeni su uradci učenika nastali uporabom različitih web alata: mišljenje učenika o Edbinovoj obitelji prikazalo se alatom *Linoit*, za prikaz scena iz romana u stripu koristio se alat *Toondoo*, postavljena je snimka predstave *Zovem se Edbin*, a mogu se naći i sastavci učenika o njihovim najdražim predmetima ili poklonima koje su sami izradili (vezano uz ulomak romana) te kviz za provjeru poznavanja romana. Također, učenici su se okušali i u volontiranju prema uzoru na likove iz romana.

Učenici koji su sudjelovali u projektu izgradili su prisniji odnos s knjižničarkama i pozitivniji stav prema školi i obrazovanju. Na kraju projekta provest će se evaluacija među učenicima i voditeljima koja će pokazati razinu zadovoljstva provedenim projektom.

Literatura

Dvornik, Dijana. 2014. Vođeno čitanje i čitanje s predviđanjem u praktičnoj primjeni. *Hrvatski : časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture* 12/1. 9-25. <http://hrcak.srce.hr/158158> (pristupljeno 17. veljače 2017.).

Grosman, Meta. 2010. *U obranu čitanja: čitatelji i književnost u 21. stoljeću*. Traduki - Algoritam. Zagreb.

Meredith, Kurtis S.; Steele, Jeannie L.; Temple, C. 2004. *Kritičko mišljenje ili Kako naučiti dubinski čitati. Vodič kroz projekt VIII*. Forum za slobodu odgoja. Zagreb.

Steele, Jeannie L. ; Meredith Kurtis S. ; Temple Charles. 2004. Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje. Nove strategije za promicanje kritičkog mišljenja. *Vodič kroz projekt IV*. Forum za slobodu odgoja. Zagreb.

Visinko, Karol. 2010. *Jezično izražavanje u nastavi hrvatskoga jezika : pisanje*. Školska knjiga. Zagreb.

Visinko, Karol. 2014. *Čitanje : poučavanje i učenje*. Školska knjiga. Zagreb.

Životopisi

Katarina Belančić-Jurić, zaposlena je u knjižnici Obrtničke škole Bjelovar, osnovnu i srednju školu završila je u Bjelovaru, a na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 2008. diplomirala je hrvatski jezik i indologiju. Dodatni izvanredni studij bibliotekarstva upisala je 2009. godine, a diplomirala je 2011. Iste godine položila je stručni ispit za školskog knjižničara pri Agenciji za odgoj i obrazovanje. Godine 2012. sudjelovala je na međunarodnom Comenius seminaru na Malti, a dvije godine kasnije napisala je Erasmus+ projekt čijim je odobrenjem 11 nastavnika Obrtničke škole Bjelovar sudjelovalo na tečajevima u raznim zemljama Europe. Godine 2016. dobila je nagradu Fonda Bože Tvrtković za uspješan pedagoški rad.

Rajna Gatalica, zaposlena kao stručna suradnica knjižničarka u Tehničkoj školi Bjelovar i kao nastavnica hrvatskoga jezika u II. osnovnoj školi Bjelovar, osnovnu školu i gimnaziju završila je u Bjelovaru, a studij knjižničarstva i hrvatskog jezika i književnosti završila je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku 2004. godine. Diplomirana knjižničarka i profesorica hrvatskog jezika postala je 2009. godine, a u ožujku 2011. godine položila je stručni ispit iz knjižničarstva pri Agenciji za odgoj i obrazovanje u Zagrebu. Od 2010. do 2012. godine bila je tajnica Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja. Uz svakodnevni stručni i odgojno-obrazovni rad u svojoj knjižnici, Rajna Gatalica održava radionice, predavanja, izlaže postere na stručnim skupovima, piše članke za stručne časopise i redovito se stručno usavršava na županijskim i državnim skupovima. Rajna Gatalica bavi se i pripovijedanjem narodnih priča s ciljem aktualizacije metode pripovijedanja u odgoju i obrazovanju i očuvanjem nematerijalne kulturne baštine.

Zorka Renić od 2007. godine zaposlena je u Medicinskoj školi Bjelovar kao stručni suradnik knjižničar. Osnovno i srednjoškolsko obrazovanje završila je u Bjelovaru, a studij politologije na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu završila je 1985. godine. Dodiplomski studij bibliotekarstva, a potom poslijediplomski studij informacijskih znanosti, smjer bibliotekarstvo, završila je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Radila je u bjelovarskom srednjoškolskom centru (1987.-1991.) kao predavač stručnih predmeta, a potom u Narodnoj knjižnici „Petar Preradović“ Bjelovar (1991.-2007.). Zvanje višeg knjižničara stekla je 2008., a zvanje stručnog suradnika mentora 2014. Za poseban doprinos u knjižničarskoj struci nagrađena je Poveljom Zaklade dr. Ljerk Markić-Čučuković. Dobitnica je i godišnje nagrade Fonda Bože Tvrtković za 2011. godinu. Suautorica je knjiga: *Pregled bjelovarskog tiskarstva do 1940.: bibliografija*; *Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar: od časničkog kasina do novog tisućljeća (1985.-2013.): bibliografija*. Bila je članica uredništva stručnih glasila (HKD Novosti, Bjelovarski učitelj), a tijekom tri godine (od 2009. do 2011.) i glavna urednica stručnog knjižničarskog glasila *Svezak*. Voditeljica je Županijskog stručnog vijeća školskih knjižničara Bjelovarsko-bilogorske županije. Organizirala je i održala mnoga predavanja, stručne skupove i izložbe, objavljuje stručne i znanstvene radove.

Poučavati o holokaustu

- prijedlozi i primjer dobre prakse

Mirna Luketin

mirna.luketin@skole.hr

Srednja škola Braća Radić, Kaštel Štafilić - Nehaj

Sažetak

U Republici Hrvatskoj Međunarodni dan sjećanja na žrtve holokausta obilježava se 27. siječnja. To je prigoda da se u školama organiziraju predavanja, radionice, diskusije, izložbe, projekti i slične aktivnosti vezane uz ovu potresnu tematiku. Školski knjižničar (eventualno u suradnji s razrednicima ili predmetnim nastavnicima) može dati svoj doprinos. U ovom primjeru dobre prakse razmatra se kako pristupiti poučavanju o holokaustu, poveznice s Građanskim odgojem i obrazovanjem te se iznosi osobno iskustvo (nastavni sat u knjižnici za treće razrede srednje škole – siječanj 2017.). Krajnji cilj poučavanja o holokaustu je razvijanje kritičkog mišljenja kod učenika, osjećaja suosjećanja prema žrtvama te zauzimanje osobnog stava (osuda nepoštivanja ljudskih prava, predrasuda, diskriminacije, nasilja, rasne, etničke i vjerske mržnje).

Ključne riječi: Međunarodni dan sjećanja na žrtve holokausta, holokaust/šoa (*shoah*), holokaustu književnosti i umjetnosti, *Dnevnik Anne Frank*, Kuća (Muzej) Anne Frank, Građanski odgoj i obrazovanje (diskriminacija, kršenje građanskih prava, genocid), kritičko mišljenje i vrednovanje.

Tragedija nastala kao posljedica holokausta se ne može izbrisati. Mora biti zapamćena sa sramom i strahom dokle god ljudsko sjećanje bude postojalo. Samo ako se budemo sjećali, moći ćemo odati prikladnu počast žrtvama. Milijuni nedužnih Židova i pripadnika drugih manjina ubijani su na nezamislivo barbarske načine. Nikada ne smijemo zaboraviti te muškarce, žene i djecu, niti njihovu agoniju¹⁰⁰

Kofi Annan, generalni tajnik UN-a, 27. siječnja 2006.

¹⁰⁰ Annan, Kofi. *Message for the international day of commemoration in memory of the victims of the holocaust*. <http://www.un.org/en/holocaustremembrance/2006/2006/message.html> (pristupljeno 6. prosinca 2016.); prijevod preuzet s https://bs.wikipedia.org/wiki/Me%C4%91unarodni_dan_sje%C4%87anja_na_%C5%Bertve_Holokausta (pristupljeno 14. veljače 2017.).

Abstract

In the Republic of Croatia the International Holocaust Remembrance Day is held on January 27th. It is an occasion for our schools to organise lectures, workshops, discussions, exhibitions, projects and similar activities concerning this tragic event. A school librarian (possibly in cooperation with class teachers an/or subject teachers) can participate in their realisation. This example of good practise deals with some approaches to teaching about the Holocaust, connections with Civic Education and gives a personal experience (cases held in the school library for the 3rd grade secondary school students' critical thinking, to raise compassion for the victims and to build a personal attitude (disapproval, of violation of human rights, prejudices, discriminations, violence, racism, ethnic and religious intolerance.)

Keywords: International Holocaust Remembrance Day, the Holocaust/the Shoah, the Holocaust in literature and arts, The Diary of Anne Frank, Anne Frank House (Museum), Civic Education (discrimination, violation of civil rights, genocide), critical thinking and evaluation

Uvod

Republika Hrvatska i obilježavanje Međunarodnog dana sjećanja na žrtve holokausta (27. siječnja)

Republika Hrvatska je potpisnica Deklaracije Međunarodnog foruma o holokaustu (Stockholm, 2000.) U Deklaraciji se, između ostalog, navodi: *Obvezujemo se da ćemo poticati proučavanje holokausta u svim njegovim dimenzijama. Promicati ćemo obrazovanje o holokaustu u našim školama i na sveučilištima, u našim zajednicama te na to poticati druge institucije.*¹⁰¹

Republika Hrvatska je postala članica Ujedinjenih naroda 22.5.1992. Opća skupština UN-a donijela je 2005. rezoluciju o obilježavanju Međunarodnog dana sjećanja na žrtve holokausta 27. siječnja (obljetnica dana oslobođenja zloglasnog logora Auschwitz, 1945.). Rezolucijom se pozivaju sve članice Ujedinjenih naroda da poštuju sjećanje na žrtve holokausta i potiče na razvoj obrazovnih programa o povijesti holokausta. Isticanjem važnosti sjećanja na žrtve i preživjele odaje se počast milijunima stradalih te se upozorava na opasnost rasne mržnje, u želji i sa ciljem da se ovakvi zločini više nikada ne dogode.

Koliko se u našim školama ukazuje na ovu tragediju koja je obilježila povijest Europe i svijeta prošlog stoljeća? Obilježavamo li Dan sjećanja na žrtve holokausta?

*To nije nešto što možemo gurnuti u daleku prošlost i zaboraviti. Svaki naraštaj mora biti oprezan kako bi bio siguran da se takvo što više nikad neće dogoditi*¹⁰², smatra Kofi Annan.

101 Deklaracija iz Stockholma Međunarodnog foruma o holokaustu, točka 5.
<http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=19550> (pristupljeno 9. veljače 2017.).

102 Portal Indeks.hr. 19.1.2005. Kofi Annan: holokaust se ne smije zaboraviti.
<http://www.index.hr/Vijesti/clanak/kofi-annan-holokaust-se-ne-smije-zaboraviti/245133.aspx> (pristupljeno 9. veljače 2017.).

Slažem se u potpunosti, jer uistinu živimo u nemirnim vremenima rasta terorizma, ratova i nacionalnih tenzija, no i nasilja i nepoštivanja ljudskih prava.

Kako pripremiti nastavni sat o holokaustu?

Već godinama sam uključena u Preventivni program škole. Na početku svake školske godine u svoj Plan i program rada uvrštavam Sat razrednog odjeljenja u knjižnici i pripremam predavanja uz prezentacije ili radionice u dogovoru s razrednicima, predmetnim nastavnicima i stručnom službom škole. Najčešće su to teme iz područja Zdravstvenog odgoja i Građanskog odgoja i obrazovanja, a često je prisutna i korelacija s pojedinim nastavnim predmetima i multidisciplinarni pristup (nastava Hrvatskoga jezika, Povijesti, Sociologije, Psihologije, Vjeronauka, Etike...).

U ovoj školskoj godini 2016./2017. pozvala sam učenike trećih razreda na predavanje uz Power Point prezentaciju o holokaustu. Neposredan povod, motivacija, nadahnuće, bio je moj posjet Amsterdamu i Kući Anne Frank u svibnju 2016. godine. Neopisiv je osjećaj tuge i poštovanja, pijeteta – u tim skućenim i skromnim prostorima je u tajnosti dvije godine živjelo osmero skrivenih i, na neki način, zatočenih ljudi.

O holokaustu se može pronaći obilje tiskanih i elektroničkih izvora informacija (monografija, referentnih djela, članaka, fotografija, dokumentarnih videosnimki, audiozapisa, gotovih prezentacija i dr.). Dostupno je i mnogo materijala o tome kako poučavati o holokaustu.

Korisno je započeti sa Smjernicama MZOS-a Kako poučavati o holokaustu u školama¹⁰³ koje nude konkretne upute i savjete u kreiranju plana rada. Uz mrežne stranice MZOS-a, na mrežnim stranicama Agencije za odgoj i obrazovanje u izborniku Poučavanje o holokaustu¹⁰⁴ naći ćete odličnu bazu kvalitetnih dokumenata, članaka, prezentacija, prikaza radionica, radova iz naše i strane odgojno-obrazovne prakse, itd. Također, i na mrežnim stranicama poznatih svjetskih organizacija, institucija, kulturnih ustanova, akademija (Ujedinjene nacije, Yad Vashem, Kuća Anne Frank i dr.), mnogo je edukativnih materijala: tekstova, pisama, svjedočanstava, dnevnika, govora, službenih dokumenata, audiovizualnih snimki.

Dakle, na raspolaganju nam je mnogo izvora informacija, neophodno je napraviti selekciju i izabrati odgovarajući pristup temi te osmisлити kako je obraditi i predstaviti učenicima.

Iskreno, vrlo je bolno sastavljati prezentaciju o holokaustu. Pročitala sam mnogo, razumu teško prihvatljivih, redaka o ljudskoj patnji i stradanju. Vidjela sam stotine mučnih fotografija,

¹⁰³MZOS. Radna skupina za obrazovanje. *Kako poučavati o holokaustu u školama*. <http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=10470> (pristupljeno 5. prosinca 2016.).

¹⁰⁴Agencija za odgoj i obrazovanje - Stručni skupovi. *Poučavanje o holokaustu*. http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=6148:struni-skup-poucavanje-i-uenje-o-holokaustu-i-spreavanju-zloina-protiv-ovjenosti&catid=441:poucavanje-o-holokaustu&Itemid=485

(pristupljeno 6. prosinca 2016.).

logorskih prizora punih užasa – slika ispijenih, zbijenih, nabacanih ljudskih živih ili usmrćenih tijela.

Što od toga uvrstiti u prezentaciju? Cilj mi je bio izazvati reakciju učenika, ali ih nisam željela uznemiriti ili šokirati strašnim opisima ili prizorima nasilja i smrti. Koje povijesne događaje ili ljude spomenuti? Svakako bit će riječi o obitelji Frank. Taj podatak im je poznat i dobro je osloniti se na nešto poznato, životnu priču djevojke - njihove vršnjakinje. Kako pričati o *Dnevniku Anne Frank*, knjizi o kojoj se toliko pisalo i još uvijek piše i govori, kako ne biti dosadan, što im ponuditi novo? Koji su još sadržaji primjereni za kvalitetno izlaganje?

U izradi prezentacije koja je nastala iz ovakvih razmišljanja, odlučujem se za sigurnu formulu - iznijeti povijesne činjenice o tijeku i načinima provođenja holokausta, a potom, u drugom dijelu predavanja obraditi neko područje kojim ću učenicima još više približiti taj tragični i mračni povijesni događaj, pobuditi njihovu sućut prema žrtvama i osudu zločina.

Povijesne činjenice

Što je holokaust? Riječ *holokaust* upotrebljavali su stari Grci i Rimljani za žrtvu paljenicu, životinju koju su prinosili bogovima i cijelu je spaljivali (*holokaustos* - grč. potpuno spaljen). Međutim, danas pojam holokaust (neke zemlje koriste hebrejsku riječ šoa (*shoah*) - velika katastrofa) povezujemo uz genocid, pokušaj uništenja cijelog židovskog naroda za vrijeme 2. svjetskog rata. Žrtve nacističke Njemačke su bili i Romi, Jehovini svjedoci, pripadnici slavenskih naroda, politički neistomišljenici, komunisti, duševni bolesnici, homoseksualci, invalidi, no jedino se na Židove odnosio plan poznat pod nazivom *Konačno rješenje židovskog pitanja* o nužnosti njihova istrebljenja. Holokaust i masovna pogubljenja Židova često povezujemo s koncentracijskim logorima, ali valja naglasiti da sustavni progon Židova počinje puno ranije, otprilike, dolaskom Hitlera na vlast 1933.godine.

Antisemitizam, antižidovska propaganda, ponižavanje, diskriminacija, kršenje i oduzimanje građanskih prava - Nürnberški zakoni iz 1935., migracije, deportacije, zastrašivanja i razbojstva - Kristalna noć, 1938., prisilno obilježavanje odjeće Davidovom zvijezdom, segregacija, getoizacija, deportacije i zatvaranja u logore te masovna ubijanja - Konačno rješenje iz 1942. - sve su to okrutni načini kojima se holokaust provodio.

Uočava se jaka poveznica s dimenzijama Građanskog odgoja i obrazovanja: ljudsko- pravnom, društvenom, političkom, kulturološkom. Naime, u Kurikulumu GOO-a navodi se:

Prikladne aktivnosti za razvijanje građanske kompetencije mogu biti: ...organizacija i provođenje akcija kojima se obilježavaju posebni dani npr. Dan sjećanja na žrtve holokausta“, odnosno spominje se „povezivanje učenja za građanska, politička, gospodarska, socijalna i kulturna prava s obilježavanjem posebnih dana npr. Dan sjećanja na žrtve holokausta...¹⁰⁵

¹⁰⁵Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja. 2012. Str. 17. i 23.

http://www.azoo.hr/images/Kurikulum_gradanskog_odgoja_i_obrazovanja.pdf (pristupljeno 12. veljače 2017.).

Prijedlozi za sadržaj prezentacije

Sama prezentacija, temeljena na povijesnim činjenicama vezanim uz holokaust, može i ne mora biti dovoljna, sadržajno, a i vremenski - budući da treba ispuniti zadano vrijeme školskog sata. Moje iskustvo ukazuje na to da je treba *pojačati* jer će tako učenicima biti zanimljivija i dojmljivija.

Uvažavajući kognitivne sposobnosti i emocionalnu zrelost učenika, njihove mogućnosti i interese te oslanjajući se na osobne afinitete, može se odabrati tema ili područje kojem će se temeljitije posvetiti.

■ **prijedlog 1.** Povijesni događaj, lokalitet, ljudi, zbivanje

Bilo koji od navedenih povijesnih podataka možemo iscrpnije obraditi (produbiti sadržaj uz dodatne fotografije, video-isječke, tekstove) te oni mogu postati smjernica i poticaj za istraživanje, razgovor, raspravu.

• **Antižidovska kampanja**

Pokrenuta je preko radija i novina, a u svim školama i na fakultetima uvedeno je pseudoznanstveno *učenje o rasama* kao obvezni predmet.

→ poticaj za diskusiju o rasnom pitanju: antižidovski plakati (npr. *Tko god nosi ovaj znak, neprijatelj je našeg naroda*) ili članci/cртеži o Rasnim zakonima.

• **Nürnberški zakoni** iz 1935.

- Židovi gube njemačko državljanstvo
- ne smiju obavljati nikakvu javnu službu (što naročito pogađa intelektualce: znanstvenike, profesore, liječnike, odvjetnike, novinare i dr.)
- djeca ne mogu pohađati javne škole
- zabranjen je boravak Židova na javnim mjestima (parkovi, knjižnice, muzeji)
- zabranjeno je sklapanje braka između Arija i Židova itd.

→ usporediti s antižidovskim proglasima koje Anna Frank navodi u svom dnevniku

→ analiza, rasprava, iznošenje vlastitog mišljenja

• **Migracije** – istinita priča o sudbini broda *St. Louis* i kapetanu Gustavu Schröderu, Nijemcu koji je učinio sve što je mogao da pomogne židovskim izbjeglicama.

U svibnju 1939. prekooceanski brod s više od 900 židovskih izbjeglica iz Europe isplovio je iz Hamburga za Kubu, ali mu vlasti nisu dozvolile pristati. I SAD i Kanada su odbile primiti izbjeglice te su bili prisiljeni vratiti se u Europu. Gotovo četvrtina brodskih putnika umrla je u koncentracijskim logorima.

→ usporediti s današnjim političkim prilikama, migrantima, izbjeglicama.

• **Kristalna noć** (1938.)

Povijesni događaj nazvan po razbijanju stakla izloga u kojem je uništeno i opljačkano najmanje 7000 židovskih trgovina, židovska groblja oskrvnjena, spaljeno 177 sinagoga i ubijen 91 Židov. Uhićeno je i odvedeno u koncentracijske logore oko 30 000 Židova.

→ istražiti zašto je došlo do protužidovskih izgređa, što se događalo, koje su bile posljedice

• **Getoizacija** - formiranje geta u mnogim gradovima pod njemačkom okupacijom.

Krajem 1930.-ih i početkom 1940. Židovi su prisilno smješteni u posebne izolirane dijelove gradova (geta), od kojih je najveći bio u Varšavi. Sredinom 1942. tu je bilo pola milijuna ljudi, trpeći od oskudice, gladi, bolesti. Dana 18. travnja 1943. dolazi do jedinog organiziranog i masovnog otpora, očajničkog ustanka Židova.

→ istražiti i diskutirati: Varšavski geto, uvjeti života, posljedice pobune, film *Pijanist*

- **Konačno rješenje židovskog pitanja** (1942.) – fizička likvidacija svih Židova u Europi u koncentracijskim (sabirnim) logorima i logorima smrti.

Svi nesposobni za rad trebali su biti odmah ubijeni, a drugi odvedeni na prisilan rad pod minimalnim životnim uvjetima sve dok ne umru od iscrpljenosti. Kao oblik masovnih likvidacija naređeno je ubijanje plinom i strijeljanje.

→ analizirati zemljopisnu kartu Europe pod njemačkom okupacijom, navesti najzloglasnije koncentracijske logore, poveznice s knjigama/filmovima.

■ prijedlog 2. Holokaust u književnosti i/ili umjetnosti

Za sve o čemu smo učenicima govorili u prvom, povijesnom dijelu, prezentacije možemo naći potvrdu i poveznicu u književnim djelima ili djelima umjetničkog područja: filmovima, glazbi, likovnim izložbama. Možemo zapaziti da su prema mnogim knjigama s temom holokausta snimljeni i filmovi.

Knjige - neke od najpoznatijih knjiga s temom holokausta su:

- *Dnevnik Anne Frank* (1947.)
- Primo Levi: *Zar je to čovjek?* (1947.)
- William Styron: *Sofijin izbor* (1979.)
- Imre Kertész: *Čovjek bez sudbine* (2002., Nobelova nagrada za književnost)
- John Boyne: *Dječak u prugastoj pidžami* (2006.)
- Markus Zusak: *Kradljivica knjiga* (2008.)

Filmovi - vrsna umjetnička ostvarenja s temom holokausta:

- *Shoah* (1985.), redatelj Claude Lanzmann, dokumentarni film sniman 11 godina, trajanje oko 9,5 sati
- *Schindlerova lista* (1993.), redatelj Steven Spielberg, producent Branko Lustig
- *Život je lijep* (1997.), redatelj Roberto Benigni, tragikomedija o holokaustu
- *Pijanist* (2002.), redatelj Roman Polanski
- *Žena kojoj sam čitao* (2008.), redatelj Stephen Daldry
- *Lea i Darija* (2011.), redatelj Branko Ivanda, zagrebačka priča

Likovne izložbe:

- izložba posvećena žrtvama holokausta (Zagreb, 27. 1. - 6. 2. 2017.)
- Izložba *Jedan dobar dan* – instalacija mladog američkog umjetnika Andrewa M. Mezvinskog, inspirirana knjigom *Zar je to čovjek?*, autobiografskim svjedočanstvom talijanskoga književnika Primo Levija (1919. – 1987.) o preživljavanju Auschwitzta.¹⁰⁶
- likovna djela nastala u holokaustu (izložba u Berlinu, siječanj 2017.)

¹⁰⁶Festival tolerancije JFF Zagreb. 25.1.2017. Andrew M. Mezvinski – *Jedan dobar dan*
<http://festivaloftolerance.com/arhiva/zagreb-2016/andrew-m-mezvinsky-jedan-dobar-dan/1041> (pristupljeno 12. veljače 2017.).

Neki umjetnici živo dočaravaju strahote i poniženja kojima su bili svakodnevno podvrgnuti, dok se drugi neumornoj dehumanizaciji suprotstavljaju okretanjem unutarnjem svijetu i duhovnosti u idiličnoj suprotstavljenoj stvarnosti.¹⁰⁷

Glazbena djela inspirirana holokaustom

- najpoznatije ime među glazbenicima je svakako Leonard Cohen i njegova predivna ljubavna pjesma *Dance Me to the End of Love* inspirirana gudačkim kvartetima koji su bili prisiljeni svirati u logorima smrti dok su ispaćeni ljudi ubijani u plinskim komorama

→ istražiti podatke o grčkom Židovu, violinistu **Jacquesu Stroumsi**

- mnogi su **kompozitori stvarali inspirirani temom holokausta**
- **glazba kao odgovor na holokaust**: razni autori i njihova djela (npr. pjesme za dječji zbor inspirirane pjesmama djece logora Terezin, oratorij posvećen Anni Frank, koristi odlomke iz njena Dnevnika, kolaž sastavljen od glazbe i ljudskih krikova s izvornih nacističkih zvučnih snimki itd.)
- **glazba holokausta** (pjesme iz logora, iz getoa, židovske pjesme, romske pjesme, partizanske pjesme itd.)
- raznolikost autora, vrste muzike, vremena nastanka, namjene; na **play listi glazbe s temom holokausta**.

■ **prijedlog 3.** *Dnevnik Anne Frank*, dnevnički zapisi židovske djevojčice Anne Frank, najpoznatije je djelo o holokaustu napisano *očima djeteta*.

→ rad na tekstu kao poticaj za razgovor, mogućnost korištenja gotovih tekstova (pripremljenih materijala) s mrežnih stranica AZOO ili osobno odrediti i izdvojiti citate te odlučiti o načinu rada (individualni, u parovima, grupni rad).¹⁰⁸

■ **prijedlog 4.** Sudbine/osobne priče Židova iz Hrvatske, stradalih ili preživjelih u holokaustu:

- Lea Deutch - popularna i talentirana djevojčica, zagrebačka glumica i plesačica židovskog podrijetla, deportirana i stradala u Auschwitzu
- Žuži Jelinek - od siromaštva i progona do svjetske slave u modnom svijetu
- Alfi Kabiljo - skladatelj i dirigent koji je zatvoren već kao petogodišnjak
- Branko Lustig - najpoznatiji hrvatski producent, dvostruki *Oskarovac* koji je kao dijete preživio nacističke logore

→ istražiti životnu priču stvarnih ljudi s našeg područja, njihovo svjedočenje o periodu progona kojeg su preživjeli.

¹⁰⁷Portal Objektivno.hr. 2016. *Njemački povijesni muzej u Berlinu: Umjetnost iz Holokausta*.

<https://objektivno.hr/njemacki-povjesni-muzej-u-berlinu-umjetnost-iz-holokausta-69129/amp> (pristupljeno 12. veljače 2017.).

¹⁰⁸Vrlo korisni u obradi *Dnevnika* su materijali AZOO (dostupni na mrežnim stranicama) s državnog stručnog skupa *Poučavanje o holokaustu i sprečavanju zločina protiv čovječnosti* koji je održan u Varaždinu od 25. do 28. siječnja 2015. godine. Također, *online* izdanje knjige može pomoći u izdvajanju i ispisu citata za radne listiće - vidi bilješku 7.

■ **prijedlog 5.** Kulturne ustanove/instituti/akademije:

- [Kuća \(Muzej\) Anne Frank u Amsterdamu](#)
- [Yad Vashem u Jeruzalemu](#) (izraelski memorijalni centar posvećen žrtvama holokausta)
- [United States Holocaust Memorial Museum u Washingtonu](#)

→izvršne mrežne stranice (na engleskom jeziku) i mnoštvo edukativnih materijala namijenjenih podučavanju raznih tema vezanih uz holokaust, no i mogućnost angažiranog samostalnog rada.

■ **prijedlog 6.** Pravednik među narodima

Odlikovanje koje dodjeljuje izraelska vlada i Memorijalni muzej Yad Vashem iz Jeruzalema pripadnicima drugih naroda koji su spašavali Židove tijekom holokausta riskirajući pri tome vlastite živote. Najvišim izraelskim državnim priznanjem za nežidove je odlikovano više od 23 000 osoba diljem svijeta, među njima i 104 osobe iz Hrvatske. Na medalji piše: *Onaj tko spasi jednog čovjeka, spasio je čitav svijet.*

- istražiti i predstaviti životne priče pojedinih poznatih osoba koje su nositelji ovog odlikovanja (npr. industrijalac Oscar Schindler, kapetan Gustav Schröder, socijalna radnica Poljakinja Irena Sendler koja je spasila je 2 500 djece, čuveni talijanski draguljari Bulgari itd.)
- doznati više o Zidu časti, [listama pravednika po zemljama](#)
- predstaviti nositelje odlikovanja iz naše zemlje

→ razgovarati o značenju natpisa na medalji

Prijedloge sam razvrstala u više skupina, no naravno da se ne može napraviti stroga podjela. Primjeri:

- Istinita životna priča o Oscaru Schindleru bila je osnova za knjigu Toma Keneallya *Schindlerova arka* (koja je kasnije preimenovana u *Schindlerova lista*). Steven Spielberg snimio je 1993. film *Schindlerova lista*. Godine 1963. Schindler je proglašen *Pravednikom među narodima*, opširno o njemu i drugim *pravednicima* možemo čitati na mrežnim stranicama Yad Vashema.
- *Dnevnik Anne Frank* - istinita priča, knjiga, filmske adaptacije; Jan Augustus Gies i njegova supruga, Hermine (Miep iz Anninog *Dnevnika*) koji su pomagali skrivenim Židovima primili su 1972. g. odlikovanje Yad Vashema *Pravednik među narodima*.
- *Miris kiše na Balkanu* - po knjizi Gordane Kuić inspiriranoj stvarnim ljudskim sudbinama, članovima sefardske obitelji Salom (Sarajevo, 1914. – 1945.) snimljeni su serija i film.

■ **moj primjer dobre prakse:** Holokaust + Tajno sklonište (*Dnevnik Anne Frank*)

Za učenike trećih razreda srednje škole pripremila sam prezentaciju *Međunarodni dan sjećanja na žrtve holokausta*. Satovi su održani u školskoj knjižnici uoči i na Dan sjećanja na žrtve holokausta (26. i 27. siječnja 2017.).

Sam naslovni slajd je izabran kao poticaj na razmišljanje. Na slajdu je prikazana bodljikava žica. Učenici slobodno iznose svoje asocijacije: zatvor, zatvorenici, logor, stoka, izbjeglice itd. U uvodnom razgovoru definiramo pojam *holokaust*. Kroz naredne slajdove slijedi sadržaj posvećen svim bitnim povijesnim događajima vezanim uz stradavanja Židova. Njihov progon započinje dolaskom Hitlera na vlast 1933. godine. Te iste godine židovska obitelj Frank bježi iz Frankfurta u Amsterdam.

Prelazimo na priču o obitelji Frank. U kratkoj povijesti obiteljskih događanja zastajem kod poziva sestri Margot za radni logor. Prevodim na slajdu prikazan službeni dokument na kojem piše što treba ponijeti osoba pozvana u radni logor; učenici reaguju čuđenjem, nevjericom, ljutnjom. Ohrabrujem ih u iskazivanju misli i emocija, odnosno u preuzimanju aktivne i angažirane uloge.

Zbog tog poziva, već sutradan obitelj je morala otići u tajno sklonište. Kako je bilo živjeti i odrastati u zatočeništvu tajnog skloništa, doznat ćemo iz dnevnčkih zapisa Anne Frank.

Sjećajući se svog posjeta Kući Anne Frank, pomoću Kataloga muzeja i izvrsnih mrežnih stranica željela sam učenicima predložiti gdje se sklonište nalazilo, kako je izgledalo. Postojanje tajnog prolaza do tog skrivenog dijela kuće i život u izolaciji povećava interes učenika za temu. Koristim slajdove s nacrtima kuće i slike unutrašnjih prostorija. Iz *Dnevnika* doznajemo o uvjetima života: smještaj, izgled, zatvoreni prozori, navučene zavjese, oskudna hrana, iznošena odjeća, osobine, navike, ponašanje stanara, osjećaj stalnog straha i napetosti zbog mogućnosti da bi mogli biti otkriveni. Anna vjerno opisuje narušene međusobne odnose, iznosi svoje privatne teškoće, česte svađe s ukućanima, priča o svojim osjećajima, željama, nadama, planovima. Uočava se njena snaga i sposobnost da ostane vedra i jaka u trenucima kad joj je najteže. Tijekom razgovora o navedenim temama koristim pripremljene izabrane citate iz knjige. Učenicima pričam o svojim zapažanjima i dojmovima tijekom posjeta Kući (Muzeju) Anne Frank.

Razmišljamo i razgovaramo kako je to živjeti dvije godine zatvoren i što se događa s međuljudskim odnosima u takvim okolnostima. Primjećujem da su učenici izuzetno zainteresirani, koncentrirani, sudjeluju: traže dodatne informacije, postavljaju pitanja, iznose svoje mišljenje, govore o svojim osjećajima. Postižem reakciju koju sam priželjkivala. Moj rad je put prema razvijanju njihova kritičkog mišljenja, ali i izgradnji osobnih stavova.

Na kraju sata zaključujemo da je *Dnevnik Anne Frank* potresno svjedočanstvo djevojčice, holokaust viđen dječjim očima i doživljen dječjim srcem. No, ujedno je i simbol otpora nasilju i patnji, simbol hrabrosti.

Učenici me pitaju za posudbu knjige. Znam da je sat uspio.

Zaključak

Kod učenika je potrebno poticati razvoj građanskih znanja, vještina i moralnih stavova. Na nastavnom satu posvećenom holokaustu imamo priliku iznijeti osudu ovog zločina, osudu nacizma, rasizma, vjerske mržnje te ujedno senzibilizirati učenike na osudu svih postupaka, stereotipa, diskriminacija, nepravdi, progona, netrpeljivosti koje mogu ugroziti ljudska prava, slobode i ljudske živote u današnjem svijetu. *Proučavanje holokausta pomaže učenicima da razviju svijest o vrijednostima postojanja različitosti u pluralističkom društvu i da potiču*

senzibilnost za položaj manjina.¹⁰⁹ Smatram da je upravo prihvaćanje različitosti i međusobno poštivanje i uvažavanje osnova za kvalitetan život u suvremenom društvu.

*...neprestano treba raditi na edukaciji novih generacija o holokaustu te širiti ozračje tolerancije i dijaloga bez kojeg je nemoguće živjeti u suvremenom pluralnom i multikulturalnom globalnom društvu.*¹¹⁰

Literatura

Agencija za odgoj i obrazovanje - Stručni skupovi. Poučavanje o holokaustu.

http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=6148:struni-skup-pouavanje-i-uenje-o-holokaustu-i-spreavanju-zloina-protiv-ovjenosti&catid=441:pouavanje-o-holokaustu&Itemid=485 (pristupljeno 6. prosinca 2016.)

Annan, Kofi. *Message for the international day of commemoration in memory of the victims of the holocaust*. <http://www.un.org/en/holocaustremembrance/2006/2006/message.html> (pristupljeno 6. prosinca 2016.)

Anne Frank House. <http://www.annefrank.org/en/> (pristupljeno 1. prosinca 2016.)

Deklaracija iz Stockholma Međunarodnog foruma o holokaustu.

<http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=19550> (pristupljeno 9. veljače 2017.)

Festival tolerancije JFF Zagreb. 25. 1. 2017. *Andrew M. Mezvinski - Jedan dobar dan*.

<http://festivaloftolerance.com/arhiva/zagreb-2016/andrew-m-mezvinsky-jedan-dobar-dan/1041> (pristupljeno 12. veljače 2017.)

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. 27. 1. 2017. *Izjava povodom Međunarodnog dana sjećanja na žrtve holokausta*. <http://info.hazu.hr/hr/> (pristupljeno 9. veljače 2017.)

Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja. 2012.

http://www.azoo.hr/images/Kurikulum_gradanskog_odgoja_i_obrazovanja.pdf (pristupljeno 12. veljače 2017.)

Music and the Holocaust. *Jacques Stroumsa*. <http://holocaustmusic.ort.org/places/camps/death-camps/birkenau/stroumsajacques0/> (pristupljeno 16. veljače 2017.)

MZOS. Radna skupina za obrazovanje. *Kako poučavati o holokaustu u školama*.

<http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=10470> (pristupljeno 5. prosinca 2016.)

MZOS. Radna skupina za obrazovanje. *Zašto poučavati o holokaustu?*

<http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=6584&sec=2107> (pristupljeno 3. prosinca 2016.)

Portal Indeks.hr. 19.1.2005. *Kofi Annan: holokaust se ne smije zaboraviti*.

<http://www.index.hr/Vijesti/clanak/kofi-annan-holokaust-se-ne-smije-zaboraviti/245133.aspx> (pristupljeno 9. veljače 2017.)

¹⁰⁹MZOS. Radna skupina za obrazovanje. *Zašto poučavati o holokaustu?*

<http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=10471> (pristupljeno 13. veljače 2017.).

¹¹⁰Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. 27.1.2017. *Izjava povodom Međunarodnog dana sjećanja na žrtve holokausta*. <http://info.hazu.hr/hr/> (pristupljeno 9. veljače 2017.).

Portal Objektivno.hr. 2016. *Njemački povijesni muzej u Berlinu: Umjetnost iz Holokausta*. <https://objektivno.hr/njemacki-povijesni-muzej-u-berlinu-umjetnost-iz-holokausta-69129/amp> (pristupljeno 12. veljače 2017.)

A Teacher's Guide to the Holocaust. *Music in Response to the Holocaust*. <https://fcit.usf.edu/holocaust/arts/musRespo.html> (pristupljeno 14. veljače 2017.)

United States Holocaust Memorial Museum. <https://www.ushmm.org/> (pristupljeno 2. prosinca 2016.)

United States Holocaust Memorial Museum. *Music of the Holocaust*. <https://www.ushmm.org/research/research-in-collections/collections-highlights/music-of-the-holocaust-highlights-from-the-collection/music-of-the-holocaust> (pristupljeno 16. veljače 2017.)

Wikipedia. *List of composers influenced by the Holocaust*. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_composers_influenced_by_the_Holocaust (pristupljeno 16. veljače 2017.)

Wikipedia. *List of Righteous Among the Nations by country*. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Righteous_Among_the_Nations_by_country (pristupljeno 17. veljače 2017.)

Wikipedia. *Nazi concentration camps*. https://en.wikipedia.org/wiki/Nazi_concentration_camps (pristupljeno 12. prosinca 2016.)

Yad Vashem – The World Holocaust Remembrance Center. <http://www.yadvashem.org/> (pristupljeno 2. prosinca 2016.)

Ziher.hr – portal o kulturi i umjetnosti. 27.1.2017. *Ziher playlista za Dan sjećanja na holokaust*. <http://www.ziher.hr/ziher-playlista-dan-sjecanja-holokaust/> (pristupljeno 16. veljače 2017.)

Životopis

Mirna Luketin, profesorica engleskog i talijanskog jezika i književnosti i diplomirana knjižničarka s 25 godina radnog staža u prosvjeti, od 2001. godine radi u Srednjoj školi „Braća Radić“ u Kaštel Štafilić – Nehaju, na radnom mjestu stručne suradnice knjižničarke. Diplomirala je engleski jezik i književnost i talijanski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1990. godine. Na četvrtoj godini osnovnog studija upisala je dodiplomski studij bibliotekarstva na istom fakultetu te je diplomirala 1992. godine. Neposredan povod (motivacija) za upis, a potom i studij bibliotekarstva, bilo je mjesto demonstratora/pomoćnice knjižničarke na Odsjeku za talijanistiku kroz tri akademske godine (3., 4. i apsolvantska godina osnovnog studija). Nakon studija završila je razne informatičke tečajeve te stekla i ECDL Diplomu (2009.). Na svom radnom mjestu obavlja školsko-knjižničarske poslove i pruža podršku i pomoć u provođenju raznih oblika odgojno-obrazovnog procesa, školskih i izvannastavnih aktivnosti, izradi školskih dokumenata, sadržaja za web stranicu škole te sudjeluje u poslovima promidžbe škole. Uključena je u Preventivni program škole i provedbu sadržaja Zdravstvenog odgoja i Građanskog odgoja i obrazovanja te priprema predavanja i radionice za učenike, s kojima obrađuje razne aktualne teme (Sat razrednog odjeljenja u knjižnici). Aktivno sudjeluje u radu Stručnog vijeća školskih knjižničara Splitsko-dalmatinske županije. Kad god može nastoji putovati (i fotografirati), a uz čitanje dobrih knjiga to je njen najdraži način učenja i provođenja slobodnog vremena.

Javno zagovaranje školskih knjižnica u Karlovačkoj županiji

Kristina Čunović

kristina@gkka.hr

Gradska knjižnica *Ivan Goran Kovačić*, Karlovac

Ana Sudarević

ana.sudarevic@yahoo.ca

OŠ Dubovac, Karlovac

Gordana Šutej

gordana.sutej@gmail.com

OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Duga Resa

Sažetak

Cilj je javnoga zagovaranja interesa knjižnica promijeniti postojeću percepciju javnosti o mjestu koje knjižnica zauzima u društvu. Zagovaranje je nedvojbeno povezano s promocijom i marketingom, ali zagovarač prvenstveno želi utjecati na rješenje nekog problema. U Karlovačkoj županiji izdvojene su primarne teme na koje se željelo upozoriti postojeće i potencijalne partnere. To su ulaganje u školske knjižnice osiguravanjem financijskih sredstava za nabavu lektirnih djela te suradnja knjižničara i nastavnika kao preduvjet integracije kurikulumu knjižnično-informacijskog područja u kurikule svih predmetnih područja tijekom osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja. Organizirani su okrugli stolovi čiji su zaključci pokazali da se radi o uspješnoj metodi komunikacije i realizacije planiranoga.

Ključne riječi: javno zagovaranje, školske knjižnice, okrugli stol, suradnja.

Abstract

The need for advocacy for library interests aims to change the perception of the position libraries have in society. Advocacy is undoubtedly related to both promotion and marketing, but an advocate is seeking to influence an issue. The primary issues in Karlovac County were indicated to the existing and potential partners. Namely, funding the collections of obligatory school literature and collaboration of librarians and teachers as a precondition for integration of school library curriculum with each discipline content standards during primary and secondary education. Panel discussions were organized and the conclusions generated proved to be the successful method of communication and achieving the planned goals.

Keywords: Advocacy, School libraries, Panel discussion, Collaboration.

Javno zagovaranje i zašto ga prakticirati

U knjižničarskoj se zajednici mnogo govori o potrebi javnoga zagovaranja interesa knjižnica, shvaćanja njihova značaja u društvu kako bi se promijenila postojeća percepcija u javnosti i osigurao napredak i razvoj knjižničarstva. Školski knjižničari podsjećaju javnost da knjižnice ne nude samo knjige i časopise, da knjižnice doprinose boljem uspjehu učenika, knjižničari uređuju mrežne stranice, objavljuju slogane na društvenim mrežama, šalju poruke u užurbani, zaokupljeni svijet u nadi da će se nešto promijeniti.

Po svemu sudeći, pogrešno je vjerovati da će naši slogani knjižnicama osigurati napredak. To su samo promotivne aktivnosti. One nisu fokusirane, nisu strateški osmišljene i ne uspostavljaju odnose s osobama koje donose odluke o knjižnicama.

Stoga je važno, prije svega, razlikovati promociju od zagovaranja. *Promocija je kad kažemo 'ovo smo mi, ovo radimo, ovako možete doći do nas, kada, gdje...sve u svemu, mi smo divni.'* *To nije zahtjev, već izjava.*¹¹¹ Za razliku od promocije, marketinški pristup počinje pitanjima kao: *Koje su vaše potrebe, kako možemo udovoljiti tim potrebama, i usput, koliko ste spremni platiti?*¹¹² Zagovaranje je, dakle, nedvojbeno povezano s promocijom i marketingom, ali zagovarač prvenstveno želi utjecati na rješenje nekog problema.¹¹³

Istinski uspješni zagovarači strpljivo i pažljivo izgrađuju odnose i razumijevanje s osobama koje odlučuju. Pokušavaju dokazati kako će ono za što se zalažu utjecati na prioritete donositelja odluka. Često je zagovaranje dugotrajan proces, može uključivati godine nazadovanja, razdoblja nevidljivosti, štoviše, i slučajeve ismijavanja.

U knjižničarstvu najčešće zagovaramo za financiranje, politike, partnerstvo i odnose. Obraćamo se donositeljima odluka objašnjavajući što knjižnice znače za napredak zajednice. Uspješno zagovaranje znači pokretanje pozitivnih promjena, komunikaciju između nositelja nekog prava i osoba čija je odgovornost osigurati ostvarivanje tih prava.

U slučaju knjižnica radi se o pravu na slobodan pristup informacijama i znanju te intelektualne slobode.¹¹⁴ U školskim knjižnicama naglašavamo pravo na kvalitetno obrazovanje i pravičan pristup izvorima znanja u različitim oblicima za sve učenike te stjecanje vještina za cjeloživotno učenje. Radi se o dugotrajnom procesu koji se treba zasnivati na povjerenju i vjerodostojnosti. Ni jedno ni drugo ne može se ostvariti preko noći, oboje zahtijeva znanje, komunikacijske vještine i predanost. U formalnom obrazovanju knjižničara nedostaje sadržaja vezanih uz

¹¹¹Cavill, Pat. 1998. Public Relations, Marketing, Advocacy.

<https://web.archive.org/web/20070608033155/http://units.sla.org/chapter/cwcn/wwest/v1n3/cavill13.htm> (pristupljeno 15. veljače 2017.).

¹¹²Isto

¹¹³ Ken Haycock. 2012. Advocacy revisited: Newer insights based on research and evidence; The Seventh Follett Lecture, Graduate School of Library and Information Science, Dominican University, 9 February 2011. *World Libraries* 19/1-2. http://works.bepress.com/ken_haycock/50/ (pristupljeno 15. veljače 2017.).

¹¹⁴ *Strategija javnog zagovaranja Hrvatskog knjižničarskog društva 2015. – 2020.*

<http://www.hkdrustvo.hr/hr/dokumenti/kategorija/ostalo/> (pristupljeno 15. veljače 2017.).

javno zagovaranje, pa je kompetencije za to područje potrebno razvijati cjeloživotnim učenjem. Vođeni time, Matična služba Gradske knjižnice *Ivan Goran Kovačić* organizirala je za knjižničare Karlovačke županije seminar *Javno zagovaranje* iz programa CSSU-a Nacionalne i sveučilišne knjižnice pa su knjižničari stekli uvid u osnove javnog zagovaranja, komunikaciju u javnom zagovaranju i izgradnju političke podrške i pribavljanja sredstava.

Oснаženi teorijskim postavkama i primjerima, prihvatili smo javno zagovaranje kao model komunikacije. S druge strane, postojao je i poticaj s terena, točnije zabrinjavajući statistički podaci o stanju u školskim knjižnicama Karlovačke županije. Naime, početkom svake godine, na temelju prikupljenih podataka o radu školskih knjižnica, Matična služba radi analize i usporedbu pokazatelja s terena ¹¹⁵ sa Standardom za školske knjižnice te ih dostavlja Hrvatskom zavodu za knjižničarstvo Nacionalne i sveučilišne knjižnicu u Zagrebu i Ministarstvu znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.

U Karlovačkoj županiji analize pokazuju velike razlike u uslugama, kvaliteti građe, pristupu informacijskim izvorima i informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji te osoblju zaposlenom u školskim knjižnicama. Nadalje, velike su razlike u financiranju knjižnica, prostornim uvjetima i opremljenosti knjižnica. Također, broj knjiga često je nedostatan prema Standardu, pa knjižnice svojim knjižnim fondom ne mogu zadovoljiti ni minimalne zahtjeve učenika za knjigom, kako lektirnom, tako i stručnom.

Tablica 1. Zbirni prikaz relevantnih statističkih podataka u školama i školskim knjižnicama Karlovačke županije za protekle dvije godine

Statističke kategorije	2014.	2015.
Prostor	2161 m ²	2161 m ²
Knjižničari (broj)	N= 36	N=36
Broj učenika	13 685	13 373
Broj nastavnika	1560	1594
Broj čitaoničkih mjesta	642	663
Broj računala	114	111
Broj knjiga	203 474	202 603
Ukupna financijska vrijednost god. nabave	102.461,00 kn	180.314,92 kn

¹¹⁵ Podaci za Karlovačku županiju rađeni su na uzorku od 28 osnovnih škola, 13 srednjih škola te Centra za odgoj i obrazovanje djece i mladeži.

Većina školskih knjižnica trudi se održati kvalitetnu referentnu zbirku, no zbog izostanka namjenskih sredstava nabava je stagnirala. Rijetki su slučajevi donacije lokalne samouprave za nabavu knjiga, a 2015. godine prvi se put dogodilo da pojedine knjižnice u godini dana nisu bile u mogućnosti nabaviti niti jednu knjigu. Bio je to povod da se aktivno i ciljano upozori na ovaj problem.

Okrugli stol: komunikacijom do ostvarivanja ciljeva

Potaknuti željom za boljom promocijom školske knjižnice – njezinih usluga, mogućnosti i potencijala, posebno u kontekstu nastavnoga procesa – organizirani su okrugli stolovi s temama relevantnim za uspješnije poslovanje te podizanje svijesti o potrebi prisutnosti knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu, čiji je ona neizostavni dio.

Vođeni činjenicom da su knjižničari zagovornici interdisciplinarnosti i multimedijalnosti kako u odgoju i obrazovanju, tako i u svom stručnom radu, definirani su postojeći i potencijalni partneri koji mogu doprinijeti ostvarenju početne ideje te način na koji bi ona mogla biti najbolje predstavljena i realizirana. Rezultat su dva okrugla stola održana 2015. i 2016. godine čiji su zaključci pokazali da se radi o ispravnom pristupu ostvarivanja željenih ciljeva.

Oba okrugla stola plod su suradnje triju institucija: Županijskoga stručnog vijeća školskih knjižničara (AZOO), Matične službe Gradske knjižnice *Ivan Goran Kovačić* u Karlovcu te podružnice HUSK-a Karlovačke županije. Svaka je određenoj temi pridonijela svojim resursima pokazavši time spremnost da teorijske postavke primijeni u praksi. Nadalje, sukladno temi skupa pozivani su i sudionici.

Okrugli stol kao način komunikacije s našim partnerima odabran je iz više razloga, prije svega, podrazumijeva uključenost, razgovor i razmjenu mišljenja svih sudionika što je, sukladno tome, diktiralo da se njihov broj ograniči na one koji najbolje i najbrže mogu utjecati na rješenje predstavljenoga problema ili na realizaciju ponuđenoga prijedloga. Nadalje, svjesni činjenice da je svima vrijeme dragocjeno, dogovoreno je optimalno vrijeme trajanja (jedan sat) što je *nametnulo* potrebu da se tema okrugloga stola izloži što konkretnije i preciznije. I upravo je to učinjeno u prvom dijelu obaju okruglih stolova predstavljanjem reprezentativnih primjera prakse, odnosno relevantnih materijala, rezultata istraživanja itd. Vrhunac skupa uvijek je rasprava tijekom koje se nastoji doći do konkretnih zaključaka čime bi skup i završavao.

*Održi školskih knjižnica: zašto vrijedi ulagati u knjižnice?*¹¹⁶ naziv je prvoga okruglog stola koji je organiziran 2015. godine s ciljem zajedničkoga pronalaženja rješenja sufinanciranja nabave lektirne građe. Naime, godišnja nabava u školskim knjižnicama svela se na darove i zamjene i rijetku nabavu lektirnih naslova, a kvaliteta nastave u nekim predmetima dovedena je u

¹¹⁶ Šutej, Goranka. Zagovaranje knjižnica. <https://knjiznicaigk.wordpress.com/zagovaranje-knjiznica/> (pristupljeno 15. veljače 2017).

pitanje. Nabava u obliku darova nikada nije bila funkcionalna jer nije pratila stvarne potrebe pojedine školske knjižnice niti je temelj prema promicanju čitalačkih navika i kompetencija učenika koje su pak temeljna kompetencija za stjecanje svih ostalih znanja.

Svi sudionici Okrugloga stola - knjižničari osnovnih i srednjih škola, ravnatelji te predstavnici osnivača školskih knjižnica u Gradu Karlovcu i Karlovačkoj županiji - složili su se da je nužno ulagati u izgradnju knjižničnoga fonda te ponudili nekoliko načina kako to ostvariti. Jedan od najvažnijih i najkonkretnijih bio je poziv osnivača ravnateljima škola da u godišnje financijske planove uvrste sredstva za nabavu lektirnih naslova. Do kraja iste godine rezultat ovog poziva bio je vidljiv u praksi – analiza stanja ukazala je na povećanje nabave knjižnoga fonda u knjižnicama Karlovačke županije od čak 75%¹¹⁷.

Sljedeća tema od iznimne važnosti, ne samo za školske knjižničare, već za školu općenito, je suradnja, odnosno, izostanak iste. Naime, *IFLA-ine i UNESCO-ve smjernice za školske knjižnice* ističu suradnju učitelja/nastavnika i školskog knjižničara¹¹⁸ sa svrhom bolje realizacije potencijala školske knjižnice. Nadalje, spominju se brojni primjeri područja u kojima se može surađivati, od obrazovanja osoblja, izgradnje zajedničkih zbirki i programa, koordinacije elektroničkih usluga i mreža, suradnje u razvoju obrazovnih alata i obrazovanju korisnika, do načina podjele troškova i rasporeda aktivnosti za razdoblje suradnje. Stoga programi i aktivnosti školske knjižnice moraju biti osmišljeni u suradnji s ravnateljem škole, sa stručnim suradnicima, učiteljima/nastavnicima, pomoćnim osobljem, učenicima.¹¹⁹

Jedna od korisnih strategija za zasnivanje partnerstva u učenju je svakako promidžba knjižničnih usluga s ciljem naglašavanja pružanja izvora učiteljima/nastavnicima te mogućnosti da knjižničar djeluje kao partner u planiranju zadataka ili u rješavanju heterogene situacije u učionici.

S druge strane, stručni suradnici školski knjižničari mogu svoju odgovornost za poticanje čitanja i informacijske pismenosti u potpunosti ostvariti samo u suradnji s učiteljima/nastavnicima integrirajući kurikulum knjižnično-informacijskoga područja u kurikulum svih predmetnih područja kroz cijelo osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje. Ponekad je suradnju učitelja i školskih knjižničara teško ostvariti budući da u našim školama, usprkos deklarativnom opredjeljenju za suradnju i timski rad, još uvijek prevladava individualistička kultura. Ipak, školski knjižničari moraju bez obzira na sve poteškoće pronalaziti načine kako što bolje provesti svoj program. Godinama potičući aktivno, participativno učenje i poučavanje te konstruktivistički pristup obrazovanju prema kojemu se podrazumijeva da osoba najbolje uči u interakciji s dostupnim izvorima znanja te konstruirati

¹¹⁷ Financijska vrijednost godišnje nabave školskih knjižnica u 2014. g. iznosila je 102.461,00 kn, a u 2015. g. 180.314,92 kn.

¹¹⁸ *IFLA-ine i UNESCO-ve smjernice za školske knjižnice*. 2004. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb. Str. 23.

¹¹⁹ Nav. dj., str. 20.

znanje umjesto da ga pasivno prima, školski knjižničari uvelike su doprinijeli napretku učenja i poučavanja u svojim školama i omogućili afirmaciju knjižnično-informacijskoga područja.

Upravo stoga je 2016. godine organiziran naš drugi okrugli stol naslovljen *Školska knjižnica - ključno mjesto suradnje u suvremenoj školi*¹²⁰. Iste organizatorice ponovo su okupile knjižničare, ravnatelje i predstavnike osnivača te voditelje svih županijskih stručnih vijeća u Karlovačkoj županiji.

O tome koliko je uspješno realiziran skup najbolje govori činjenica da su učitelji/nastavnici matematike temu suradnje sa školskom knjižnicom uvrstili u program svojega Županijskoga stručnog vijeća, kao i profesori hrvatskoga jezika i književnosti koji su, pak, cijeli skup posvetili temi *Čitanje i čitalačka pismenost*. I ondje je kao završni dio održan okrugli stol na kojem su sudjelovali i predstavnici školskih knjižničara, Hrvatskoga čitateljskog društva te prvi hrvatski legolog dr. sc. Danko Plevnik. Školska knjižnica ponovo je prepoznata kao partner te je među zaključcima¹²¹ navedeno da je potrebna intenzivnija suradnja predmetnih učitelja/nastavnika (Hrvatski jezik, ali i ostali predmeti) i školskih knjižničara.

Na kraju svakako treba istaknuti i veliku podršku lokalnih medija koji su pratili sve dosadašnje događaje od njihove najave do objave zaključaka. Također, organizatorice redovito šalju i objavljuju izvješća u svim relevantnim glasilima i na mrežnim portalima.

Zaključak

Ovi pozitivni primjeri potiču (i obvezuju) na nastavak organizacije okruglih stolova u knjižnici i o njoj, ne samo radi promoviranja rada stručnoga suradnika knjižničara, već i kao odgovor na zahtjev sudionika koji su ovakva okupljanja prepoznali kao priliku za (neformalan) razgovor i razmjenu ideja, kao zajednički put k ostvarivanju ciljeva te poticanje kvalitetnije profesionalne suradnje, posebice u posrednom i neposrednom odgojno-obrazovnom radu, nastavnom procesu, ali i u svim ostalim aspektima rada, kako u kolektivu, tako i u lokalnoj zajednici.

Govoreći o javnom zagovaranju školskih knjižnica, svjesni smo da se napredak mjeri malim koracima. Na predstojećem dugom putu zagovaranja za ostvarenje naših ciljeva postoji uloga za svakog školskog knjižničara, sve institucije i udruge u školskom knjižničarstvu.

¹²⁰ Zaključci dostupni na: <http://www.os-dubovac-ka.skole.hr/upload/os-dubovac-ka/images/newsimg/647/File/Okrugli%20stol%20Karlovac.pdf> (pristupljeno 15. veljače 2017.).

¹²¹ Izvješće dostupno na <https://hcdbilten.wordpress.com/2017/01/10/gerilski-pothvat-ili-kako-unatoc-svemu-odgojiti-citatelja/#more-4490> (pristupljeno 15. veljače 2017.).

Literatura

Cavill, Pat. 1998. *Public Relations, Marketing, Advocacy*.

<https://web.archive.org/web/20070608033155/http://units.sla.org/chapter/cwcn/wwest/v1n3/cavill13.htm> (pristupljeno 15. veljače 2017.).

IFLA-ine i UNESCO-ve smjernice za školske knjižnice. 2004. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.

Ken Haycock. 2012. Advocacy revisited: Newer insights based on research and evidence; The Seventh Follett Lecture, Graduate School of Library and Information Science, Dominican University, 9 February 2011. *World Libraries* 19/1-2. http://works.bepress.com/ken_haycock/50/ (pristupljeno 15. veljače 2017.).

Strategija javnog zagovaranja Hrvatskog knjižničarskog društva 2015. - 2020.

<http://www.hkdrustvo.hr/hr/dokumenti/kategorija/ostalo/> (pristupljeno 15. veljače 2017.).

Šutej, Goranka. *Zagovaranje knjižnica*. <https://knjiznicaigk.wordpress.com/zagovaranje-knjiznica/> (pristupljeno 15. veljače 2017.).

Životopisi

Kristina Čunović rođena je u Karlovcu gdje je završila osnovnu školu i Gimnaziju Karlovac, a od 2002. godine radi u Gradskoj knjižnici Ivana Gorana Kovačića u Karlovcu kao diplomirana knjižničarka te od 2013. godine kao viša knjižničarka. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirala je sociologiju te bibliotekarstvo. Voditeljica je Županijske matične službe, predavačica u Centru za stalno stručno usavršavanje knjižničara (CSSU - Modul II. Radionica *Uvođenje i razvijanje usluga za bebe, djecu rane dobi i njihove roditelje u narodnim knjižnicama*). Predsjednica je Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež Hrvatskoga knjižničarskog društva (2012. - 2014.) te predsjednica Hrvatskoga čitateljskog društva (2014. - 2016.). Koordinatorica je prve nacionalne kampanje za poticanje čitanja naglas djeci od rođenja *Čitaj mi!* Objavljuje stručne radove u Vjesniku bibliotekara, Knjižničarstvu, Bibliotekaru, HKD Novostima, Kalibru, Hrčku i drugim časopisima. Provodi istraživanja u području knjižničarstva i promicanja pismenosti, a rezultate predstavlja knjižničarima na domaćim i međunarodnim skupovima. Redovito objavljuje radove: *Kampanje, projekti i programi za promicanje čitanja naglas djeci od najranije dobi* (2016., s kolegicom Stropnik); *Literacy in Croatia: Country Report Children, Adolescents and Adults* u Cologne 2016. godine, na *The European Literacy Policy Network* (ELINET), u suradnji s kolegicama.

Ana Sudarević, rođena u Virovitici gdje je završila osnovnu školu i Gimnaziju Petra Preradovića, zaposlena je od 2001. godine u Osnovnoj školi Dubovac u Karlovcu, kao stručna suradnica knjižničarka, a prije toga radila je kao apsolventica u knjižnici Instituta Ruđera Boškovića u Zagrebu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirala je hrvatski jezik i književnost te bibliotekarstvo. Od 2006. godine voditeljica je Županijskog stručnog vijeća knjižničara osnovnih i srednjih škola Karlovačke županije. Godine 2014. promovirana je u

zvanje stručnog suradnika savjetnika. Posebno područje njezinog interesa je odgojno-obrazovni rad s korisnicima s naglaskom na suvremene tehnologije. Do sada je na tu temu održala izlaganja na stručnim skupovima i konferencijama u Hrvatskoj i inozemstvu, vodila radionice te objavljivala radove u relevantnim časopisima. Dopredsjednica Hrvatskoga čitateljskoga društva bila je 2006. - 2012., a 2006. - 2016. godine uređivala je glasilo Hrčak. Objavljeni su joj sljedeći radovi: *Online kviz povodom stote obljetnice prvog izdanja Priča iz davnina: učenje i zabava pomoću društvene obrazovne mreže Edmodo*; *Školska knjižnica u odgojno-obrazovnom procesu i nastavnim programima*; *Mijenja li novi kurikulum pristup e-knjizi?*; *Obrada lektire uz digitalne alate*; Unić, Danijela; Mikelić Preradović, Nives; Sudarević, Ana; Boras, Damir. 2014. *The School Library as a Promoter of Multimedia Literacy in Primary Education in Croatia*. Information Literacy: Lifelong Learning and Digital Citizenship in the 21st Century. Ur. Kurbanoglu, S., Spiranec, S., Grassian, E., Mizrachi, D., Catts, R. Cham, Heidelberg, New York, Dordrecht, London : Springer International Publishing, str. 612-621.

Gordana Šutej, školska knjižničarka u Osnovnoj školi *Ivan Goran Kovačić* u Dugoj Resi, profesorica je engleskog jezika i književnosti, diplomirani komparatist i diplomirana knjižničarka. Do 2003. godine radila je u školskoj knjižnici Ekonomsko-turističke škole Karlovac, a prije toga, od 1992. godine u Gradskoj knjižnici i čitaonici Duga Resa. Zaokuplja je pitanje kako zadržati i razvijati entuzijazam za učenje s kojim djeca dolaze u prvi razred. Nastoji što više surađivati s učiteljima i integrirati knjižnično - informacijsko područje u sve predmete. Vodim različite izvannastavne aktivnosti za pomoć u učenju, za učenike s poteškoćama u čitanju, za poticanje čitanja iz užitka. Članica je Sekcije za školske knjižnice Hrvatskog knjižničarskog društva od 2009. godine, predsjednica Sekcije i Komisije za osnovnoškolske knjižnice od 2016. godine. Predsjednica je Karlovačke podružnice Hrvatske udruge školskih knjižničara od 2013. godine. Redovito se stručno usavršava u području knjižničarske struke, pedagogije, psihologije, didaktike, informatike i dramskog odgoja.

Lekcije iz informacijske pismenosti u kurikulumu živog nastavnog procesa

Bernardica Šeligo

knjiznica@ss-pregrada.skole.hr

Srednja škola Pregrada

Sažetak

Učenici nam izlaze iz školskog sustava informacijski neobrazovani. Kako bismo preuzeli odgovornost za izvođenje nastavnih kurikuluma te vrednovanje njihovih postignuća, potrebno je programu informacijske pismenosti dati status nastavnog programa i unijeti sadržaje poučavanja u udžbenike. Iako knjižničar ima širok raspon sadržaja, poslova i usluga za međupredmetnu integraciju knjižničarsko-informacijskih tema, nedovoljno je prepustiti slučaju i volji pojedine školske sredine mogućnost ostvarivanja programa informacijske pismenosti. Za realizaciju ovako važnog segmenta poučavanja, izvođenja nastavnog procesa, kao i procesa učenja i osposobljavanja za cjeloživotno učenje, potrebno je osvijestiti sve sudionike školstva te educirati poučavatelje i učenike o neprestanom informacijskom razvoju.

Ključne riječi: kurikulum informacijske pismenosti, integracija u nastavne programe, istraživački rad učenika.

Abstract

Our students finish school with the lack of information education. In order to be responsible for both the fulfillment process of the curriculum, as well as its assessment, the information literacy programme is needed to be given the status of a school subject which would be accompanied with the students' books.

Each librarian deals with a wide range of contents, works and services being occupied with the inter-subject integration of the library-information themes. However, the possibility of the accomplishing the information literacy programme shouldn't be left to chance. All the participants in the education system, the teachers as well as the students, must be educated and aware of the constant information development. Only in this way this important teaching segment, the teaching and learning processes and also lifelong learning can be realised.

Keywords: information literacy curriculum, integration in the school subjects, students' books' contents, students' research work.

Uvod

Informacijama smo preplavljeni, sve brže su nam dostupne, a pismenost (probir, odabir, oblikovanje i učinkovito korištenje informacije) nam je proporcionalno manjkava, u padu i nedostatna. Moramo si priznati neodgovornost i propuste u sustavu školstva: u nizu dobrih ideja, prijedloga za reforme i implementacije ostali su neprimijenjeni dokumenti i sve su slabiji rezultati testiranja pismenosti naših učenika (PISA). Smatram da se pri provjeri pismenosti, osobito informacijske, ne bi proslavili ni učitelji, nastavnici, stručni suradnici ni ravnatelji škola. Ukratko, kurikulum informacijske pismenosti još je uvijek izvan udžbenika i školskih priručnika. Informacijska pismenost čuči nejasno i djelomično formirana u nastavnom osoblju, ali je često zanemarena (važan je samo sadržaj); od učenika se ne traži niti ih se potiče da uče, ne primjenjuju ni poštuju načela informacijske pismenosti, digitalne i medijske kulture.

Ovdje će biti, dakle, riječ samo o dijelu knjižnično-informacijske pismenosti – o informacijskoj pismenosti (uz čitalačku, kulturnu i javnu koju provodi knjižničar).¹²²

Gdje je informacijska pismenost i tko je posjeduje

Dijete koje ima u ruci 2 *zvučna lista* knjige o nekoj životinji (igračka), već dobiva svijest da posjeduje knjigu: na koricama treba pritisnuti točku da čuje glasanje životinje i tako uči. Zašto bismo tu stali s poučavanjem informacijske pismenosti? Zašto nemamo u udžbenicima zapise i nastavne jedinice o dijelovima knjige? Nemamo zapisa o tome čemu služi sadržaj ili indeks u udžbeniku; što je na rubnicama čitanki? Zašto ne objasnimo što je to naslov (poglavlja, nastavne cjeline), zašto i gdje se navodi ime autora, pisca u čitankama? Moramo poučiti kako se koristiti udžbenikom, umjesto da pasivno prihvaćamo primjedbe, kao - učenici ne koriste (ne znaju koristiti) udžbenike (ne koriste ih, nažalost, ni mnogi nastavnici, jer ih ne znaju približiti učenicima, niti brinu o njihovom načinu i načelu učenja).

Od srednjoškolaca očekujemo da znaju naći podatak na mrežnim stranicama, napraviti referat, pripremiti prezentaciju u PowerPointu, a jesmo li ih naučili kako se to radi? Kako to treba izgledati? Nastavnici koriste uglavnom pojam *napravi seminarski rad*, a uspostavi se da je rezultat toga rada učenikov *copy-paste*, nažalost, često bez zaglavlja, forme (n)i popisa korištenih izvora. Učenici me ponekad zamole da u knjižnici ispišu iz svog e-medija - *esej, referat, seminarski rad, neke slike...* kako to nije među uslugama knjižnice, pitam koliko imate *toga*. Od jedne stranice maksimalno do pet. Napravim to da vidim rezultat i da učenika/cu upozorim na nedostatke u takvom ispisu i netočnost u njegovom/njenom zahtjevu, da je riječ o referatu (a nema propisanog oblika) i sl. Iako imam program informacijske pismenosti po razredima i provodim ga na Satovima razredne zajednice s razredima i rijetkim razrednicama koji imaju volju i malo brige te odgovornosti da njihovi učenici nauče osnovna načela

¹²² Šušnjić, Biserka. 2009. *Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum*. Senj.zb. 36. 39-42.
http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=87278 (pristupljeno 15. veljače 2017.).

oblikovanja, etičkog pristupa i metodologije istraživačkog rada - uglavnom se suradnja s takvim sadržajama prenosi s prvog razreda na četvrti kad je na redu izrada završnog rada. Temu **Kako izraditi Završni rad** predstavim učenicima predavanjem tako da pojasnim proces od dobivanja teme do obrane završnog rada; imaju primjere i prezentaciju na mrežnoj stranici škole, svaki učenik i mentor dobije podsjetnik o dijelovima, rasporedu, formi, primjere za popis literature. Na kraju, s učenicima individualno tehnički oblikujem rad, pomažem im pri pretraživanju, oblikovanju priloga, izradi popisa literature. Nažalost, još nismo zadovoljni rezultatima, jer većina mentora su vanjski suradnici/ce, bez pedagoških kompetencija, a i naši djelatnici priznaju da im se ne da gledati na formu i baviti se popisom literature, ako nekako učenik zadovolji sadržajem, onda ga mentor visoko ocijeni.

Predlažem da se otvori mogućnost da barem u povjerenstvima (svakako kod pregleda završnog rada pred odobrenjem mentora da učenik rad preda na urudžbeni zapisnik) gdje su mentori vanjski suradnici i, prema potrebi, nastavnici s nedovoljnim jezičnim i informacijskim kompetencijama, bude i knjižničar, odnosno informacijski stručnjak koji će ocijeniti tehničko oblikovanje rada i njegovu strukturu.

Prijedlog za integraciju elemenata (pojmova) IP-a u školski nastavni kurikulum

Razmišljajući kako započeti, odabrala sam definiciju *integracije*¹²³. Želimo li razvijati informacijsku pismenost učenika i nastavnika, stvarno trebamo okupiti razdrobljene elemente uputa za pismenost na nekoj procesualnoj školskoj platformi, barem unutar osnovnoškolskog i (do) srednjoškolskog odgoja i obrazovanja.

Napominjem da se radi o promišljanju, koje bi trebali razraditi znanstvenici i praktičari za svaku pojedinu razinu učenja, usklađenu s razvojnim sposobnostima učenika. Stoga, ovdje ne govorim o svim konkretnim temama i sadržajima. Načelno bismo mi, školski knjižničari, trebali zauzeti stav i zatražiti u tom smislu svoje opipljivo mjesto u paradigmi hrvatskog školstva, osobito u nastavnim programima i politici kreiranja udžbeničke građe.

U nižim razredima osnovne škole mogli bi se integrirati pojmovi – nastavne jedinice u nastavne predmete Priroda i društvo i Hrvatski jezik (nastava izražavanja): fizička građa knjige (korice, hrbat, tom, svezak, listovi; sadržaj, pisac/autor, naslov; slike, ilustracija, ilustrator).

U višim razredima osnovne škole mogli bi pojmovi o knjizi ući (osim u udžbenike HJ) i u udžbenik Tehničke kulture, Likovnog odgoja; u predmet Informatika (udžbenik) može se uvrstiti rječnik osnovnih pojmova korištenja interneta (poslužitelj, društvena mreža, e-pošta; bonton na internetu, forumi; predstavljanje prezentacije). U nastavi Informatike trebale bi biti

¹²³ Integracija ž 1. pretvaranje ili spajanje dijelova u cjelinu, objedinjavanje. 2. *inform.* povezivanje različitih zadataka, programa ili hardverskih dijelova u funkcionalnu cjelinu. Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo. 2000. *Rječnik stranih riječi*. Novi Liber. Zagreb.

aktivne radionice za praktičnu primjenu uredskih softvera, osobito u svezi uređenja teksta (Microsoft Office).

Dakle, kad postanu pojmovi iz informacijske pismenosti dio gradiva i poučavanja, moći će se preispitivati, vršiti provjere, odnosno vrednovati naučeno. Naravno, za vrednovanje usvojenog znanja potrebno je da učitelj/nastavnik oblikuje zadatke; a poučavatelji moraju imati razrađene ishode učenja koji neće izostavljati elemente informacijske pismenosti.¹²⁴

U srednjoj školi očekuje se da učenik zna upotrebljavati priručnu zbirku, da zna napraviti referat i/ili prezentaciju, no tomu nije tako. Na prvim satovima s učenicima prvih razreda preispitujem sljedeće: koliko učenika je uključeno u narodnu/gradsku knjižnicu, tko posjeduje kod kuće nešto, i što od priručne zbirke, što čitaju oni ili ukućani. Podignutih ruku je vrlo malo.

Pri obradi teme **Kako rabiti referentnu zbirku** nesnalaženje se već očituje kod rječnika jer ne poznaju elemente rječničke natuknice, osobito odrednice i kratice; pojam indeksa/predmetnog kazala im je sasvim zgodno otkriće *da to nečemu služi*. Kad je riječ o ruralnoj sredini, budite uvjereni da učenici ne znaju kako naći (abeceda!) natuknicu u enciklopediji ili leksikonu. Kad govorimo o časopisu, ne znaju ga identificirati (prvi put čuju za impresum).

Čudi me što učenici ne dobivaju na nastavnim predmetima zadatke za istraživanje, barem tako tvrde kad obrađujemo referat. Doduše, vrlo rijetko poneka *ekspertna* jedinka učenika napravi prezentaciju, zato što *zna* to raditi, no iz priloženog saznajemo da ni tamo nema zaglavlja, ni korištenih izvora, a da ne govorimo o *sitnotisku* i cjelovitim tekstovima na slajdu. U auli škole imamo pomične bijele panoe i kolegice s učenicima ponekad uredite taj pano: tamo znaju biti polijepljeni pretisci listića s kojih možete čitati ulomak jedino ako se približite očima tekstu na 20 cm.

Promišljanja o prijedlozima za poučavanje informacijske pismenosti

Kako očekivati ishode učenja i spremnost za cjeloživotno učenje kod naših učenika kad to nemaju poučavatelji u svom radu, znanju, navikama i profesionalnoj odgovornosti. Prvo, kod zapošljavanja učitelja/nastavnika (u natječaju) trebao bi jedan od uvjeta biti jezična i informacijska pismenost. Možda i sama formulacija navede kandidata na promišljanje o vlastitoj pismenosti. Nadalje, mentor pripravniku morao bi obavezno imati u programu preispitivanje informacijske pismenosti kandidata, kao i upućivanje u integraciju oblika i metoda rada koji će u dotičnom predmetu zahtijevati od učenika pretraživanje i odabir informacija, kao i istraživački rad u procesu stjecanja znanja.

Na ravnatelju je velika odgovornost kad prihvaća/ne prihvaća predmetne kurikule i time odobrava ili ne, kurikule koji koriste isključivo frontalni rad. Nažalost, u strukovnim školama

¹²⁴ Napomena: autorica teksta nije pregledavala sve osnovnoškolske udžbenike i ako nešto od informacijskih sadržaja već postoji, veselim se demantiranju. U srednjoškolskim postoje obrađene teme za strukovne programe (kao poslovno pismo, pokoji obrazac), dok se gimnazijalci susreću u obradi leksikografije s pojmom enciklopedijska natuknica kad su maturanti (a za enciklopedijom posežu od vrtićkih dana).

često se svede poučavanje teorije na diktiranje učenicima *što trebaju znati* iz udžbenika, bilježnica, nečijih skripti ili na projekciju prezentacija. Dakle, uglavnom imamo diktiranje i zapisivanje. Razrednik bi na Satu razredne zajednice (barem dok još knjižničar nema mjesta među nastavnim predmetima) trebao surađivati s knjižničarom jer ima priliku timski realizirati odgojne, kulturne, javne i znanstvene sadržaje, koji u tom timu treba preuzeti ulogu savjetnika, ponekad voditelja, korektora. Veseli me kad mlade kolegice (uglavnom nastavnice stručnih predmeta) pitaju za savjet kako napraviti prezentaciju, je li dobra (za njihove potrebe – npr. stručno usavršavanje); no, do vođenja učenika kroz istraživački rad i usvajanja vještina informacijske pismenosti, do brige o tome što sadrži učenikov ispis podataka s mrežnih stranica – još smo daleko i takav oblik odgovornog poučavanja u mojoj školi još nije na vidiku.

Nastavnik bi morao uključiti istraživački rad u proces učenikova učenja; dati mu upute pri zadavanju zadatka, voditi ga kroz istraživanje i na kraju provjeriti i vrednovati rezultate i s obzirom na poštivanje pravila informacijske pismenosti i etičnosti. Knjižničar pri tome uvijek stoji nastavniku na raspolaganju s uslugama knjižnice, surađujući s nastavnikom i poučavanjem učenika kojima dotični nastavnik daje zadatke pretraživanja i istraživanja.

Knjižničar određene škole mora dobro poznavati socijalnu strukturu učenika škole, njihove mogućnosti (roditelja) i predvidivu razinu kućnog odgoja i dostupnost medija, informacijskih i kulturnih sadržaja te svoj kurikulum prilagoditi procijenjenoj situaciji. Knjižničar srednje škole treba promišljati o svom radu na informacijskom opismenjavanju (kao i za ostala područja djelovanja) s obzirom na vrstu srednje škole, odnosno programe koje srednja škola provodi, uključujući i svijest o ruralnoj ili urbanoj sredini, predznanjima i socijalnom statusu učenika.

U edukaciji školskih knjižničara već smo usvojili stavove da *školska knjižnica Kroz razne programe potiče učenike na samostalno istraživanje, uporabu svih izvora znanja na različitim medijima [...] zato ih treba u potpunosti integrirati u kurikulum.*¹²⁵ Međutim, dokle god uloge i usluge poučavanja školskog knjižničara i *razni programi* ne nađu svoju platformu u udžbenicima i nastavi, kao što je imaju sadržaji drugih nastavnih predmeta, ne možemo govoriti o učinkovitoj integraciji informacijske pismenosti, njenom sustavnom poučavanju ni vrednovanju.

Zdravstveni odgoj i Građanski odgoj i obrazovanje imaju objavljene programe, teme, načine integriranja, stalno dobivamo upute od nadležnih i transparentno su dostupni na mrežnim stranicama MZO-a i AZOO-a. Mi, školski knjižničari, također imamo program knjižnično-informacijske pismenosti: *kao rezultat provedene rasprave unutar strukovne zajednice, radna skupina [...] sastavila je tekst kojim se opisuje program knjižnično-informacijskog obrazovanja od osnovne škole do završnih razreda srednje škole*¹²⁶, no Ministarstvo i odgojno-obrazovne agencije nas ignoriraju, zapostavljaju pa, stoga, često nailazimo na nerazumijevanje našeg odgojno-obrazovnog rada od strane ravnatelja/ica škola. Izvrsne ideje, projekti, programi

¹²⁵ Šušnjić, Biserka. Nav. dj.

¹²⁶ Šušnjić, Biserka. Nav. dj., str. 40.

školskih knjižničara uvažavani su i cijenjeni među nama, imamo udruge školskih knjižničara, izmjenjujemo svoja radna iskustva i primjere dobre prakse na županijskim i državnim skupovima, no nismo *vidljivi* u paradigmi školskih programa, nismo uvaženi od krovnih institucija, a ravnatelji - podređeni tim krovnim institucijama i izvršavajući njihove naloge, nisu dužni uvažavati *što nije obvezno*, što nije propisano, što nije u programu. Doista je malo takvih ravnatelja/ica koji poznaju vrijednost i razumiju značenje knjižnično-informacijske pismenosti kao *učenje učenja i osposobljavanje učenika za cjeloživotno učenje*.¹²⁷

Smatram da nije dovoljno da se samo u programu rada školskog knjižničara planira timski rad i suradnja s predmetnim nastavnicima te njegova realizacija prepušta slučaju dobre volje i uključenosti nastavnika. Takvo prepuštanje slučajnim realizacijama neodgovorno je i predstavlja veliki nedostatak u školskim programima i poučavanju. Uostalom, kompetenciju informacijske pismenosti teško je kod učenika i nastavnika ocijeniti i procjenjivati jer u procesu istraživačkog učenja učenika ne možemo izlučiti samo elemente poznavanja i postignuća na polju informacijske pismenosti, knjižničar nema alata za to. Nužno je da predmetnom nastavniku postanu elementi informacijske pismenosti važan objekt ocjenjivanja i vrednovanja učenikova rada. Sadržaje, načine poučavanja i alate za integraciju informacijske pismenosti u paradigmu školstva treba uspostaviti odmah sustavno, kako bi generacije nastavnika, pedagoga i drugih poučavatelja (kad dođu u poziciju poučavanja u školi) bile spremne prenositi stvarno iskustveno stanje i dalje ga razvijati kod sebe i učenika.

Kurikulumske knjižnične teme informacijske pismenosti već imaju osnovne obrise i mnogi ih knjižničari provode držeći nastavne satove, odnosno obrađujući određene nastavne jedinice iz područja informacijske pismenosti. Imam za svoju školu izrađen program po razredima, određene su nastavne cjeline/teme, a nastavne jedinice prilagođavam pojedinim razrednim odjelima i programima u koji spada taj razred (gimnazija, zdravstveni programi, kuhar - konobar). Stalno promišljam o potrebama učenika i kad naiđemo na praznine, osmislim nastavnu jedinicu za obradu te teme – pojma, vještine, potrebe. Svaka generacija, svaki razred ima svoje specifičnosti, drugačije zahtjeve, interese i potrebe te je poželjno svaki sat s knjižničarkom planirati pomno s razrednikom/com.

Ako je samo knjižničar predavač srednjoškolskim učenicima o nekoj informacijskoj temi, npr. o etičnosti i načinu uporabe citata u svom istraživačkom radu, teško je očekivati da će se dotični učenici-slušaoči pravilno odnositi prema tome kad dođu na višu razinu školovanja ili rada. U protivnom, da se u svezi nepravilnog citiranja učenik tijekom svog osnovnoškolskog i srednjoškolskog školovanja kontinuirano upozoravao i educirao, poučavao kako se treba odnositi, upućivao da pogrešku ispravi, a učitelj/ nastavnik potvrdio *da je ispravan korektan*, odnosno da radimo na tome da pismenost svake vrste postane navika i način učenja, stvaranja i istraživačkog rada – imali bismo pismene članove suvremenog društva. Nažalost, događa se da nam osiromašuje rječnik, nedostaje kulture ophođenja, komuniciranja; ne znamo *odakle*

¹²⁷ Isto.

početi, nije nas briga *kako izgleda* i ima li rezultat istraživačkog djela etičku, znanstvenu i tehničku formu.

Smatram da program informacijske pismenosti koji bi izvodio knjižničar mora imati status izbornog i/ili fakultativnog predmeta u srednjoj školi. Okvirno bi taj program bio oblikovan prema odrednicama koje bi izradila ekspertna grupa školskih knjižničara, a specifikacije bi u operativnom programu odredio knjižničar određene škole koji bi nudio ravnatelju/ici u kurikulumu za izbornu/fakultativnu nastavu iz informacijske pismenosti.

Nadalje, moguće je izvoditi nastavu informacijske pismenosti na Satu razredne zajednice, s time da se zakonski, preporukama nadležnih institucija, odredi obavezan/minimalan broj sati (kao za Zdravstveni i Građanski odgoj). Ponekad dogovorimo s razrednicom sat informacijske pismenosti, no kad dođu u knjižnicu, razrednica me *zamoli* mogu li skratiti predavanje, jer ima za riješiti anketu i izostanke (nastava IP-a se onda svede na maksimalno 15 minuta – to je neodgovorno i neizvedivo).

Za pojedine teme moguće je napraviti program koji se može realizirati kao dodatna nastava s interesnom grupom. Napravi se program, odredi broj sati izvođenja te nastave (kao za tečaj), uz obvezno omogućavanje stavljanje tog sata u redovni raspored. To je pogodno za tematske cjeline, kao što su: izrada plakata, od pretraživanja o temi do predstavljanja prezentacije, ponašanje i sigurnost na društvenim mrežama, izrada seminarskog rada, reklame i oglasi, pronalaženje i korištenje bibliografija, izrada bilješki iz referentnih izvora.

Ishodi i teme za program poučavanja iz informacijske pismenosti u srednjoj školi

U srednjoj bi se školi osnovnoškolska znanja nadopunjavala potrebama srednjoškolskog obrazovanja, dalje razvijala i davale bi se upute za permanentno učenje. U svom radu, predavanjima i poučavanju predmetni nastavnik, kao i knjižničar, moraju pokazati pozitivne i dobre primjere, kako bi ih učenici mogli oponašati.

Ishodi poučavanja informacijske pismenosti u srednjoj školi:

- učenik će samostalno pronalaziti informacije i pretraživati izvore
- učenik će navraćati u knjižnicu s upitima
- razvijati i nadopunjavati načine učenja i poboljšati navike pretraživanja i istraživanja pronađenih informacija
- upoznati načine i pripremiti se za čitanje zadane literature te razumijevanje pojedine vrste djela (žanra)
- stjecat će samopouzdanje za javni nastup i iskustva istraživačkog rada
- usvojiti će postupke kako doći do (prave) informacije, kako je obraditi, prihvatiti i koristiti u svom učenju, radu i životu
- usvajati proces izrade samostalnog istraživačkog rada (do Završnog rada).

Zabrinjava površnost i nedorečenost, kao i nedosljednost u provedbi nastavnih sadržaja što onemogućava ostvarenje obrazovnih ciljeva svih sudionika nastavnih procesa. Prijedlog programa kojeg su izradile zadarske kolegice¹²⁸ dobra su ishodišta za okvirni kurikulum informacijske pismenosti za srednjoškolske programe (uz korekciju, tamo se navodi pojam izrade maturalnog rada, umjesto završnog rada). Takve teme bile bi okosnica poučavanja informacijske pismenosti, a svaki školski knjižničar bi oblikovao godišnje svoj kurikulum informacijske pismenosti, dopunjavao ga i prilagođavao potrebama svoje škole.

Uvažavajući sadašnje stanje u srednjoškolskom obrazovanju iz kojega učenici izlaze s popudbinom informacijske nepismenosti, smatram da je potrebno planirati i inzistirati (i) na nastavnim temama IP-a koje bi morale biti obrađene i usvojene već i na osnovnoškolskoj razini, a prema konkretnoj situaciji i prema procjeni informacijskog predznanja učenika, mogu se prilagoditi i izostaviti teme koje učenici svladavaju u srednjoj školi. Međutim, ne bi se trebale zanemarivati činjenice da neke skupine učenika ipak trebaju poduku iz određenih sadržaja: takve činjenice ne bismo trebali preskakati, već bismo trebali pružati mogućnost edukacije tim učenicima. To je moguće osobito, ako su zadaci i očekivanja nastavnika takvi da od učenika zahtijevaju, kontroliraju, uvažavaju pri ocjenjivanju rezultate informacijske pismenosti.

Izdvojiti ću iz svojih programa informacijske pismenosti neke kurikulumске teme za svoju školu kako bih potakla promišljanje kolega/ica da u svojim školskim sredinama za razviju i dodaju teme i nastavne jedinice informacijske pismenosti u svoje operativne i izvedbene programe.

U tabeli su zvjezdicom * označene teme koje se, ovisno o uključenosti razreda u kontinuitet provedbe informacijske pismenosti mogu obraditi i u drugim razredima (npr. nastavna tema **Zapisnik** može se provesti u 2., 3. razreda trogodišnjeg programa ili gimnazije ili pak u 4. razredu).

U tablicama su navedene teme, oblici i metode rada te sudionici za neke sadržaje informacijske pismenosti, a izabrane su većinom *specifične* teme, nastale na temelju promatranja potreba i interesa učenika. Dakle, ova tabela kurikuluma informacijske pismenosti nije potpuna s obzirom na elemente koje treba sadržavati, niti na kontinuitet sadržaja iz informacijske pismenosti od razreda do razreda (samo je izvadak tema koje su obrađivane u SŠ Pregrada).

¹²⁸ Telesmanić, Tanja i dr. 2015. *Prijedlog programa Knjižnično - informacijskog i medijskog odgoja i obrazovanja u gimnazijama i strukovnim školama*. Zadar.

Tablica 1. Izvadak tema informacijske pismenosti u SŠ Pregrada

teme informacijske pismenosti	četverogodišnja strukovna škola gimnazija		zdravstveni programi opća gimnazija
NASTAVNE JEDINICE	ISHODI UČENJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	OBLICI I METODE RADA
Knjižna građa u knjižnici i udžbenici	prepoznati i imenovati dijelove knjige oprema knjige naslovna stranica definicija i građa udžbenika kazalo, rubnice, biografija i dr. oprema udžbenika	1. razred knjižničar predmetni nastavnik	rad u skupinama pokazivanj pregledavanje objašnjavanje pronalaženje / identificiranje
Časopisi, novine, revije	razlikovati pojmove odrediti vrstu na primjeru pronaći i opisati impresum odrediti elemente časopisa za popis literature upoznati naslove časopisa u knjižnici	razrednik skupina učenika	individualni rad i/ili frontalni rad rad u skupinama prezentiranje
Izrada bilježaka i umne mape	spoznati dobrobit čitanja s razumijevanjem raditi natuknice i usmeno ih povezivati u smislenu cjelinu upoznati korisnost, vrste i primjenu umnih mapa	psiholog pedagog	individualni rad i rad u manjim skupinama čitanje s razumijevanjem
Internet i pretraživanje	kako formirati pitanje koje stranice odabrati kao prepoznati recentne stranice (domene, autor) upoznati korisne mrežne stranice	1. razredi informatičar	frontalni rad razgovor, rasprava, usmeno izlaganje grupni rad individualni rad
Plakati i prezentacije	učiti o preglednosti i estetici dobiti savjete za učinkovito izrađen rad usvajati tehnike izrade i dodavanja priloga	nastavnik likovne umjetnosti informatičar	individualni rad mentorski rad: pokazivanje, izrada plakata i prezentacije

Citiranje i parafraziranje	obnoviti i utvrditi znanje o navođenju nečijih riječi poučiti o parafrazi pokazati primjere	2. razred knjižničarka nastavnik HJ	frontalno predavanje prezentacija
Referat	osvijestiti proces istraživanja od zadane teme do formatiranja rada	knjižničarka razredni odjeli	frontalno predavanje prezentacija analiza primjera i korigiranje rada
Autorstvo	biti upućeni o autorskim pravima, poštivanju autora pojam plagijata učenik kao autor istraživačkog rada	knjižničarka razredni odjeli	objašnjavanje prezentacija primjeri
Predgovori i pogovori u knjizi	bit će poučeni o značenju i korisnosti čitanja opreme knjige te kako birati i/ili pristupiti sadržaju knjige	knjižničarka 2. razredi	pokazivanje čitanje analiziranje razgovor komentiranje
Potpis	što je potpis, a što paraf elektronički potpis	2. razred knjižničar predmetni nastavnik	rad u skupinama pokazivanje pregledavanje, objašnjavanje pronalaženje / identificiranje
Bonton na internetu	razlikovati pojmove odrediti vrstu na primjeru pronaći i opisati impresum odrediti elemente časopisa za popis literature upoznati naslove časopisa u knjižnici	razrednik skupina učenika psiholog pedagog	individualni rad i/ili frontalni rad rad u skupinama prezentiranje

Zapisnik	spoznati dobrobit čitanja s razumijevanjem raditi natuknice i usmeno ih povezivati u smislenu cjelinu upoznati korisnost, vrste i primjenu umnih mapa	2. razred * nastavnik likovne umjetnosti informatičar	individualni rad i rad u manjim skupinama čitanje s razumijevanjem
Baze podataka	upoznati se s pojmom, dobit će upute o pretraživanju baza (i na internetu)	3. razred knjižničarka informatičar razrednik	rad u skupinama zadaci za vježbe pronalaženja i pretraživanja
Obrasci i formulari	predočenje obrazaca (uplatnica, izjava, prijava) objašnjenje administrativnih posebnosti dobit će upute o popunjavanju	knjižničarka tajnica administratorica razrednik	manje skupine, u paru prepoznavanje dijelova popunjavanje primjera obrazaca
Seminarski rad	prepoznati razliku referat – seminar; istraživanje u sr, prilozi i kako ih obilježavamo; dijelovi rada	knjižničarka, razrednik, predmetni nastavnik	frontalno; mentorski rad prezentiranje i objašnjenje; analiza i ispravljanje primjera
Popularno - znanstvena literatura	upoznati pojam, raspon tema; gdje pronaći, kako pristupiti; značajke znanstvenog teksta	knjižničarka, razredni odjeli	skupni rad predstavljanje, razgovor, rasprava
Online katalogi	nadograditi znanja o katalogima znati opisati usluge <i>online</i> kataloga i pretraživati kataloge	4. razredi knjižničar informatičar	frontalni rad: pokazivanje i prezentacije vježbe pretraživanja
Oglas i plakat	upoznati pojmove, vidjeti, analizirati i uspoređivati primjere; osvježivati značenje tih segmenata u svijetu suvremenih medija	knjižničar informatičar psiholog / pedagog nastavnik povijesti umjetnosti sociolog	manje skupine, predavanje; rasprava, analiza, primjeri; izrada – kreiranje

Molba	spoznati upotrebljivost i značenje dobro, pravilno napisane (za)molbe karakteristike administrativnog stila, oblici i primjena potrebe, dijelovi	knjižničar tajnica razrednik razredni odjeli*	manje skupine objašnjenje prezentiranje pisanje molbe na zadanu temu
Službeno komuniciranje i elektronsko pismo	poslovno pismo (dijelovi) svrha, očekivanja vrste - potrebe kako se piše elektronsko pismo - pravila i bonton	knjižničar tajnica razrednik razredni odjeli*	frontalno rad na tekstu ispravljanje pogrešaka pisanje poslovnog pisma
Izrada Završnog rada	od teme do obrane zr; dijelovi, pravila, formatiranje, komisije, pravilnici, prezentiranje, popis literature, prilozi	knjižničar mentori učenicima, učenici završnih razreda *	predavanje savjetovanje individualni rad prezentiranje
Recenzije	objašnjenje pojmova primjena i korištenje čitanje i analiza primjera što je potrebno za dobru recenziju	knjižničar nastavnici društvene skupine predmeta	manje skupine učenika frontalni rad mentorski rad poučavanje

Literatura

Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo. 2000. Rječnik stranih riječi. Novi Liber. Zagreb.

Stričević, Ivanka. *Pismenosti 21. stoljeća : Učenje i poučavanje u informacijskom okruženju*. <http://www.ffzg.unizg.hr/usp/download/peta-godina/deveti-semestar/prava-djeteta-u-odgoju-i-obrazovanju/Stricevic,%20I.%20%20Pismenosti%2021.stoljeca%20Ucenje%20i%20poucavanje%20u%20informacijskom%20okruzenju.doc> (pristupljeno 8. veljače 2017.).

Šeligo, Bernardica. Plan i program knjižnično-informacijske pismenosti učenika, po razredima .šk. god. 2016./2017. SŠ Pregrada. Pregrada.

Šušnjić, Biserka. Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum. 2009. Senjski zbornik: prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu 36/1 str. 39-42. Hrčak. Zagreb. http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=87278 (pristupljeno 2. veljače 2017.)

Telesmanić, Tanja i dr. 2015. Prijedlog programa Knjižnično - informacijskog i medijskog odgoja i obrazovanja u gimnazijama i strukovnim školama. Zadar.

www.knjiznicari.hr/UDK02/images/1/11/KIP.SS.pdf (pristupljeno 25. ožujka 2016.)

Upravljanje znanjem školskog knjižničara u funkciji razvoja školskog kurikulumuma u ozračju interkulturalnog dijaloga. 2008. XXI. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske.

Zbornik radova. AZOO - Institut za interkulturalno učenje. Zagreb.

[http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1945&H=proljetna-](http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1945&H=proljetna-skola&vrsta=ZBI_KAT&grupa=P%8A%8AKRH)

[skola&vrsta=ZBI_KAT&grupa=P%8A%8AKRH](http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1945&H=proljetna-skola&vrsta=ZBI_KAT&grupa=P%8A%8AKRH) (pristupljeno 1. veljače 2017.)

Životopis

Bernardica Šeligo, osnovnu školu završila je u Humu na Sutli, a srednjoškolsko obrazovanje u Krapini te diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu studij Hrvatskog jezika i južnoslavenskih književnosti 1992., a nakon petogodišnjeg iskustva u osnovnim školama kao učiteljica hrvatskog jezika, položila je stručni ispit 1997. i prešla u Srednju školu Pregrada u kojoj dodanas radi. Diplomirala je na dodiplomskom studiju bibliotekarstva Filozofskog fakulteta u Zagrebu 2002.godine. Vodi izvannastavne aktivnosti: literarnu, novinarsku, dramsko-recitatorsku, a njeni učenici postižu značajne rezultate na županijskim natjecanjima. Osnovala je i uređivala školski list, vodila učenike na LiDraNo i druge smotre. Članica je HCDO-a. Promovirana je u zvanje stručnog suradnika mentora 2011., no 2016. nije obnovila status, jer su prilike u organizaciji škole bile nepovoljne. Od početka osnivanja Školskog odbora bila je predsjednica, a tijekom drugog mandata imenovana je v.d. ravnateljicom škole (2004./2005.) Stručno se usavršava i redovito prisustvuje Županijskim stručnim vijećima knjižničara. Sudjelovala je na nekoliko Proljetnih škola školskih knjižničara RH: *Knjižnica kao središte, ishodište i utočište nastavnih subjekata* (XIV. Proljetna škola, 2002.); *Krenimo odgajati čitatelja i stvarati korisnika školske knjižnice* (Proljetna škola, 2011.). Pohađa radionice u organizaciji Matične službe za knjižničare i Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara pri NSK. Članica je HKD-a, odnosno podružnice Knjižničarskog društva KZŽ (obavlja funkciju tajnice Društva), kao i HUŠK-a. Sudjelovala je na seminaru za darovite učenike, te u radu skupine EU projekata za ljudske potencijale (izradi Priručnika za samovrednovanje strukovnih škola). Posvećena je izgradnji i razvoju srednjoškolske knjižnice.

Projekt Info.2.0manija

– suradnja školske knjižničarke i informatičarke s ostalim učiteljima

Renata Papec

renata.papec1@skole.hr

Draženka Stančić

drazenka.stancic@skole.hr

OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec

Sažetak

U radu je prikazana uporaba web 2.0 alata (SlideSnack, FlipSnack, PicMonkey i Coggle) na temelju primjera u kojem su oni upotrijebljeni u procesu učenja i poučavanja u OŠ kao dio projekta Info.2.0manija. Spomenuti alati bili su inkorporirani u taj proces kroz korelacije projekata, redovne nastave Informatike i Hrvatskog jezika te knjižničarsko-informacijskog programa.

Ključne riječi: SlideSnack, slidecast, FlipSnack, PicMonkey, Coggle, projekt, web 2.0 alati, digitalni obrazovni sadržaji, Info.2.0manija, BYOD, e-knjiga, e-časopis, digitalizacija ilustracija, Word, PPT, PDF, *online* kolaži, umne mape.

Abstract

The paper describes the use of web 2.0 tools (SlideSnack, FlipSnack, PicMonkey and Coggle) based on examples of their usage in the process of teaching and learning in primary school as part of the project Info.2.0manija. The aforementioned tools have been incorporated into the process through the correlation of projects, regular classes Informatics and Croatian language and library-information program.

Keywords: SlideSnack, SlideCast, FlipSnack, PicMonkey, Coggle, design, web 2.0 tools, open educational resources Info.2.0manija, BYOD, e-books, e-newspaper, digitization of illustrations, Word, PPT, PDF, *online* collages, mind map.

Uvod

Uporaba Web 2.0 alata (SlideSnack, FlipSnack, PicMonkey i Coggle) u procesu učenja i poučavanja IKT u OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec

Uporaba **web 2.0 alata** udomaćila se u hrvatskom obrazovnom sustavu ne samo kod učitelja/nastavnika informatike nego i kod odgojno obrazovnih djelatnika iz ostalih predmeta

i stručnih suradnika. Razvoj IKT-a omogućio je nepreglednu lepezu najrazličitijih alata koji, uz malo poučavateljeve kreativnosti, osvježavaju proces učenja i poučavanja.

Uz učitelje informatike kojima je IKT imanentna u uporabi i edukacijama, dio se ostalih učitelja/nastavnika educira na sve brojnijim usavršavanjima o uporabi IKT-a. Velik broj poučavatelja također je samouko. Takav pristup zahtijeva malo više vremena, stoga nije na odmet iskoristiti priliku za upoznavanje s nekim novim alatom u na nekom od organiziranih usavršavanja.

Ovdje će biti riječi o dvama *flip alatima* kojima je zajedničko to da vizualno nasljeđuju oblik knjige ili časopisa koji se listaju. Interesantni su za uporabu jer se pojam listanja knjiga povezuje uz važne i pametne osobine čovjeka. To što taj značaj kod učenika u neko doba njihovog razvoja izbljedi, problem je neadekvatnog obrazovanja koje omogućuje da učenici prolaze proces školovanja bez postizanja elementarne pismenosti pa im se pojam čitanja u svijesti povezuje s neuspjehom. Treći alat, PicMonkey je alat za uređivanje slika koji je svoj značaj dobio kad smo uvidjeli razilaženje u želji da prikažemo što više učeničkih radova i ograničenost brojem stranica u besplatnoj verziji flip alata. Coggle, posljednji alat koji ćemo predstaviti je alat za izradu, prije svega, umnih mapa. Web 2.0 alata u IKT okružju ima više, no oni koji se predstavljaju u ovom izlaganju bili su i upotrijebljeni unutar školskog projekta kao dio dobre prakse.

Riječ je o **projektu Info.2.0manija** koji se temelji na uporabi IKT-a u procesu učenja i poučavanja, a provodi se u suradnji s učiteljima predmetne i razredne nastave te stručnim suradnicama naše škole. **Info.2.0manija** integrira nastavne sadržaje iz informatike, programa rada školske knjižničarke, više ostalih predmeta, projekata i izvannastavnih aktivnosti koji se provode u našoj školi.

Najvažniji ciljevi projekta su razvijanje informatičke/digitalne i informacijske pismenosti učenika, primjena **web 2.0 alata** u nastavi uz izradu i objavljivanje sadržaja na internetu, izrada kurikulumskih i programskih materijala za provođenje moguće međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije. Ciljna skupina su učenici 1. - 8. razreda.

Korelacija nastavnih procesa i suradnja poučavatelja iznimno je važna za svaku školu koja želi biti što uspješnija, u našoj školi ona se odvija zasada samo na temelju pojedinačnih inicijativa koje se redom prihvaćaju, a bit će objašnjena kod svakog od alata.

Pri izboru **web 2.0 alata** rađena je njihova kritička procjena: zašto odabiremo određeni alat, poznajemo li ga dobro, kako ćemo ga uključiti u proces poučavanja i učenja, je li primjeren razvojnoj dobi učenika, imamo li tehničke, prostorne i materijalne pretpostavke za njegovu uporabu, koje su suglasnosti i licence potrebne za uporabu?¹²⁹

U vremenu u kojem se svi, pa tako i učenici, zasipaju mnoštvom najrazličitijih informacija suvremeni se čovjek, a prije svega učenik, uz nedovoljno razvijenu razinu informacijske

¹²⁹ Procjena je na tragu preporuka druge inačice prijedloga Nacionalnog kurikuluma međupredmetne teme Uporaba IKT-a iz svibnja 2016.

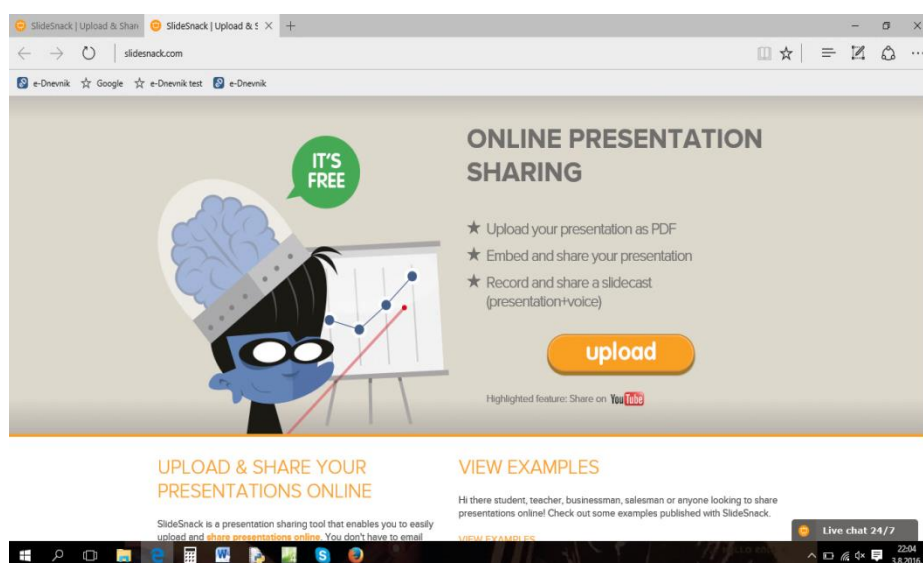
pismenosti koja je snažno povezana s digitalnom/informatičkom pismenošću, osjeća obeshrabreno. Novi mediji još su velikim dijelom prepušteni uporabi u stihijskom obliku. Također je i učestala uporaba u pogrešne svrhe zbog njihova nepoznavanja. Uvidom u mogućnost svrhovite uporabe, količina neadekvatnog manipuliranja novim medijima se smanjuje, a proces učenja i poučavanja postaje zanimljiviji.

Inf0.2.0manija doprinosi i osposobljavanju učenika i učitelja koji surađuju s nama za cjeloživotno učenje. Izrada i objava **digitalnih obrazovnih sadržaja (DOS)** omogućuje i njihovu uporabu za edukacije na stručnim skupovima knjižničara, učitelja informatike i pojedinih predmeta s kojima se radi korelacija.

Primjena alata

U radu ćemo prikazati jednu primjenu alata **SlideSnack**, dvije primjene alata **FlipSnack** (e-knjiga i e-časopis), jednu primjenu alata **PicMonkey** i jednu **Coggle** alata.

- **SlideSnack**¹³⁰ je web 2.0 alat koji omogućuje jednostavno učitavanje i dijeljenje prezentacije na internetu. Također omogućuje snimanje vlastitih komentara i bilješki, tj. izradu slidecasta. Kao i većina sličnih alata ima besplatnu i komercijalnu verziju. Registracija je moguća putem Facebooka, Googlea i Twittera ili putem nekog drugog računa.



Slika 1. Sučelje za prijavu na SlideSnack

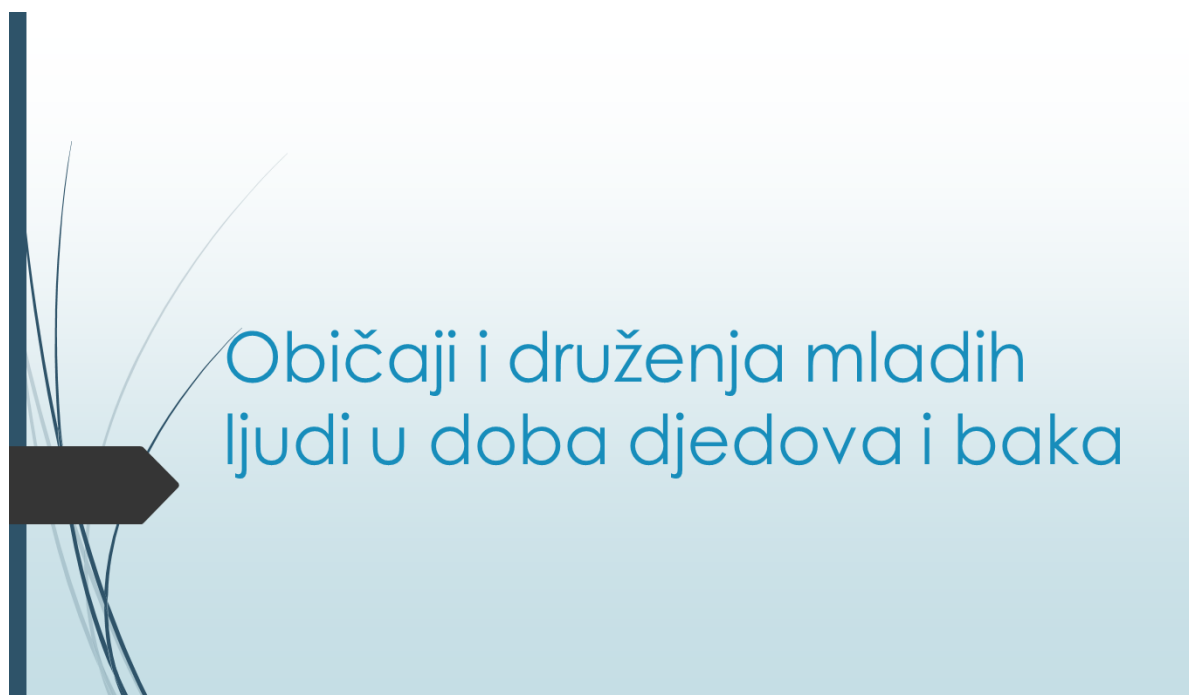
SlideSnack alat smo upotrijebili za bilježenje jednog kulturnog događaja koji je uobičajeni dio drugog školskog/državnog projekta, *Tuluma s(l)ova*. Učenici 7. i 8. razreda koji sudjeluju u tome projektu, između ostalog, u svojoj lokalnoj zajednici čitaju naglas iz užitka na postojećim

¹³⁰ SlideSnack. <http://www.slidesnack.com/> (pristupljeno 12. veljače. 2017.).

kulturnim događanjima ili sami osmišljavaju kulturna događanja na kojima je jedna od aktivnosti čitanje naglas.

Posjet štićenicima Caritasovog doma za starije i nemoćne osobe u Ivancu bio je kulturni događaj kojeg smo također sami osmislili. Njime smo željeli približiti nekadašnje običaje vezane uz mlade ljude novim naraštajima kroz druženje učenika i štićenika doma. Učenici su štićenicima čitali naglas odabrane ulomke na temu običaja vezanih uz mlade ljude nekad iz knjige *Tragom narodne baštine ivanečkog kraja* Ivanke Kunić. Nakon toga slijedio je razgovor sa štićenicima doma o vremenu i običajima što smo im čitanjem ulomaka spomenute knjige evocirali. U ugodnom i veselom raspoloženju oni su nam potvrdili vjerodostojnost zapisa iz knjige i otkrili nam svoja lijepa i manje lijepa iskustva vezana uz temu. Usporedili smo starinske običaje s današnjima, jednima i drugima našli prednosti i nedostatke.

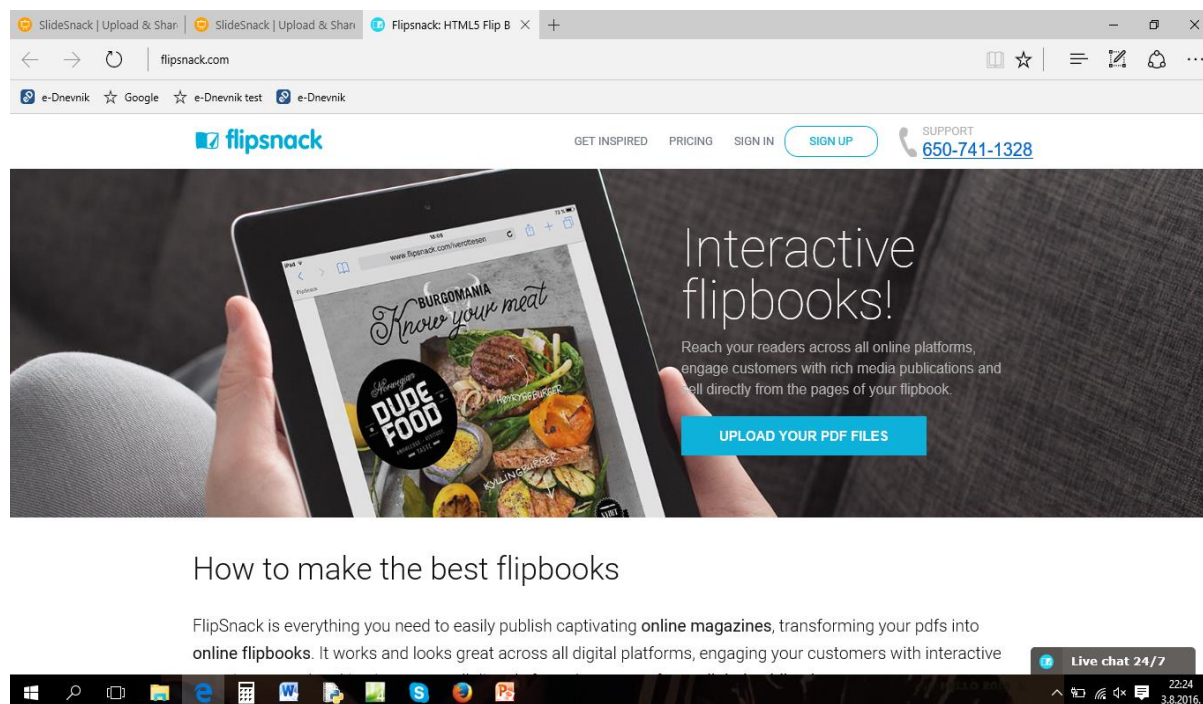
Druženje smo zabilježili fotografijama i videozapisima metodom **BYOD**¹³¹, pri čemu nam je *device* bio pametni telefon. Kako bi učenici koji su sudjelovali u druženju sa štićenicima doma mogli predstaviti i drugima taj događaj na mjestu i u vrijeme na kojem fizički ne mogu biti nazočni, odlučili smo zabilježiti susret i alatom **SlideSnack** s uporabom *slidecasta*.



Slika 2. Prezentacija obrađena u alatu SlideSnack/slidecast

¹³¹ BYOD – Bring Your Own Device: metoda uporabe vlastitog IKT uređaja

- **FlipSnack**¹³² je alat za pretvaranje PDF datoteka u bogate medijske digitalne dokumente. Radi na svim digitalnim platformama. Razlikuje se besplatna i komercijalna verzija. U besplatnoj verziji postoji mogućnost učitavanja petnaest stranica po *online* dokumentu. Registracija je moguća putem Facebooka, Googlea i Twittera ili putem nekog drugog računa.



Slika 3. Sučelje za prijavu na FlipSnack

FlipSnack smo odlučile upotrijebiti pri realizaciji školskog projekta *Rekoh, ne porekoh* osmišljenog za školski kurikulum u dijelu kulturne i javne djelatnosti škole, za izradu *online*, tj. **e-knjiga**. Njime su obilježeni Dan sreće i Dan pripovijedanja (20. ožujka) te Dan hrvatske knjige (22. travnja), a bio je namijenjen učenicima 5. – 8. razreda. Sastojao se od četiri ključna momenta: radionice pisanja bajke, natjecanja u pripovijedanju, izrade ilustracija za bajke i radionice kreiranja e-knjige.

U pripremnom dijelu učiteljice Hrvatskog jezika animirale su učenike za sudjelovanje u projektu. Pisanje bajke odabrano je stoga što one uvijek sretno završavaju čime je zadovoljen uvjet obilježavanja Dana sreće.

Na radionici pisanja bajke, desetak dana prije Natjecanja u pripovijedanju sudjelovao je 21 učenik. Bajke su se smišljale uz pomoć *obrasca za pisanje bajki*. Napisane bajke su pregledane i dane su preporuke za logička i stilsko poboljšanja. Učenici su se potom pripremali za natjecanje pogledavši u školskoj knjižnici rijetke zapise na YouTubeu s pripovjedačkih festivala i pripovjedačicu Jasnu Held te samostalno.

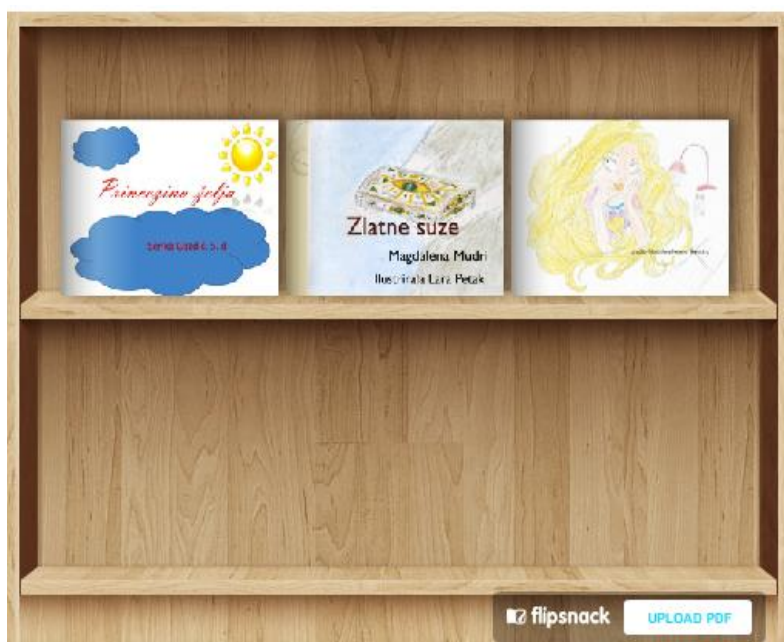
¹³² FlipSnack. <http://www.flipsnack.com/> (pristupljeno 12. veljače. 2017.).

Na školskom natjecanju u pripovijedanju nastupili su svi školski autori bajki pred publikom sastavljenom od učenika 3. do 8. razreda. Tročlano povjerenstvo je prema unaprijed dogovorenim kriterijima proglasilo tri najbolje priče, a svi ostali zauzeli su četvrto mjesto. Kriteriji su bili ekspresivnost izraza, pravogovor, tj. pravilno i razgovijetno govorenje i zanimljivost priče, a za svaki kriterij natjecatelji su mogli dobiti bodove od 1 do 5 koji su se potom zbrajali.

Sljedila je priprema za radionicu izrade e-knjiga. Ona se sastojala od izrade ilustracija za bajke i prijeloma teksta u **Power Pointu (PPT-u)**. Ilustracije su ovaj put, uz autore bajki, mogli raditi i drugi učenici, po želji učenika-autora bajki, koji imaju izraženiju likovnu darovitost.

Nakon toga autori bajki učili su skenirati ilustracije i na taj način ih prebacili u digitalni oblik radi lakše manipulacije pri izradi e-knjiga. Sljedeći zadatak bio je prebaciti bajku iz **Worda** u **PPT** na smislen i logičan način. Taj je dio također prekontroliran i ispravljen po potrebi.

Na radionici e-knjiga, koja se odvijala na Dan hrvatske knjige, učenici su u **PPT** unosili **digitalizirane ilustracije**, potom su napravili **PDF** verziju dokumenta i podigli na mrežnu stranicu FlipSnacka te ga dodatno uredili. Potom su **e-knjige** objavljene na stranici škole¹³³.



Slika 4. SlideSnack polica s online bajkama/e-knjigama

FlipSnack smo uzele i kao alat za izradu **razrednog e-časopisa**. U ovom slučaju riječ je bila o korelaciji nastave Hrvatskog jezika i programa rada školskog knjižničara vezanu uz nastavnu jedinicu *Dječji časopisi* za učenike 2. razreda te nastavu Informatike učenika 8. razreda, nastavnu jedinicu *Školski Internet projekti*.

¹³³ Info2.0manija: e-radovi. 2017. OŠ Osnovna škola Ivana Kukuljevića Sakcinskog. Ivanec. http://os-iksakcinskog-ivanec.skole.hr/info2_0manija/aktualnosti (pristupljeno 12. veljače. 2017.).

U pripremnom dijelu nastavnog procesa izmijenjene su informacije o gradivu iz svih predmeta koje će biti aktualno u vrijeme održavanja nastave o dječjim časopisima, dogovorene rubrike od kojih će se sastojati budući **e-časopis**, materijali koje će prikupiti za časopis, a napravljeni su tijekom godine ili će se tražiti da ih učenici izrade. Također su učiteljice dobile *Tablicu za pregled materijala za časopis* koja je olakšavala mogućnost uključivanja radova svakog od učenika iz razreda u razredni časopis.

Učiteljice su potom upoznale učenike sa svim aktivnostima koje će se događati te su organizirale smišljanje naziva **e-časopisa** te odabiranje likovnog rada za naslovnicu časopisa. Dale su boljim učenicima da smisle zadatke iz Hrvatskog jezika, Matematike i Prirode i društva za poučnu rubriku *Tko zna, zna!* Sadržaj se mogao odnositi na zadnje gradivo ili gradivo svladano ranije koje je trebalo oblikovati u slikopriče (neke priče iz čitanke) + pitanja o tekstu, dopunjalice i rebase, križaljke, pitanja, poučne i literarne tekstove te likovne radove.

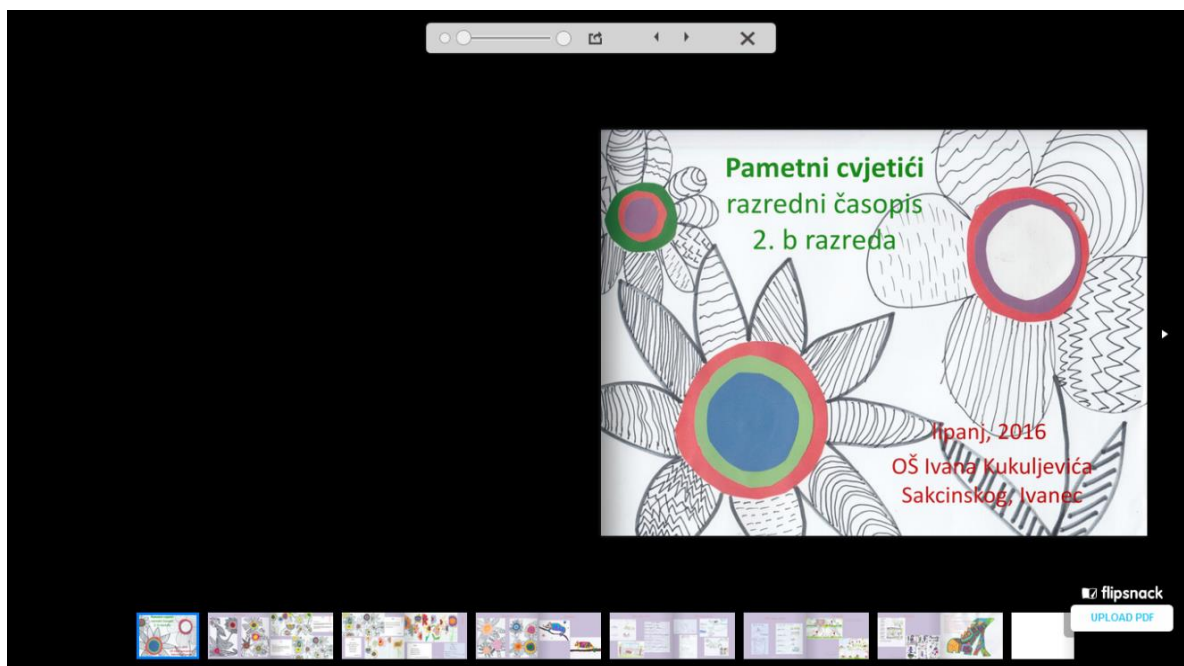
Odabrani su bolji likovni radovi učenika nastali tijekom cijele godine ili radovi vezani samo uz zadnju temu *Cvijeće*, literarni radovi učenika i stripovi te se posebno vodilo računa da svaki učenik ima makar jedan rad. Svi odabrani radovi doneseni su na nastavnu jedinicu (bloksat) u školsku knjižnicu.

Učenici su u školskoj knjižnici na konkretnim primjerima dječjih časopisa koje školska knjižnica posjeduje i koji su se nalazili na stolovima pred učenicima učili o osobitostima časopisima za djecu nakon čega su uspoređivali tiskani i *online* oblik časopisa za djecu Prvi izbor¹³⁴. Slijedio je paralelni rad. Jedna je grupa učenika učila skenirati pripremljene radove, digitalizirajući ih i spremajući u mape nazvane prema budućim rubrikama kako bi ih pripremila za uporabu za e-časopis. Svaki je učenik skenirao par puta, potom bi se grupe izmijenile za skenerom. Ostale tri grupe u to su vrijeme rješavale *Radni listić Dječji časopisi* služeći se podacima iz tiskanih dječjih časopisa.

Učenici 7. i 8. razreda na sljedećem su satu informatike izrađivali **PPT** opremajući ih naslovnicom i podacima na njoj, impresumom i podacima na njemu te imenovali rubrike i svrstavali digitalizirane materijale u njih. Nakon toga prebacili su ih iz **PPT-a** u **PDF** i potom u *online* okružje alata **FlipSnack**. Zatim su **e-časopisi** prebačeni na web stranicu škole kako bi ih učenici 2. razreda mogli tražiti, naći i pogledati.¹³⁵

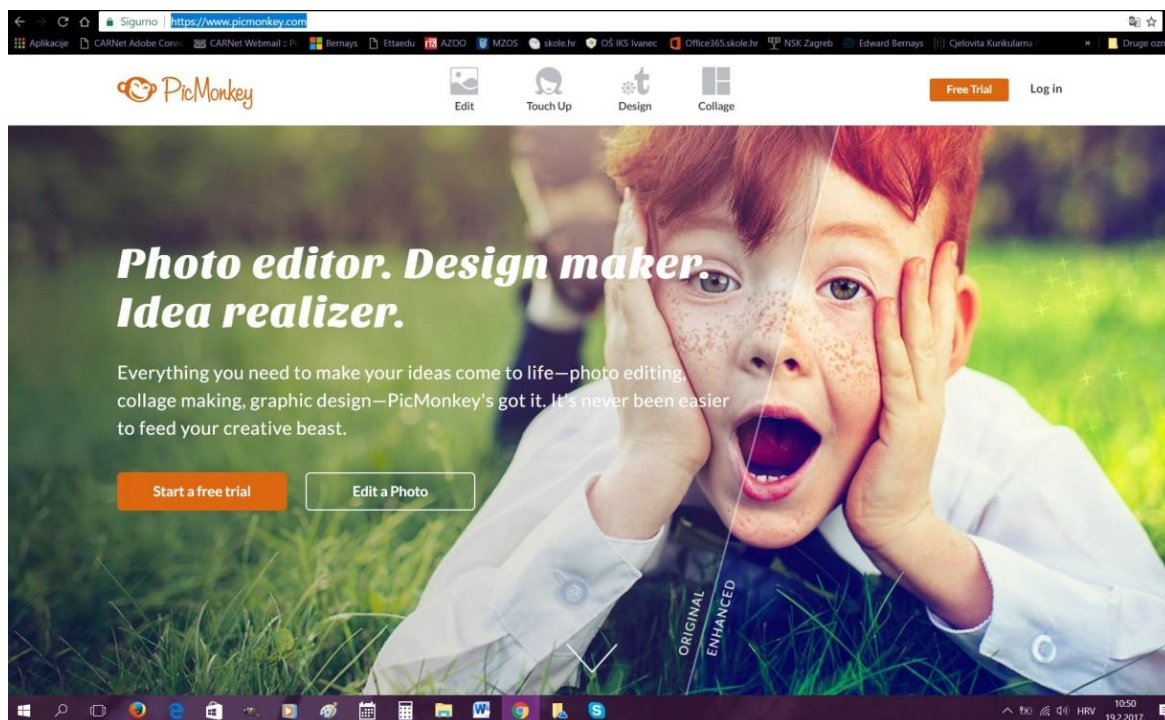
¹³⁴ *Prvi izbor*. 2017. Mozaik knjiga. Zagreb. <http://mozaik-knjiga.hr/casopisi/prvi-izbor/prelistaj-casopis/> (pristupljeno 12. veljače 2017.)

¹³⁵ Inf0.2.0manija: e-radovi. 2017. OŠ Osnovna škola Ivana Kukuljevića Sakcinskog. Ivanec. http://os-iksakcinskog-ivanec.skole.hr/info2_0manija/aktualnosti (pristupljeno 12. veljače. 2017.).



Slika 5. Jedan od FlipSnack e-časopisa drugih razreda

- **PicMonkey**¹³⁶ je jednostavan alat za uređivanje fotografija različitim fotografskim efektima - filterima, prilagodljivim fontovima i naljepnicama, tj. *stikerima*. Mogu se raditi meme, kolaži, jednostavno je spremiti i dijeliti fotografije. Osnovne značajke mogu se koristiti besplatno, a ostale se plaćaju. Postoji i aplikacija za pametne telefone.

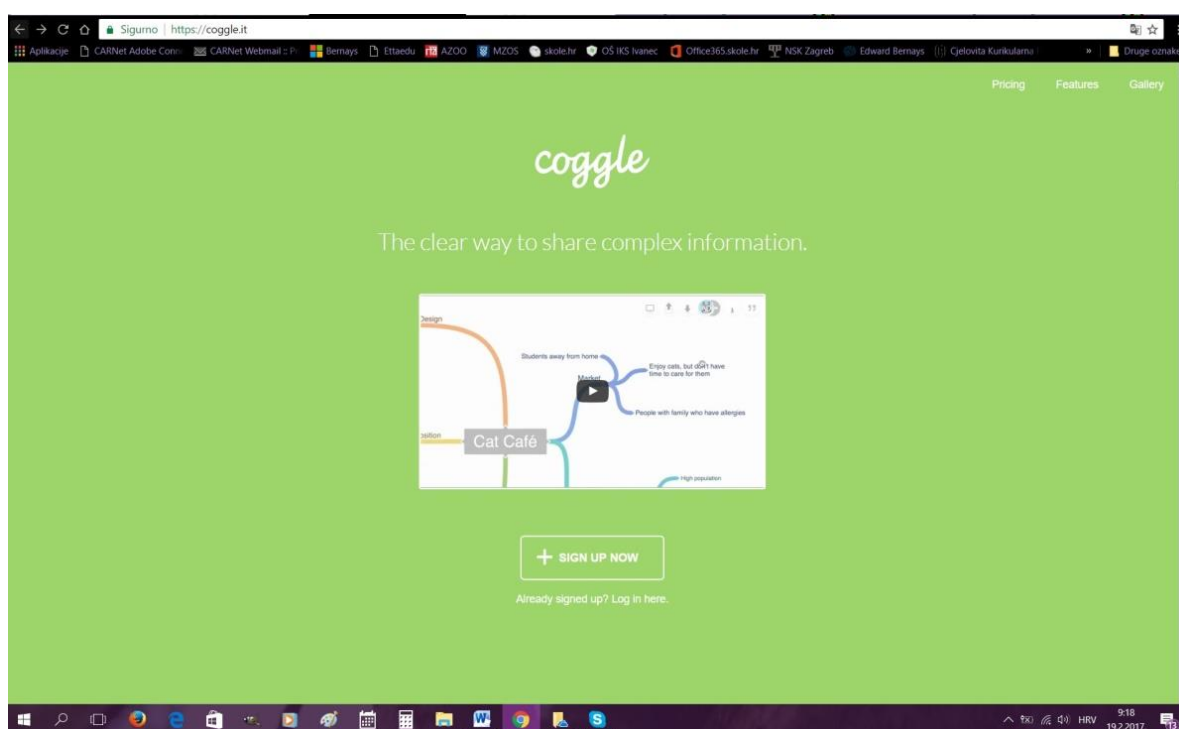


Slika 6. PicMonkey sučelje

¹³⁶ PicMonkey. <https://www.picmonkey.com/> (pristupljeno 12. veljače 2017.)

PicMonkey smo upotrijebili pri izradi dječjih e-časopisa. Kako je jedan razred imao veći broj likovnih radova koje bi bilo šteta izostaviti, a nije ih se moglo ubaciti na ograničeni broj stranica, učenici su upućeni na izradu **online kolaža**. Preporučeni su im **PicMonkey**¹³⁷ **BeFunky**¹³⁸ i **Fotor**¹³⁹, a oni su odabrali upravo PicMonkey.

- **Coggle**¹⁴⁰ je suradnički *online* alat za kreiranje i dijeljenje umnih mapa. Radi na mrežnom pregledniku što znači da ne treba ništa preuzimati ili instalirati. Potrebno se tek prijaviti za početak, a preporučaju google račun. Može se upotrebljavati za rađanje bilježaka, brainstorming, planiranje, ili izradu nečeg kreativnog što je moguće vizualizirati. Može se podijeliti s više prijatelja i kolega. Promjene koje napravite odmah se pojavljuju u pregledniku, gdje god se nalazili.



Slika 6. Sučelje za prijavu na Coggle

Coggle smo upotrijebili u redovnoj nastavi povijesti i izvannastavnoj aktivnosti Povijesne grupe učenika 7. razreda unutar povijesnog miniprojekta o Ivanu Kukuljeviću Sakcinskome po kojem naša škola nosi naziv. Na to smo bili potaknuti slijedom spoznaja da o njemu nešto više znaju samo učenici 7. razreda koji se tom temom bave u sklopu predmeta Povijest. Miniprojekt je obuhvatio provedbu ankete o Ivanu Kukuljeviću Sakcinskome koju su osmislili i napravili

¹³⁷ Collage Maker. PicMonkey. <https://www.picmonkey.com/collage> (pristupljeno 12. veljače 2017.)

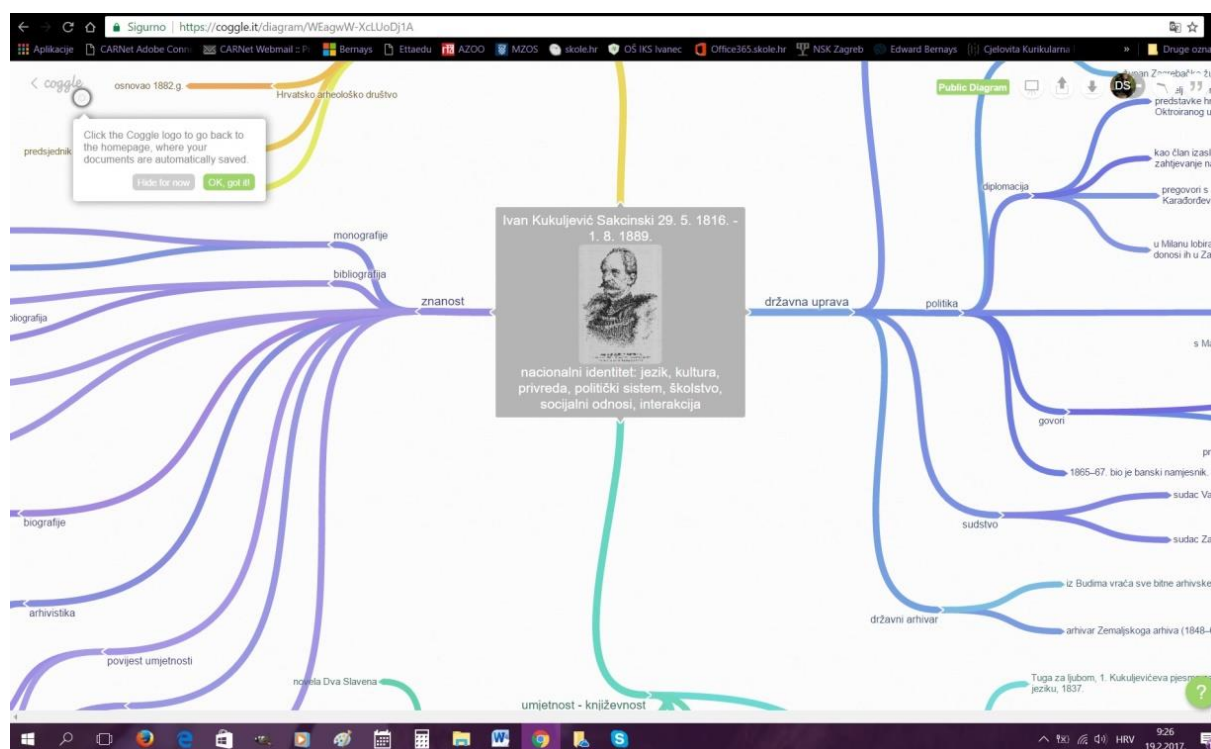
¹³⁸ Collage Maker. BeFunky. <https://www.befunky.com/features/collage-maker/> (pristupljeno 12. veljače 2017.)

¹³⁹ Collage Maker. Fotor. <http://www.fotor.com/features/collage.html> (pristupljeno 12. veljače 2017.)

¹⁴⁰ Coggle. <https://coggle.it/> (pristupljeno 12. veljače 2017.)

učenici Povijesne grupe, sata ponavljanja gradiva o ilirskom preporodu metodom obrnute učionice te problemskog istraživanja Povijesne grupe o tragovima boravka Ivana Kukuljevića Sakcinskog i obitelji Sakcinski u Ivancu te posjete izložbi o njemu koja nam još predstoji početkom svibnja u Gradskom muzeju Varaždin, te prezentacije rezultata istraživanja na KlioFestu, webu škole i za Dan škole.

Uloga Coggle alata bila je omogućiti rad učenika metodom obrnute učionice. Učenicima su predložena četiri glavna traka umne mape o Ivanu Kukuljeviću Sakcinskome te su dobili izvore u kojima su mogli naći podatke za grananje i dopunjavanje umne mape. Ti su glavni traci ujedno poslužili za ponavljanje osobitosti ilirskog narodnog preporoda, a i učenici su bili grupirani prema njima. Prikupivši dokaze u izvorima iz knjižnice i s interneta, učenici su razgranali svoje krakove umne mape. Dalje se aktivnost širi na Povijesnu grupu koja je dobila zadatak ilustrirati dijelove umne mape i provesti drugi dio istraživanja u lokalnoj zajednici.



Slika 7. Dio umne mape Ivan Kukuljević Sakcinski nakon sata Povijesti

Zaključak

Prikazom uporabe **SlideSnack**, **FlipSnack**, **PicMonkey** i **Coggle** alata kroz konkretne primjere dan je uvid u mogućnost uporabe tih aplikacija tijekom procesa učenja i poučavanja učenika na području primjene IKT-a. Može se koristiti i u nastavi Informatike i unutar međupredmetne teme Uporaba IKT-a.

Spomenuti primjeri dokaz su suvremenog pristupa nastavi, primjene inovativne pedagogije uz pomoć IKT-a i stvaranja novih **digitalnih obrazovnih sadržaja**. Učitelji se upoznaju s novim obrazovnim tehnologijama i dobivaju međusobnu podršku u primjeni IKT-a, te tako razvijaju

digitalni sadržaj i usvajaju digitalne kompetencije. Odabir novih alata i mogućnost da ih upoznaju i koriste ostali učitelji i kolege omogućuje im cjeloživotno učenje te ih ohrabruje u držanju koraka s promjenama.

U primjerima navedenim u izlaganju uz detaljnije objašnjene uporabe **web 2.0 alata** vidljiva je primjena i cijelog niza drugih IKT sredstava. Učenici 2. razreda naučili su digitalizirati sadržaje pomoću skenera, spremati digitalizirane sadržaje u mape, uspoređivati tiskane i e-časopise, tražiti, naći i pregledavati/čitati digitalni sadržaj razrednog e-časopisa.

Učenici od 5. do 8. razreda upotrebljavali su u svojem radovima **Word**, **PPT** i **PDF** dokumente, pregledavali sadržaje na **YouTubeu** na temu pripovijedanja, **digitalizirali ilustracije** pomoću skenera, snimali planirane potrebne sadržaje vlastitim pametnim telefonima.

Kroz cijeli taj proces spajali su stara znanja s novima, rješavali probleme poput organiziranja digitalnih sadržaja u traženi oblik (**e-časopis**, **e-knjigu**, **kolaž**, **mentalnu mapu**), vodili računa o logičnom prijelomu tekstova rješavajući potrebu smještanja tekstova i ilustracija unutar limitiranog broja slajdova. Analizirali su načine pripovijedanja, uspoređivali informacije o običajima vezanim uz mlade nekad i danas temeljene na informacijama iz knjiga, usmenog razgovora i vlastitog iskustva, proučavali pripremljene izvore da bi potkrijepili tvrdnje u sklopu metode obrnute učionice, tražili informacije u terenskom istraživanju kako bi zaključke pretočili u kreativan *online* zapis. Razmjenjivali su snimljene digitalne sadržaje u IKT okružju, dogovarali izgled ilustracija **e-knjiga**, stvarali nove sadržaje.

Ovakav način rada učenika temeljen na iskustvenom učenju dobrodošlo je osvježanje procesa učenja i poučavanja koji je dijelom omogućila upravo i uporaba IKT-a.

Literatura

Byrne, Richard. *Free Tehnology for Teachers*. <http://www.freetech4teachers.com/> (pristupljeno 12. veljače 2017.).

Ferrari, A. 2013. DIGCOMP : *A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe*. Publications Office of the European Union. Luxembourg. <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83167.pdf> (pristupljeno 12. veljače 2017.).

Google izvori

Heick, Terry i dr. *Teach Thought*. <http://www.teachthought.com/authors/> (pristupljeno 12. veljače 2017.).

Nacionalni kurikulum međupredmetne teme Uporaba IKT-a : druga inačica prijedloga. 2016. MZOS. Zagreb.

Nastavni plan i program za osnovnu školu. 2006. MZOŠ. Zagreb.

Primorac, Branka; Šimeg, Marijan i Šojat, Anita. 2010. *Novinarstvo u školi*. Školska knjiga. Zagreb.

Procommunicator. <http://www.procommunicator.com/> (pristupljeno 12. veljače 2017.).

Škarić, Ivo. 2000. *Temeljci suvremenog govorništva*. Školska knjiga. Zagreb.

Španjol Marković, Mirela. 2008. *Moć uvjeravanja*. Profil International. Zagreb.

Vuk, Sandra; Petković, Dubravka. *Web 2.0 u RN*. <https://sites.google.com/site/web20urn/> (pristupljeno 12. veljače 2017.).

Životopisi

Renata Papec radi u Osnovnoj školi Ivana Kukuljevića Sakcinskog kao učiteljica informatike od 5. do 8. razreda. Administrator je imenika i e-dnevnika škole. Šest godina je predavač u Centru izvrsnosti Varaždinske županije kao voditeljica radionica QBasic, Web 2.0 alati, C++. Radila je kao edukatorica na ICT Edu projektu, modul 1. Završila je Expertni ECDL za predavača te radila kao predavač i ispitivač istog. Sa svojim učenicima redovito sudjeluje na svim nivoima natjecanja Infokupa, na kojima učenici redovito postižu zapažene rezultate. Vodi radionice primjene IKT-a u procesu učenja i poučavanja, na stručnim skupovima školskih knjižničara, vjeroučitelja, učitelja kemije i informatike, od županijske do državne razine. Redovito surađuje s ostalim učiteljima u školi na provođenju projekata te kontinuirano educira učitelje u procesu prelaska škole na e-dnevnik.

Objavila je sljedeće radove: *Sigurnost na internetu; Zondle – alat informacijske pismenosti; Primjena novih medija u obrazovnom procesu - plod suradnje informatičarke i školske knjižničarke* i dr.

Draženka Stančić, diplomirana profesorica hrvatskoga jezika i književnosti, magistra bibliotekarstva i apsolutica specijalističkog studija Odnosa s javnošću, radi u Osnovnoj školi Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Ivancu kao stručna suradnica knjižničarka, u zvanju stručna suradnica savjetnica. Voditeljica je ŽSV-a Varaždinske županije, a bila je članica Stručne radne skupine (SRS) za izradu kurikuluma međupredmetne teme Uporaba IKT-a. Bavi se metodičkim i kurikulumskim temama, primjenom informacijske pismenosti u radu s učenicima, poticanjem čitanja, primjenom informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) u nastavnom procesu te vidljivošću školsko-knjižničarske struke.

Objavila je brojne obrazovne stručne članke: *Kultura čitanja učenika viših razreda osnovne škole; Prijedlog usustavljanja prezentacije znanja učenika; Slobodno vrijeme korisnika školske knjižnice – izazov školskome knjižničaru; Projektne aktivnosti HMŠK: Tulum s(l)ova – noćni čitateljski susret; Mogućnosti realizacije dodatne nastave povijesti – izvanučionička nastava u Hrvatskom povijesnom muzeju, Hrvatskom školskom muzeju i Hrvatskom državnom arhivu; Prilagodba knjižnica očekivanjima i potrebama; Tulum s(l)ova na Odsjeku za dječju kirurgiju Opće bolnice Varaždin; Održana završna svečanost Tulum s(l)ova - projekta poticanja čitanja iz užitka na Zrinjercu; Školski vremeplov 1839.–2014., autorstvo poglavlja Školski vremeplov Osnovne škole u Ivancu kroz svjedočanstva bivših učenika, uredništvo i lektorstvo monografije; Tajna katarskog blaga – putopis; Natjecanjem u pripovijedanju obilježen Dan sreće i Dan pripovijedanja; Alati odnosa s javnošću u javnoj i kulturnoj djelatnosti školske knjižnice kao mehanizmi komunikacije; Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije te mjesto školske knjižnice u njemu; Školske knjižnice i digitalno doba.*

RADIONICE



Ribar dr. Mirko Palunko i njegova dobra supruga Dobrijela

dr. sc. **Mirko Marušić**, viši predavač

mmarusic@ktf-split.hr

Kemijsko-tehnološki fakultet, Split

Jurica Barišin

jbarisin@net.hr

Prva gimnazija Split

Sažetak

Suvremena obrada dijela pripovijetke Ivane Brlić-Mažuranić, *Ribar Palunko i njegova žena*. U sklopu obrade nalazi se sedam jednostavnih matematičkih zadataka koje bi polaznici radionice pokušali riješiti.

Ključne riječi: Ivana Brlić-Mažuranić, *Priče iz davnine*, suvremena obrada, elementarna matematika.

Abstract

This is the adaptation of the story *Fisherman Palunko and his wife* from the book *Tales of Long Ago*, by Ivana Brlić-Mažuranić. Story is told in the form of verses, with the tone being happy, fun and casual. As part of the story there are seven simple mathematical tasks for the attendants of the workshop to try and solve. To solve them it is enough to employ a little bit of logical thinking, knowledge of the four basic mathematical operations, Pythagorean theorem and a little bit of good will.

Keywords: Ivana Brlić-Mažuranić, *Tales of Long Ago*, Fisherman Palunko and his wife, verse, basic mathematical tasks.



Sadržaj radionice

Zakukuriče pijetao Bat i ribar Palunko pogleda na sat. Velika kazaljka gleda ravno u pod, nad Mirkom nebeski svod. Mala kazaljka je malo lijevo od nje, njemu je more sve. Pogleda svoju, suprugu Dobru, i Srđana sina, a oko srca mu toplina. Uzme za ribolov pripremljeni pribor, pomiluje psa zvanog Vibor, uputi se prema luci, nikada kraja ribarskoj mucu. Uzdignutog jedra isplovljava iz porta, Dobro na sat pogleda iz sporta. Velika kazaljka uspravna je sada, a mala jednim brojem vlada, između njih 210° kut, i doktor Mirko kreće na put.

Zadatak 1.

Gospodo i dame, olovke u ruke, kada je Miki isplovio iz bračne luke?

Jedrio je odlučno prema jugu, slijedeći svoju sretnu dugu, brzinom od 7 km/h, hvat po hvat. Nakon što je plovio sat i pol, iz vida je izgubio mol. Probudi se tada i Kralj Morski, od morskih bića prozvan Roški. Proizvede on Istočnjak, protrjavši svoj podočnjak. 4 km/h mu je brzina, plavo more mu je nizina. 45 minuta puhaše on, Mirko je slušao njegov ton. Kad vjetar stane, pojede Mirko malo banane, jedra spusti, oblaci više nisu gusti. Baci sidro, parangal i vršu, lakše je ovo od rada u kršu. Brodić se umiri, a Palunko zažmiri. Malo vina u čašu naspi, pa naš vrijedni Dalmatinac zaspi. Nakon nekog vremena, nije vrijedno spomena, probudi se i Zora-djevojka Dijana, da donese vedrinu proljetnog dana. Kao prava božica (ribo)lova, na parangal natjera ribe iz plova. U vršu jastoga Juricu baci i tako Palunku ribolov spasi. Pogleda na sat i umalo istegnu vrat. Velika kazaljka u nebo gleda, oblačak danas kišu ne da. S kazaljkom malom od 30° zatvara kut, djevojci-Zori valja poći na put. Nakon što je završila s poslom, poigra se malo i s morskim oslom. Tada i sunce u zenit stiže, a naš se junak na noge diže. Izvuče vršu i parangal iz mora, ovo je ribanje prava fora! U kašetu ubaci ribu i Juricu, bit će love i za puricu. Izvaže ribu, posluša Gibu. Masa riba je kako triba, osjeti kako lova se giba. Odgovara sedmerostrukom umnošku broja sati, pa neka ribar Mate pati, koje je Palunko do tada proveo na moru, nemoj pasti na ovu foru. Jastog ima više od kilo, onoliko koliko je sati bilo, kada je Dijana pogledala na sat i umalo stoga istegla vrat. Gle čuda, sve je ovo vrijedilo truda!

Zadatak 2.

Plavog li nebeskog svoda, za koliko je povećana masa Mirkova broda?

Iako umoran od napornog rada, što da se misli sada, po mirnom moru bodro vesla, pametan kao Nikola Tesla. S dobre pošte ravno kući, prije nego upale luči. Uz ljupke zvuke Ljupkine pjesme, zaželi vode sa seoske česme. *Ta tvoja barka mala*, a noć samo što nije pala.

Zadatak 3.

Koliki put je brodić prešao toga dana, slijedeći putanju Mirkova plana?

Zadatak 4.

Brzina mu je 6 km/h na povratku, za koliko će biti u lučkom dovratku?

Sretni Palunko priveže brodić, spremi i svoj ribarski nožić. Proda lady Maristeli, koja se opet nekuda seli, 3/5 ulovljene ribe, pa ljupkoj susjedi Damiri gibne. Ona mu je sašila novo jedro, vrijeme je otada stalno vedro. Pokloni joj stoga, ulovljenog jastoga. Četrnaestina ostatka od ulova ribe, do Dobrinog štednjaka stigne. Ribu preostalu, podijeli Srđan ljudima u selu. Svi su te večeri sretni bili, uz ribu vino nisu ni pili. Pojeli su i puno blitve, koje je Mari donijela iz Litve. Sretne su zbog toga i morske vile, imena istog: Marine. I od tada ljubav vlada, ulicama Palunko-grada.

Zadatak 5.

Maristela mu plati 45 kuna po kilogramu, prije nego li selo utone u tamu.

Koliko je novaca zaradio, a nije se prehladio?

Zadatak 6.

Koliko kilograma podijeli Srđo ljudima u selu, neka i oni pojedu ribu bijelu?

Zadatak 7.

Dvije trećine stanovnika u Palunkovu selu su ribari, i ništa im ne fali, četvrtina od onih koji nisu ribari su poljoprivrednici, i tako pridonose svojoj zajednici, zanatlija ima tri puta manje nego ribara, veli jedna majka stara, a ima još i glavarica sela, imena Antonela.

Koliko ljudi u selu živi, odgovori točno i kući odjedri bočno.

Rješenja: 7, 46, 24.4, 1 h 49 m, 945, 13, 36.

Literatura

Brlić-Mažuranić, Ivana. 1985. *Priče iz davnine*. Logos. Split.

Životopisi

Mirko Marušić završio je studij matematike i fizike na Fakultetu prirodnoslovno matematičkih znanosti i odgojnih područja u Splitu, a 2013. godine je stekao akademski stupanj doktora metodičkih znanosti iz polja fizike. Radio je u Orkestru Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu i Orkestru Hrvatske ratne mornarice (HRM) kao glazbenik – trombonist. Kao profesor matematike i fizike radio je u I. gimnaziji – Split, Nadbiskupijskoj klasičnoj gimnaziji *Don Frane Bulić* te u Gimnazijskom kolegiju *Kraljica Jelena* u Splitu. Kao vanjski suradnik radio je na Veleučilištu u Splitu, Umjetničkoj akademiji u Splitu, Filozofskom fakultetu u Splitu te Prirodnoslovno-matematičkom fakultetu u Splitu. Od siječnja 2014. godine zaposlen je kao viši predavač na Zavodu za fiziku Kemijsko-tehnološkog fakulteta u Splitu. Nositelj je i izvođač kolegija *Fizika* i kolegija *Energija i razvoj*.

Napisao je više znanstvenih i stručnih radova iz edukacijske fizike. Aktivno surađuje sa znanstvenicima u Republici Hrvatskoj i inozemstvu koji se bave fizikom u obrazovanju, pedagogijom i psihologijom odgoja i obrazovanja. Recenzirao je radove iz fizike u obrazovanju. Sudjelovao je kao predavač na međunarodnim i domaćim znanstvenim i stručnim konferencijama. Organizirao je događaje iz popularizacije i promocije znanosti.

Jurica Barišnin, nastavnik matematike i fizike, završio je 1986. studij matematike i fizike na Prirodnoslovno-matematičkom fakultetu u Splitu. Profesionalni rad je započeo u računskom centru *Jugoplastika* u kojem je radio od 1989. do 1990. godine, kao programer. U periodu od 1991.-1992. radio je u nekoliko srednjih škola: Tehničkoj školi, Trgovačko-ugostiteljskoj školi u Splitu, Kamenoklesarska školi u Pučišćima, te u I. gimnaziji u Splitu (od 1993. do danas) u svojstvu nastavnika matematike i fizike. Predavao je na Kemijsko-tehnološkom fakultetu, od 1986. do 1989. godine, kao asistent za predmete Matematika I. i Matematika II., a od 1993. do 1998. godine je na Privatnoj srednjoj ekonomskoj školi bio profesor matematike i statistike. Na Veleučilištu u Splitu pet je godina bio asistent za predmete Matematika I. i II., Statistika te Primijenjena i numerička matematika.

Objavio je stručni rad *Suvremena škola: Vrste učenika te metode i oblici rada s njima*, u Školskim novinama (broj 5, 10. II. 2015). Sudjelovao je na stručnim skupovima Agencije za odgoj i obrazovanje te stekao zvanje nastavnika savjetnika.

Kreativni i edukativni alati u radu s učenicima: QR kodovi, Plickers i Fotostory

Biljana Krnjajić

biljana.krnjajic@gmail.com

OŠ Siniše Glavaševića, Vukovar

Anita Tufekčić

ariana2000@gmail.com

OŠ Antun i Stjepan Radić, Gunja

Sažetak

U današnje vrijeme, na početku trećega tisućljeća, u turbulentnom vremenu brzih promjena klasični modeli učenja ustupili su mjesto efikasnijim i jednostavnijim modelima – alatima prilagođenima vremenu suvremenoga življenja.

Klasične metode učenja (knjige, predavanja, edukativne emisije, razgovor) zamjenjuju novi edukativni alati (aplikacije) koji pomažu nama i našim učenicima da maksimalno iskoristimo svoje potencijale i područja interesa.

IKT tehnologiju koristimo u svakodnevnom životu. Ona ima vrlo važnu ulogu u obrazovanju jer pravilan način njezina korištenja unaprjeđuje kvalitetu obrazovanja, odnosno učenja i poučavanja i samim tim omogućava bolje ishode učenja.

Učenje pomoću računala nije isto što i učenje iz knjige ili na predavanju. Učenje pomoću tehnologije nije nužno bolje ili lošije od nastave u učionici, ali je drugačije. Postoji čitav niz načina na koje se nastava može osuvremeniti i učiniti zanimljivijom uz minimalan udio tehnologije. Neki od njih su uporaba QR kodova, Plickersa i Fotostoryja u nastavi.

Ključne riječi: edukativni alati, QR kodovi, Plickers, Fotostory.

Abstract

Today, at the beginning of the third millennium, in the turbulent times of rapid changes, traditional learning models gave way to efficient and simpler models - tools adapted to modern life. Classical learning methods (books, lectures, educational programs, discussion) are being replaced by new tools (applications). New educational tools help both us and our students to maximize our potentials and areas of interest. We use ICT technology in everyday life. Its role in education is very important because their proper use improves the quality of education, both teaching and learning, and thus enables better learning outcomes.

E-learning is not the same as learning from a book or a lecture. Learning by using technology is not necessarily better or worse than regular classes in a classroom, but is definitely different. There are a number of ways in which teaching can be brought up to date, or made more interesting with a minimal contribution of technology. One such way is the use of QR codes, Plickers and Fotostory in teaching.

Keywords: educational tools, QR codes, Plickers, FotoStory.

Uvod

Inovativna se tehnologija razvija sve brže i omogućuje nam pristup informacijama i obrazovnim sadržajima na mjestima koja nam prije nisu bila dostupna. Promjene se događaju i u odnosima između učitelja i učenika. Novi načini pristupa sadržajima zahtijevaju promjene u dosadašnjem načinu rada. Brojna su područja u kojima se knjižničari mogu služiti informacijskom tehnologijom u obrazovanju (primjerice *online* kvizovi i interaktivne knjige), ali ju koristiti i radi otvaranja vrata različitim područjima.

- **Cilj je radionice** uputiti knjižničare i učitelje na nove alate kako bismo ih potaknuli da svoju nastavu učine dinamičnom motivirajući učenike na aktivnije sudjelovanje u nastavnom procesu i učenje kroz igru. Interaktivne metode nisu samo potreba, već nešto što omogućava nastavnicima i učenicima lakše stjecanje novih znanja i ovladavanje novim vještinama.
- **Očekivani ishodi:** sudionici radionice bit će sposobni:
 - razlikovati alate za primjenu u nastavi
 - procijeniti zašto i kada upotrijebiti određeni alat
 - upotrijebiti alate ili upravljati njihovom upotrebom
 - kombinirati više alata.
- **Pomagala potrebna za radionicu:** mobilni telefon, prijenosno računalo ili *tablet*. Za rad na ovima alatima potreban je direktan pristup internetu.
- **Broj sudionika radionice:** 30 sudionika.

E-učenje

Reforme obrazovnog sustava koje uključuju tehnološke, organizacijske i metodološke aspekte vidljive su na svim razinama.

Siemens je još 2004. godine naveo najvažnije trendove vezane uz učenje:

- *Za životnoga vijeka velik broj ljudi mijenjat će područja rada i učenja.*
- *Neformalno učenje postaje sve važnije (zahvaljujući različitim strukovnim zajednicama, socijalnim mrežama).*
- *Učenje je kontinuirani proces koji traje cijeli život. Učenje i aktivnost vezane za posao više nisu razdvojene.*
- *Tehnologija utječe na naš mozak i mijenja ga. Razni alati kojima se koristimo definiraju i oblikuju naše razmišljanje, a tehnologija pruža potporu procesu učenja.*
- *Organizacije i pojedinci su učeći organizmi. Pozornost je usmjerena na teorije koje pokušavaju objasniti vezu između pojedinca i organizacije.*
- *Znati- kako i znati- što nadopunjuje se sa znati – gdje. Veoma važno postaje znanje o tome na kojim mjestima pronaći potrebne informacije.¹⁴¹*

Primjena suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija (IKT-a) postala je neizbježna u svim životnim područjima, pa tako i u procesu učenja. Primjenu IKT-a radi poboljšanja kvalitete učenja većina autora naziva e-učenje. *E-učenje se može definirati kao potpora učenju primjenom mrežne tehnologije, a posebice web-tehnologije.¹⁴²*

E-učenje se smatra kao glavni pokretač promjena. U kontekstu ekonomije znanja, u sklopu obrazovanih institucija, ali i području cjeloživotnog obrazovanja te treninga i internog obrazovanja zaposlenika, e-učenje treba i može brzo, ciljano i fleksibilno, uz relativno niske troškove radnicima znanja pružiti potrebno znanje te razvijati njihove vještine i kompetencije.¹⁴³

Prema samoj definiciji, e-učenje se koristi prednostima tehnologije. Multimedija, odnosno video, zvuk, slika itd., upotrebljavaju se gotovo u pravilu u svim sustavima e-učenja.

Budućnost razvoja e-učenja

Razmatrajući budućnost e-učenja, najveće promjene trebale bi se očitovati u napuštanju monolitnih sustava za upravljanje učenjem (u kojima je sadržaj većinom

¹⁴¹ Čukušić, Maja; Jadrić, Mario. 2012. *E-učenje: koncept i primjena*. Školska knjiga. Zagreb. Str. 12.

¹⁴² Isto, str. 13.

¹⁴³ Isto, str. 16.

predstavljen tekstualno) i prelaženju na personalizirana okružja za učenje, koja bi se pretežito koristila aplikacijama Web 2.0.¹⁴⁴

Alati Web 1.0. koji su dugo godina primjenjivani za stvaranje web stranica prema konceptu web kao informacija, danas više nisu među najpopularnijima. Trenutačne alate Web 2.0, koji su utemeljeni na konceptu web kao platforma za sudjelovanje preferiraju mnogi korisnici.¹⁴⁵

Web 2.0 naglasak daje interakciji, suradnji, dijeljenju, zajedničkom stvaranju i jednostavnosti. Bitno je naglasiti da za web 2.0 više nije potrebno poznavanje programskih jezika, korisnik bez informatičkog predznanja lako stvara mrežnu stranicu, forum i sl.¹⁴⁶

Nekoliko klikova tipkom miša i stranica je izrađena, još koji klik i već smo dodali suradnike itd. Može se reći da je riječ o stvarnoj revoluciji u mrežnom iskustvu. Korisnik u Web 2.0 okružju nije samo pasivni promatrač, on je stvaratelj, on dodaje sadržaj i prilagođava ga sebi i drugim korisnicima, a mrežne stranice imaju dinamiku. *Web 2.0 pruža mogućnost dubljeg povezivanja učenik-učitelj-roditelj-ravnatelj, postavlja komunikaciju na jednu potpuno drugu razinu.¹⁴⁷*

Korist je višestruka, veća je suradnja i razumijevanje svih uključenih u proces usvajanja novih znanja i vještina. Više nema pasivnih elemenata u cijelom sustavu te svi imaju priliku sudjelovati. Na nama učiteljima ostaje samo iskoristiti te potencijale, integrirati ih u kurikulum i prilagoditi našim posebnim zahtjevima. Prema nekim autorima kombinacija koncepata, semantičkog weba i Web 2.0 nazvana je Web 3.0. Primjena semantičkog weba i Web 2.0 na online učenje najavljena je kao nova generacija e-učenja nazvana e-učenje 2.0.

Povezivanje tih dvaju obećavajućih trendova razvoja trebalo bi dovesti do nastanka socijalno-semantičkog weba koji bi omogućavao kodiranje i obrazloženje formalno predstavljenih dijelova ljudskog razmišljanja alatima semantičkog weba te njegovo održavanje socijalno-orijentiranim alatima web 2.0.¹⁴⁸

Tehnologija brzo mijenja svijet oko nas i mnogi strahuju da će ona zamijeniti ljudsku inteligenciju. Digitalno doba unijelo je promjene u sve sfere života pa i u način učenja. Rad s učenicima rođenima u digitalnom dobu utjecao je i na nastavnike i na njihov način predavanja. Primjerima određenih digitalnih alata, kojima se pristupa vrlo jednostavno i koji mogu poboljšati komunikaciju između nastavnika i učenika, nastavnici i knjižničari svoje učenike mogu potaknuti na razmišljanje o nekoj novoj temi ili ponavljanje gradiva učiniti zanimljivijim. Elementi igre kod učenika mogu potaknuti i natjecateljski duh te ih na taj način motivirati da se više posvete nastavnom sadržaju i bolje pripremaju za nadolazeće nastavne sate. Alati se također mogu primijeniti tako da učenici uče jedni od drugih te da se međusobno potiču na

¹⁴⁴ Isto, str., 40.

¹⁴⁵ Isto, str., 41.

¹⁴⁶ Đerek, Bosiljko. *Web 2.0. Krakow experience*. <https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2012/08/31/web-2-0-krakow-experience/> (pristupljeno 7. veljače 2017.).

¹⁴⁷ Isto.

¹⁴⁸ Čukušić, Maja.; Jadrić, Mario. Nav. dj., str. 41.

učenje, primjerice izradom kviza vezanog uz temu koju su morali sami obraditi i predstaviti svojim razrednim kolegama.

Tijek radionice

- **uvodna aktivnost**

Uvodna aktivnost započinje *jingleom* o knjižnicama u turbulentnim vremenima nakon čega slijedi razgovor o mrežnim alatima. Radeći na primjerima, polaznici radionice steći će uvid u oblikovanje nastave u sustavima e-učenja. Pritom će dobiti odgovore na pitanja što su mrežni alati, koja je razlika između Web 1.0 - Web 2.0 - Web 3.0 alata, koje su njihove prednosti te kako se mogu koristiti u nastavi.

- **glavna aktivnost**

Sudionici će biti podijeljeni u tri grupe tako što će svaka grupa dobiti jednu seriju pitanja za određeni alat.

■ QR kod

QR kod (*engl. Quick Response kod*) tip je dvodimenzionalnoga koda (barkoda) prvotno osmišljenoga za autoindustriju (Toyota). Ovaj je kod *danās najpopularniji dvodimenzionalni barkod*¹⁴⁹. Brza čitljivost i mogućnost velike pohrane podataka čini ga sve popularnijim u svim sferama društva. QR kodovi mogu se koristiti u svim nastavnim područjima i svim etapama nastave. Očitati ih može svaki mobitel s fotoaparatom i pristupom internetu koji ima instaliranu aplikaciju za čitanje QR kodova. U nastavi se koristi čitač i-Nigma. *Za izradu QR koda postoji mnoštvo alata (QR Stuff, QR CodeGenerator, QR Code Tec-it...) i svi rade na istom principu.*¹⁵⁰

■ Plickers

Plickers¹⁵¹ je alat namijenjen jednostavnoj i inovativnoj provjeri znanja u razredu, anketama ili kratkim istraživanjima s automatskim prikupljanjem i analizom dobivenih rezultata. Riječ je o papirnatim karticama koje su jedinstvene za svakog pojedinog učenika u razredu. Svojim izgledom podsjećaju na QR kodove. *Jedan je od načina na koji se nastava može učiniti zanimljiva, a provjere učeničkih znanja atraktivnije.*¹⁵² Plickers je izvrstan alat za izradu grupnih kvizova, individualnih provjera znanja, anketa i sl. Ovaj je alat besplatan, dostupan svima te

¹⁴⁹ Kralj, Lidija. *QR kodovi u obrazovanju*. <https://lidijakralj.wordpress.com/2011/09/25/qr-kodovi-u-obrazovanju/> (pristupljeno 7. veljače 2017.).

¹⁵⁰ Leko, Adrijana. *QR kodovi u nastavi*. <http://www.profil-klett.hr/qr-kodovi-u-nastavi> (pristupljeno 5. veljače 2017.).

¹⁵¹ Plickers. URL: <https://www.plickers.com/>

¹⁵² Leko, Adrijana. *Nekoliko koraka do drukčije nastave uz alat plickers*. <http://www.profil-klett.hr/nekoliko-koraka-do-drukcije-nastave-uz-alat-plickers> (pristupljeno 5. veljače 2017.).

jednostavan za upotrebu. Istovremeno učeći, učenici se i zabavljaju. Kartica svakog učenika je jedinstvena i drukčija što onemogućuje *prepisivanje*.

■ Fotostory

Fotostory je odličan program pomoću kojeg od svojih fotografija možemo napraviti album u svega nekoliko klikova. Nakon što smo odabrali fotografije koje želimo upotrijebiti za stvaranje albuma, jednostavno ćemo ih uvesti u Fotostory te ih prema želji premještati, smanjivati i dodati naslov u različitim fontovima i bojama.

Priče za Fotostory

1. faza:

- izbor priče
- zajedničko čitanje priče
- izrada scenarija (scene, likovi, rekviziti, tekst).

2. faza:

- snimanje fotografije (5 do 10)
- obrada fotografije i dodavanje teksta
- slaganje fotografije.

Završna aktivnost:

- predstavljanje završnih uradaka svih triju grupa.

Zaključak

Cilj ovoga rada bio je istaknuti kako se i u nižim i u višim razredima osnovne škole može razvijati informatička i digitalna pismenost učenika te pokazati kako učenici mogu samostalno koristiti Web 2.0 alate za ostvarenje ciljeva kurikuluma i na taj način postati aktivni sudionici nastavnog procesa. Alati su odabrani prema svrsi, mogućnostima učenika i primjenjivosti u nastavi. Želimo li koristiti tehnologiju tako da ona unaprijeđuje nastavu, najprije trebamo jasno odrediti što želimo postići, a tek onda odabrati digitalni alat koji postizanje tog cilja može najbolje podržati. Web 2.0 alati u nastavnom procesu razredne i predmetne nastave uz kreativnost potiču skupni rad, istraživačku nastavu i projektni pristup radu.

Literatura

Ćukušić, Maja.; Jadrić, Mario. 2012. *e- učenje: koncept i primjena*. Školska knjiga. Zagreb.Đerek, Bosiljko. *Web 2.0. Krakow experience*.
<https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2012/08/31/web-2-0-krakow-experience/> (pristupljeno 7. veljače 2017.).

Plickers. <https://plickers.com> (pristupljeno 7. veljače 2017.).

Kralj, Lidija. *QR kodovi u obrazovanju*. <https://lidijkralj.wordpress.com/2011/09/25/qk-kodovi-u-obrazovanju/> (pristupljeno 7. veljače 2017.).

Leko, Adrijana. *QR kodovi u nastavi*. <http://www.profil-klett.hr/qk-kodovi-u-nastavi> (pristupljeno 5. veljače 2017.).

Leko, Adrijana. *Nekoliko koraka do drukčije nastave uz alat Plickers*. <http://www.profil-klett.hr/nekoliko-koraka-do-drukcije-nastave-uz-alat-plickers> (pristupljeno 5. veljače 2017.).

Životopisi

Biljana Krnjajić zvanje je diplomirane knjižničarke stekla na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Područja rada kojima se bavi su odgojno-obrazovna djelatnost, stručno-knjižnični i informacijsko-referalni poslovi, kulturna i javna djelatnost, ali i komunikacija te procjena kvalitetne suradnje. Objavila je niz stručnih radova: *Inovativni sadržaji i aplikacije - pomoć djeci pri učenju*; projekt *Izbori se za svoja prava kroz likove iz priča i bajki* (Program suzbijanja trgovine djecom i ljudima); *Mali korak protiv zlostavljanja djece*; *Promicanje građanskog odgoja i obrazovanja u školskoj knjižnici*; *Treba li mi čitanje?*; projekt *Čitajmo mi, u obitelji svi*; *Download (Audacity, Gimp, Windows Movie Maker)*; *Digitalno čitanje – digitalni svjetovi* (Knjižnice i dostupnost informacija u obrazovnom procesu. 2016. *Zbornik: 16. okrugli stol o slobodnom pristupu informacijama*. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.).

Anita Tufekčić zvanje je diplomirane knjižničarke i prof. hrvatskoga jezika i književnosti stekla na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Bavi se školskoknjižničarskim područjima rada: odgojno-obrazovnim radom, stručno-knjižničnim i referalnim poslovima te kulturnom i javnom djelatnošću. Objavljeni su joj sljedeći stručni radovi: *Knjižnični marketing kao jedan od preduvjeta za razvoj društva – primjer Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci*; *Nužnost primjene marketinga u knjižnicama istočne Hrvatske*; *Knjiga kao potpora kulturnoj i kreativnoj industriji u funkciji razvoja javne uprave*; *Pravo na pristup informacijama u knjižnicama u Hrvatskoj i svijetu*; *Utjecaj fondova Europske unije na gospodarski i regionalni razvoj istočne Hrvatske*; *Informacijska pismenost u svijetu i Hrvatskoj – rad školskog knjižničara u osnovnoj školi* i dr. Stručne je radove objavljivala i na proljetnim školama školskih knjižničara: *Fantastična bića iz bajki - obrada bajki i analiza likova iz bajke* (primjer dobre prakse); *Integrirani dan: multimedija u školi i slobodnom vremenu* (primjer dobre prakse); *Važnost videodružine u medijskom obrazovanju učenika* (primjer dobre prakse); *Download (Gimp, Audacity, Windows Movie Maker) – Teorijski input i praktičan rad*; *Inovativni sadržaji i aplikacije - pomoć djeci pri učenju*. U časopisu *Vukovarsko-srijemski učitelj* objavila je radove: *Stanje školskih knjižnica godinu dana nakon poplave* i *Download (Audacity, Gimp, Windows Movie Maker)*. Stručnim radom *Digitalno čitanje – digitalni svjetovi*, u suradnji s kolegicom Biljanom Krnjajić, sudjelovala je na 16. okruglom stolu o slobodnom pristupu informacijama, Knjižnice i dostupnost informacija u obrazovnom procesu, održanom 2016. godine u Zagrebu.

Istraživačko učenje:

*Glavno jelo, a ne desert*¹⁵³

Gordana Šutej

gordana.sutej@gmail.com

OŠ Ivan Goran Kovačić, Duga Resa

Sažetak

Istraživačko učenje može biti poticajan okvir za usvajanje sadržaja školskog kurikulumu, ključnih kompetencija i transverzalnih vještina. Pojam istraživanje ovdje se koristi u smislu da učenici, primjereno svojoj dobi i mogućnostima, prikupljaju i analiziraju podatke o temi koju obrađuju, prepoznaju probleme i traže rješenja. Radionica predstavlja model učenja koji je osmislila Carol C. Kuhlthau.

Ključne riječi: vođeno istraživanje, Carol C. Kuhlthau, kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja.

Abstract

Inquiry learning can be inspiring framework for acquiring school curriculum content, key competences and transversal skills. The term inquiry is used here in a sense that a student gathers and analyzes, according to his age and abilities, information about a content topic recognizing problems and investigating for solutions. The workshop demonstrates learning model designed by Carol C. Kuhlthau.

Keywords: Guided inquiry, Carol C. Kuhlthau, library curriculum.

Uvod

U proteklih sedam godina proučavam model učenja koji je osmislila vodeća svjetska stručnjakinja u području knjižničarstva Carol C. Kuhlthau, vođeno istraživačko učenje. Model je utemeljen na konstruktivističkoj teoriji učenja i brojnim istraživanjima. Carol C. Kuhlthau istraživala je kako se osobe ponašaju, što rade, što misle i osjećaju u procesu traženja informacija. Na temelju uvida stečenih iz tih istraživanja osmislila je model učenja koji

¹⁵³ Naslov radionice inspiriran je člankom: Larmer, John, Mergendoller, John R. (2010.) The Main Course, Not Dessert. https://www.bie.org/object/document/main_course_not_dessert (pristupljeno 20. veljače 2017.).

pretpostavlja pažljivo planiranje, praćenje i ciljane intervencije tima učitelja i knjižničara koji vode učenika na putu do razumijevanja. Vođeno istraživačko učenje pruža okvir za istraživačke zadatke koji su povezani sa stvarnim životom učenika, koji zahtijevaju razmišljanje i zaključivanje.

U procesu vođenog istraživanja događa se pet vrsta učenja. Učenici usvajaju:

- sadržaj kurikuluma - konstruira se novo znanje, interpretira, sintetizira, primjenjuju činjenice i ideje
- informacijsku pismenost - koncepti za lociranje, evaluaciju i korištenje informacija
- pismenost - čitanje, pisanje, govorenje, slušanje, gledanje i prezentiranje
- socijalne vještine - interakcija, suradnja, navike i sklonosti
- uče kako učiti - samoregulirano učenje i osobna interakcija s istraživačkim procesom.

Istraživački alati - dnevници, bilješke, vizualna pomagala, protokoli, pomažu učenicima da dođu do dubljeg razumijevanja, a tim učitelja i knjižničara potiče učenike da se pitaju koje su im strategije pomogle u istraživanju i na koji način.

U svojoj sam školi u suradnji s učiteljima provela nekoliko ciklusa vođenoga istraživačkog učenja. I učitelji i učenici bili su jako zadovoljni. Iako smo tek početnici u ovakvom načinu rada i moramo učiti kako postavljati pitanja, kako slušati jedni druge, kako kritički promišljati, nevjerojatna je promjena koja se događa u razredu. Učenici postaju angažirani, ne primjećuju zvono i ne izlaze iz razreda, svatko, baš svatko dođe do riječi, ne samo nekoliko *pretplaćenih* za odgovaranje, i svi zajedno jedva čekamo nastavak rada.

■ **Cilj radionice:**

- razmotriti prednosti istraživačkog učenja, preduvjete koji su potrebni za takav rad te ulogu knjižničara u procesu
- predstaviti model vođenog istraživanja koji je osmislila Carol C. Kuhlthau
- objasniti po čemu se vođeno istraživačko učenje razlikuje od uobičajenih istraživačkih zadataka; kako se kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja ostvaruje kroz istraživačko učenje.

■ **Očekivani ishodi**

Sudionici će tijekom radionice i u samostalnom radu:

- razumjeti razliku između vođenog istraživanja i uobičajenih školskih istraživačkih zadataka
- upoznati i koristiti alate vođenog istraživanja
- planirati i implementirati vođeno istraživanje u različita predmetna područja.

■ **Trajanje radionice:** 90 minuta.

Tijek radionice

■ uvod

Upoznavanje i grupno odgovaranje na pitanja (25 minuta)

1. Koje su vještine učenicima potrebne za istraživačko učenje? (Komunikacijske i suradničke vještine, postavljanje pitanja, kritičko razmišljanje, donošenje odluka, poznavanje mogućih izvora znanja, poznavanje protokola za rješavanje problema, različite vještine informacijske pismenosti.)

2. Kakva je uloga učitelja u istraživačkom učenju? (Voditi učenike, prepustiti dio moći učenicima, pripremati kompleksne zadatke, pratiti i intervenirati kad je potrebno, voditi računa o društvenim i emotivnim aspektima učenja, koristiti tehnologiju, surađivati s drugim učiteljima da bi se tema interdisciplinarno obradila, osmisлити rad koji omogućuje i suradničko i individualno učenje.)

3. Koje su prednosti istraživačkog učenja? (Dublje razumijevanje gradiva, razumijevanje sebe kao učenika, usvajanje vještina za cjeloživotno učenje, razvoj kompetencija za 21. stoljeće...)

4. Koje okolnosti ometaju/onemogućuju uvođenje metode istraživačkog učenja u nastavnu praksu? (Nedovoljno vremena, nastavni plan i program, organizacija nastave, nedostatak potpore, nedovoljno financiranje – nema dovoljno prilike za stručno usavršavanje nastavnika, manjak tehničke opreme, nedovoljno opremljena knjižnica.)

■ predstavljanje modela vođenog istraživanja (30 minuta)

Model istraživačkog učenja koji će se prikazati zapravo je model vođenog istraživačkog učenja koji je osmislila Carol C. Kuhlthau, jedna od vodećih svjetskih stručnjaka u području informacijskih znanosti. Riječ je o inovativnu knjižničnom programu zasnovanu na istraživanjima i razumijevanju procesa traženja informacija. Prihvaćen je i isproban u mnogim zemljama, ponajviše u SAD-u i Australiji, a preporučuje ga i IFLA u Smjernicama za školske knjižnice¹⁵⁴.

Ako pogledamo bilo koji dokument kojim se definiraju pravci razvoja naše škole, ali i svjetske trendove u području obrazovanja, jedno je svima zajedničko – inzistira se na konstruktivističkom pristupu učenju i poučavanju. Pomak je u tome da se premješta naglasak s kulture poučavanja na kulturu učenja i temelji se na onome što su zagovarali John Dewey, Jean Piaget, Lev Vygotsky...

Prema konstruktivističkoj teoriji smatra se da osoba sama stvara svoje znanje vlastitim aktivnostima i interakcijom s okolinom. Drugim riječima, osoba se mora aktivno koristiti

¹⁵⁴IFLA School Library Guidelines. 2015. <http://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf> (pristupljeno 20.2.2017.).

predmetima, kritički analizirati, sintetizirati, surađivati s drugima, pregovarati, graditi i slično da bi mogla spoznati stvarnost oko sebe, tj. nešto naučiti. Tako se potvrđuje da nije moguće nekoga nešto naučiti, već eventualno poučiti, dok osoba konstruira vlastita znanja (uči).

Dakle, važno je da učenici budu aktivni u procesu učenja, a uloga je učitelja da ih vodi do spoznaja i razumijevanja. Smatra se da je to način da se kod učenika razviju tzv. ključne kompetencije (komunikacija na materinskom jeziku, komunikacija na stranim jezicima, matematička kompetencija i osnovne kompetencije u znanosti i prirodoslovlju, digitalna kompetencija, učenje kako učiti, društvena i građanska kompetencija, inicijativa i poduzetništvo, kulturalna osviještenost) i transverzne vještine (kritičko mišljenje, kreativnost, inicijativa, rješavanje problema, procjena rizika, odlučivanje i konstruktivno upravljanje emocijama).

Prednosti istraživačkog učenja

Fokus je na učenju. Učenici koriste alate koji im pomažu da se udube u istraživanje, da razmišljaju o tome kako uče i da prepoznaju koje su im strategije pomogle kad su naišli na probleme.

Alati za istraživačko učenje su:

- **istraživačka zajednica / velika grupa / razred** - kad primjenjujemo istraživačko učenje, stvaramo u razredu istraživačku zajednicu koja radi na jednom projektu (na jednoj temi); potičemo suradnji i dijeljenje
- **istraživačke grupe** - manje grupe koje rade na istoj užoj temi (uče jedni od drugih, dijele bilješke, ideje)
- **istraživački dnevnik / istraživačke zabilješke** (pomaže izabrati korisne izvore) - individualan rad, razmišljanje o procesu i sadržaju; što nam je izazov u istraživanju, što nam pomaže
- **grafički prikazi** - alati za biranje fokusa/sintetiziranje prikupljenih podataka.

Vođeno istraživačko učenje utemeljeno je na godinama istraživanja i ima čvrstu teorijsku podlogu u konstruktivističkom pristupu učenju i poučavanju. Carol C. Kuhlthau proučavala je proces traženja informacija u njegovim fizičkim, kognitivnim i afektivnim odrednicama i došla do zaključka da učitelj može intervenirati i pomoći kako bi učenike doveo do razumijevanja.

Strategije koje koristimo u istraživačkom učenju su:

- **suradnja** - učenici rade zajedno, razmjenjuju ideje
- **razgovor** - učenici razgovaraju međusobno i s učiteljima o idejama kako doći do razumijevanja, jasnoće i postavljanja novih pitanja
- **ustrajnost** - učenici uče razvijati razumijevanje tijekom nekog duljeg perioda, izgrađuju upornost za istraživanje; shvaćaju da učenje nije puko pronalaženje podataka
- **biranje** - učenici biraju što je zanimljivo i bitno
- **vizualizacija** - učenici vizualiziraju veze među idejama koristeći fotografije, vremenske crte, grafičke organizatore; koriste tablice i prikaze za odlučivanje, uočavanje tema, uspoređivanje, sintetiziranje informacija

- **pisanje** - koriste pisanje kao alat za razmišljanje kroz cijeli proces, ne samo kao završni proizvod.

Cilj nam je da učenici usvoje istraživanje kao proces koji će koristiti u nastavku školovanja, na radnom mjestu i u svakodnevnom životu.

Svi istraživački alati služe da bi se ustrajalo u procesu sve do završetka.

Želimo postići da učenici kažu: *Ovo je moj proces, ovo je način na koji učim., Kad vodim dnevnik, to mi pomaže da razmišljam i daje mi nove ideje., Kad sam govorio o svojim idejama, to mi je pomoglo da mi se razjasni fokus mog istraživanja., Nakon što sam istražio neke ideje, izrada prikaza mi je pomogla da izaberem pravi put u mom istraživanju., Grafički prikazi mi pomažu da uvidim veze između ideja.*

Da bismo to postigli, potrebno je:

- imati jasna očekivanja i/ili eksplicitno poučavanje kako koristiti pojedine alate
- rutinsko korištenje u brojnim istraživanjima
- refleksija o korištenju alata u različitim fazama tijekom istraživanja
- modeliranje i metakognitivno procesiranje; kako alati podržavaju istraživački proces
- razgovor s učenicima i postavljanje pitanja: Kako ti _____ pomaže da _____?

Vrednovanje

Vođeno istraživačko učenje pruža pregršt materijala za vrednovanje:

- učeničke zabilješke - pratimo što čitaju, kako citiraju, bilježe
- dnevnik s uputama za razmišljanje (može biti i *online*)
- grafički prikazi - pomažu da vidimo kako učenici razmišljaju i kada je potrebno intervenirati
- istraživačke grupe - koliko je svaki učenik doprinio radu grupe.

■ **samostalni i grupni rad (15 minuta)**

Neosporno je da vođeno istraživanje zahtijeva mnogo vremena, pažnje i predanosti. Smatrate li da je vrijedno toga? Koje su prednosti za sve članove zajednice koja uči? Razmislite kako bi vođeno istraživanje izgledalo u vašoj školi. Postoje li već neke slične inicijative u kojima bi se vođeno istraživanje moglo primijeniti? Kako zainteresirati učitelje za ovakav način rada?

■ **prezentacija rada i rasprava (20 minuta)**

■ **evaluacija radionice**

Zaključak

U hrvatskim je školama istraživačko učenje uglavnom samo dodatak nastavi. Kad se sve drugo *važno* obavi, onda učitelji zadaju zadatke za istraživanje. Najčešće se radi o pukom pronalaženju činjenica i kopiranju tuđeg mišljenja. Vođeno istraživačko učenje daje okvir za istraživačke zadatke kojima aktiviramo učenike, vodimo ih do dubljeg razumijevanja gradiva, ali i do usvajanja istraživačkog procesa koji mogu koristiti i u školi, ali i kasnije na radnom mjestu i u svakodnevnom životu. Osim toga, stručni suradnici knjižničari mogu na ovaj način implementirati kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja u sve predmetne kurikule.

Literatura

IFLA School Library Guidelines. 2015. <http://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf> (pristupljeno 20.2.2017.).

Kuhlthau, Carol C.; Maniotes, Leslie K.; Caspari, Ann K. 2015. *Guided Inquiry: Learning in the 21st Century*. Second Edition. ABC-CLIO, LLC. Santa Barbara.

Kuhlthau, Carol C.; Maniotes, Leslie K.; Caspari, Ann K. 2012. *Guided Inquiry Design: A Framework for Inquiry in Your School*. ABC-CLIO, LLC. Santa Barbara.

Larmer, John; Mergendoller, John R. 2010. *The Main Course, Not Dessert* https://www.bie.org/object/document/main_course_not_dessert (pristupljeno 20.2.2017.).

Maniotes, Leslie K.; Harrington, LaDawna; Lambusta, Patrice. 2016. *Guided Inquiry design in action: Middle School*. ABC-CLIO, LLC. Santa Barbara.

Steele, Jeannie. L. i dr. 2001. *Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje: vodiči kroz projekt (I.-VIII.)*. Forum za slobodu odgoja. Zagreb.

Životopis

Gordana Šutej stručna je suradnica knjižničarka Osnovne škole *Ivan Goran Kovačić*, Duga Resa, profesorica engleskoga jezika i književnosti, diplomirana komparatistica i diplomirana knjižničarka. Do 2003. godine radila je u školskoj knjižnici Ekonomsko-turističke škole Karlovac, a prije toga, od 1992. godine, u Gradskoj knjižnici i čitaonici Duga Resa. Zaokupljena je pitanjem *Kako zadržati i razvijati entuzijazam za učenje s kojim djeca dolaze u prvi razred?* Nastoji što više surađivati s učiteljima i integrirati knjižnično-informacijsko područje u sve nastavne predmete. Vodi različite izvannastavne aktivnosti za pomoć u učenju, za učenike s poteškoćama u čitanju, za poticanje čitanja iz užitka. Članica je Sekcije za školske knjižnice Hrvatskoga knjižničarskog društva od 2009. godine, a predsjednica Sekcije i Komisije za osnovnoškolske knjižnice od 2016. godine. Predsjednica je Karlovačke podružnice Hrvatske udruge školskih knjižničara od 2013. godine. Redovito se stručno usavršava u području knjižničarske struke, pedagogije, psihologije, didaktike, informatike i dramskog odgoja. Naslov ovogodišnje radionice za Proljetnu školu školskih knjižničara osmislila je inspirirana člankom: Larmer, John; Mergendoller, John R. 2010. *The Main Course, Not Dessert*.

Kizoa

- online alat za razvoj informacijske pismenosti knjižničara

mr. sc. **Dražen Ružić**

druzic6@gmail.com

III. OŠ Čakovec

Tanja Radiković

tanja.radikovic@skole.hr

OŠ Ivanovec

Sažetak

Kurikulum knjižnično-informacijskog odgoja i obrazovanja, kao svoju važnu sastavnicu treba imati edukaciju knjižničara u području upotrebe informacijsko-komunikacijske tehnologije. Mnoge smo web alate u tom području već upoznali na svojim edukacijama, seminarima, radionicama ili predstavljajmo primjera dobre prakse. No, isto tako, stalno se pojavljuju novi alati koji nam otvaraju neslućene mogućnosti kreativnog i inovativnog izražavanja i obogaćivanja našeg svakodnevnog rada.

Radionica pruža mogućnost upoznavanja besplatnog alata kojim knjižničari obogaćuju knjižnično-informacijsko obrazovanje učenika u svim razredima, svoju organizaciju kulturnih priredbi u školi i onih otvorenih za javnost, a postoje i druge mogućnosti njegova korištenja.

Alat Kizoa služi za izradu kolaža od fotografija, filmova s umetnutim tekstom, glazbom ili animacijama. Može koristiti za izradu prezentacija, motivacijskih kratkih filmova za potrebe nastave ili prikazivanja na događanjima u školi i šire.

Njegove mogućnosti su višestruke, tako da radionica ima više ishoda pa će ga školski knjižničar u svom radu moći koristiti:

- za *online* uređivanje videa i izradu filmova. Potrebno je učitati fotografije i video. Nakon toga može se dodavati i uređivati tekst, animacije, specijalni efekti i prijelazi. Gotov rad se može dijeliti putem bloga, e-maila, YouTubea, Facebooka ili preuzeti i zapisati na DVD
- za kreiranje jednostavnih ili animiranih kolaža. Potrebno je učitati fotografije, a može se dodavati i uređivati tekst, animacije, specijalni efekti i prijelazi. Gotov rad se može dijeliti putem bloga, e-maila, Youtubea, Facebook ili preuzeti i zapisati na DVD
- za uređivanje fotografija - postoji stotine filtara, efekata i okvira, mogućnost rotiranja, izrezivanja i uređivanja.

Postoji i Kizoa oblak koji daje mogućnost pohrane fotografija, videa, glazbe i gotovih radova. Važne su mu karakteristike da je besplatan, prostor je neograničen, a pohrana sigurna.

Ključne riječi: Kizoa, web alat, knjižnično-informacijsko obrazovanje, kulturna i javna djelatnost, kurikulum.

Abstract

A very important part of the curriculum of library and information education is definitely to educate librarians in the area of information and communication technology. Many web tools have already been introduced and presented at various seminars, workshops and other sorts of education. However, new tools have been appearing regularly providing us with countless new ways of creative and innovative means of expression and at the same time enriching our work on the daily basis.

The workshop offers the possibility to get acquainted with a new free tool which enables librarians to enrich library and information education of students regardless of their age, as well as to improve the quality of organization of various public performances both in and outside school together with numerous ways of their usage.

With the Kizoa tool you can make still or animated photo collages, films with inserted text, music or animation. It may be used to create presentations, motivational short films to meet the needs of the school lesson etc.

Keywords: Kizoa, a web tool, library and information education, cultural and public activity, curriculum.

O radionici Kizoa - online alatu za razvoj informacijske pismenosti knjižničara

Metode rada i tijek radionice: usmeno izlaganje voditelja radionice o temi radionice, demonstracija, samostalni i timski rad sudionika radionice, evaluacija radionice kroz razgovor o iskustvima, primjenjivosti i korisnosti naučenog i ispunjavanje evaluacijskog listića.

Radionica se sastoji od sljedećih dijelova:

- kratak uvod o značenju informacijsko-komunikacijske tehnologije
- prezentacija *online* alata – Kizoa¹⁵⁵
- samostalan rad na računalu
- zaključak i evaluacija.

Cilj: nakon radionice sudionici će bez teškoća koristiti web alat Kizoa u svom svakodnevnom radu i na taj način obogatiti svoj kurikulum te će svoja znanja prenijeti i učenicima i kolegama u svojim školama.

■ trajanje radionice:

- 2 školska sata

¹⁵⁵ Kizoa. <https://www.kizoa.com> (pristupljeno 12. veljače 2017.).

- **ciljna grupa:**
 - učenici i učitelji različitih predmeta osnovnih i srednjih škola
 - sudionici radionice ne trebaju imati neka posebna znanja i vještine za rad na računalu
 - alat je jednostavan za korištenje i jednostavnog sučelja
 - dovoljno je osnovno poznavanje rada u nekom od standardnih web preglednika i osnove pretraživanja interneta.
- **veličina grupe:**
 - 15 - 30 polaznika, ovisno o broju raspoloživih računala.
- **definicija ciljne grupe:**
 - polaznici će upoznati *online* alat za izradu kolaža od fotografija, filmova s umetnutim tekstom, glazbom ili animacijama
 - polaznici će upoznati web sjedište, korisničko sučelje alata, osnove rada i mogućnosti alata
 - polaznici će samostalno kreirati, dijeliti i objaviti vlastite sadržaje
 - polaznici će nakon radionice moći samostalno koristiti alat i primjenjivati ga u nastavnom procesu.
- **metode:**
 - demonstracija
 - individualni rad korisnika na računalu (ili rad u paru na računalu).
- **sadržaj:**
 - registracija besplatnog korisničkog računa
 - izrada prezentacija, motivacijskih kratkih filmova
 - mogućnost pohrane fotografija, videa, glazbe i gotovih radova na kizoa oblak
 - mogućnost dijeljenja putem bloga, e-pošte, Youtube, Facebooka ili preuzeti i spremiti na DVD
 - pregled i analiza rada i ostvarenih rezultata.
- **prostorni uvjeti:**
 - računalna učionica

sudionici mogu sami donijeti svoja prijenosna računala.

- **računalna oprema:**
 - standardna računala s pristupom internetu
 - nije potrebna instalacija nikakvih posebnih programa
 - polaznici mogu raditi samostalno ili u paru.

Literatura

Kizoa. <https://www.kizoa.com> (pristupljeno 12. veljače 2017.).

Životopisi

Tanja Radiković je zaposlena šesnaest godina u Osnovnoj školi Ivanovec, kao stručna suradnica knjižničarka. Školovanje je započela u OŠ Ivan Goran Kovačić, Sveti Juraj na Bregu, nastavila 1996. u Ekonomskoj i trgovačkoj školi Čakovec, smjer ekonomist, a 2003. godine na Visokoj učiteljskoj školi Čakovec završila za učitelja razredne nastave s pojačanim programom iz nastavnog predmeta Hrvatski jezik. 2003. godine diplomirala je i na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, na Odsjeku za informacijske znanosti - smjer bibliotekarstvo. Položila je stručni ispit za zanimanje učitelja razredne nastave pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa 2004. godine, a stručni ispit za stručno zvanje diplomirani knjižničar pri Ministarstvu kulture, 2005. godine. Područja rada koja je zaokupljaju su vezana za knjižnicu osnovne škole.

Dražen Ružić je već osamnaest godina djelatnik III. osnovne škole Čakovec, koji je formalno obrazovanje započeo u PŠ Dekanovec, OŠ Marka Kovača Domašinec (danas OŠ Domašinec), Centru za obrazovanje kadrova u privredi Čakovec (danas Tehnička škola), Hrvatskim studijima – smjer Croatika i Sociologija, a završio ga na Filozofskom fakultetu – Studij bibliotekarstva, nakon stečene diplome na istom fakultetu na Odsjeku za povijest. Područje rada kojemu se posvetio kroz poziv u knjižnici osnovne škole je školsko-knjižničarska praksa. Položio je stručni ispit za zanimanje učitelja razredne nastave pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa te stručni ispit za stručno zvanje diplomirani knjižničar pri Ministarstvu kulture. Posvećen je cjeloživotnom učenju, kako osobnom tako i kao voditelj stručnih radionica, no, nastavlja učiti na neformalan i informalan način.

Objavio je niz stručnih radova, kao voditelj radionica na Proljetnim školama školskih knjižničara Republike Hrvatske, a istaknuo se i kao voditelj Županijskog stručnog vijeća stručnih suradnika knjižničara.

STEM i razvoj kreativnog mišljenja

Diana Dorkić

diana.dorkic@hotmail.com

Prosvjetno-kulturni centar Mađara u Republici Hrvatskoj

Marija Orkić

marija.orkic@gmail.com

OŠ Vladimira Becića Osijek

Sažetak

U 21. stoljeću znanstvene i tehnološke inovacije postaju sve važnije što se više suočavamo s prednostima i izazovima globalizacije i ekonomije temeljene na znanju. Kako bi postigli uspjeh, učenici moraju razviti sposobnosti u STEM područjima više od onoga što se smatralo prihvatljivim u prošlosti. Većina poslova u budućnosti ovisit će o razumijevanju znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike jer oni utječu na naš svakodnevni život. Kurikulum usmjeren na STEM područja, učenicima omogućava iskustveno učenje, razvija se kritičko mišljenje, povećava informacijska pismenost te stvara iduća generacija inovatora. Ono što ga izdvaja od tradicionalnog načina podučavanja jest interdisciplinarno okruženje za učenje te demonstrira kako se znanstvene metode mogu primijeniti u svakodnevnom životu.

Knjižničar, informacijski stručnjak, mora razviti vještine u korištenju dostupnih tehnologija kako bi potaknuo različite profile učenika te ih osnažio za cjeloživotno učenje. Učenici bi koristeći različite medije i izvore znanja razvili kritičko mišljenje i vještine za rješavanje problemskih zadataka.

Ključne riječi: kritičko mišljenje, iskustveno učenje, informacijska pismenost, inovacije, kreativnost, osobni razvoj, timski rad.

Abstract

In the 21st century, scientific and technological innovation is becoming increasingly important as we are getting more confronted with the benefits and challenges of globalization and knowledge-based economy. To achieve success, students need to develop their skills in STEM areas beyond what was once considered as acceptable. Most jobs in the future will depend on the understanding of science, technology, engineering and mathematics because they affect our lives on daily basis. The curriculum focused on STEM fields, give students opportunity for experience-based learning, developing critical thinking, increasing information literacy and creating the next generation of innovators. What sets it apart from the traditional way of teaching is interdisciplinary learning environment. Also, it demonstrates how the scientific method can be applied in everyday life.

The librarian, information expert, has to develop skills in the use of available technologies to encourage different profiles of students and empower them for lifelong learning. Students would by using different media and sources of knowledge develop critical thinking and skills needed for problem-solving tasks.

Keywords: critical thinking, experience-based learning, information literacy, innovation, creativity, personal development, teamwork.

Uvod

Obrazovanje mladih za cjeloživotno učenje zahtjeva stručnog suradnika knjižničara koji primjenjuje suvremene metode kojima potiče razvoj sposobnosti učenika. Iskustvenim učenjem suočavamo se s nizom problema (sadržajem, temom, organizacijom), ali nam istovremeno omogućava usavršavanje vještina (upravljanje, planiranje, stvaranje, prilagođavanje). Ono je interaktivno, izazovno te će potaknuti na daljnje učenje.

STEM i razvoj kreativnog mišljenja

Uvodnom aktivnošću i uputama za rad želimo pokazati na koje se sve načine može potaći odnosno izraziti kreativnost te razlika između divergentnog i konvergentnog mišljenja. Provedene aktivnosti će nam pokazati kako kreativnost uključuje više procesnih elemenata te kako mi kao stručni suradnici možemo potaći učenike na razvoj kreativnosti, uzimajući u obzir kako ona nije povezana samo s umjetničkim područjem. Kreativnost olakšava problemsko rješavanje zadataka, razvoj kritičkog mišljenja, pozitivni razvoj ličnosti i fleksibilnost suradnje s okolinom.

Sudionici će podijeljeni u skupine tijekom aktivnosti na zabavan i poučan način biti motivirani na inovativno i kreativno promišljanje. Tijekom aktivnosti sudionici si moraju postavljati pitanja, planirati, zamisliti, stvoriti, prilagoditi te poboljšati svoj plan akcije. Ova se aktivnost može koristiti i kao *get-to-know you* aktivnost ili aktivnost upoznavanja, iskustvenog učenja te suradničkog učenja na satu tehničke kulture, matematike, fizike i drugih predmeta. Može se otkriti kako tim učiniti produktivnijim. Sudionici će steći uvid/iskusiti kako učinkovito surađivati (u kolektivu, u razredu s učenicima, učenici s učenicima...) izvođenjem jednostavne vježbe. Sama aktivnost je vrsta vježbe dizajna koja potiče suradničko i iskustveno učenje, inovativnost te kreativnost. Suradnja može osigurati pozitivno ozračje i uvjete za održavanje ovakve vrste nastave, percipirajući učenje kao konstruktivni proces te potičući i razvijajući timski pristup.

Po završetku radionice, sudionicima ćemo predložiti STEM aktivnosti koje mogu uklopiti u knjižnično-informacijsko područje.

O radionici STEM i razvoju kreativnog mišljenja

■ cilj aktivnosti:

- potaknuti sudionike na promišljanje o važnosti informacijske pismenosti
- potaknuti sudionike na kreativno izražavanje
- potaknuti sudionike na suradničko učenje
- identificirati neke od ključnih izazova i prednosti rada u timu
- razvijanje komunikacijskih vještina
- razvijanje vještina za svakodnevni život

- potaknuti sudionike na razvijanje spoznajnih i socijalnih vještina
- potaknuti sudionike na iskustveno učenje kako bi knjižničar postao i praktičar u realizaciji akcijskih istraživanja, u svrhu ostvarivanja ciljeva građanskog odgoja učenika.

■ opis teme:

- upoznavanje sudionika radionice s vježbom opuštanja - ovom aktivnošću sudionici se (bolje) upoznaju, stvaraju pozitivnu radnu klimu, razbijaju se predrasude...
- dva kreativna izazova pod nazivom *Uništavaju li škole kreativnost?*
- prezentacija o različitim aspektima kreativnosti (divergentno i konvergentno mišljenje)
- glavna aktivnost
 - podjela sudionika u grupe po 4 do 5 člana
 - upute o aktivnosti
 - aktivnost
 - izlaganje; objava rezultata
- prezentacija o STEM-u i kako ga uklopiti u knjižnično-informacijsko područje uz primjere aktivnosti
- rasprava sudionika
- evaluacija.

Zaključak

Ovom radionicom želimo knjižničare, informacijske stručnjake približiti učenicima te prilagoditi rad 21. stoljeću. Želimo ostati uzor učenicima za cjeloživotno učenje i fleksibilan način razmišljanja. Knjižničari trebaju omogućiti poticajno i izazovno okruženje u svojoj knjižnici kako bi pozitivno utjecali na misaone procese učenika te razvijali vještine i kompetencije te ostvarivali ciljeve cjeloživotnog učenja.

Sudionicima će biti dostupni svi materijali za provedbu ovih aktivnosti te će ispuniti kratak evaluacijski upitnik.

Literatura

Robinson, Ken. 2011. Element: kako se sve mijenja kada otkrijemo vlastitu strast : [otkrijte svoje talente, budite kreativni, radite ono što volite]. V.B.Z. Zagreb.

Stem works. <http://stem-works.com> (pristupljeno 8. veljače 2017.)

Stenberg, Robert J. 2005. Kognitivna psihologija. Naklada Slap. Jastrebarsko.

Stričević, Ivanka. 2011. Pismenosti 21. stoljeća: učenje i poučavanje u informacijskom okruženju. *Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu*, 22. 97 - 98.

Toth, Daria. 2010. Učeničke kompetencije i suvremena nastava. *Odgojne znanosti*. 12/1. 65-78.

Životopisi

Diana Dorkić se školovala na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera Filozofskog fakulteta u Osijeku (2000.-2007., *mag. bibl. et mag. croat. philol.*). Specijalist za poslovnu informatiku (M SAN Informatičko učilište, Zagreb) postala je 2009. godine, a 2014. je stekla stručno zvanje diplomirani knjižničar (Ministarstvo kulture, Zagreb). Od 2011. do danas priprema učenike za županijsku i državnu smotru projekata iz područja Nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava i građanski odgoj. 2012. sudionik je treninga za osposobljavanje provođenja Građanskog odgoja i obrazovanja pod nazivom *Temeljne vrijednosti, znanja, vještine i metode građanskog odgoja i obrazovanja*, modul 1, modul 2. Godine 2014. *Knjižnica što nas povezuje* – suradnja mladih mađarskih knjižničara Karpatskog bazena namijenjena je mladim knjižničarima, pripadnicima mađarske nacionalne manjine. Na temelju svog rada o stanju i perspektivama mađarskih zbirki u RH našla se među 10 dobitnika stipendije. U sklopu jednomjesečne prakse u Budimpešti upoznala se s mađarskim knjižničarskim sustavom kao i s radom parlamentarne, nacionalne, gradske i više specijalnih knjižnica. 2015. godine je na 27. Proljetnoj školi školskih knjižničara vodila radionicu s temom *Oglašavanje u kontekstu medijske pismenosti* u suradnji s kolegicom Marijom Orkić.

Marija Orkić se školovala od 2000.-2007. na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera Filozofskog fakulteta u Osijeku na kojem je stekla zvanje *mag. bibl. et mag. croat. philol.* Usavršavala se na *Action Methods Improving Motivation and Quality in Learning Enviroments* u Cavtatu (asistent prof. Ulla Salomaki). Pohađala je i osnovni trening za voditelje debatnog kluba, u Selcima, 2015. godine. Kroz desetogodišnje radno iskustvo u školskoj knjižnici stručno se usavršavala te stekla kompetencije i vještine potrebne za rad s učenicima i nastavnim osobljem (*Ersamus+* obrazovanje, *Comenius*, PŠŠK, ŽVŠK, itd.). Redovito organizira radionice u svojoj ustanovi, u okviru kojih je održala predavanje na temu *Uloga knjižnice u programu Erasmus+ obrazovanja* na ŽVŠK Osječko-baranjske županije 2017. godine, a a 2015. godine predavanje *Lifelong Learning Programme, Erasmus+*. S kolegicom Dianom Dorkić vodila je 2015. godine na PŠŠK-a radionicu na temu *Oglašavanje u kontekstu medijske pismenosti*.

Razvoj kritičkoga mišljenja učenika pri uporabi društvenih mreža kao alternativa zabrani

Robert Posavec

robert.posavec3@skole.hr

Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec

Draženska Stančić

drazenka.stancic@gmail.com

OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec

Sažetak

Radionica je osmišljena kako bi ukazala na prepoznavanje važnosti primjene modela kritičkog mišljenja u odgojno-obrazovnom procesu na primjeru rasprave o utjecaju društvenih mreža na proces učenja i općenito život učenika. Tekst donosi i dvije razine kritičkog promišljanja: za učenike viših razreda osnovne škole on se temelji na šest klasičnih novinarskih pitanja, a srednjoškolska se temelji na Pearsonovom modelu kritičkog mišljenja poznatom pod akronimom RED.

Ključne riječi: mladi, djeca, učenici, društvene mreže, kritičko mišljenje, informacijska pismenost.

Abstract

The workshop is designed to highlight the recognition of the importance of applying the model of critical thinking in the educational process. Deabte will be based on the example of social networks impact on the students' learning process and life in general. Text brings two levels of critical thinking. For students of higher grades of ES it is based on six classic journalistic questions, and for HS it is based on the Pearson model of critical thinking, RED.

Keywords: adolescents, children, students, social networks, critical thinking, information literacy.

Opis radionice

Radionica je namijenjena učenicima osnovne i srednje škole u trajanju od 90 minuta.

Cilj je radionice prepoznavanje važnosti primjene modela kritičkog mišljenja u odgojno-obrazovnom procesu na primjeru rasprave o utjecaju društvenih mreža na proces učenja i općenito život učenika.

Radionica ima više ishoda pa će sudionici nakon nje kasnije u svom radu moći:

- razlikovati činjenice od mišljenja na konkretnom slučaju
- odvajati emocije od objektivnih iskaza na konkretnom slučaju
- osnažiti vlastito kritičko mišljenje
- voditi stranicu svoje institucije na društvenoj mreži uz odgovarajuće sigurnosne postavke
- primijeniti spoznato u radu s učenicima uz vlastite ideje.

Metode rada i tijek radionice: usmeno izlaganje voditelja radionice o temi radionice; samostalni i timski rad sudionika; osmišljavanje vlastitih ideja; prezentacija samostalnog i timskog rada; evaluacija radionice razgovorom o iskustvima, primjenjivosti i korisnosti naučenoga.

Radionica će se sastojati od sljedećih dijelova:

- kratak uvod o kritičkom mišljenju i problemu društvenih mreža (predavanje uz prezentaciju - 10 minuta)
- vježba 1: **Što je potrebno za vođenje Facebook stranice škole?** (diskusija i odgovori na pitanja; predstavljanje - 20 minuta)
- vježba 2: **Koje su najveće opasnosti društvenih mreža za sigurnost i mentalno zdravlje mladih?** (određivanje 10 najvećih opasnosti za mlade: grupni rad i predstavljanje po grupama uz navođenje primjera - 25 minuta)
- vježba 3: **Prednosti i koristi društvenih mreža u obrazovanju** (rad u grupama, predstavljanje – 25 minuta)
- zaključak i evaluacija (usmeno izlaganje - 10 minuta).

Ovim vježbama želi se dodatno ojačati kritički pristup u promišljanju teme te ukazati na pogubnost ignoriranja činjenica (istraživanje Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu o mladima). Stavimo li, kao odgovorne ustanove i osobe koje odgajaju i obrazuju mlade, pred te mlade ljude zabrane, tad problem nismo riješili, već produbili. Potrebna je sustavna edukacija o primjerenom i sigurnom korištenju društvenih mreža na svim satovima na kojima je to moguće. Nasilje na internetu nećemo zaustaviti ignoriranjem činjenice da oko 90% mladih koristiti društvene mreže. Naša je odgovornost, posebno nas knjižničara kao informacijskih stručnjaka, da poučimo učenike o tome koje su informacije privatne, koje javne, što možemo objaviti te što možemo očekivati da nam se dogoditi za mjesec dana, a što za godinu dana nakon pojedine objave. Također je važno ukazati na to koje informacije predstavljaju povredu prava na privatnost, kakav utjecaj ima uporaba neprimjerena jezika, što je maltretiranje, a što

vršnjačko zlostavljanje. Pritom je važno naglasiti pozitivne aspekte korištenja društvenih mreža u obrazovanju.

Zabrane, društvene mreže i kritičko mišljenje

Radionica se temelji na istraživanju *Mladi u vremenu krize* Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu u kojem se iznose podaci o korištenju interneta i društvenih mreža mladih u Republici Hrvatskoj. Prema tom istraživanju samo 6% mladih nema pristup internetu. Ostali pristupaju internetu ne samo u kući, već i u školi.¹⁵⁶ Jednako tako, 76% mladih koristi internet za pristup društvenim mrežama¹⁵⁷ što nam jasno govori da je uporaba društvenih mreža danas vrlo proširena. Smatramo da škole trebaju mladima omogućiti edukaciju o korištenju društvenih mreža i kritičkom promišljanju vlastitih postupaka na društvenim mrežama radi izbjegavanja situacija u kojima će mladi biti prevareni, izloženi nepoćudnim i neželjenim sadržajima te raznim oblicima vršnjačkoga i ostaloga nasilja. Mlade je potrebno poučiti kako kritički koristiti društvene mreže te ih upoznati s njihovim informativnim i edukacijskim potencijalom.

Na radionici će se prikazati rezultati istraživanja o dostupnosti društvenih mreža u školama Međimurske županije te o zastupljenosti društvenih mreža u nastavnim sadržajima. Imaju li škole svoju stranicu na društvenim mrežama i kojima, na koji način upravljaju njome, tko je zadužen za upravljanje društvenim mrežama, je li ta osoba educirana ili to radi intuitivno? Jesmo li kao škola postigli željeni cilj kad smo zabranili pristup Facebooku? Što to govori o nama? Koliko je zabrana potrebno da bismo dostigli razinu poučavanja?

Na radionici će biti provedene tri vježbe kojima će sudionici osvijestiti pozitivne strane korištenja društvenih mreža, opasnosti koje vrebaju mlade te saznati što je potrebno za uspješno vođenje kvalitetnih školskih stranica na društvenim mrežama.

Kritičko mišljenje

Općepoznata je činjenica da se od kraja prošlog stoljeća ljudski život drastično promijenio zahvaljujući tehnološkom napretku. Oni koji su te promjene osjećali na vlastitoj koži kao odrasli, na temelju životnog iskustva, imaju svoja mišljenja o tom procesu bilo da su kritička ili kritizerska. Sa svim se tim novinama svatko od nas nosi kako zna, pokušava ih razumjeti, ignorira kao nevažne, vidi kao prijetnju našoj vrsti. No, mladi i djeca prihvatili su te novine kao svakodnevne navike i ne propituju ih ili to rade potaknuti pojedinim odgojno-obrazovnim djelatnicima. U situaciji u kojoj su preplavljeni informacijama upitne kvalitete, reklamama, veličanjem *celebrityja* bez pokrića te uz nedovoljno kvalitetno provedeno vrijeme, oni odrastaju u osobe neoblikovane radne i moralne etike ovisne o vlastitom imidžu na društvenim mrežama. Promišljajući kako izbjeći takav scenarij, odgojno-obrazovni stručnjaci

¹⁵⁶ Ilišin, Vlasta i dr. 2013. *Mladi u vremenu krize*. Institut za društvena istraživanja. Zagreb. Str. 72.

¹⁵⁷ Isto, str. 74.

ustraju na metodama učenja i poučavanja koje bi mogle pozitivno utjecati na takvu situaciju. Tako sve važnijim postaje razvijanje vještina kritičkoga mišljenja.

Kritičko mišljenje je složeni proces i rezultat analize i vrednovanja tvrdnji, pronalaženja opravdanja za tvrdnje, usporedbe s drugim i/ili suprotnim tvrdnjama i generiranje prigovora tvrdnjama te konačno zauzimanja stava.¹⁵⁸

Pearsonov model kritičkoga mišljenja RED temelji se na procesu koji vodi kroz tri koraka: prepoznavanje pretpostavki (**R**ecognize Assumptions), vrednovanje argumenata (**E**valuate Arguments) i donošenje zaključaka (**D**raw Conclusions).

Prepoznavanje pretpostavki

Prepoznavanje pretpostavki sposobnost je odvajanja činjenice od mišljenja. Lako se zavarati slušanjem komentara ili predstavljanja i prihvatiti podatke zdravo za gotovo bez provjere. Zamjećivanjem i propitivanjem pretpostavki utvrđuju se informacijske praznine ili neosnovana logika. Sljedeći korak je provjera pretpostavki kroz moguća stajališta drugih sudionika, a krajnji rezultat je bogatija perspektiva o temi.¹⁵⁹

Ovdje se potrebno pitati:

Koji je glavni problem koji se nastoji riješiti? Koje informacije i činjenice znamo o problemu? Koje naše ideje i pretpostavke mogu poduprijeti naš plan i strategiju? Postoji li kvalitetan dokaz koji potvrđuje pretpostavku i imamo li nepoznanice u promišljanju? Koji su ključni zagovornici i koje su njihove točke gledišta? Koje još ideje treba istražiti? Što bi još trebalo saznati?¹⁶⁰

Drugi je korak Pearsonovog modela **vrednovanje argumenata**.

Umijeće vrednovanja argumenata podrazumijeva objektivnu i točnu analizu podataka, dovodeći u pitanje kvalitetu popratnih dokaza, te razumijevanje kako emocije utječu na situaciju. Uobičajene prepreke uključuju sklonost potvrdi ili dopuštaju da emocije utječu na objektivnost procjene. Ljudi mogu brzo doći do zaključka samo da izbjegnu sukob. Ostati objektivan i razmotriti s različitih pozicija omogućuje točnije zaključke.¹⁶¹

Na ovom se koraku mogu postaviti pitanja poput:

Koji su argumenti za i protiv našeg prijedloga? Koje predrasude prepoznajemo? Postoji li netko s drukčijim mišljenjem kome biste mogli predstaviti svoju ideju? Kako će naša odluka utjecati na druge i možemo li se nositi s time? Kakav će biti financijski učinak slijedom naše odluke? Tko bi nam se mogao suprotstaviti i na čemu bi moglo biti

¹⁵⁸ Buchberger, Iva. 2012. *Kritičko mišljenje : priručnik kritičkog mišljenja, slušanja, čitanja i pisanja*. Udruga za razvoj visokoga školstva Universitas. Rijeka. Str. 13.

¹⁵⁹ Pearson's RED Critical Thinking Model. <http://www.thinkwatson.com/the-red-model/red-critical-thinking-model> (pristupljeno 18. veljače 2017.).

¹⁶⁰ Kaplan, Bill. *Strategic and Critical Thinking*. <http://www.ncmaboston.org/wp-content/uploads/2016/03/06.-Strategic-and-Critical-Thinking-Bill-Kaplan-CPCM-Fellow.pdf> (pristupljeno 18. veljače 2017.).

¹⁶¹ Pearson's RED Critical Thinking Model. Nav. dj.

*temeljeno njegovo mišljenje? Što nam mora biti u mislima dok vrednujemo argumente?*¹⁶²

Donošenje zaključaka posljednji je korak u kritičkom mišljenju. Ljudi koji posjeduju vještinu donošenja zaključaka u stanju su spojiti raznolike informacije kako bi došli do zaključaka koji logično proizlaze iz raspoloživih dokaza, oni ne generaliziraju bez dokaza. Osim toga, oni će promijeniti svoj stav kada se iznese dokaz. Dobro prosuđuju temeljeći odluku na kvaliteti argumenata.¹⁶³

Prije izvođenja zaključaka potrebno je postaviti cijeli niz pitanja, poput:

*Koji je najvjerojatniji mogući zaključak nakon vrednovanja argumenata? Koji specifičan dokaz vodi tom zaključku? Ima li neki novi dokaz koji bi mogao utjecati na odluku? Što nam zdrav razum i iskustvo govori da napravimo? U kojem vremenu moramo odlučiti, to jest hoće li vrijeme uzrokovati promjenu odluke? Koje mogućnosti osigurava naš zaključak? Koji su rizici povezani s našim zaključkom?*¹⁶⁴

Ovakav model kritičkoga mišljenja može se provoditi na srednjoškolskoj razini jer je složeniji. Razvoj kritičkog mišljenja u osnovnoj školi bilo bi dobro temeljiti na šest kritičkih pitanja izraslih iz klasičnih novinarskih. Postavljanje tih pitanja treba postati redovita vještina svakog učenika. Riječ je o pitanjima tko?, što?, gdje?, kada?, zašto? i kako?

U tablici koja slijedi ta su pitanja razrađena potpitanjima.

Tablica 1. Šest kritičkih pitanja¹⁶⁵

Tko?	Tko je to rekao? Netko koga poznaješ? Netko slavan? Netko s autoritetom? Trebaš li brinuti tko je to rekao? Ima li netko koristi od toga što je rečeno?
Što?	Što je rečeno? Jesu li iznesene činjenice ili mišljenja? Jesu li rečene sve činjenice? Je li nešto izostavljeno?
Gdje?	Gdje je to bilo rečeno? Je li bilo u javnosti ili u privatnom razgovoru? Jesu li i drugi ljudi imali priliku reći nešto o drugoj strani teme o kojoj je govoreno?
Kada?	Kada je to rečeno? Je li bilo prije, poslije ili tijekom nekog važnog događaja?
Zašto?	Zašto je nešto rečeno? Jesu li objasnili svoje mišljenje? Jesu li se trudili da netko ili nešto izgleda bolje ili lošije ili su realno prikazali situaciju?
Kako?	Kako je to izrečeno? Jesu li bili sretni, tužni, ljuti ili im nije bilo važno kad su govorili o toj temi? Je li tema predstavljena pisano ili govorom? Jeste li mogli razumjeti izrečeno?

Tablica se lako primjenjuje u analizi medijskih i internetskih sadržaja.

¹⁶² Kaplan, Bill. Nav. dj., str. 10.

¹⁶³ Usp. Pearson's RED Critical Thinking Model. Nav. dj.

¹⁶⁴ Kaplan, Bill. Nav. dj., str. 10.

¹⁶⁵ prema 6 *Critical Questions*. <https://criticalthinkingasylum.files.wordpress.com/2010/09/6-critical-questions.pdf> (pristupljeno 18. veljače 2017.).

Literatura

- Akin, Ahme; Akin, Umran. 2015. The mediating role of social safeness on the relationship between facebook® use and life satisfaction. *Psychological report* 117/2. 341-353.
- Asbury, Trey; Hall, Schawn. 2013. Facebook as a mechanism for social support and mental health wellness. *Psi Chi Journal of Psychological Research* 18/3. 124-129.
- Buchberger, Iva. 2012. Kritičko mišljenje : priručnik kritičkog mišljenja, slušanja, čitanja i pisanja. Udruga za razvoj visokoga školstva Universitas. Rijeka.
- Evans, Liana. 2010. Social media marketing : Strategies for engaging in Facebook, Twitter and other media. Que.
- Hsien-Chang, Tsai; Shih-Hsiung, Liu. 2015. Relationships between time-management skills, Facebook interpersonal skills and academic achievement among junior high school students. *Social Psychology of education*. 18. 503-516.
- 100 ways you should be using facebook in your classroom. Online College. <http://www.onlinecollege.org/2009/10/20/100-ways-you-should-be-using-facebook-in-your-classroom/> (pristupljeno 19. veljače 2017.).
- Ilišin, Vlasta i dr. 2013. *Mladi u vremenu krize*. Institut za društvena istraživanja. Zagreb.
- Johnson, Doug. 2014. Why Facebook belongs in your school. *Educational Leadership* 71/5. 82-83.
- Kaplan, Bill. *Strategic and Critical Thinking*. <http://www.ncmaboston.org/wp-content/uploads/2016/03/06.-Strategic-and-Critical-Thinking-Bill-Kaplan-CPCM-Fellow.pdf> (pristupljeno 18. veljače 2017.).
- Levy, Justin R. 2010. Facebook marketing : designing your next marketing campaign. Que.
- Pearson's RED Critical Thinking Model. <http://www.thinkwatson.com/the-red-model/red-critical-thinking-model> (pristupljeno 18. veljače 2017.).
- 6 Critical Questions. <https://criticalthinkingasylum.files.wordpress.com/2010/09/6-critical-questions.pdf> (pristupljeno 18. veljače 2017.).

Životopisi

Robert Posavec, zaposlen u Centru za odgoj i obrazovanje Čakovec kao stručni suradnik knjižničar, dosad je radio kao spasilac na bazenima, šumarijski radnik, mali od plakata i letaka (Studentski centar Zagreb), vozač i prevoditelj (Vatrogasna olimpijada), honorarni urednik, prevoditelj, lektor i autor te konzultant za komunikaciju, zadrugarstvo i rad s mladima. Tri je godine bio voditelj specijalne knjižnice i čitaonice *Tabula Rasa* u okviru ACT Grupe. Urednik je različitih izdanja s područja medija, društvenog poduzetništva i zadrugarstva. U svome se radu bavi razvojem i pružanjem knjižničnih usluga za osobe s intelektualnim teškoćama, knjižničnim uslugama za pripadnike nacionalnih manjina, podrškom edukacijsko-rehabilitacijskim stručnjacima svih profila. Voditelj je Tima za javnu i kulturnu djelatnost Centra, koji organizira javne događaje Centra izvan prostora škole, komunicira s medijima, vodi mrežne stranice Centra, društvene mreže, izrađuje zidne novine, bavi se videoprodukcijom i organiziranjem dolazaka gostujućih predavača na učiteljskim vijećima škole. Napredovao u zvanje mentora (2015.). Objavljeni su mu radovi: *Alati odnosa s javnošću u javnoj i kulturnoj djelatnosti školske knjižnice kao mehanizmi komunikacije; Nezavisnost kao skup vrijednosti, a ne sadržajni koncept; Status školskih knjižničara unutar*

organizacija u kojima djeluju; Građa lagana za čitanje: pravo na obrazovanje osoba s posebnim potrebama; Kultura naučene (hetero)seksualnosti; Putovanje usuprot turističkoj industriji (Džungla, Davor Rostuhar); Nepripadanje, subverzivnost, identitet: prozno stvaralaštvo Daše Drndić.; Anarho-primitivizam; Otpor u digitalnoj eri; Od tehnologije do tehnofilije: femme cybere; Link na link: čitanje književnosti isključivo s ekrana vašeg računala.

Draženka Stančić, diplomirana profesorica hrvatskoga jezika i književnosti, magistra bibliotekarstva i apsolutica specijalističkog studija Odnosa s javnošću, radi u Osnovnoj školi Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Ivancu kao stručna suradnica knjižničarka, u zvanju stručna suradnica savjetnica. Voditeljica je ŽSV-a Varaždinske županije, a bila je članica Stručne radne skupine (SRS) za izradu kurikuluma međupredmetne teme Uporaba IKT-a. Bavi se metodičkim i kurikulumskim temama, primjenom informacijske pismenosti u radu s učenicima, poticanjem čitanja, primjenom informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) u nastavnom procesu te vidljivošću školsko-knjižničarske struke. Objavila je brojne obrazovne stručne članke: *Kultura čitanja učenika viših razreda osnovne škole; Prijedlog usustavljivanja prezentacije znanja učenika; Slobodno vrijeme korisnika školske knjižnice – izazov školskome knjižničaru; Projektne aktivnosti HMŠK: Tulum s(l)ova – noćni čitateljski susret; Mogućnosti realizacije dodatne nastave povijesti – izvanučionička nastava u Hrvatskom povijesnom muzeju, Hrvatskom školskom muzeju i Hrvatskom državnom arhivu; Prilagodba knjižnica očekivanjima i potrebama; Tulum s(l)ova na Odsjeku za dječju kirurgiju Opće bolnice Varaždin; Održana završna svečanost Tulum s(l)ova - projekta poticanja čitanja iz užitka na Zrinjevcu; Školski vremeplov 1839.–2014., autorstvo poglavlja Školski vremeplov Osnovne škole u Ivancu kroz svjedočanstva bivših učenika, uredništvo i lektorstvo monografije; Tajna katarskog blaga – putopis; Natjecanjem u pripovijedanju obilježen Dan sreće i Dan pripovijedanja; Alati odnosa s javnošću u javnoj i kulturnoj djelatnosti školske knjižnice kao mehanizmi komunikacije; Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije te mjesto školske knjižnice u njemu; Školske knjižnice i digitalno doba.*

Videokonferencije – komunikacija i kolaboracija u oblacima

Adela Granić

adela.granic@skole.hr

OŠ Marije i Line, Umag

Sažetak

Komunikacija u današnjem vremenu predstavlja svakodnevnu potrebu i nužnost ukoliko želimo biti u tijeku sa zbivanjima u svijetu i oko nas, ali isto tako i sa suvremenim oblicima učenja i poučavanja.

Suvremena informacijsko-komunikacijska tehnologija i videokonferencije omogućuju nam da u realnom vremenu komuniciramo s više osoba udaljenim stotine ili tisuće kilometara, s onima koji žive u istom gradu, državi ili na drugom kontinentu. One omogućuju brzu i jednostavnu razmjenu znanja i informacija, sudjelovanje na sastancima, konferencijama, seminarima (*webinarima*) i predavanjima na daljinu.

Živa riječ sugovornika i mogućnost da ga se vidi, koji pri tome rabi sva pravila dobrog govora, ostavlja na slušatelja veći dojam nego da čitamo tekst na ekranu ili gledamo videosnimku. I dok je uporaba videokonferencija u poslovnom svijetu uobičajena, u školama je nepravedno zapostavljena. Bezbroj je primjera u kojima se ovakvi alati mogu koristiti. U nastavi se mogu pozvati znanstvenici, umjetnici ili drugi učitelji koji mogu održati cijelo predavanje ili biti dio njega, a to će uvelike doprinijeti dinamici i zanimljivosti nastavnog sata. U raznim projektima gotovo su neizostavan i vrlo učinkovit način komunikacije.

Uporaba alata za komunikaciju i kolaboraciju omogućava razmjenu znanja među sudionicima, a odabrani alati, predstavljeni u ovoj radionici, u službi su organizacije i provedbe videokonferencije od njezinog zakazivanja do evaluacijskog upitnika.

Ključne riječi: komunikacija, kolaboracija, videokonferencija, *Doodle*, *Tricider*, *Adobe Connect*, *TitanPad*, *eTwinning*, *Google obrasci*.

Abstract

Communication in today's world represents an everyday need and necessity if we want to keep track with the recent developments in the contemporary world, as well as with modern ways of teaching and learning.

Contemporary Information and Communication Technology (ICT) and video conferencing enables us to communicate with several people at the same time that are hundreds and thousands of kilometres away or living in the same city, country or on other continents. They provide quick and smooth exchange of knowledge and information, possibility to participate at long distance meetings, conferences, seminars (webinars) and lecturing.

The living word of an interlocutor and the possibility to actually see him making use all the qualities of great speech, leave a better impression on the listener than when we are reading the text on the screen or watching a video clip. While the use of video conferencing for business purposes is quite common, in schools it has been unfairly neglected. There are numerous instances when video conferencing can be used. Teachers can invite scientists, artists or other teacher colleagues who could take a role of a lecturer or a guest during lessons, which will contribute greatly to the dynamics of a lesson and make it more interesting. In many projects, they are commonly used to establish an effective communication with project partners.

The use of different tools for communication and collaboration enables the sharing of experience between participants, and the chosen tools presented in this workshop are part of planning and implementation of the video conferencing from the moment of its scheduling to the completion of the evaluation questionnaires.

Keywords: communication, collaboration, videoconferencing, *Doodle*, *Tricider*, *Adobe Connect*, *TitanPad*, *eTwinning*, *Google Forms*.

Uvod

Videokonferencija je *telekomunikacijski sustav potpomognut računalnom tehnologijom koji omogućuje trenutačnu zvučnu i slikovnu komunikaciju između međusobno udaljenih ljudi*.¹⁶⁶

Koristi se u mnogim područjima ljudskog djelovanja, naročito u poslovnom komuniciranju i učenju na daljinu, štedeći pritom vrijeme i novac. Videokonferencije omogućavaju sudionicima, koji se nalaze na različitim lokacijama, da se međusobno vide i čuju, razmjenjuju poruke, sadržaje i dokumente, ali i prenose neverbalne elemente govorne komunikacije.

Organizacija videokonferencije podrazumijeva pripremu materijala, dogovor o temi, formi i vremenu sastanka, donošenje zajedničkih zaključaka i ispunjavanje evaluacijskih upitnika, ovisno o formi.

Web 2.0 alati

■ *Doodle*

Kako bismo osigurali što više sudionika na videokonferenciji, pogotovu ako je riječ o većem broju predavača ili o diskusiji, potrebno je odabrati nadnevak i vrijeme koje odgovara većini.

¹⁶⁶ Hrvatski jezični portal. <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>

Za ovu svrhu poslužit će jednostavan alat *Doodle*¹⁶⁷. On omogućava izradu jednostavne ankete u kojoj tražimo odgovor na samo jedno pitanje, na primjer: *U koliko sati želite organizirati videokonferenciju?* Svaki će sudionik označiti vrijeme kada može nazočiti skupu i za par minuta saznat ćete koje vrijeme najviše odgovara većini sudionika videokonferencije.

U slučaju da nam je sastanak međunarodnog karaktera, treba voditi računa i o vremenskim zonama.

■ **Tricider**

U slučaju da imamo više tema koje želimo obraditi na videokonferencije i ne možemo odrediti njihov prioritet, možemo koristiti *Trecider*¹⁶⁸. To je besplatni *Web 2.0* alat za prikupljanje ideja (*brainstorming*), diskusiju i glasovanje. Svatko tko je dobio pozivnicu odn. poveznicu, može dodati svoju ideju ili temu i obrazložiti je. Alat također pruža mogućnost glasovanja za ili protiv, uz argumentiranje ili bez njega.

Slanjem poveznice putem e-pošte, *Twittera* ili *LinkedIna* možemo pozvati sudionike da se uključe sa svojim prijedlozima.

■ **Adobe Connect Pro**

Adobe Connect Pro je jedan od brojnih mrežnih komunikacijsko-kolaboracijskih alata koji nudi cjelovito rješenje za videokonferencije, *webinare*, *online* sastanke, učenje na daljinu, virtualne učionice. Hrvatska akademska istraživačka mreža - CARNet je za obrazovnu i akademsku zajednicu implementirala *Adobe Connect Pro* poslužitelj¹⁶⁹, kojim je, putem sobnih videokonferencija, sa svim pratećim sadržajima, omogućena mrežna suradnja škola i drugih obrazovnih institucija.

Kako biste se mogli služiti ovim alatom, potrebno je da administrator resursa vaše škole ili ustanove zatraži od CARNeta otvaranje virtualne sobe. Potom ćete dobiti jedinstvenu mrežnu adresu kojoj možete pristupiti prijavom s *AAI@EduHr* elektroničkim identitetom. Time postajete *Host-administrator* koji uređuje virtualnu sobu, kreira sučelje, organizira i upravlja *online* sastancima, daje i mijenja prava korisnika.

Video i audio oprema svakog prosječnog prijenosnog ili stolnog računala na koji je priključena videokamera s mikrofonom dostatna je za videosastanke i diskusije, ali dodatna naglavna kombinacija koju čine mikrofoni i slušalice uvelike će povećati kvalitetu zvuka.

Za videokonferenciju je potrebno pripremiti sadržaje koji će se prezentirati, a najčešće su to prezentacije u *PowerPointu* ili *PDF* dokumenti, koje je prije početka potrebno prenijeti na

¹⁶⁷ *Doodle*. <http://doodle.com/> (pristupljeno 1. veljače 2017.).

¹⁶⁸ *Tricider*. <https://www.tricider.com/> (pristupljeno 1. veljače 2017.).

¹⁶⁹ *Web kolaboracijski alat Adobe Connect*. 2014. Hrvatska akademska i istraživačka mreža - CARNet. <http://www.carnet.hr/acp> (pristupljeno 1. veljače 2017.).

poslužitelj. Moguće je i dijeljenje sadržaja ekrana i rad u drugim aplikacijama, ali se pri tome prozor *Adobe Connecta* minimalizira.

Sudjelujete li u videokonferenciji kao *Host* ili *Prezenter* potrebno je voditi računa da ne nosite nakit koji reflektira svjetlost. U slučaju da vam je mikrofonski blizu, nastojte ne disati u njega, nemojte lupkati i šušcati. Govorite normalnom jačinom glasa i malo sporije nego inače. Ako je više sugovornika, poželjno je da govori samo jedan, a da su za to vrijeme ostalim sugovornicima mikrofoni isključeni.

■ **Portal eTwinning**

Ovaj portal, namijenjen odgojno-obrazovnim djelatnicima europskih država sudionica *eTwinninga*, poslužit će ako se iz bilo kojeg razloga ne može otvoriti virtualna soba.

Prije početka rada potrebno se registrirati na ovaj portal. Potom u nekoliko jednostavnih koraka kreirati događaj, upisati naziv događaja i kratak opis, odrediti termin događanja i pozvati sudionike. Prisustvovati događaju mogu samo sudionici registrirani na *Portal eTwinning*¹⁷⁰. Videokonferencija se može ili ograničiti na vlastite kontakte ili ga definiramo kao javno dostupan. U tom slučaju mogu mu nazočiti svi zainteresirani korisnici *Portala eTwinning*.

Videokonferencije na *Portal eTwinning* odličan su izbor za komunikaciju s partnerima na projektima.

■ **TitanPad**

Nakon završetka videokonferencije, potrebno je napisati zaključke ili izvješće. U tu svrhu zgodno je koristiti *TitanPad*¹⁷¹. To je *Web 2.0* alat za zajedničko, simultano pisanje dokumenata. Dovoljno ga je otvoriti i početi pisati. Kako bismo omogućili i drugim sudionicima izmjene i dopisivanje teksta, dovoljno je kopirati poveznicu i poslati je u e-poruci. Alat ima i mogućnost razgovora (*chata*) gdje se može komentirati ili obrazložiti izmjene. Po dovršetku, dokument se može preuzeti u različitim formatima (*PDF, Word, Html, Plain text*).

Treba napomenuti da tekst dokumenta neće ostati vječno *online*. Njegovo brisanje ovisi o broju izmjena, a obično se briše dva tjedna nakon zadnje izmjene teksta. No prije brisanja, začetnik pisanja dobit će obavijest o tome na svoju adresu e-pošte.

■ **Google obrasci**

Kao nakon svakog skupa, pa tako i nakon videokonferencije, potrebno je da sudionici popune evaluacijski upitnik. Anketom će se ocijeniti organizacija, predavači i videokonferencija po različitim parametrima. Sudionici će napisati svoje primjedbe i prijedloge, a sve to radi poboljšanja budućih skupova.

¹⁷⁰ Portal eTwinning. <https://www.etwinning.net/hr/pub/index.htm> (pristupljeno 1. veljače 2017.).

¹⁷¹ TitanPad. <https://titanpad.com/> (pristupljeno 1. veljače 2017.).

Za izradu *online* upitnika poslužit će *Google obrasci*¹⁷². Prednost ovog alata je neograničen broj pitanja koja se mogu postaviti i različiti tipovi koji se mogu odabrati ovisno o sadržaju samog pitanja. Sastavljač upitnika može birati između sedam dostupnih tipova pitanja: višestruki izbor (više mogućih odgovora ili samo jedan), odabir s popisa, potvrdi okvir, tekst, tekst članka, mjerilo i rešetka.

Upitnik se može sastavljati zajedno sa suradnicima i oni mogu imati ovlasti uređivanja kao i inicijator. Napisana anketa šalje se sudionicima na njihove adrese e-pošte ili se ugrađuje u mrežnu stranicu.

Velika prednost *Google obrazaca* je u automatskom prikazu prikupljenih brojčanih podataka u grafikonima, a tekstovi odgovora slažu se po redoslijedu pristizanja iza postavljenog pitanja. Klikom na *povratak na stare obrasce*, podatci se prikazuju u proračunskim tablicama koji se mogu preuzeti na osobno računalo.

Radionica

Radionica u trajanju 90 minuta osmišljena je za 30 sudionika kojima je potrebno prijenosno računalo ili tablet i internetska povezanost.

■ ishodi radionice:

- upoznati alat *Adobe Connect* za održavanje videokonferencija
- ostvariti *online* komunikaciju putem *Adobe Connecta*
- upoznati se s *Portalom eTwinning* i na njemu organizirati videokonferenciju
- koristiti alate *Web 2.0: Doodle, Tricider, TitanPad* za kolaboraciju i *Google obrasce* za izradu evaluacijskih upitnika

■ metode rada: razgovor, usmeno izlaganje voditeljice radionice, demonstracija, samostalan rad, timski rad, praktičan rad u *online* okruženju.

■ Tijek radionice:

- upoznavanje i zakazivanje videokonferencije pomoću alata *Doodle*
- prikupljanje ideja i glasovanje za temu videokonferencije u alatu *Tricider*
- upoznavanje s *Adobe Connectom* (prijava, sučelje, razine korisnika, dijeljenje ekrana, mijenjanje statusa sudionika, održavanje videokonferencije)
- kratko upoznavanje s *Portalom eTwinning* i organiziranje videokonferencije na tom portalu.
- zajedničko pisanje digitalnog dokumenta u alatu *TitanPad* (dijeljenje i spremanje u odabranom formatu)
- izrada evaluacijskog upitnika u *Google obrascu*.

¹⁷² *Google obrasci*. https://www.google.com/intl/hr_HR/forms/about/ (pristupljeno 1. veljače 2017.).

Zaključak

Svjesni činjenice da je učinkovita i brza komunikacija nužnost, kako u svakodnevnom životu, tako i u svim fazama odgojno-obrazovnog procesa, ova radionica skroman je doprinos češćoj uporabi videokonferencija.

Uporabom videokonferencija i drugih komunikacijskih i kolaboracijskih alata omogućit ćemo veću i bržu razmjenu informacija, ideja i znanja, a svoj profesionalni život obogatiti novim iskustvima i *online* poznanstvima.

Literatura

Video konferencije - što je to i kako funkcionira? AVR Audio video rješenja.

http://www.avr.hr/video-konferencija-sto-je-to-i-kako-funkcionira~tekst_388.html (pristupljeno 8. veljače 2017.).

Servis sobnih videokonferencija. CARNet.

<ftp://ftp.carnet.hr/pub/CARNet/docs/info/CDA0032.pdf> (pristupljeno 1. veljače 2017.).

Što su videokonferencije. CARNet. <http://www.carnet.hr/videokonferencije/stosu> (pristupljeno 1. veljače 2017.).

Zašto videokonferencije. CARNet. <http://www.carnet.hr/videokonferencije/zasto> (pristupljeno 1. veljače 2017.).

Web kolaboracijski alat Adobe Connect. CARNet. <https://www.carnet.hr/acp> (pristupljeno 1. veljače 2017.).

Delić, Suzana. *Videokonferencija u nastavi.* https://cuc.carnet.hr/2012/images/43_delic9e5d.pdf (pristupljeno 10. veljače 2017.).

Jelačić, Zlatko. 2004. Je li to (već) vrijeme videa... na Internetu? *Edupoint* 4/23.

<http://edupoint.carnet.hr/casopis/23/clanci/1> (pristupljeno 10. veljače 2017.).

Web 2.0 alati

Doodle. <http://doodle.com/> (pristupljeno 1. veljače 2017.).

Google obrasci. https://www.google.com/intl/hr_HR/forms/about/ (pristupljeno 1. veljače 2017.).

Portal eTwinning. <https://www.etwinning.net/hr/pub/index.htm> (pristupljeno 1. veljače 2017.).

TitanPad. <https://titanpad.com/> (pristupljeno 1. veljače 2017.).

Tricider. <https://www.tricider.com/> (pristupljeno 1. veljače 2017.).

Životopis

Adela Granić od 2006. godine do danas radi u Osnovnoj školi Marije i Line u Umagu kao stručna suradnica knjižničarka. Diplomirala je hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a na istom Fakultetu na Katedri za bibliotekarstvo Odsjeka za informacijske znanosti diplomirala je 2009. godine. Položila je i stručni ispit za učitelja hrvatskog jezika 1998., a stručni ispit za stručno zvanje diplomiranog knjižničara 2010. godine. Voditeljica je Županijskog stručnog vijeća knjižničara osnovnih i srednjih škola Istarske županije od 2013. godine, a promovirana u zvanje stručnog suradnika mentora 2014. Redovito se stručno usavršava, a u proteklih pet godina održala je preko 50 predavanja i radionica na županijskim i državnim skupovima.

Radila je na različitim izdanjima, ali i objavljivala vlastite radove u stručnim časopisima. Članica je i tajnica Ogranka Matice hrvatske u Umagu od 2012., te predsjednica Podružnice HUŠK-a Istarske županije od 2013. do 2015. godine. Sudjelovala je u brojnim međunarodnim projektima kao koordinator (*Svijet različitosti nas bogati - Svet različnosti nas bogati*, 2012. - 2013.; *Zajedno gradimo bolji svijet – Skupaj gradimo boljši svet*, 2013. - 2014.; Comenius projekt *Souvenirs for Europe*, 2013. - 2015.) te kao član projektnog tima Erasmus+ projekt *P.L.A.C.E.S. (Presenting Legends Across the Continent in European Schools)*, 2015. - 2017.

Portofolio nastavnih jedinica knjižnično-informacijsko-medijske pismenosti u srednjoškolskoj knjižnici

- ishodi nastavnih jedinica prema Bloomovoj taksonomiji

Alta Pavin-Banović

alta.pavin@gmail.com

Medicinska škola, Osijek

Sažetak

Cilj je radionice potaknuti sudionike na zajedničko promišljanje i definiranje tema nastavnih jedinica iz knjižnično-informacijsko-medijske pismenosti. Sudionici će prema Bloomovoj taksonomiji definirati ishode, pravilno pisati zadatke i aktivnosti za učenike od prvoga do četvrtoga razreda srednje škole. Bloomova taksonomiji jedan je od najkorištenijih teorijskih okvira za planiranje, pripremu i vrjednovanje na svim razinama koja opisuje kategorije ciljeva učenja te olakšava planiranje nastavnoga procesa i definiranje kompetencija učenika kroz određivanje ishoda, onoga što će učenik mjerljivo pokazati kroz kognitivne ili obrazovne, afektivne ili odgojne, funkcionalne ili psihomotorične ishode. Rezultat će održanih radionica činiti Portfolio nastavnih jedinica knjižnično-informacijsko-medijske pismenosti koji će olakšati izbor tema nastavnih jedinica srednjoškolskim knjižničarima.

Glavne riječi: kurikulum, portfolio, knjižnično-informacijsko-medijska pismenost, srednja škola, teme nastavnih jedinica, priprema, ishodi, zadatci, aktivnosti, Bloomova taksonomija.

Abstract

The aim of this workshop is to motivate the participants to work together in order to define topics of the lessons on library-information-media literacy skills. The participants will define lesson objectives using Bloom's taxonomy, and write the exercises and tasks for secondary school students, grades 1-4. Bloom's taxonomy is one of the most often used theoretical frameworks for planning, designing and evaluating student work on every level, making both lesson planning and defining students' competencies easier. Learning objectives, according to Bloom's taxonomy, cover three domains: cognitive or knowledge-based, affective or emotive-based, and psychomotor or action-based. A portfolio of library-information-media literacy skills lesson plans will be created from the workshop results, helping secondary school librarians to choose a lesson topic.

Keywords: curriculum, portfolio, library-information-media literacy skills, secondary school, lesson topics, lesson plan, objectives, tasks, activities, Bloom's taxonomy.

Uvod

Školski knjižničari, prema svom planu i programu rada, nekoliko puta tijekom nastavne godine održavaju nastavu knjižnično-informacijsko-medijske pismenosti jer:

*pismenost u najširem smislu danas označava sposobnost – preko vještine čitanja, pisanja i računanja – komuniciranja s drugima te usvajanja novih znanja i sposobnosti (opismeniti se i za drugo); te u učenju prepoznati i odabrati pravi medij te osvijestiti elementarnu pismenost kao alat za usvajanje drugih oblika pismenosti nužnih za aktivno i dinamično sudjelovanje u globalnim tokovima 21. stoljeća*¹⁷³.

U planiranju svoga rada svaki je srednjoškolski knjižničar prepušten svom slobodnom izboru tema iz knjižnično-informacijsko-medijske pismenosti jer je kurikulum knjižničnoga odgoja i obrazovanja u izradi. *Planiranje nastavnog gradiva i nastavnog rada u cjelini proizlazi iz prirode i zakonitosti nastavnog procesa. Nastava je organiziran i domišljen sustav obrazovanja s jasno određenim ciljevima i zadacima*¹⁷⁴. Stoga, školski su knjižničari kao stručni suradnici pozvani kreirati svoje okruženje kako bi nadišli očekivane standarde svoga knjižničarskoga djelovanja u školi i dobili svoje zasluženno pozitivno mjesto u *inovacijskom kurikulumu*¹⁷⁵.

Srednjoškolski knjižničari vrlo rado na proljetnim školama školskih knjižničara dijele svojim dugogodišnjim stručnim iskustvom stečene primjere dobrih tema nastavnih jedinica koje održavaju sa svojim učenicima. Zakonska je i administrativna obveza svakoga nastavnika, prema Pravilniku o obvezama učitelja i stručnih suradnika, pisati pripremu za nastavnu jedinicu koju planira u radu sa svojim učenicima. Budući da svaki srednjoškolski knjižničar sam bira teme nastavnih jedinica, cilj je radionice napraviti popis svih tema nastavnih jedinica, od prvoga do četvrtoga razreda, koje će srednjoškolski knjižničari održati u svojim knjižnicama kroz nastavu knjižnično-informacijsko-medijskoga odgoja i obrazovanja/pismenosti i koje mogu postati dio kurikuluma knjižnično-informacijskoga odgoja i obrazovanja školskoga knjižničara. Također, svaki školski knjižničar kao odličan stručni suradnik razvija kvalitetnu suradnju s kolegama te dogovara vrijeme održavanja nastave što je najčešće u vrijeme održavanja Sata razrednoga odjela ili zajednice.

Profesionalni zahtjev i preduvjet uspješnosti izrade pripreme za nastavnu jedinicu pretpostavlja poznavanje metodičkih sustava, pravilno artikuliranje nastavnoga procesa, pravilno oblikovanje pojedine faze sata, jasno definiranje cilja i ishoda nastavne jedinice, točno

¹⁷³ Ujaković, Branka. 2007. Opismenjivanjem do pismenosti. Pedagogija prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja. Svezak 2. Prvi kongres pedagoga Hrvatske Zagreb od 19. do 21. rujna 2007. Ur. Previšić, Vlatko; Šoljan, Nikša Nikola; Hrvatić, Neven. Hrvatsko pedagoško društvo. Zagreb. Str. 723.

¹⁷⁴ Rosandić, Dragutin. 1986. Metodika književnog odgoja i obrazovanja. Školska knjiga. Zagreb.

¹⁷⁵ Jurić, Vladimir. 2007. Kurikulum suvremene škole. *Kurikulum teorije - metodologija - sadržaj - struktura*. Ur. Previšić, Vlatko. Školska knjiga - Zavod za pedagogiju. Zagreb. Str. 285.

definiranje zadataka i aktivnosti učenika te vrednovanje izvedenoga¹⁷⁶. Cilj je pisanja nastavne pripreme odgovoriti na pitanja:

- Koje kompetencije trebaju izgraditi naši učenici?
- Kako će naši učenici graditi te kompetencije?
- Kako će se provjeravati grade li naši učenici te kompetencije i jesu li one izgrađene kada nastavna jedinica završi?

Rezultat takvoga planiranja je manji stres u komunikaciji predavača i učenika, a postižu se bolji rezultati.

Bloomova taksonomija

Kako bi se svaki predavač kvalitetno pripremio za izvođenje nastavne jedinice preporuča se pisanje nastavne pripreme prema Bloomovoj taksonomiji koja je jedan od najkorištenijih teorijskih okvira za planiranje, pripremu i vrjednovanje na svim razinama koja opisuje kategorije ciljeva učenja. Nastala je tijekom pedesetih godina 20. stoljeća¹⁷⁷ (1948. – 1956.), a revidirana je 1990. godine¹⁷⁸.

Bloomova taksonomija olakšava planiranje nastavnoga procesa i definiranje kompetencija učenika kroz određivanje ishoda, onoga što će učenik mjerljivo pokazati kroz kognitivne ili obrazovne, afektivne ili odgojne, funkcionalne ili psihomotorične ishode. Također, predavaču je olakšano definiranje zadataka i pisanje aktivnosti za učenike te, na kraju nastavne jedinice, vrjednovanje kroz skalu procjene.

Taksonomija je definirana kao razvrstavanje (klasifikacija, organiziranje) objekata, procesa i pojava u kategorije (grupe, klase) na temelju nekoga principa i obilježja. To su razine napredovanja u usvajanju konkretnih vrijednosti, poredane hijerarhijski na temelju težine i složenosti te rastu u težini od najjednostavnijih do složenijih i ne može se prijeći na višu razinu dok nije savladana prethodna¹⁷⁹.

Razina znanja za kognitivno područje uključuje šest razina: dosjetiti se, shvatiti, primijeniti, analizirati, prosuđivati i stvarati. Nivoi ili razine napredovanja u učenju poredani su hijerarhijski na temelju težine ili složenosti te se ne može prijeći na višu razinu dok nije savladana prethodna.

- Prva razina - **dosjetiti se**, najniža je razina znanja koje predstavlja mogućnost dosjećanja i definiranja pojmova u naučenom obliku, a ne podrazumijeva nužno razumijevanje

¹⁷⁶ Usp. Batarelo, Ivana. 2007. Obrazovanje nastavnika za poučavanje temeljno na kompetencijama. Pedagogija prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja. Svezak 1. Prvi kongres pedagoga Hrvatske, Zagreb od 19. do 21. rujna 2007. Ur. Previšić, Vlatko; Šoljan, Nikša Nikola; Hrvatić, Neven. Hrvatsko pedagogijsko društvo. Zagreb. Str.17.

¹⁷⁷ Usp. Bloom, Benjamin S. 1956. Taxonomy of educational objectives. Longman. London.

¹⁷⁸ Usp. Anderson, Lorin W.; Krathwohl, David R. 2001. Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. Longman. New York.

¹⁷⁹ Isto.

naučenoga. To znači da je gradivo neupotrebljivo, brzo se zaboravi i ne potiče intelektualni razvoj ni motivaciju za samoinicijativno i samostalno učenje.

- Druga razina - **shvatiti**, viša je razina znanja koja podrazumijeva razumijevanje, a informacije se mogu promijeniti iz jednoga oblika u drugi. Uključene su mogućnosti: prepričati i objasniti svojim riječima, sažeto prikazati, prevesti, razvrstati u kategorije na temelju zadanoga obilježja, dati primjer za neki pojam ili princip, izvesti logične zaključke na temelju informacija, uočiti i povezati glavne ideje.
- Treća razina - **primijeniti**, znanje je koje uključuje poopćavanje (korištenje apstrakcija), a može se samostalno primjenjivati unutar i/ili van konteksta u kojem je stečeno i na rutinski i/ili novi način koji učenik nije vježbao.
- Četvrta razina - **analizirati**, znači da učenik može rastavljati informacije na dijelove kako bi se utvrdili i razumjeli odnosi među njima: otkriti organizacijske principe, uzroke i posljedice, izvesti dokaze i zaključke, podržati generalizacije, uočiti obrasce, prepoznati skriveno značenje, razlikovati činjenice i zaključke.
- Peta razina - **prosudivati**, mogućnost je procjenjivanja valjanosti ideja i/ili kvalitete uratka na temelju poznatih kriterija: usporediti i pronaći sličnosti i razlike među idejama, otkriti nekonzistentnost unutar procesa ili produkta, otkriti prikladnost postupka s obzirom na problem, dokazati vrijednost i izabrati mogućnost i argumentirano obrazložiti.
- Šesta razina - **stvarati**, uključuje mogućnost kreativnoga ili divergentnoga korištenja znanja za stvaranje nove cjeline (kombiniranje poznatih dijelova u novu cjelinu), stvarati nove ideje i rješenja, izvoditi generalizacije na temelju dobivenih podataka, povezati znanje iz različitih područja i uočavati nove obrasce.

Afektivne kompetencije su osobine potrebne za uspješno funkcioniranje osobe u okruženju (stavovi, uvjerenja, interesi, sustav vrijednosti, ponašanje). Odnose se na način izvršavanja obaveza, poštivanje pravila ponašanja i odnosa prema drugima te sposobnostima suradnje. Afektivno područje se sastoji od pet razina znanja: **prihvatanje, reagiranje, usvajanje vrijednosti, organiziranje vrijednosti i integritet.**

Funkcionalni ciljevi proizlaze iz viših razina kognitivnoga područja, a uključuju: prikupljanje i uređivanje podataka, traženje pretpostavki, promatranje, uspoređivanje, klasificiranje, zamišljanje, postavljanje hipoteza, kritiziranje, sažimanje, kodiranje, tumačenje, zaključivanje, rješavanje problema, poopćavanje, kombiniranje činjenica i ideja, rekonstruiranje i reorganiziranje informacijskih cjelina, dosjećanje i pamćenje.

Funkcionalni ishodi sadrže pet razina:

- **imitacija** - praćenje i ponavljanje operacije koju netko pokazuje
- **manipulacija** - izvođenje određene operacije uz vodstvo instruktora
- **precizacija** - precizno, ali sporo izvođenje operacije
- **sinteza** - sposobnost koordinacije više operacija uz korištenja dviju i više vještina
- **naturalizacija** - istovremeno izvršavanje više operacija primjenom više vještina s lakoćom.

Međutim, funkcionalni se ciljevi ne odnose samo na kognitivno područje, nego također uključuju prezentaciju uratka (PowerPoint, referat, plakat), kontrolu izražavanja ljetnje, vrednovanje, uporabu računala, pronalaženje i interpretaciju citata i drugo.

Pisanje ishoda važno je jer određuje što učenici trebaju naučiti, lakše je napisati zadatke i aktivnosti, procjena kvalitete znanja je objektivna, jasne su smjernice za rad jer učenik ima osjećaj kontrole nad vlastitim rezultatima, bolja je motivacija za rad i bolji su rezultati. Količina novih informacija u ishodima mora uvažavati dob učenika jer *očekivani ishodi učenja odnose se na formulaciju minimuma očekivanja i na neki način su prikaz sadašnjeg stanja, odnosno svega onoga što studenti procjenjuju da će steći nakon završetka studija. Željeni ishodi učenja odnose se na maksimum postignuća i prikaz su ciljanog, budućeg ili željenog stanja.*¹⁸⁰

Definiranje ishoda olakšava pisanje zadataka za učenike koji proizlaze iz već definiranih ishoda. *Zadatkom se predviđa kako bi učenici trebali mijenjati svoje ponašanje nakon određenih iskustava s učenjem.*¹⁸¹ Zatim slijedi pisanje aktivnosti učenika koji proizlaze iz konkretnih zadataka.

Radionica izrade portfolija nastavnih jedinica

Portfolio je izraz kojega čine dvije riječi latinskoga podrijetla: *portare* što znači nositi i *foglio* što znači papir, list. Izraz *portfolio* često u svom zanimanju koriste arhitekti, umjetnici, a potom i predavači u školama. Školski, nastavni *portfolio* metoda je koja pokazuje što se kroz jedno određeno vrijeme radilo i razvijalo te ga se pri kraju određenih procesa može prikazati kao mapu svoga rada, razvoja i napredovanja.

Postoje, načelno, dvije različite vrste odn. metode:

- jedna se sastoji u prikupljanju materijala, dokumentacije, tekstova, analiza kroz jedno vremensko razdoblje
- druga kroz prikupljanje materijala i druge dokumentacije i razmišljanja s obzirom na jednu određenu temu.

Portfolio na kraju radionica možemo definirati kao metodu koja pokazuje individualni napor ili napor skupine, rad i razvoj na konkretnom tematskom području za provedbu Knjižnično-- informacijsko-medijske pismenosti u srednjim školama.

¹⁸⁰ Buljubašić-Kuzmanović, Vesna. 2007. Očekivani i željeni ishodi učenja; kompetencijski pristup. Pedagogija prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja. Svezak 2. Prvi kongres pedagoga Hrvatske Zagreb od 19. do 21. rujna 2007. Ur. Previšić, Vlatko; Šoljan, Nikša Nikola; Hrvatić, Neven. Hrvatsko pedagoško društvo. Zagreb. Str. 111.

¹⁸¹ Marsh, Colin J. 1994. *Kurikulum, temeljni pojmovi*. Educa. Zagreb. Str. 109.

Radionica za srednjoškolske knjižničare planirana je za dvadesetak sudionika u trajanju 90 minuta. Sudionici podijeljeni u skupine definiraju teme nastavnih jedinica za učenike 1. do 4. razreda srednje škole iz Knjižnično-informacijske-medijske pismenosti.

Svaka skupina će na temelju jedne nastavne jedinice:

- odrediti jasan cilj nastavne jedinice i ključne pojmove
- pravilno izabrati i definirati ishode za učenike prema Bloomovoj taksonomiji
- odrediti i pravilno pisati zadatke za učenike
- pravilno napisati aktivnosti za učenike iz određenih zadataka
- prezentirati svoj uradak prisutnim sudionicima
- vrjednovati radionicu.

Cilj je radionice potaknuti sudionike na zajedničko promišljanje i definiranje tema nastavnih jedinica iz knjižnično-informacijsko-medijske pismenosti te prema Bloomovoj taksonomiji definirati ishode, pravilno pisati zadatke i aktivnosti za učenike od prvoga do četvrtoga razreda srednje škole. Rezultat će održanih radionica činiti portfolio nastavnih jedinica knjižnično-informacijsko-medijske pismenosti koji će olakšati izbor tema nastavnih jedinica svim srednjoškolskim knjižničarima.

Literatura

Anderson, Lorin W.; Krathwohl, David R. 2001. *Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. Longman. New York.

Batarelo, Ivana. 2007. *Obrazovanje nastavnika za poučavanje temeljno na kompetencijama. Pedagogija prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja. Svezak 1. Prvi kongres pedagoga Hrvatske, Zagreb od 19. do 21. rujna 2007.* Ur. Previšić, Vlatko; Šoljan, Nikša Nikola; Hrvatić, Neven. Hrvatsko pedagoško društvo. Zagreb.

Bloom, Benjamin S. 1956. *Taxonomy of educational objectives*. Longman. London.

Bloom, Benjamin S. 1970. *Taksonomija ili klasifikacija obrazovnih i odgojnih ciljeva. Knjiga I. : Kognitivno područje*. Jugoslavenski zavod za proučavanje školskih i prosvjetnih pitanja. Beograd.

Buljubašić-Kuzmanović, Vesna. 2007. *Očekivani i željeni ishodi učenja; kompetencijski pristup. Pedagogija prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja. Svezak 2. Prvi kongres pedagoga Hrvatske Zagreb od 19. do 21. rujna 2007.* Ur. Previšić, Vlatko; Šoljan, Nikša Nikola; Hrvatić, Neven. Hrvatsko pedagoško društvo. Zagreb.

Predmetnica : Priprava za nastavni sat. Hrvatska mreža školskih knjižničara. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Predmetnica:Priprava_za_nastavni_sat (pristupljeno 27. siječnja 2017.).

Jozić, Ruža. 2016. *Knjižnično-informacijsko obrazovanje učenika srednje škole. Primjena strategija učenja i upravljanja informacijama u školskom knjižničarstvu: Zbornik radova XXVIII. Proljetne škola školskih knjižničara RH Zadar, 7.-9. travnja 2016.* Ur. Šušnjić, Biserka. Agencija za odgoj i obrazovanje. Zagreb. http://www.azoo.hr/images/izdanja/28_skola_knjiznicara.pdf (pristupljeno 27. siječnja 2017.).

Jurić, Vladimir. 2007. Kurikulum suvremene škole. *Kurikulum teorije - metodologija - sadržaj - struktura*. Ur. Previšić, Vlatko. Školska knjiga - Zavod za pedagogiju. Zagreb.

Kovačević, Dinka. 2004. *Školska knjižnica - korak dalje*. Filozofski fakultet. Zagreb.

Lovrinčević, Jasmina. 2005. *Znanjem do znanja : Prilog metodici rada školskog knjižničara*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, Filozofski fakultet. Zagreb.

Marsh, Colin J. 1994. *Kurikulum, temeljni pojmovi*. Educa. Zagreb.

Rosandić, Dragutin. 1986. *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*. Školska knjiga. Zagreb.

Ujaković, Branka. 2007. Opismenjivanjem do pismenosti. Pedagogija prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja. Svezak 2. *Prvi kongres pedagoga Hrvatske*. Ur. Previšić, Vlatko; Šoljan, Nikša Nikola; Hrvatić, Neven. Hrvatsko pedagoško društvo. Zagreb.

Životopis

Alta Pavin-Banović od 2013. do danas stručna je suradnica školska knjižničarka u Medicinskoj školi Osijek. Godine 2016. promovirana je u zvanje stručne suradnice savjetnice, a formalno je obrazovanje stekla 1993., maturiravši u Jezičnoj gimnaziji Osijek, te je 1999. kada je stekla diplomu teologa u Đakovu. Godine 2005. na Filozofskom fakultetu u Osijeku stekla je zvanje diplomiranog knjižničara. Od 1999. do 2001. godine bila je vjeroučiteljica u Obrtničkoj školi Opatija i Hotelijersko-turistička škola Opatija, a od 1998. do 1999. vjeroučiteljica u Graditeljsko-geodetskoj školi Osijek i Tekstilnoj srednjoj školi u Osijeku. Područje rada su joj odgojno-obrazovni rad s učenicima u školskoj knjižnici, vođenje čitateljskoga kluba, natjecanje Čitanjem do zvijezda, stručni rad i informacijska djelatnost u školskoj zajednici te kulturna i javna djelatnost u školskoj knjižnici Medicinske škole Osijek, kao i suradnja s različitim ustanovama i institucijama u gradu Osijeku. Redovito obilježava Mjesec hrvatske knjige, Dan škole, Noći knjige, prigodne obljetnice, sudjeluje u provedbi preventivnog školskog programa *Zdrav za 5* te volonterskih aktivnosti s učenicima.

Objavljuje stručne radove: *Bez kompromisa prekinuti životarenje; Klerikalne se vizije Crkve postupno mijenjaju, intervju; Nama je cilj da učenici dobiju specifična znanja potrebna za zanimanja, intervju; 1700 godina svetih srijemskih mučenika; Svjedočanstvo ljubavi na primjeru Isusa Krista; Predstavljene knjige Kršćanske sadašnjosti povodom Šeperove obljetnice* i drugi.

Jačanje nacionalnog identiteta i kreiranje nacionalnog imidža - put k znanju i osobnom razvoju građanskih kompetencija

Irena Ostrički-Gerber

irena.ostrickigerber@gmail.com

Poljoprivredna i veterinarska škola, Osijek

Sažetak

U ovome radu progovorit će se o važnosti definiranja i jačanja nacionalnog identiteta kritičkim i analitičkim razmišljanjem koje će imati za cilj iz bogatog hrvatskog povijesno-kulturnog nasljeđa i hrvatskih vrednota izdvojiti one konkurentne prednosti, strategije i kanale komuniciranja koji će stvoriti magičnu privlačnost, meku moć, koja omogućuje razvoj zemlje na svim razinama. Rad će se baviti i posljedicama izostanka unutarnjeg *brendiranja* države, a to je kreiranje nacionalnog imidža utemeljenom na kulturološkim stereotipima nacije - vanjskim *brendiranjem* države. Taj se fenomen može zaustaviti na nekoliko načina, a jedan od njih je poticanje nacionalnog ponosa i izgradnja građanskih kompetencija.

Ključne riječi: nacionalni identitet, nacionalni imidž, *brendiranje* države, stereotipi, *meka moć*.

Abstract

This paper will discourse the importance of defining and reinforcing of national identity throughout critical and analytical thinking with a view to separate competitive advantages, strategies and channels of communication from the rich historical and cultural heritage that will generate magical allurements, soft power, which then enables progress on every level. Paper will address consequences of the absence of an internal state branding, and that is creating national image based on a cultural stereotypes - external state branding.

Keywords: national identity, national image, state branding, stereotypes, *soft power*.

Uvod

Globalizacijom svijet postaje jedno veliko tržište, brišu se granice i razlike, države moraju postati svjesne svojih prednosti i nedostataka, moraju postati komunikacijski subjekti, a ne objekti. Mnoge države prolaze kroz krizu nacionalnog identiteta, pokušavaju definirati tko su kao nacija i što je to što ih čini posebnima i drukčijima od drugih. Hrvatska se još nije uhvatila u koštac s važnošću definiranja i jačanja svog nacionalnog identiteta i s mogućnostima komuniciranja tog identiteta kroz nacionalni imidž države.

O moći magične privlačnosti koju pojedine države imaju, a prezentiraju i komuniciraju putem dobro osmišljenog nacionalnog imidža, govori Joseph Nye. Takvu moć naziva *mekom moći*, a ona ima mogućnost parirati *tvrdoj*, vojnoj i ekonomskoj moći, i počiva na tri temeljna resursa: kulturi (njezinim privlačnim dijelovima), političkim vrijednostima (uvjetovano podržavanjem u zemlji i inozemstvu) te vanjskoj politici neke države (pod uvjetom da je legitimna i moralno autoritativna).¹⁸² *Meka moć* privlači strana ulaganja, turiste, osigurava plasman proizvoda i usluga države te na taj način ima i ekonomsku dobrobit te relevantnost u donošenju odluka u međunarodnim odnosima. Temelji se na tri aspekta ponašanja: određivanju *agendi*, privlačenju i uvjeravanju.¹⁸³ Iako Hrvatska nema takozvanu *tvrd*u moć, zasigurno može ponuditi puno toga od bogatog kulturno-povijesnog nasljeđa, tradicije, običaja, načina i stila života do velikana koji su zadužili Europu i svijet svojim izumima ili umjetničkim djelima.

Cilj je ovog rada definirati nacionalni identitet i načine kreiranja nacionalnog imidža, definirati konkurentne vrijednosti nacije i države te strategije i kanale njihova komuniciranja; pokušati stvoriti konsenzus samih građana o tome tko su kao nacija, što ih definira, po čemu su posebni, ojačati nacionalni ponos, potaknuti građansku participaciju i kompetenciju.

Nacionalni identitet i nacionalni imidž

Identitet je skup karakteristika pomoću kojih se osoba, skupina ili nacija može prepoznati. To je ono što određenu osobu, pojedinca ili skupinu čini onim što jest. Manuel Castells identitet opisuje kao *proces stvaranja smisla na temelju kulturnog atributa ili srodnog niza kulturnih atributa kojima je dana prednost u odnosu prema drugim izvorima smisla*.¹⁸⁴ Za Huntingtona, identitet je *osjećaj pojedinca ili skupine o sebi*, on smatra da je izvora identiteta beskonačno mnogo, ali izolira šest osnovnih kategorija:

- pripisivi identitet, koji se odnosi na dob, rod, srodstvo, etnicitet i rasu
- kulturni, koji označava klan, pleme, naciju, religiju, narodnost, jezik i civilizaciju
- teritorijalni, pripadnost selu, gradu, zavičaju, državi, kontinentu
- politički, kojim se određujemo pripadanjem nekoj interesnoj skupini, pokretu, stranci, ideologiji ili državi
- gospodarski, koji se odnosi na zanimanje, zvanje, posao, granu, područje i klasu
- društveni, koji nastaje odabirom prijatelja, kolega i društva.¹⁸⁵

Nacionalni identitet svijest je o ukupnom jastvu, pripadnosti nekoj nacionalnoj kulturi i kulturnoj skupini. On najčešće uključuje teritorijalni element (iako ne nužno, jer postoje nacije koje nisu vezane za državu pa čak ni za kontinent), a može uključivati i kulturne, političke i

¹⁸² Usp. Nye, Joseph. S. 2011. *Budućnost moći*. Mate. Zagreb. Str. 84.

¹⁸³ Isto, str. 90.

¹⁸⁴ Castells, M. 2002. *Moć identiteta*. Golden marketing. Zagreb, 16.

¹⁸⁵ Usp. Huntington, S. P. 2007. Tko smo mi?: izazovi američkom nacionalnom identitetu. Izvori. Zagreb. Str. 37.

društvene elemente¹⁸⁶. Prema Huntingtonu, nacionalni se identitet, poput drugih identiteta, gradi i razgrađuje, a nacije ga različito vrednuju u odnosu na njihove druge identitete.

Imidž je odraz identiteta osobe, skupine ili nacije; slika, prikaz, dojam, osjećaj ili asocijacija, a čine ga percepcija, stajalište i sam imidž.¹⁸⁷ Razlika između identiteta i imidža je u tome što je identitet skup stvarnih karakteristika koje nekoga određuju ili definiraju, a imidž je ukupnost percepcije toga identiteta. Ta percepcija, taj imidž može biti objektivan, subjektivan, istinit, lažan, potpun, nepotpun, ali i konstruiran, ovisno o strategijama i načinima njihova komuniciranja.

Nacionalni imidž odraz je onoga što jesmo kao narod, kao nacija, kako se definiramo i doživljavamo. Kao i osobni imidž, ovisi o mnogo čimbenika. Prava slika nacionalnog identiteta može se ostvariti jedino planski, unutarnjim *brendiranjem*, koje započinje poznavanjem sebe, dok lažna, nepotpuna ili konstruirana slika nastaje slučajno ili namjerno vanjskim *brendiranjem*, a kao posljedica izostanka unutarnjeg. Hrvatski stručnjak odnosa s javnošću Božo Skoko u predgovoru Anholtova *Konkurentnog identiteta* postavlja ključno pitanje: *hoćemo li to naše bogatstvo samo ljubomorno čuvati ili ga znalački predstaviti svijetu, pretvoriti u proizvode, manifestacije i zabavu i unovčiti, kao nešto originalno i naše, jer što je brend države nego identitet na materijalan, snažan, priopćiv i prije svega koristan način* – kaže Anholt.¹⁸⁸

Unutarnje brendiranje i konkurentan identitet

Nacionalni *brend* je imidž države koji nastaje kroz proces dizajniranja, planiranja i komuniciranja imena i identiteta države u smislu izgradnje i upravljanja ugledom, a sve je nužniji u globalnom svijetu u kojem se brišu granice i razlike, a tako i osobitosti i posebnosti nacije i države. Nacionalni se *brend* promatra se kroz četiri aspekta: identitet i imidž *brenda* te svrhu i tržišnu vrijednost *brenda*, a u svijetu postoje i mjerljivi pokazatelji koji nastaju na temelju redovitih istraživanja imidža država kroz mnoštvo kategorija i pokazatelja.¹⁸⁹

Kako bi se izbjeglo vanjsko *brendiranje* treba se, dakako, baviti unutarnjim *brendiranjem* koje se provodi u Anholtova osnovna četiri koraka: definiranje problema i analiza situacije, planiranje i kreiranje programa i strategije, djelovanje i komunikacija te ocjenjivanje programa.¹⁹⁰ Cilj je otkriti kako nas vide i kako želimo biti viđeni, a taj postupak kreće od samih građana. Prvi korak je definirati vlastite vrijednosti i konkurentne prednosti kroz Anholtov

¹⁸⁶ Usp. Castells, Manuel. 2002. Moć identiteta. Golden marketing, Zagreb. Str. 40.

¹⁸⁷ Usp. Rječnik marketinga u: Skoko, Božo. 2004. Hrvatska: identitet, image i promocija. Školska knjiga. Zagreb. Str. 24.

¹⁸⁸ Anholt, Simon. 2009. Konkurentan identitet: novo upravljanje markama država, gradova i regija. Biblioteka Turizmoteka. Zagreb, xvii.

¹⁸⁹ Četiri su vodeća indeksa, odnosno institucije koje se bave vrednovanjem država *brendova*: Nation Brand Index Simona Anholt, FutureBrand: Country Brand Index, Brand Finance i Bloom Consulting.

¹⁹⁰ Usp. Anholt, Simon. 2009. Konkurentan identitet: novo upravljanje markama država, gradova i regija. Biblioteka Turizmoteka. Zagreb.

šesterokut konkurentnog identiteta te osposobiti nositelje procesa *brendiranja* putem pozitivnog kruga konkurentnog identiteta.



Grafički prikaz 1. Šesterokut konkurentnog identiteta¹⁹¹ uključuje: ljude, politiku, kulturu, turizam, marke i ulaganja.

Mogućnosti komuniciranja identiteta su višestruke, Anholt navodi osnovnih šest kanala:

- turistička promocija
- izvozni proizvodi
- međunarodno komuniciranje, odluke vlade/države
- načini dolaska do ulaznih ulaganja
- kulturna razmjena i aktivnosti
- sami državljani zemlje¹⁹².

Svaka istinska promjena, prema Anholtu, kreće od promjena u ponašanju država i njezinih državljanina. Državljanima zemlje imaju najbolji uvid u prednosti i nedostatke države, osobitosti, mogućnosti i neiskorištene potencijale. Oni su ti koji sjajne ideje mogu kroz konkurentne strategije i kanale komuniciranja provesti u djela. Pozitivna spirala prikaz je konkurentne nacionalne strategije i njezine provedbe u djela, proces je cirkularan i stalno se nastavlja, sastoji se 80% od inovacija, 15% od koordinacije i 5% komunikacije.¹⁹³

¹⁹¹ Isto, str. 24.

¹⁹² Usp. Anholt, Simon. Navedeno prema: Skoko, Božo. 2009. Država kao *brend*: upravljanje nacionalnim identitetom. Matica Hrvatska. Zagreb. Str. 48.

¹⁹³ Usp. Anholt, Simon. 2009. Konkurentan identitet : novo upravljanje markama država, gradova i regija. Biblioteka Turizmoteka. Zagreb. Str. 34-35.



Grafički prikaz 2. Pozitivan krug konkurentnog identiteta¹⁹⁴

Vanjsko brendiranje i stereotipi

U današnje vrijeme masovne i brze komunikacije, nije osobito teško doći do informacije, poteškoće nastaju zbog obilja informacija te činjenice da je teško u njemu pronaći onu željenu, potrebnu, točnu i objektivnu. Vanjsko *brendiranje* nastaje zbog nedostatka, točnije, kvalitetnog plasmana konkretnih informacija o državi, narodu, njezinom povijesnom i kulturnom naslijeđu, vrijednostima, osobitostima, geopolitičkom položaju, njezinim velikanima, znanstvenicima, umjetnicima i sportašima. Takva država ne povezuje se uz njezine realne prednosti i konkurentne vrijednosti, već se najčešće povezuje uz zadnji veliki događaj (u slučaju Hrvatske, to je rat). Imidž države tada se, neminovno, temelji na polu-informacijama, klišejima, stereotipima i predrasudama koje postaju činjenice na kojima se gradi imidž države.

S obzirom na brzinu života nemoguće je obuhvatiti svaku informaciju koja nam se nudi, a sve je manje i kapaciteta i volje za obradu tih informacija. Tada se služimo apstrahiranjem, metodom kreiranja kategorija u koje se pohranjuju informacije i generaliziranjem, metodom kojom svakoj informaciji u kategoriji pridajemo sve karakteristike kategorije. Ovakvim metodama obrade informacija nastaju i stereotipi, koji su generalizacija o grupi ljudi, kojom se istovjetne osobine pripisuju gotovo svim članovima te grupe, neovisno o stvarnim varijacijama među članovima. Stereotipi ne izražavaju bit predmeta, nisu istiniti, ni lažni, to su društveni konstrukti, predodžbe, slike o vlastitom ili tuđem identitetu.

¹⁹⁴ Isto, str. 33.

Stvaranje stereotipa temelji se najčešće na nekim od sljedećih postupaka:

- pojednostavljenju
- generalizaciji
- pretjerivanju
- iskrivljavanju.

Stereotipna vjerovanja često rezultiraju nepravednim postupcima, odnosno diskriminaciji, neopravdanom, negativnom ili štetnom ponašanju prema članovima određene grupe koju sačinjavaju pojedinci sličnih zajedničkih osobina, bilo da se radi o vanjskim ili unutarnjim obilježjima, podrijetlu ili vjerovanju.

Prema tome se stereotipi mogu podijeliti u nekoliko različitih kategorija, vrsta i tipova, koji ne moraju nužno biti negativni:

- rasni
- etnički
- religijski
- spolni
- pozitivni
- negativni
- autostereotipi
- heterostereotipi.

Tablica 1. Vrste i tipovi stereotipa

	rasni	etnički	religijski	spolni
pozitivni	<i>Svi su crnci izvrsni košarkaši.</i>	<i>Svi Bosanci imaju smisla za humor.</i>	<i>Protestanti su vrijedni.</i>	<i>Muškarci su dobri u sportu, žene ne.</i>
negativni	<i>Crnci su lijeni.</i>	<i>Škoti su škrti.</i>	<i>Muslimani su teroristi.</i>	<i>Muškarci su bezosjećajni.</i>

Kulturni stereotip proizlazi iz nepoštivanja i nerazumijevanja drugih kultura, tradicija i običaja, nastaje automatskom i kontroliranom obradom informacija ili iluzornom korelacijom, sklonosti uočavanja odnosa ili korelacije između događaja koji nisu povezani. Može se smanjiti razvijanjem tolerancije prema drugima i drukčijima, kontaktom s pripadnicima drugih kultura i naroda, upoznavanjem drugih zemalja, istraživanjem konkretnih informacija te kontroliranjem vlastitih predrasuda i emocija pred objektivnim činjenicama.

Tablica 2. Kulturni stereotipi¹⁹⁵

nacija	kulturni stereotip
Belgijanci	<i>Belgijance treba zvati patvoreni Francuzi; to uvijek izaziva smijeh.</i>
Bretonci	<i>Sve čestiti ljudi, ali jogunasti!</i>
Englezi	Mahom bogataši.
Japan	<i>Ondje je sve od porculana.</i>
Južnjaci	Sve pjesnici.
Njemačka	<i>Plavokosa, sanjalačka nacija; ali kakva vojnička organizacija.</i>
Francuzi	<i>Prvi narod u svemiru.</i>

Autostereotipi i heterostereotipi često se ne poklapaju, dapače, često su dijametralno različiti. Mnoge nacije, poput Amerikanaca i Talijana imaju vrlo jak nacionalni ponos koji se odražava i na nacionalnom imidžu, što je dobro za njih kao naciju jer djeluje privlačno, a na taj način prodaje proizvode¹⁹⁶, način života, privlači ulaganja i turiste. No, iako je to dobro za te nacije, njihovo je mišljenje o sebi puno bolje od stvarnog stanja, odnosno od onoga što o njima misle druge nacije.

Tablica 3. Autostereotipi ili kako doživljavamo sami sebe

Englezi	Amerikanci	Nijemci	Talijani	Francuzi	Španjolci
<i>Krunski narod, superioran ostalim narodima.</i>	<i>Različiti jedan od drugoga i različiti od svih naroda.</i>	<i>Naobraženi, oni ne znaju sve, samo znaju sve bolje.</i>	<i>Strastveni ljubavnici, šarmantni.</i>	<i>Uljuđeni ljudi čija je dužnost prosvjetljivati druge.</i>	<i>Narod na mjestu.</i>

¹⁹⁵ Usp. Flaubert, Gustave. 2007. *Rječnik uvriježenih mnijenja*. Hrvatsko filološko društvo. Disput. Rijeka. Str. 31, 71, 77, 108, 161.

¹⁹⁶ Usp. Božo Skoko u knjizi *Hrvatska: identitet, image i promocija* navodi podatak da 45 mil. ljudi jede pizzu, a čak 84% njih zna da je to talijanski proizvod, dok oko 700 mil. ljudi nosi kravatu, a samo 1% zna da je to hrvatski izum.

Tablica 4. Heterostereotipi ili kako doživljavamo jedni druge

Drugi o Englezima	Drugi o Amerikancima	Drugi o Nijemcima	Drugi o Talijanima	Drugi o Francuzima	Drugi o Španjolcima
<i>Nepojmljivi, bezosjećajni, loših zubi i dobra smisla za humor.</i>	<i>Kao djeca, bez manira, bezbrižni, ne odviše pametni, dapače, glupi.</i>	<i>Bude osjećaje divljenja i straha.</i>	<i>Bučni, lijeni, nepouzđani, niski.</i>	<i>Sebični, nedosljedni i umišljeni.</i>	<i>Bučni, nepouzđani, bezobzirni i ne spavaju.</i>

Zaključak ili kako zaustaviti vanjsko brendiranje?

Većina zemalja davno je prepoznala svekolike prednosti *brendiranja* države, stoga mnoge države imaju nacionalne timove čiji je posao raditi na definiranju i redefiniranju nacionalnog identiteta, koristeći se svim alatima, tehnikama, strategijama, kanalima i ekspertizama komercijalnog *brendiranja*. Prvi korak ka artikulaciji identiteta svakako je stvaranje radne skupine za *brendiranje* države s ciljem definiranja nacionalnog identiteta, uspostavljanjem konsenzusa oko vlastitih vrijednosti, osobitosti i konkurentnih prednosti. Skupina bi, kao i u svakoj tvrtki, trebala krenuti s klasičnom SWOT analizom postojećeg stanja, prednosti, nedostataka i mogućnosti, trebala bi otkriti kako Hrvate i Hrvatsku percipiraju stranci, zatim kako se Hrvati vide sami te vidjeti koje su razlike u percepciji i što Hrvatska želi poručiti svijetu o sebi. Radna bi se skupina trebala sastojati od državnih institucija svih razina, civilnih organizacija i udruga te najvrjednijih hrvatskih tvrtki. Pojedinci koji bi činili takvu skupinu trebali bi biti različitih zvanja i zanimanja, najbolji u svojoj struci ili poslu, kreativni, strpljivi i spremni na suradnju. Takav bi tim nakon analize postojećeg stanja i konsenzusa oko konkurentnih privlačnosti i vrijednosti, trebao osmisliti zajednički nazivnik, središnju strategiju, standarde, sustav veza te prilagoditi poruke javnostima. Komuniciranjem identiteta svim raspoloživim kanalima, od turističke promocije, odnosa s javnošću, odnosa s medijima, putem izvoznih proizvoda, dobro osmišljenim suvenirima i simbolima kroz autohtone, kreativne i motivirajuće poruke, imat ćemo jasan državni *brend*. Kao važnu kariku u kreiranju konkurentnog identiteta, Anholt ističe važnost življenja nacionalnog identiteta i imidža svakog državljanina, a za to su potrebni društveno odgovorni i društveno kompetentni građani.

Tijek radionice

Motivacija: video isječak percepcije stranaca o Hrvatskoj i Hrvatima.

Teorijski okvir: PowerPoint prezentacija; definiranje identiteta, nacionalnog identiteta, nacionalnog imidža, *brendiranje* države, shema konkurentnog šesterokuta, shema virtuoznog kruga, najvažniji kanali komuniciranja, strategije kreiranja nacionalnog imidža, unutarnje *brendiranje*, *meke moć*.

Interaktivni dio: Sudionici se dijele u pet skupina. Svakoj se skupini podijeli predložak, crtice iz knjige Bože Skoke *Kakvi su Hrvati* koja daje povijesno-kulturni okvir za razmišljanje o imidžu Hrvata. Svaka skupina dobiva zadatak da sa stajališta zadane pozicije definira hrvatski identitet i odabere jednog hrvatskog velikana i predstavi:

- stručnjake Ministarstva turizma i Turističke zajednice
- stručnjake odnosa s javnošću i međunarodnih odnosa
- stručnjake odnosa s medijima
- lidere relevantnih hrvatskih tvrtki
- kreativne pojedince (kreatore, dizajnere, grafičke dizajnere, umjetnike, književnike, promotore).

Nakon definiranja nacionalnog identiteta, cilj je osmisliti ideje, strategije i kanale plasmana hrvatskog identiteta i naraciju oko velikana u svrhu promidžbe Hrvatske, ne samo kao turističke zemlje, već zemlje velikih potencijala i magične privlačnosti.

Nakon prezentacije zadataka, pokušat ćemo se usuglasiti o onome što Hrvate čini Hrvatima i razmišljaju li skupine slično o vlastitom identitetu i onome što ih predstavlja.

Motivacija: video isječak kulturnih stereotipa u svijetu i kako biti Hrvat

Teorijski okvir, drugi dio: PowerPoint prezentacija; definicija stereotipa, tipovi i vrste stereotipa, tabelarni prikaz primjera, autostereotipi, heterostereotipi, vanjsko *brendiranje*, kako ga spriječiti.

Interaktivni dio: Sudionici ostaju u skupinama. Kao predložak dobit će nekoliko crtica iz knjige *Propuh, papuče, punica - vodič za preživljavanje u Hrvatskoj* Amerikanca Codyja McClaina Browna. Cilj teksta je podsjetiti sudionike na vrijednosti, običaje i tradiciju koja se ne cijeni dovoljno te ljepotu hrvatskog načina života. Zadatak je izdvojiti tri hrvatske konkurentne vrijednosti koji bi mogle poslužiti kao privlačne karakteristike nacije te jedan stereotip koji bi Hrvatima mogao ići u korist. Osim predlošcima, sudionici se mogu služiti i internetom (a ako su u knjižnici, i referentom zbirkom, kao i ostalom knjižničnom građom).

Nakon izlaganja sudionika, autorica izlaže zaključke stručnjaka koji su boravili u Hrvatskoj i imali za zadatak prepoznati konkurentne vrijednosti. Za marketinškog stručnjaka Kotlera to su more i zalihe pitke vode. Za Marka Golužu to je hrvatski način i stil života, netaknuta priroda, more, rijeke, planine, četiri godišnja doba, kvalitetna hrana, besplatno i dobro obrazovanje i

zdravstvo, kultura. Eduard Kale smatra da su Hrvate kroz povijest obilježile osobite ljudske vrijednosti: ljubav prema domovini, borba za više ideale, pravdu i pravednost, ljubav prema majci kao zaštitnici obitelji, ljubav prema Majci Božjoj, požrtvornost i pomaganje drugima. Za Georgea Bernarda Shawa Hrvatska je raj na zemlji, a prema Hitchcocku ima najljepši zalazak sunca!

Sinteza: kviz o manje ili više poznatim hrvatskim velikanima i izumima (tko je izmislio: padobran, identifikaciju putem otiska prsta, dvojno knjigovodstvo, torpedo, gromobran, izmjeničnu struju, cepelin, Sumamed, Apaurin, Vegetu, MP3 player, M-parking...).

Vrjednovanje: ispunjavanje evaluacijskih listića.

Ciljevi:

- razvijanje kritičkog i analitičkog mišljenja
- razvijanje svijesti o važnosti poticanja nacionalnog ponosa
- stjecanje alata za definiranje nacionalnog identiteta i konkurentnih vrijednosti
- stjecanje alata za kreiranje strategija i kanala komuniciranja nacionalnog imidža
- razumijevanje utjecaja stereotipa na vanjsko *brendiranje* i posljedica građanske pasivnosti
- promicanje hrvatskih vrijednosti, načina života, velikana, povijesti, umjetnosti, znanosti, književnosti...
- razvijanje društvene odgovornosti školskog knjižničara.
- Ishodi:
- sudionici će biti osposobljeni za izvođenje slične radionice, prilagođene učenicima u okviru knjižničnog odgoja i obrazovanja i knjižnično-informacijskog obrazovanja, a u korelaciji s Geografijom, Povijesti, Sociologijom, Politikom i gospodarstvom, Građanskim odgojem i obrazovanjem i dr.
- sudionici će znati definirati hrvatski nacionalni identitet i njegove konkurentne prednosti
- sudionici će usvojiti korake i kanale u kreiranju nacionalnog imidža
- sudionici će prepoznati razliku između unutarnjeg i vanjskog *brendiranja*
- sudionici će znati vrednovati važnost poticanja nacionalnog ponosa i nužnost definiranja nacionalnog identiteta i imidža kao nužnu građansku kompetenciju
- sudionici će biti osposobljeni kao medijatori u razvoju i poticanju društvene i građanske odgovornosti učenika na puta k osobnom razvoju, upoznavanju vlastitog i nacionalnog identiteta, stjecanju vlastitih uvjerenja i analitičkom promišljanju.

Trajanje: 90 minuta.

Literatura

- Anholt, Simon. 2009. Konkurentan identitet : novo upravljanje markama država, gradova i regija. Biblioteka Turizmoteka. Zagreb.
- Castells, Manuel. 2002. *Moć identiteta*. Golden marketing. Zagreb.
- Flaubert, Gustave. 2007. *Rječnik uvriježenih mnijenja*. Hrvatsko filološko društvo. Disput. Rijeka.
- Huntington, Samuel P. 2007. Tko smo mi?: izazovi američkom nacionalnom identitetu. Izvori. Zagreb.
- Nye, Joseph. S. 2011. *Budućnost moći*. Mate. Zagreb.
- Skoko, Božo. 2004. *Hrvatska: identitet, image i promocija*. Školska knjiga. Zagreb.
- Skoko, Božo. 2009. Država kao brend : upravljanje nacionalnim identitetom. Matica Hrvatska. Zagreb.
- Skoko, Božo. 2012. Hrvatska pred europskim zrcalom: kako nas drugi vide, kako im se predstavljamo. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*. 10/3. 377-380.
- Skoko, Božo. 2016. Kakvi su Hrvati: ogledi o nacionalnom identitetu, imidžu i neiskorištenom potencijalu. Biblioteka Imprimatur. Zagreb.
- Skoko, Božo; Gluvačević, Dejan. 2016. Države kao turistički brendovi: kreiranje, upravljanje i vrednovanje. *Medijske studije*. 7/13. 78-101. <http://hrcak.srce.hr/166849> (pristupljeno 10. veljače 2017.).

Životopis

Irena Ostrički-Gerber, magistra knjižničarstva i magistra edukacije hrvatskog jezika i književnosti, školovala se od 1989. do 1993. u Osnovnoj školi J. J. Strossmayera u Đurđevcu, od 1993. do 1997. pohađala je srednju školu Isidora Kršnjavoga u Našicama, a od 1998. do 2004. je na Filozofskom fakultetu u Osijeku, stekla zvanje mag. bibl. et mag. educ. philol. croat., te od 2014. do 2017. studira na poslijediplomskom doktorskom studiju Komunikologija, III. godina, V. semestar. Kao stručna suradnica knjižničarka zaposlena je u Poljoprivrednoj i veterinarskoj školi Osijek od 2004. godine, a uz to je pet godina predavala Hrvatski jezik. Također pet je godina bila ispitna koordinatorica za maturu, vodila je različite izvannastavne aktivnosti i timove te sudjelovala u radu povjerenstava, školskim natjecanjima, općinskim i županijskim smotrama. Redovito se stručno usavršavam na županijskim i međužupanijskim stručnim vijećima školskih knjižničara i nastavnika hrvatskog jezika, kao i na proljetnim školama školskih knjižničara RH, sudjelovala je na mnoštvu seminara i skupova u organizaciji AZOO-a, NCVVO-a, GISKO-a, Školske knjige, Alfe, Udruge Breza i drugih organizacija. Posebno je zanimaju teme vezane za metodologiju rada, emocionalnu inteligenciju i stručne poslove, radionice i modul iz dramskog pisanja, glume, kazališta, lutkarstva, ekologije, a stekla je i Start ECDL diplomu. Sudjelovala je kao predavačica i voditeljica radionica na županijskim vijećima u Osijeku te na PŠŠK-a u Puli. Gostovala je kao predavačica na Sveučilištu u Puli, na studiju Kulture i turizma te sudjelovala u pripremi studenata za *Bloomsday*. Napredovala je u zvanje stručne suradnice mentorice (2014). Obnaša više funkcija i zaduženja: voditeljica školske knjižnice, voditeljica Aktiva društveno-humanističkih predmeta, voditeljica Dramske družine, voditeljica Filmsko-debatnog tima, voditeljica Tima za promidžbu, školska koordinatorica PISA međunarodnog istraživanja, Članica Školskog odbora, Potpredsjednica i članica Povjerenstva za kvalitetu, članica Školskog ispitnog povjerenstva, odgovorna osoba za provođenje Pravilnika o načinu postupanja odgojno-obrazovnih djelatnika i dr.

Radionica zaštite i popravka knjiga

Tvrtka LDC Zagreb

lada@ldc.-zg.hr

www.ldc-zg.hr

Sažetak

Praktična radionica za zaštitu i popravak knjiga tvrtke LDC čiji je cilj pokazati kako na brz, jednostavan i jeftin način zaštititi novu knjigu, njezinu signaturu i barkod te tako preventivno djelovati na oštećenja i prljanja da bi se knjigu sačuvalo i produžio joj vijek trajanja. Osim zaštite nove građe, predstavljaju se materijali i postupci za popravak poderanih ili istrgnutih stranica, oštećenih hrbata knjige, kao i pribor i pomagala u radu. Sav materijal za praktičan rad osigurava LDC.

Glavne riječi: tvrtka LDC, zaštita novih knjiga, popravak oštećenih knjiga, pribor i pomagala za zaštitu.

Abstract

Practical book repair and protection workshop presented by the LDC company. The aim of the workshop is to show quick, easy and inexpensive ways to protect a new book, its signature and bar code, in order to prevent damage and dirt, which will preserve the book and extend its lifetime. Besides protection of new material, other materials for the repair of torn and pulled out pages and damaged spines of the book will be presented, as well as accessories and aids. LDC shall provide all material for practical work.

Keywords: LDC company, new book protection, old book repair, protection accessories and aids.

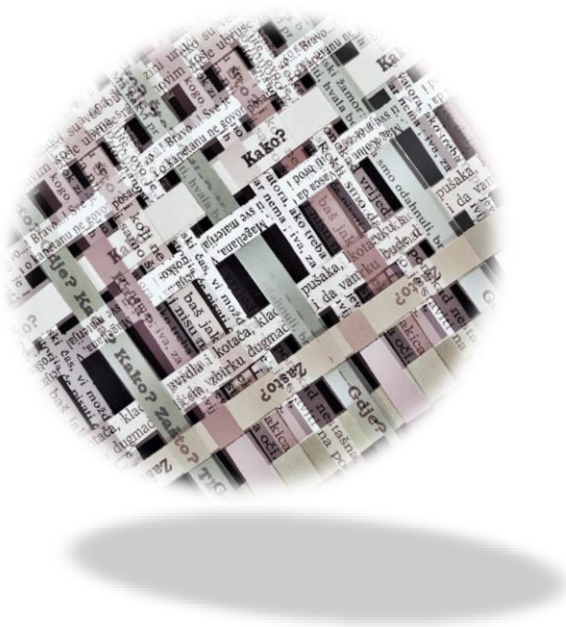
O tvrtki

Tvrtka LDC bavi se promoviranjem, educiranjem i distribucijom materijala za zaštitu i popravak knjiga od 2004. godine. Sudjelovala je na brojnim proljetnim školama, kao i na županijskim aktivima. U svojoj ponudi imaju proizvode finskoga proizvođača Pelloplast, kao i njemačkoga Neschena. Svi materijali izrađeni su na bazi beskiselinskih ljepila, koja ne oštećuju papir i ne ostavljaju žute mrlje, te su zbog toga izuzetno dobri za kvalitetan rad.

Uz materijale za zaštitu i popravak knjiga osmišljavaju idejna rješenja za uređenje i opremanje knjižnica (stalci za knjige od pleksiglasa, metalni držači, putokazi, okviri za plakate, digitalno oslikavanje vrata ili staklenih stijena i sl.) te pružaju podršku pri organizaciji raznih skupova (Festival knjižničarstva Sisak, Dani otvorenih vrata NSK, HUŠK) najmom promotivnih sistema, samostojećih mobilnih držača za plakate, izradom i tiskom stolnjaka, zastavica, akreditacija, tiskom brošura i zbornika te ostaloga potrebnog materijala.

About the company LDC

The LDC company has been engaged in promoting and distributing materials for book protection and repair for thirteen years, as well as providing education. It has participated in numerous Spring Schools, as well as in County workshops. Its assortment includes products of the Finnish and German manufacturers, Pelloplast and Neschen. All materials are made of acid free adhesives, which do not damage the paper and do not leave yellow stains and are therefore very good for quality work. Besides distributing materials for book protection and repair, the company participates in contriving ideal solutions for decorating and equipping libraries (Plexiglas book racks, metal holders, waymarks, posters, frames, digital painting of doors or glass walls, etc.) and offers support in the process of organizing various events (The Sisak Festival of Librarianship, Open days of the National and University Library, Croatian Association of School Librarians) by renting promotion systems, standalone mobile poster stands, creating and printing tablecloths, flags, accreditation cards, brochures and collections of papers, and optionally all other material.



OKRUGLI STOL

Školsko knjižničarstvo danas

Moderatori

Vanja Jurilj

vanja.jurilj@gmail.com

OŠ Antuna Mihanovića, Zagreb

dr. sc. Nada Topić

nada.topic1@skole.hr

OŠ Vjekoslava Paraća, Solin

Stručni suradnik knjižničar - medijator razvoja društveno odgovorne osobe

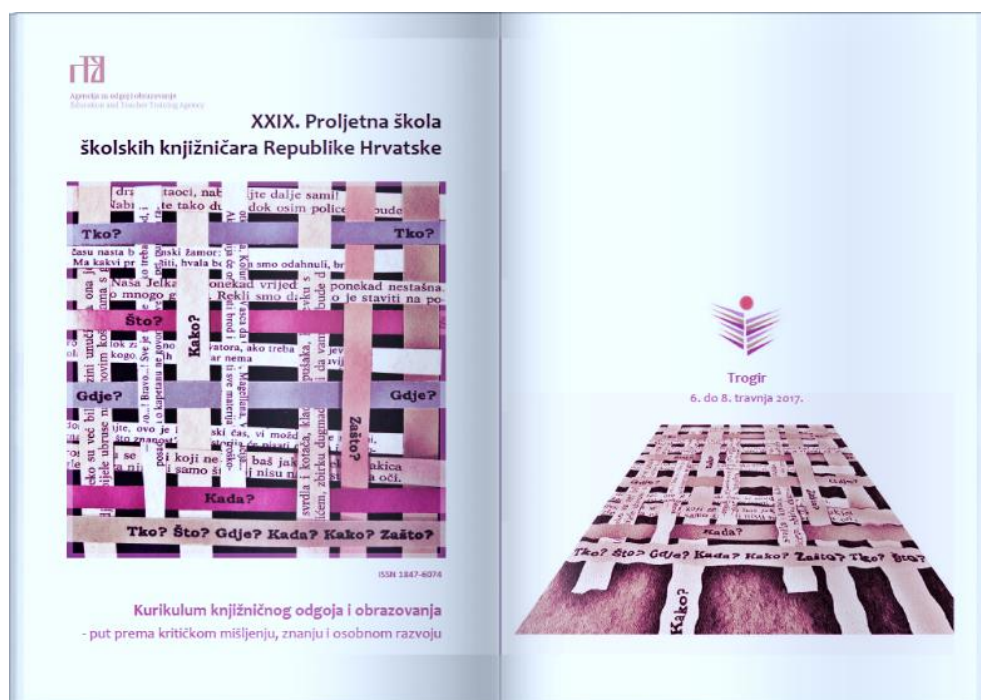
- (znanje, moral, odgoj i ukus - M. Solar)
- LMS – Library Media Specialist = Knjižničarski i medijski stručnjak - KMS

Životopisi

Vanja Jurilj, stručna suradnica knjižničarka i predsjednica Hrvatske udruge školskih knjižničara, završila je 1987. u Sarajevu studij bibliotekarstva i komparativne književnosti, nakon čega je radila u novinarstvu, marketingu i informatici, a od 1995. radila je kao knjižničarka-informatorica u Knjižnicama grada Zagreba. Posljednjih osamnaest godina kao stručna suradnica knjižničarka unaprjeđuje školsko-knjižničarsku praksu osmišljavajući projekte te sudjelujući na domaćim i svjetskim kongresima (u Padovi je 2009. predstavila projekt *Zapazi, izrazi, promijeni*, a u Dohi je 2012. predavanjem *Sreća kao pedagoški cilj* sudjelovala na Svjetskom kongresu školskih knjižničara). Godine 2007. se aktivirala u HUŠK-u, 2008. je postala dopredsjednica, te 2010. i predsjednica koja je potakla i organizirala niz okruglih stolova, pokrenula je i projekt promjene vizualnog identiteta udruge, a zajedno sa kolegicom Krželj (Saulačić) je pokrenula održavanje stručnih skupova HUŠK-a (prvi u Splitu, 2011.). Sudjelovala je u izradi novoga *Standarda za školske knjižnice* i Timu za izradu *Strategije hrvatskoga knjižničarstva od 2015. do 2020. godine*. Dobitnica je Nagrade „Višnja Šeta“ za 2013. godinu, a od 2015. članica je IFLA-ine Sekcije za školske knjižnice, u mandatu 2015.-2019.. Aktivno je učestvovala u radu IASL-ovih Svjetskih kongresa školskih knjižničara: u Moskvi 2014., te Hagu 2015., te iste godine u radu 81. IFLA-ine konferencije u Južnoafričkoj Republici (*Cape Town*), a sudjelovala je i na svjetskom kongresu u Japanu (*東京, Tokyo*) 2016. godine. Potaknula je i organizirala sa kolegicom Stričević 2016. u Zagrebu sastanak IFLA-ine Sekcije za školske knjižnice, iste godine je postala predsjednica Međunarodne udruge školskih knjižničara za Europu (*IASL regional director Europe*).

Nada Topić, profesorica hrvatskog jezika i književnosti te diplomirana knjižničarka, znanstveni stupanj doktorice društvenih znanosti stekla je, 2015. godine, na polju informacijskih i komunikacijskih znanosti Odjela za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru. Stručno zvanje više knjižničarke stekla je 2016. godine, a 2017. godine izabrana je za predsjednicu Društva knjižničara u Splitu. Od 2015. do 2016. godine radila je u Gradskoj knjižnici Solin na radnom mjestu knjižničara informatora, a od 2016. godine zaposlena je u Osnovnoj školi Vjekoslava Paraća u Solinu na radnom mjestu stručnog suradnika knjižničara. Autorica je više znanstvenih i stručnih radova iz područja knjižničarstva i povijesti knjige i čitanja, a izlagala je na domaćim i međunarodnim stručnim i znanstvenim skupovima. Članica je međunarodnog udruženja SHARP (The Society for the History of Authorship, Reading and Publishing), DKST-a (Društvo knjižničara u Splitu - Hrvatsko knjižničarsko društvo) i HUŠK-a (Hrvatska udruga školskih knjižničara).

NOVE KNJIGE



Drugo izdanje IFLA-inih smjernica za školske knjižnice

Dina Mašina

dinamasina@gmail.com

Knjižnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb

Sažetak

U radu su istaknute ključne teme koje donosi novo izdanje *IFLA-inih smjernica za školske knjižnice*, objavljenih u Nizu *Povremena izdanja Hrvatskoga knjižničarskog društva*. Uz proširen opseg teksta u odnosu na prvo izdanje, ove *Smjernice* navode mnoge korisne izvore, uključujući literaturu i web izvore, te priloge koji mogu poslužiti kao pomagala u vrednovanju i unapređivanju prakse školskih knjižničara.

Ključne riječi: Povremena izdanja Hrvatskoga knjižničarskog društva, Smjernice za školske knjižnice.

Abstract

The purpose of the paper is to emphasize key topics presented in the new edition of IFLA School Library Guidelines, published as part of the Croatian Library Association Occasional Series. The new enlarged edition contains many useful resources, including bibliography and web resources, as well as *appendices which may serve as an assessment tool and contribute to the enhancement and improvement of school library practices.*

Keywords: Croatian Library Association Occasional Series, IFLA School Library Guidelines.

Niz Povremena izdanja Hrvatskog knjižničarskog društva

IFLA-ine smjernice za školske knjižnice, njihovo 2. izdanje, u daljnjem tekstu *Smjernice*, objavljeno je u Nizu *Povremena izdanja Hrvatskog knjižničarskog društva*. U sklopu ovog niza objavljuju su brojni prijevodi standarda iz područja bibliografske kontrole, zaštite knjižnične građe te prijevodi smjernica za različite vrste knjižnica i ostalih IFLA-inih dokumenata od iznimne važnosti za knjižničarsku struku – za razvoj knjižničnih službi i usluga u različitim vrstama knjižnica i za različite skupine korisnika.

Publikacije objavljene unutar Niza vrijedan su doprinos hrvatskoj knjižničarskoj literaturi i praksi. Osim što omogućavaju poboljšanje kvalitete postojećih knjižničnih usluga i nastoje pratiti nove inicijative i standarde u međunarodnoj knjižničarskoj zajednici, neizostavan su dio ispitne literature za studente knjižničarstva i za pripremu stručnih ispita za knjižničarska zvanja. Pokretanjem Niza nastojala se osigurati veća dostupnost stručne literature hrvatskoj

knjižničarskoj zajednici u svrhu cjeloživotnog učenja i stručnog usavršavanja. Najnovija publikacija *Povremenih izdanja* je drugo izdanje *IFL-inih smjernica za školske knjižnice*.

Novo izdanje Smjernica

Prve *Smjernice* objavljene su 2002. godine, a hrvatski prijevod Irene Kranjec dovršen je 2004. godine pod naslovom *IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice*. Stručna redaktorica prvog izdanja prijevoda je Vesna Kranjec-Čižmek, a lektorica Mirjana Paić Jurinić. Na prijevodu novog izdanja *Smjernica* radile su Irena Gašparović i Dina Mašina. Stručna redaktorica prijevoda je Ivana Vladilo, a lektorica Silvija Brkić Midžić.

Smjernice nisu namijenjene isključivo zajednici školskih knjižničara, već mogu poslužiti i knjižničarima u drugim vrstama knjižnica te svima onima koji kroje obrazovnu politiku, a u svrhu stvaranja što učinkovitijeg i suvremenijeg obrazovnog sustava u svim zemljama svijeta. Izradom smjernica nastojala se pružiti podrška školskoj zajednici u cjelini, te je njihova namjena, između ostalog, davanje konkretnijih uputa za praktičnu primjenu načela izraženih u *IFLA/UNESCO-ovom Manifestu za školske knjižnice* i u ostalim ključnim međunarodno priznatim dokumentima koji se odnose na unapređivanje obrazovanja i uvažavanje prava pojedinca te snalaženje u digitalnom dobu.

Ovo izdanje *Smjernica* znatno je opsežnije od prvog izdanja. Osim proširenog i obogaćenog teksta, brojnih natuknica i uputa za praktično djelovanje, drugo izdanje donosi i primjere dobre prakse koji potječu iz raznih kulturnih okruženja iz različitih dijelova svijeta. Naglašava se nužnost holističkog pristupa u poučavanju i učenju, gdje se važnost pridaje cjelokupnom obrazovnom okruženju. U tekstu se ističe potreba za stalnim stručnim usavršavanjem školskih knjižničara kako bi bili osposobljeni za rad na promicanju usluga za sve korisnike – djecu, cjelokupno osoblje škole, kao i lokalnu zajednicu. Školski knjižničari trebaju znati poticati i ostvarivati suradnju s članovima zajednice unutar koje djeluju, ujedno razvijajući podršku za usluge koje pružaju. Stručnim usavršavanjem razvijaju se i brojne nove kompetencije školskog knjižničara koji ujedno preuzima i ulogu menadžera, medijatora, učitelja, itd. Knjižničar školske knjižnice treba neprekidno raditi na osuvremenjivanju vlastite prakse, biti kompetentan u traženju novih izvora informacija te osposobiti svoje kolege i sve ostale korisnike za traženje relevantnih izvora informacija, za procjenjivanje istih i za služenje njima. Mora potaknuti i održavati želju za cjeloživotnim učenjem koje je nužno u svijetu stalnih promjena i neprestanog napretka znanja i tehnologije. Osim toga školske knjižnice trebaju preuzeti ulogu pripremanja učenika da postanu odgovorni građani.

Knjižničari zaposleni u školskoj knjižnici moraju nastojati osigurati pristup učinkovitim programima i uslugama školske knjižnice učenicima i nastavnicima, kao i održavati i svjesno odgovarati na obrazovno i kulturno okruženje u stalnom razvoju. Školski knjižničari moraju imati osiguranu odgovarajuću pravnu podršku u vidu zakonskih propisa i primjerenog financiranja koje će im biti podrška u radu. Njihova je zadaća i nastojati osigurati otvoreni pristup izvorima informacija te organizirati i omogućiti poučavanje i učenje za sve. Jedna od

uloga knjižničara je i prepoznati važnost razvijanja usluga za osobe s posebnim potrebama kojima je potrebno osigurati jednake mogućnosti u pristupu informacijama.

Knjižnična građa treba biti raznovrsna te odražavati raznolikost zajednice kojoj služi. U *Smjernicama* je proširen i pojam zbirke te su navedeni i kriteriji za upravljanje digitalnim zbirkama, koje su postale sastavni dio školskih knjižnica u svijetu. Istaknuta je problematika vrednovanja informacija, također važne stavke o kojoj školski knjižničari moraju voditi računa u radu s korisnicima. U moru različitih informacija, ključno je izdvojiti one relevantne. Posebna je pozornost posvećena digitalnim izvorima kojima se mora omogućiti pristup nabavkom odgovarajuće računalne opreme. Važno je osposobiti učenike za društvo informacija, u kojem trebaju znati sudjelovati ne samo kao korisnici informacija, već i kao stvaratelji vlastitih alata, informacijskih proizvoda, kao što su video blogovi, 3D projekti i slično.

Školske knjižnice moraju se nastojati uključiti u šire mreže u već ogromnom digitalnom univerzumu. Trebaju naći saveznike i suradnike uz pomoć kojih će moći svojim korisnicima osigurati što brojnije izvore informacija. Važno je prilagoditi i knjižnični katalog kojem treba proširiti doseg i u koji treba uključiti različite vrste građe.

Knjižnice moraju razvijati i njegovati društvo znanja, ali uz odgovarajuću administrativnu i tehničku podršku. Istaknuta je i važnost javnog zagovaranja knjižnica kako bi se poboljšao njihov status u društvu te osigurala podrška i uvažavanje od strane zajednice. Školski knjižničari moraju promovirati svoje knjižnice i svoj rad kako bi zajednica unutar koje djeluju bila svjesna vrijednosti knjižnice. Kako bi se održala kvaliteta knjižničnih usluga, potrebno je konstantno vrednovanje i preispitivanje njenoga rada.

Smjernice daju i opsežan pregled relevantne i recentne literature i ostalih korisnih izvora s primjerima dobre prakse i istraživanja, uključujući i web izvore te pregled dokumenata i smjernica koji predstavljaju rezultate provedenih istraživanja.

Prilozi

Izdanje prate i vrlo zanimljivi i korisni prilozi. U prvom prilogu *Rječniku* navode se definicije pojmova iz područja školskog knjižničarstva te ostali pojmovi koji mogu poslužiti školskim knjižničarima u obavljanju njihovih stručnih zaduženja. Jedan od priloga, koji se također može naći u prvom izdanju *Smjernica* je *IFLA/UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice* (1999.).

Planiranje proračuna za školsku knjižnicu prilog je koji bi trebao poslužiti knjižničarima u kreiranju politike knjižnice. U prilogu *Modeli poučavanja za istraživačko učenje* navedeni su primjeri dobre prakse za kojima knjižničari mogu posegnuti kako bi dodatno unaprijedili vlastiti rad te utjecali i na politiku škole. Prilog *Uzorak kontrolne liste za vrednovanje školske knjižnice* pomaže utvrditi postojeće uvjete u školskoj knjižnici, vrednovati njezine programe, osposobljenost i motiviranost osoblja, dostupnost i relevantnost izvora informacija, opremljenost i primjerenost prostora.

Namjena priloga *Lista vrednovanja školske knjižnice za ravnatelje škola* je usmjeriti i osvijestiti rukovoditelje škola da doživljavaju školskog knjižničara kao partnera u kreiranju obrazovne politike i stručnjaka koji se, kao i ostatak školskog osoblja, treba moći stručno usavršavati i raditi na obrazovanju mladih naraštaja, ali i na cjeloživotnom učenju osoblja škole. Upozorava na važnost knjižnice u životu škole, ali i unutar šire lokalne zajednice.

Literatura

IFLA-ine smjernice za školske knjižnice. 2016. Ur. Schultz-Jones, Barbara; Oberg, Dianne. 2. prerađeno izd. Zagreb. Hrvatsko knjižničarsko društvo.

Saetre, Tove Pemmer; Willars, Glenys. 2004. *IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice*. Zagreb. Hrvatsko knjižničarsko društvo.

Životopis

Dina Mašina, profesorica pedagogije i povijesti te diplomirana knjižničarka, studirala je na poslijediplomskom studiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Književnost, izvedbene umjetnosti, film i kulturu. Radila je kao pedagog u osnovnoj školi te nastavnica povijesti u srednjoj školi, a nakon toga i kao stručni suradnik knjižničar u Učeničkom domu Selska. Od 2016. godine radi kao viši knjižničar u Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a iste godine promovirana je u zvanje i uvrštena u Programski odbor 41. skupštine HKD-a te je postala članica radne grupe za društvene medije HKD-a. Godine 2014. bila je članica Izvršnog odbora HKD-a, predsjednica Odbora za nakladničku djelatnost Hrvatskoga knjižničarskog društva, glavna urednica niza Elektronička izdanja HKD-a, a 2012. godine bila je glavna urednica niza Povremena izdanja HKD-a. Napisala je velik broj autorskih i koautorskih radova objavljenih na domaćim i inozemnim stručnim i znanstvenim skupovima, a bila je i članica uredništava, urednica i glavna urednica stručnih izdanja, zbornika, ali i suautorica kataloga izložbe Prvi svjetski rat. Na prijevodu novog izdanja Smjernica radila je s kolegicom Irenom Gašparović.

Prilagodba lektire za učenike s teškoćama u čitanju i disleksijom

Marija Čelan-Mijić

marija.celan-mijic@skole.hr

Ivana Šabić

ivsabic@gmail.com

OŠ Trilj, Trilj

Sažetak

Sijač sreće lektira je za 3. razred, a *Divlji konj* za 7. razred osnovne škole autora Božidara Prosenjaka. Obje su knjige objavljene u prilagođenom izdanju.

Prilagodba lektire namijenjena je učenicima s teškoćama u čitanju u smislu unaprjeđenja aktivnog pristupa čitanju. Za aktivno čitanje potrebno je osigurati zanimljiv materijal koji neće stvarati otpor, a čitanje će učiniti učinkovitim. Kako bismo postigli navedeno, potrebno je učenicima prilagoditi jezičnu razinu. Primjerena jezična razina olakšat će dekodiranje i motivirati učenike da se koriste vlastitim jezičnim iskustvom.

Prema Franku Smitu, *pravilno razumijevanje riječi* je postepen proces u usvajanju jezika.

Ključne riječi: lektira, prilagodba, osobe s teškoćama u čitanju, disleksija, razumijevanje pisanih sadržaja.

Abstract

Sijač sreće and *Divlji konj*, written by Božidar Prosenjak, are amongst required readings in third and in seventh grade of elementary school. Both books were published in special, adapted edition.

The adapted edition is intended for children with reading difficulties in a way that would improve active approach in reading. Active reading requires interesting material which would not create resistance and at the same time, make reading more efficient. In order to accomplish what was stated above, it is necessary to adapt the language level. Appropriate language level would ease the decoding and direct pupils towards using their own language experience.

According to Frank Smith, *correct word comprehension* is a gradual, ongoing process in language acquisition.

Keywords: required reading, adaptation, children with reading difficulties, dyslexia, reading comprehension.

Uvod

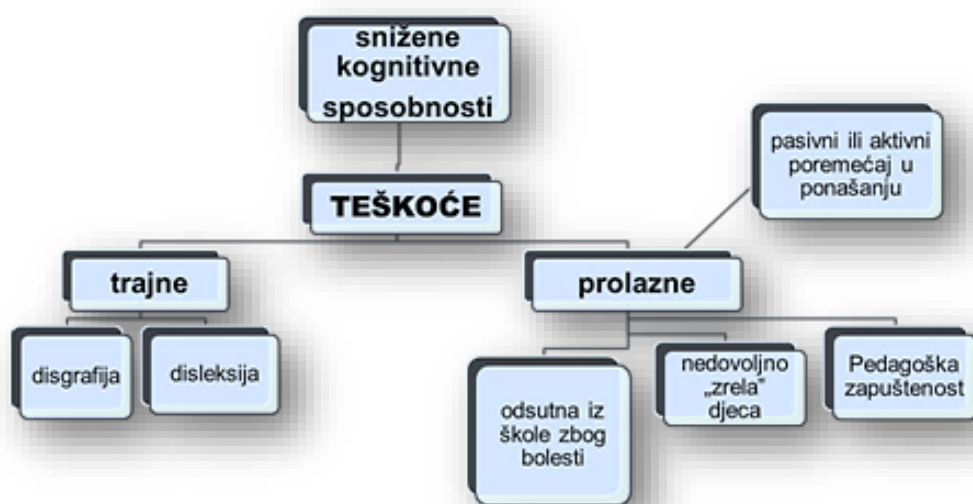
Stručni naziv za spomenute probleme je riječ disleksija, od grčkih riječi *dys* (slab, loš) i *lexsys* (jezik, riječ). Naziv disleksija novijeg je datuma, a stariji nazivi su sadržavali u imenu ono što se smatralo uzrokom smetnji u čitanju, kao *minimalna cerebralna disfunkcija*, *psihoneurološki poremećaj* ili *organski poremećaj*.

Prvi je zamjećuje, ispituje i istražuje dvadesetih godina dvadesetog stoljeća američki neurolog Samuel Torrey Orton (1879. - 1948.), a temelje terapiji disleksije postavlja zajedno sa psihologinjom Annom Gilligham (1878. - 1963.).

Na stranicama Hrvatske udruge za disleksiju¹⁹⁷ logopedi nastoje informirati o disleksiji, savjetuju kako prepoznati dijete s disleksijom, govore o specifičnim i nespecifičnim teškoćama povezanim s čitanjem i pisanjem, kao i s računanjem. Procjenjuje se da pet do deset posto populacije ima disleksiju.

Krajnja odluka ima li učenik disleksiju donosi se u drugom razredu osnovne škole, jer se u prvom razredu još razvijaju psihofiziološki i psihomotorni procesi: lateralizacija, artikulacija, fonetski sluh, vizualna percepcija, motorika, stabilnost pažnje, a i navika učenja i sjedenja.

Vladislavljević¹⁹⁸ ističe da ukoliko se takvi preduvjeti nisu stekli, može doći do zastoja u razvoju čitanja. Dijete doživljava emocionalne traume već na početku prvog razreda. Dijagnoza predviđanja može se postaviti između pete i šeste godine, a odnosi se na djecu koja su kasnije progovorila, imaju slušna oštećenja, prolazne teškoće radi nezrelosti ili odsutnost zbog bolesti. Važno je razlikovati trajne teškoće od prolaznih¹⁹⁹.



Slika 1. Podjela teškoća

¹⁹⁷ Hrvatska udruga za disleksiju. <http://hud.hr/> (pristupljeno 6. veljače 2017.).

¹⁹⁸ Vladislavljević, Spasenija. 1991. *Disleksija i disgrafija*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. Beograd.

¹⁹⁹ Slika 1.

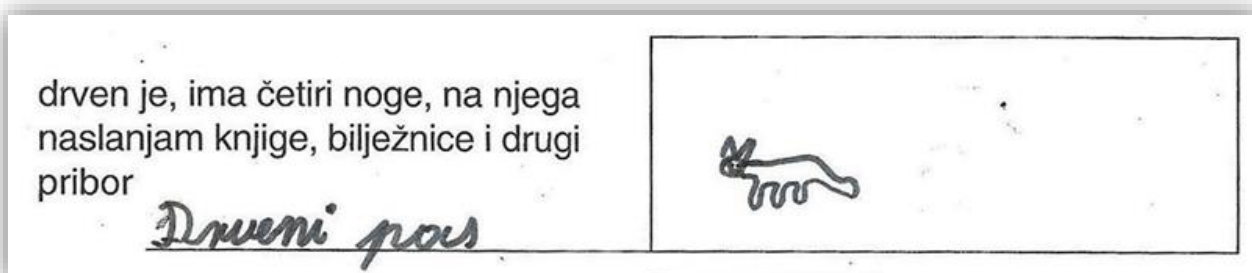
Prava učenika s disleksijom regulirana su raznim pravilnicima, naputcima, uputama, ali vidljivijih rezultata neće biti dok se preliminarno u predškolskoj dobi i u prva dva razreda osnovne škole ne uoče moguće teškoće. Uobičajeno je da djeca s disleksijom nemaju teškoća u govornom jeziku i zato se ove teškoće uočavaju najčešće prilikom učenja čitanja.

Jedan od velikih pomaka u želji da i djeca s disleksijom zavole čitanje je i nacionalna kampanja *I ja želim čitati!* u organizaciji Hrvatskog knjižničarskog društva²⁰⁰, koja traje od listopada 2016. godine. Cilj kampanje je upozoriti javnost na nedostatak sustavnog istraživanja teškoća čitanja i nedostatne produkcije građe lagane za čitanje, čemu je najveća prepreka postojeći zakon o autorskim i srodnim pravima.

Zašto smo prilagodili lektiru?

Godinu dana radili smo Govorne jezične radionice u knjižnici s djecom koja idu na logopedске tretmane.

Na zadatak vezan uz područje razumijevanja ili semantike: *drven je, ima četiri noge, na njega naslanjam knjige, bilježnice i drugi pribor*, učenica trećeg razreda odgovorila je: *drveni pas*²⁰¹.



Slika 2. Razumijevanje pročitanoг

S ovakvom jezičnom razinom nemoguće je pročitati i razumjeti lektiru. Zbog toga smo u suradnji s autorom Božidarom Prosenjakom i izdavačkom kućom Alfa krenuli u prilagodbu lektire za učenike s teškoćama u čitanju i disleksijom. Želja nam je bila da takvim učenicima pomognemo u emocionalnom doživljaju teksta sa ciljem odrastanja u aktivnog čitača.

²⁰⁰ I ja želim čitati! Nacionalna kampanja za osobe s teškoćama čitanja i disleksijom. 2016. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb. http://www.hkdrustvo.hr/hr/obavijesti/odabrana_novost/807/ (pristupljeno 6. veljače 2017.)

²⁰¹ Slika 2.

Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova (IFLA) donio je smjernice²⁰² kako raditi prilagodbu teksta:

- smanjiti količinu teksta
- na početku rečenice staviti imenicu ili glagol
- rečenice trebaju biti kratke i jasne
- informacije kratke i jasne
- zadržati emocionalni doživljaj teksta
- izbaciti riječi okidače
- poštivati kronološki slijed radnje
- objasniti nepoznate riječi
- font Arial
- veličina fonta 16
- poravnanje ulijevo.



Na primjeru izvornog teksta *Sijač sreće*²⁰³ Božidara Prosenjaka i prilagođenog teksta²⁰⁴ može se uočiti smanjeni broj riječi i rečenica²⁰⁵.

Tablica 1. Razlika između izvorne i prilagođene priče

	izvorna priča	prilagođena
riječi	160	59
rečenica	12	8
veličina fonta	12	16
prored	jednostruki	dvostruki

²⁰² Smjernice za knjižnične službe i usluge za osobe s disleksijom. 2004. Ur. Skat Nielsen, Gyda; Irval, Brigita. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.

²⁰³ Prosenjak, Božidar. 2003. *Sijač sreće*. Alfa. Zagreb. Slika 3.

²⁰⁴ Prosenjak, Božidar; Čelan-Mijić, Marija; Šabić, Ivana. 2016. *Sijač sreće : prilagodba*. Alfa. Zagreb. Slika 4.

²⁰⁵ Tablica 1.

Sijač sreće

Jednoga dana vidješe dječaci nekog, neobičnog starca kako ide ulicom s velikom košarom ispod miške, prepunom blistavih zvijezda. Laganim zamahom ruke on bi s vremena na vrijeme zagrabio iz košare i zavitlao oko sebe kao da sije. Tada bi mnoštvo prekrasnih zvjezdica zalepršalo oko njega poput jata krijesnica.

- Što to radite? - upitaše ga dječaci goreći od znatiželje.

- Sijem sreću! - odgovori starac i mirno nastavi svoj posao dok su mu se među prstima caklili predivni dragulji iz kojih su dječake gledale tople dugine boje poput sunčanih očiju.

Zadivljeni tom ljepotom mališani smjesta pojuriše da uhvate sreću, ali uzalud. I oni najhitriji i najokretniji ostajali bi praznih ruku.

- Zalud je to što činite - osvrnuo se tajanstveni starac. - Tako je nikad nećete uloviti!

- Zašto? - upitaše začuđeni dječaci.

Nasmiješivši se, starac tiho prozbori:

- Onaj tko grabi rukama prema sebi, nikad neće uhvatiti sreću. Tek kad se naučite sijati radost i ljepotu oko sebe, bit ćete pozvani na njezinu žetvu. Sreća se uzima raširenih ruku.



Slika 3. Izvorni tekst

Sijač sreće

Dječaci su ugledali neobičnog starca.

Ispod miške nosio je košaru prepunu zvijezda.

Ugrabio bi zvijezde i bacao oko sebe.

Zvjezdice bi zalepršale i zasvijetlile poput krijesnica.

Dječaci su ga znatiželjno pitali što radi.

Odgovorio im je da sije sreću.

Dječaci su htjeli ugrabiti sreću za sebe.

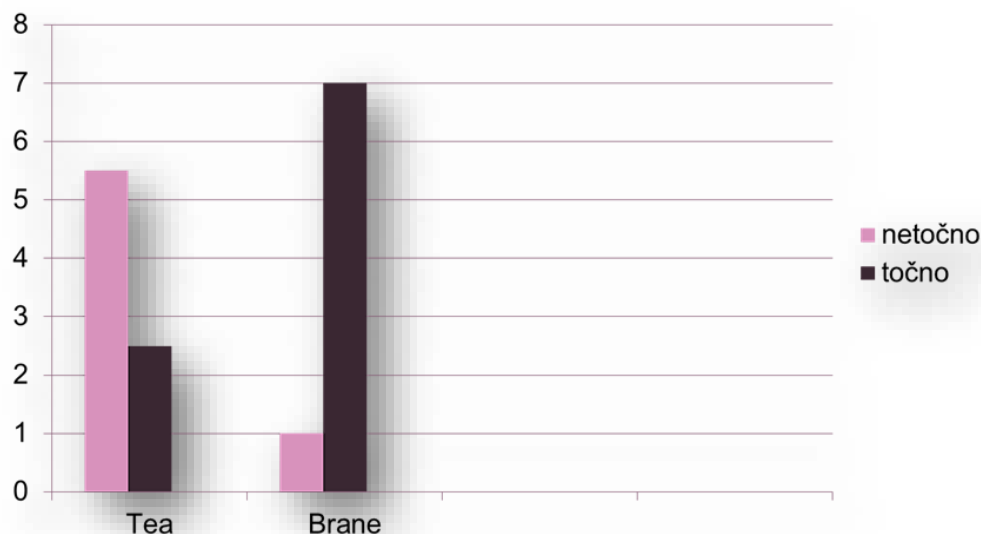
Starac je rekao da sreću treba prvo dati da bi je mogli osjetiti.



Krijesnica –
vrsta kukca –
kojem dio tijela
svijetli u mraku

Slika 4. Prilagođeni tekst

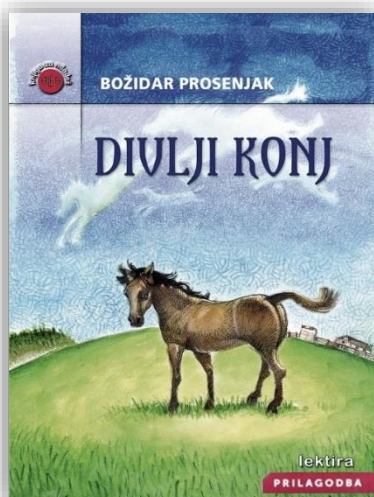
Radeći malo istraživanje, uočili smo da je učenik koji je čitao prilagođeni tekst bolje riješio test od učenice koja je čitala izvorni tekst.



Graf 1. Usporedba odgovora s izvornim i prilagođenim tekstom

Učenicima Tei (4. razred) i Branetu (3. razred) koji se redovno školuju, ali po prilagođenom programu, zadali smo ista pitanja. Tea je imala izvorni tekst, dok je Brane čitao prilagođeni. Iz grafikona se vidi da je Brane imao 7 točnih odgovora, a Tea 2,5.

Umjesto zaključka



Prilagodba *Sijača sreće* promovirana je prošle godine, a na ovogodišnjoj Proljetnoj školi školskih knjižničara predstaviti ćemo upravo objavljenu prilagodbu lektire *Divlji konj*²⁰⁶ istog autora, Božidara Prosenjaka kojemu ovom prigodom zahvaljujemo.

Prilagođena lektira koristi i učeniku i učitelju. Učitelju može olakšati planiranje i ostvarivanje kvalitetnijeg sata lektire, pomaže mu uključiti takve učenike u grupni rad i ostvariti bolju komunikaciju, ali i pratiti učenika u osobnom i jezičnom razvoju.

²⁰⁶ Prosenjak, Božidar; Čelan-Mijić, Marija; Šabić, Ivana. 2017. *Divlji konj : prilagodba*. Alfa. Zagreb.

Učenik bolje pamti, produbljuje mu se razumijevanje jezika, motiviran je za daljnje čitanje, postiže se veća razina inkluzije i ono što je najvažnije, nema odustajanja, stresa i plakanja.

Maya Angelou, američka pjesnikinja, napisala je: *Svaka knjiga koja pomogne djetetu da razvije naviku čitanja, da učini čitanje jednim od njegovih dubokih i stalnih potreba, je dobra za njega.*

Literatura

Bjelica, Jadranka; Posokhova, Ilona. 2001. Dijagnostički komplet za ispitivanje sposobnosti govora, jezika, čitanja i pisanja u djece : priručnik. Ostvarenje. Lekenik.

Boardman Moen, Christine. 2008. 25 zabavnih i korisnih aktivnosti za bolje razumijevanje pročitano. Ostvarenje. Buševac.

Čudina-Obradović, Mira. 1995. Igrom do čitanja : igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja u djece od 3. do 10. godine života. Školska knjiga. Zagreb.

Golubović, Slavica. 2000. Disleksija. Univerzitetska štampa. Beograd.

Hrvatska udruga za disleksiju. <http://hud.hr/> (pristupljeno 6. veljače 2017.).

I ja želim čitati! Nacionalna kampanja za osobe s teškoćama čitanja i disleksijom. 2016. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb. http://www.hkdrustvo.hr/hr/obavijesti/odabrana_novost/807/ (pristupljeno 6. veljače 2017.)

Kovačević, Melita. 1997. Analiza posebnih jezičnih teškoća na morfološkoj razini. Jezične teškoće školske djece : oblici, uzroci, posljedice, otklanjanje. Ur. Ljubešić, Marta. Školske novine Zagreb. 129-153.

Posokhova, Ilona. 2007. Kako pomoći djetetu s teškoćama u čitanju i pisanju: praktični priručnik. Ostvarenje. Buševac.

Prosenjak, Božidar. 2003. Sijač sreće. Alfa. Zagreb.

Prosenjak, Božidar. 2014. Divlji konj. Alfa. Zagreb.

Prosenjak, Božidar; Čelan-Mijić, Marija; Šabić, Ivana. 2016. Sijač sreće : prilagodba. Alfa. Zagreb.

Prosenjak, Božidar; Čelan-Mijić, Marija; Šabić, Ivana. 2017. Divlji konj : prilagodba. Alfa. Zagreb.

Smjernice za građu laganu za čitanje. 2011. Ur. Nomura, Nisako; Tronbacke, Skat Nielsen, Gyda; Bror Ingemar. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb. http://www.hkdrustvo.hr/hkd_novosti/clanak/380 (pristupljeno 6. veljače 2017.).

Smjernice za knjižnične službe i usluge za osobe s disleksijom. 2004. Ur. Skat Nielsen, Gyda; Irval, Brigita. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.

Mustać, Vinka; Vicić, Miroslav. 1996. Rad s učenicima s teškoćama u razvoju u osnovnoj školi: priručnik za prosvjetne djelatnike. Školske novine. Zagreb.

Vladisavljević, Spasenija. 1991. Disleksija i disgrafija. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. Beograd.

Životopisi

Marija Čelan-Mijić diplomirala je na Visokoj učiteljskoj školi u Petrinji, smjer učitelj razredne nastave s pojačanim predmetom iz hrvatskog jezika 2004. godine. Godine 2007. završila je studij bibliotekarstva na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i stekla stručno zvanje diplomirani bibliotekar. Od 2011. do 2013. godine bila je voditeljica Županijskog stručnog vijeća stručnih suradnika knjižničara osnovnih škola Splitsko-dalmatinske županije. Zaposlena je u Osnovnoj školi Trilj u Trilju od 2007. godine. 2015. godine napredovala je u zvanje stručni suradnik mentor. 2016. godine je s kolegicom Šabić objavila prilagođenu lektiru za učenike trećeg razreda *Sijač sreće* Božidara Prosenjaka. Kao stručna suradnica knjižničarka aktivno sudjeluje i pokreće projekte vezane za kulturnu baštinu te poduzetničku djelatnost školske knjižnice.

Ivana Šabić diplomirala je 2000. godine na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu u Zagrebu i stekla zvanje profesor defektologije i logopedije. Zaposlena je u Osnovnoj školi Trilj od 2003. godine. 2016. je napredovala u zvanje stručni suradnik mentor. Dugogodišnji je stručni suradnik i volonter u udruzi Moje dijete. 2016. godine je s knjižničarkom Marijom Čelan- Mijić objavila prilagođenu lektiru za učenike trećeg razreda *Sijač sreće* Božidara Prosenjaka.

Promocija knjige Šenoinih Povjestica

prilagođenih učenicima s poteškoćama u čitanju i razumijevanju teksta nastalih u sklopu projekta Slikuljica

Draženka Stančić

drazenka.stancic@skole.hr

OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec

Sažetak

Slikuljica je projekt prilagodbe lektirnih djela za učenike s poteškoćama u čitanju i razumijevanju nastao u OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec. U tekstu je riječ o projektu i načinu na koji su nastale Šenoine Povjestice – građa lagana za čitanje, o uključenim učenicima, učiteljicama i stručnim suradnicama te je obrazložena društvena potreba za projektom.

Ključne riječi: *Slikuljica*, prilagodba lektirnih djela, poteškoće u čitanju i razumijevanju, građa lagana za čitanje, August Šenoa, Povjestice.

Abstract

Slikuljica is the project of adjustment of the books from curriculum reading list for students with disabilities in reading and understanding developed in ES Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec. This paper is about the project and the working steps in which Šenoine Povjestice – easy-to-read materials appeared, it contains list of included students, teachers and professional associates and explains social need for the project.

Keywords: *Slikuljica*, adjustment of the books from curriculum reading list, students with disabilities in reading and understanding, easy-to-read materials.

O projektu

Slikuljica je projekt na koji je OŠ Ivana Kukuljevića ponosna jer uključuje suradnju velikoga tima učiteljica i svih stručnih suradnica s darovitim učenicima kako bi se pomoglo učenicima s teškoćama ne samo iz naše škole, već na državnoj te, ambiciozno, i na europskoj razini. Bit *Slikuljice* je u prilagodbi lektirnih naslova za učenike s teškoćama u čitanju. Naslov projekta temelji se na sličnosti s riječju *knjiguljica* karakterističnom za Alfin udžbenik. *Slikuljica* označava malu oslikanu knjižicu što ona u biti i jest.

Naslovi su prilagođavani uz upute iz *Smjernica za građu laganu za čitanje*, Zagreb, Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005. Te su upute plod rada Međunarodnog saveza knjižničarskih društava, Sekcije za knjižnične usluge za ljude s poteškoćama (International Federation of Library Associations and Institutions – IFLA, Section of libraries serving disadvantaged persons).

Upute su bile prerađene i pripremljene u dvama dokumentima: Upute za pisano prepričavanje i Upute za grafičko oblikovanje. Prema tim uputama, s kojima su bili upoznati na prvom sastanku, učenici su sažimali tekstove i ilustrirali sažeti sadržaj. Preobliku teksta provodili su jezično nadareni učenici 7. i 8. razreda sažimajući tekstove prema propisanim pravilima i uz vodstvo učiteljica hrvatskog jezika i stručnih suradnica.

Likovno nadareni učenici tih razreda ilustrirali su svaki ulomak teksta vlastitim crtežima uz vodstvo učiteljice likovne kulture. I učenici nadareni za učenje stranog jezika prevodili su nastale jednostavne tekstove na njemački i engleski jezik. Ciljna skupina projekta su učenici od 1. do 8. razreda s poteškoćama u čitanju i razumijevanju pročitano.

Društvena potreba za ovim projektom

U Republici Hrvatskoj još uvijek nije dovoljno razvijena ponuda naslova za čitanje prilagođenih djeci s poteškoćama u čitanju poput disleksije – građe lagane za čitanje. Nešto je bolja situacija u Europi. Pripremom lektirnih naslova u građu laganu za čitanje učenici viših razreda razvijaju volontersku socijalnu osjetljivost, vještine čitanja i izražavanja u pisanom i likovnom izrazu, a učenicima s teškoćama u čitanju i razumijevanju olakšava se praćenje lektire.

■ Tim za provedbu

Obzirom na složenost projekta, kao i na želju da se on provede profesionalno, tim je bio brojčan. Činile su ga, uz autoricu projekta Draženku Stančić, i Danijela Peček, školska knjižničarka, Martina Bunić, defektologinja logopedinja, Ivana Dvorski, defektologinja socijalna pedagoginja, Vesna Vitez, pedagoginja, Marija Videc, Zdravka Friščić, Irena Pejnović, Jelena Ficko Kruhoberec, učiteljice hrvatskoga jezika, Martina Gregur, učiteljica likovne kulture, Ivana Matić, učiteljica njemačkoga jezika i Biljana Migač, učiteljica engleskoga jezika.

■ Odabir djela za obradu

Kako bi rad na projektu prilagodbe lektirnih djela bio uspješniji, pri odabiru lektirnog naslova vodile smo računa da djelo bude s popisa lektire u razredima u kojima imamo najviše učenika s problemima u čitanju, da bude u dijelu popisa onih knjiga koje su obavezne za čitanje i da ne podliježe autorskim pravima, tj. da je već postalo javno dobro. Najviše učenika s poteškoćama u čitanju imali smo u šestim razredima, a od obaveznih djela u tom razredu odlučile smo se za *Povjestice* Augusta Šenoe jer je drugo djelo s popisa obaveznih koje ne podliježe autorskom pravu bilo *Priče iz davnine* Ivane Brlić-Mažuranić, a upoznate smo s činjenicom kako je već jedno njeno djelo prilagođeno za djecu s teškoćama u čitanju, i to *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*. To je dotad bilo i jedino djelo tog tipa u Hrvatskoj. Od svih povjestica u Šenoinom djelu odabrale smo četiri za koje su učiteljice hrvatskoga jezika rekle da ih detaljnije analiziraju na satovima lektire. To su *Postolar i vrag*, *Šljivari*, *Kugina kuća*, *Kameni svatovi*.

■ Način rada

Na prvom sastanku članicama tima predstavljene su i proanalizirane *Smjernice za građu laganu za čitanje*, raspravljeno je o načinu prilagodbe uputa te načinu rada s učenicima. Nakon toga uslijedilo je informiranje učenika 7. i 8. razreda o mogućnosti uključivanja u projekt te nakon njihovog javljanja i odabir odgovarajućega broja učenika koji imaju dobre sposobnosti izražavanja na hrvatskom jeziku (do deset iz 7. i toliko iz 8. razreda). Izrađen je raster satova razredne zajednice razreda iz kojih su učenici uključeni u sažimanje tekstova i slobodnih termina članica tima, s time da su na svakom sastanku trebale biti najmanje tri članice. Tim je potom čitao povjestice i dijelio ih na segmente, vodeći računa o mogućim naslovima tih segmenata. Na prvom sastanku s učenicima oni su upoznati s detaljnijim uputama i počeli su čitanje. Učenici su na fotokopiranim tekstovima imali označena razgraničenja tako da su dijelove teksta sažimali u 4 grupe, svaka svoj dio teksta. Potom su svoj sažeti tekst diktirali školskoj knjižničarki koja je zapisivala tekst u Wordov dokument projiciran na zid kako bi svi imali uvid u njega. Članice tima, ali i učenici drugih grupa, upozoravali su na moguće korekcije u pojednostavnjivanju koje su se radile na licu mjesta, i tako je nastajao dio po dio teksta. Već na sljedećem sastanku učenici su pokazali da su shvatili i prihvatili način rada i njihove međusobne korekcije u pojednostavnjivanju i sažimanju uzele su primat u odnosu na korekcije koje su dolazile od tima. Naknadno su učenici nadareni za učenje stranoga jezika prevodili nastale tekstove na njemački i engleski jezik što također nije zahtjevan zadatak jer se nastali tekstovi sastoje od jednostavnih rečenica.

■ Ilustriranje

Jedan učenik ilustrirao je jednu povjesticu tako da svako poglavlje koje nije veće od jedne stranice prati jedna slika koja govori o onome u čemu je u tom poglavlju riječ. Odabir 'jedan učenik - jedna povjestica' bio je na tragu ujednačenih ilustracija u pojedinoj povjestici. U dogovoru s učiteljicom likovne kulture pod njezinim nadzorom odredili su tehnike, napravili skice, ispravili ih i napravili ilustracije.

Životopis

Draženka Stančić, diplomirana profesorica hrvatskoga jezika i književnosti, magistra bibliotekarstva i apsolventica specijalističkog studija Odnosa s javnošću, radi u Osnovnoj školi Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Ivancu kao stručna suradnica knjižničarka, u zvanju stručna suradnica savjetnica. Voditeljica je ŽSV-a Varaždinske županije, a bila je članica Stručne radne skupine (SRS) za izradu kurikuluma međupredmetne teme Uporaba IKT-a. Bavi se metodičkim i kurikulumskim temama, primjenom informacijske pismenosti u radu s učenicima, poticanjem čitanja, primjenom informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) u nastavnom procesu te vidljivošću školsko-knjižničarske struke. Objavila je brojne obrazovne stručne članke: Kultura čitanja učenika viših razreda osnovne škole; Prijedlog usustavljanja prezentacije znanja učenika; Slobodno vrijeme korisnika školske knjižnice – izazov školskome knjižničaru; Projektne aktivnosti HMŠK: Tulum s(l)ova – noćni čitateljski susret; Mogućnosti realizacije dodatne nastave povijesti – izvanučionička nastava u Hrvatskom povijesnom muzeju, Hrvatskom školskom muzeju i Hrvatskom državnom arhivu; Prilagodba knjižnica očekivanjima i potrebama; Tulum s(l)ova na Odsjeku za dječju kirurgiju Opće bolnice Varaždin; Održana završna svečanost Tuluma s(l)ova - projekta poticanja čitanja iz užitka na Zrinjevcu; Školski vremeplov 1839.–2014., autorstvo poglavlja Školski vremeplov Osnovne škole u Ivancu kroz svjedočanstva bivših učenika, uredništvo i lektorstvo monografije; Tajna katarskog blaga – putopis; Natjecanjem u pripovijedanju obilježen Dan sreće i Dan pripovijedanja; Alati odnosa s javnošću u javnoj i kulturnoj djelatnosti školske knjižnice kao mehanizmi komunikacije; Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije te mjesto školske knjižnice u njemu; Školske knjižnice i digitalno doba.

Zbirka poezije školske knjižničarke

Škafetin – moja prva zbirka poezije

Vanja Škrobica

skafetin2000@gmail.com

skrobica.vanja@st.htnet.hr

Škola likovnih umjetnosti, Split

Sažetak

Intimna zbirka čakavske poezije *Škafetin* refleksija je bogatih emocija iskreno pretočenih u jednostavnost stiha. Svaka pjesma je životna slika, događaj, situacija isklesana u algoritam riječi. Osobnu životnu pozornicu nemoguće je zaštititi od loših i puštati samo dobre scenarije. Zato u *Škafetinu*, kao vrijednoj ladici, leže složeni najiskreniji, najbolniji, najsvetiji, najintimniji zapisi. Zbirka je mali doprinos književnoj baštini općenito, a posebice jeziku, jer je slatinski čakavski govor, u znanstvenom pogledu, nedovoljno istražen.

Ključne riječi: čakavska poezija, Čiovo, Slatine, Filip Galović, Jasenka Splivalo, Ljubica Srhoj, Ingrid Poljanić, autobiografski zapisi.

Abstract

An intimate collection of chakavian poetry *Škafetin* is a reflection of strong emotions honestly converted into simplicity of a verse. Each poem is a life story, a scene, a situation transferred into algorithm of words. It is impossible to allow only good screenplays and protect our own life stage from the bad ones. So, *Škafetin*, as a valuable tray, keeps the most genuine, the most painful, the most sacred and the most intimate notes.

Not only is the collection a small contribution to literary heritage but also to the language because, scientifically, Slatine's chakavian speech is not researched enough.

Keywords: chakavian poetry, Čiovo, Slatine, Filip Galović, Jasenka Splivalo, Ljubica Srhoj, Ingrid Poljanić, autobiographical writings.

moj otac, kapetan

*moj otac modre je joči jema, modre joči ka more kojim je plovija
s vijada iz Boke šipke i naranče mi je nosija
a materi razglednice sla iz svakega porta u kojim je noćija
moj otac mi je bija prijatelj i učitelj
jerbo san š njim ponistre pituravala i ribu lovila
i težak je bija, maslinu me poštivat naučija
i lipim tenoron bi materi često piva
piva je
sve dok ga iznenada nije sičanjska bura oborila²⁰⁷*

(1990.)

Škafetin

Škafetin je zbirka čakavske poezije. Prvo predstavljanje zbirke bilo je u kolovozu 2016. u Slatinama na otoku Čiovu²⁰⁸, rodnom mjestu mojih roditelja, drugo na ŽSV-u školskih knjižničara Splitsko – dalmatinske županije u Gradskoj knjižnici Marka Marulića u listopadu 2016., zatim ponovo u OŠ Slatine.²⁰⁹ O knjizi su na tim predstavljanjima govorile recenzentice Jasenka Splivalo, Ljubica Srhoj te Ingrid Poljanić, a u školi Tea Radić i Marina Ležaja. U programu predstavljanja nastupala je klapa *Čiovo*, glazbenik Mario Bavčević, mlada pjevačica Sara Andrić te učenici Osnovne škole u Slatinama.

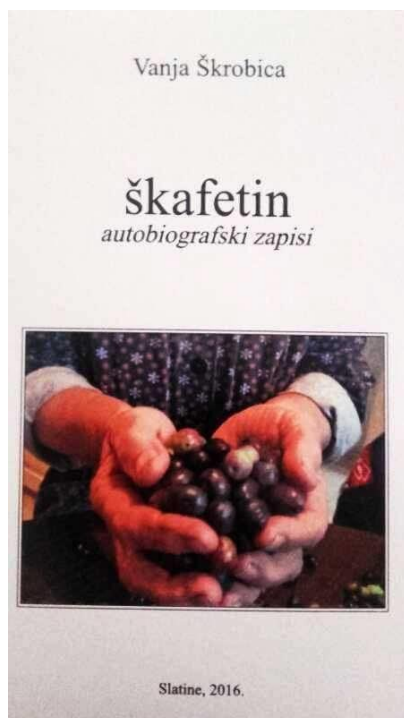
Veliku, znanstvenu, jezičnu vrijednost zbirci dao je dr. sc. Filip Galović sređivanjem rječnika manje poznatih riječi i uvodnom studijom o govoru. Sačuvati govor i jezik mojih predaka bio je ujedno i glavni razlog tiskanja zbirke na poticaj Udruge za zaštitu kulturne i prirodne baštine iz Slatina. Osim toga, postojala je (i još postoji!) osobna želja za očuvanjem sjećanja na ljude, običaje, sve one pučke procesije i sprovode, djetinjstvo, mladenačke snažne i prolazne ljubavi...

Neki su u ovim pjesmama vidjeli male slike – pjesme/priče posvećene samo meni važnim ljudima, događajima i doživljajima. Ali oni koji sa mnom dijele iste ili slične životne maksime, podrijetlo ili koji poeziju žive, u zbirci će prepoznati vlastiti (povremeni) strah od ništavila, strah od bijele ili crne praznine. Svejedno!

²⁰⁷ Škrobica, Vanja. 2016. *Škafetin: Autobiografski zapisi*. Udruga za očuvanje kulturne i prirodne baštine. Slatine. str. 64.

²⁰⁸ U intervjuu za *Slobodnu Dalmaciju* govorila sam o Slatinama, čakavici i *Škafetinu*, vidi <http://slobodnadalmacija.hr/scena/kultura/clanak/id/322393/cakavicu-bi-trebalo-vesti-u-skole-makar-kao-izborni-predmet> (pristupljeno 7. ožujka 2017.).

²⁰⁹ Na mrežnim stranicama OŠ Slatine objavljen je članak o predstavljanju knjige, vidi http://os-slatine.skole.hr/?news_hk=1&news_id=148&mshow=290#mod_news (pristupljeno 7. ožujka 2017.).



Ponekad sam, kao i mnogi, iskazivala odlučnost u tome da pobjegnem od jave u (nedosanjani) san, čekala bonace na škrapama i valama nadajući se povratcima (kojih nema), tražeći oprost (kojih također nema). Tko mi je, zapravo, ostao? Što mi je ostalo? „Samost moga bića“ kao važna ontološka kategorija. No ipak ostala sam odlučna da dok živim, živim za svoje svetinje: obitelj i rodni kraj. Zato sam zbirku *Škafetin* i podijelila u tri cjeline: *More, judi; Slatine* i *Mojiman*. U njima sam razotkrila duboke, intimne emocije (*partence*, žal za prošlim, bolne tišine, razarajuće samoće, sjećanje na zavičaj i otok, teške sumnje, sjete, izgubljenost, nevjericu, razočarenje, samotno prijateljevanje s morem i nebom, nemire, ljubavi, neumrle nade) i iskazala ih jednostavnim jezikom i slobodnim stihom. Možda zbirka u nekim dijelovima graniči s patetikom, poglavito u onim egzistencijalnim potragama za smislom, ona je, ipak, svojevrsna katarza.

Zašto?

Poezija u *Škafetinu* traži dijalog: biti i činiti/ čitati/pamtiti/pisati... Time oslobađamo *agon*²¹⁰ samoće i nemira u sebi, pa čak i trenutke sreće, čime poezija prestaje biti subjektivna i intimna, ona je i tvoja i moja...

Čime sam potvrdila svoj identitet, svoje korijene? U oštrim škrapama? U propalim ljubavima? U samoćama nakon odlaska dragih mi ljudi? U mirisima, toplini, svjetlosti i bojama juga? U govoru i dijalektu mojih predaka? Sve je to zgusnuto u onom velikom, malom *ča*, u egzistencijalnoj poetici zavičaja koja, u nekim stihovima, prerasta u globalnu, općeljudsku. Predstavljajući *Škafetin* i na Proljetnoj školi knjižničara u Trogiru nudim svu estetičnost, ontološku liričnost i poetičnost moga svijeta. Darujem eterične mirise Mediterana, pozivam u berbu filozofsko - životnih plodova kojima su nas naši preci, prijatelji, ljubavi podučili... Nadam se da me nećete odbiti!

(Dapače, posegnut ćete i za mojom drugom knjigom poezije *Di je sad mojih osamnaest* koja je upravo u tisku.)

²¹⁰ agon (grč. *ἀγών*: borba, natjecanje), <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=814> (pristupljeno 7. ožujka 2017.).

Životopis

Vanja Škrobica diplomirala je politologiju na fakultetu političkih znanosti, a 1991. godine knjižničarstvo u Zagrebu. Trideset godina radi kao nastavnica izbornog predmeta Etika te stručna suradnica knjižničarka u Školi likovnih umjetnosti u Splitu. Završila je brojne edukacije: dramsku pedagogiju (Hrvatski centar za dramski odgoj, Zagreb), edukaciju ECDL, menadžerstvo u volontiranju (Volonterski centar Mi) itd. Vodi dramsku i novinarsku skupinu, održava školski Facebook i školske mrežne stranice. Provodi program Građanskog odgoja i obrazovanja. Osnovala je školski volonterski klub koji je 2016. godine dobio godišnju nagradu Vinka Luković za promicanje i razvoj volonterstva. Rad s učenicima je njezina misija, izazov i partnerstvo, a duh volonterstva, suosjećanja, solidarnosti, povjerenja, rada i odgovornosti vrijednosti su kojima teži u radu s mladima. Za priznanje Splitski cvit predložena je 2016. godine, a iste joj je godine Forum za slobodu odgoja dodijelio priznanje Stjepan Cipek za uspješnu primjenu suvremenih oblika i strategija rada te doprinos demokratizaciji života u školi. Godinama je pisala za hrvatske časopise iz područja kulture, umjetnosti i obrazovanja (Školske novine, Napredak, Školski vjesnik, Glasnik društva bibliotekara, Hrvatsko slovo, Vijenac, Epoha...). Bavila se i fotografijom (samostalna izložba u Gradskoj knjižnici Marka Marulića, 2015.). Svoju prvu zbirku poezije Škafetin objavila je 2016. godine, a u pripremi je nova zbirka Di je sad mojih osamnaest. Sudjelovala je na proljetnim školama školskih knjižničara i objavila radove: Prilozi za bibliografiju o Školi likovnih umjetnosti, Komunikacija i komunikacijska tehnologija u školskoj knjižnici, Prava djece s disleksijom na državnoj maturi, Asertivnost kao važna komunikacijska vještina knjižničara u školskoj knjižnici, Crtež/ilustracija: od zadovoljstva u šaranju do zadovoljavanja estetske, intelektualne i socijalne potrebe.



POSTERNA IZLAGANJA

Smjernice za izradu mrežnih stranica osnovnoškolskih knjižnica

Goranka Braim Vlahović

goranka.braim-vlahovic@skole.hr

OŠ Jurja Habdelića, Velika Gorica

Sažetak

Mrežne stranice školske knjižnice daju velike mogućnosti promocije - knjižnica može i treba predstaviti svoju djelatnost i aktivnosti koje se u njoj događaju. Ujedno je to način da obogati svoj fond bez potrošenih sredstava, a da istovremeno educira i potiče na čitanje, i to na korisnicima prihvatljiv način: kad i kako oni to žele. One omogućavaju ne samo slobodan pristup informacijama, već komunikaciju i interakciju s korisnicima, daju mogućnost pružanja različitih usluga korisnicima, ali i prezentiraju njihovo mišljenje, kreativnost i znanje. Ujedno koriste samim knjižničarima koji sve te sadržaje mogu koristiti za neposredan odgojno-obrazovni rad.

Smjernice za izradu mrežnih stranica osnovnoškolskih knjižnica mogu nam pomoći da ujednačimo parametre i kriterije koje bi mrežne stranice osnovnoškolskih knjižnica trebale zadovoljavati, a zadatak knjižničara je prilagoditi ih korisnicima i uklopiti u mrežne stranice škole.

Ključne riječi: informacijska pismenost, smjernice, izrada mrežnih stranica, školska knjižnica, osnovna škola.

Abstract

School library web pages offer great opportunities for promotion - libraries can and should present their services and activities that have been happening. In this way libraries enrich their book collection without spending funds, while at the same time providing education and encouraging reading the user-friendly way: when and how they want it. They allow not only communication, interaction, free access to information and the ability to provide various services to their users, but also enable users themselves to present their opinion, show creativity and knowledge. All this content is in turn used by the very librarians who make use of it in direct educational work.

The guidelines for making elementary school library web pages can help unify the parameters and criteria that the elementary school libraries should meet. The task of librarians is to make them user-friendly and embed them into their schools' website.

Keywords: information literacy, guidelines, creating web pages, school library, elementary school.

Nastanak smjernica

Cilj istraživanja, koje je prethodilo izradi smjernica, bio je utvrditi što možemo iz pozicije korisnika saznati o knjižnici osnovne škole na temelju njezinih mrežnih stranica, odnosno na koji bi se način knjižnica mogla i trebala predstaviti korisnicima i na koji se način predstavlja u konkretnom uzorku - analizirane su mrežne stranice knjižnica osnovnih škola Zagrebačke županije.

Rukovodila sam se, prije svega, ***Smjernicama za izradu mrežnih stranica školskih knjižnica***²¹¹ koje su Sanjica Faletar, Koraljka Golub i Ana Sudarević predstavile na Proljetnoj školi školskih knjižničara još 2002. godine. Te kriterije sam izmijenila i nadopunila jer su njihove smjernice rađene za sve školske knjižnice, a ne samo osnovnoškolske.

Velika je razlika između knjižnica osnovnih i srednjih škola. U osnovnoj se školi glavni korisnici - učenici razlikuju po dobi, obrazovanju, sposobnostima, kompetencijama, interesima, motivaciji. Tih je osam godina školovanja razdoblje najvećih razvojnih i kognitivnih promjena, od djetinjstva do adolescencije, pa bi i sadržaj mrežnih stranica trebao biti primjeren i učenicima koji su tek naučili čitati i onima koji odlučuju koju će srednju školu upisati. Osnovnoškolske mrežne stranice pretražuju i roditelji u istoj mjeri kao učenici i učitelji, čak možda i više.

Iako se osnovne škole trude istaknuti svoje posebnosti kroz kurikulum, ipak su međusobno sličnije od srednjih škola: npr. gimnaziju upisuju oni učenici koji unaprijed žele nastaviti školovanje, a neku strukovnu školu učenici koji se žele što prije uključiti na tržište rada.

Od knjižnica srednjih škola razlikujemo se i po programu *knjižnično-informacijske pismenosti i poticanja čitanja* koji je uveo Hrvatski nacionalni obrazovni standard nakon spomenutih smjernica i koji bi trebao utjecati na sadržaj mrežnih stranica knjižnica osnovnih škola i učiniti ih polazištem u edukaciji korisnika.

Smjernice su nastale i prije no što je CARNet omogućio školama besplatno korištenje svog CMS-a²¹², odnosno Hosting uslugu za srednje i osnovne škole, što je osiguralo svakoj školskoj knjižnici mogućnost objave sadržaja na školskom mrežnom mjestu, ali je i odredilo izgled i okvire organizacije sadržaja. Naravno, školski se knjižničari mogu koristiti i nekim drugim stranicama, ali tada ih treba povezati s onim školskim.

²¹¹ Faletar, Sanjica; Golub, Koraljka; Sudarević, Ana. 2003. Smjernice za izradu mrežnih stranica školskih knjižnica : usporedba hrvatskih i stranih primjera. 14. *Proljetna škola školskih knjižničara*. Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske - Zavod za unapređivanje školstva - Prva sušačka gimnazija u Rijeci. Rijeka. Str. 75-88.

²¹² CMS (content management system) - sustav za upravljanje sadržajem pomoću kojeg se stvaraju i održavaju dinamičke mrežne stranice; CARNet je objavio priručnik: *Webrošura : vodič za izradu dobrog školskog weba*. 2011. CARNet. Zagreb.

Nemojmo zaboraviti, smjernice su nastale i prije pojave društvenih mreža i weba 2.0 i to je jedan od razloga zašto sam se koristila i ***Prijedlogom smjernica za knjižnične mrežne stranice za mlade***²¹³ Alke Stropnik koji je namijenjen prvenstveno narodnim knjižnicama, ali se u mnogo čemu može primijeniti i na osnovnoškolske knjižnice.

I jedne i druge smjernice razlikuju sadržaje odnosno informacije vezane uz vrstu usluga koju knjižnica pruža svojim korisnicima pa ih dijele na one tradicionalne, koje možemo dobiti posjetimo li stvarnu knjižnicu, i one virtualne, koje nudimo preko mrežnih stranica. Novina koju uvodi autorica Alka Stropnik su sadržaji koji omogućavaju komunikaciju s korisnicima, odn. koji omogućavaju korisnicima komunikaciju s knjižničarima, ali i njihovu međusobnu komunikaciju, i sadržaji nastali kreativnim izražavanjem mladih. Ako prilagodimo te sadržaje školskoj knjižnici, od nekih načina komunikacije morat ćemo odustati ili ih koristiti s velikim oprezom, a kreativno bi stvaralaštvo učenika trebalo postati obveznim sadržajem.

Uspoređujući smjernice, željela sam prije svega ustanoviti je li ih moguće slijediti i na koji se način mogu ostvariti, tako da sam istovremeno analizirala stranice odabranih knjižnica i dodavala i oblikovala sadržaje na mrežnim stranicama Knjižnice Osnovne škole Jurja Habdelića²¹⁴.

Smjernice za izradu mrežnih stranica osnovnoškolskih knjižnica koje želimo ovdje predstaviti podijeljene su prema sadržaju u čak dvanaest cjelina, no moguće ih je i drugačije grupirati. Namjena ovih smjernica nije propisivati, već pomoći knjižničarima pri kreiranju i planiranju izgleda mrežnih stranica, a ovakva podjela omogućava da ne ispustimo neki sadržaj.

Smjernice za izradu mrežnih stranica osnovnoškolskih knjižnica

■ podatci o odgovornosti, ažuriranje

- autor stranica, autor svake objave
- adresa, kontakt
- datum posljednje izmjene sadržaja

■ edukacija korisnika

- upute i pomoć za korištenje mrežnih stranica knjižnice
- upute i pomoć za korištenje knjižnice
- upute za pretraživanje mreže
- upute za pretraživanje e-kataloga
- upute za pisanje učeničkih radova

²¹³ Stropnik, Alka. 2013. *Knjižnica za nove generacije : virtualni sadržaji i usluge za mlade*. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb. Str. 125-128.

²¹⁴ Vidi: Osnovna škola J. Habdelića, Velika Gorica. <http://os-jhabdelica-velikagorica.skole.hr/skola/knjiznica> (pristupljeno 13. veljače 2017.).

- pojmovnik, objašnjenje pojmova vezanih uz informacijsku pismenost
- **novosti, aktivnosti**
 - kalendar ili najave događanja
 - vijesti odn. realizacija planiranog
 - prinove u fondu
 - RSS - novosti na samim stranicama
- **informacije - tradicionalne usluge**
 - radno vrijeme
 - knjižničar - ime i prezime, sprema, kontakt, fotografija
 - prostor - smještaj u školi, fotografija, tlocrt, legenda
 - fond - podjela
 - povijest - kratko
 - svrha, zadatci - *Izjava o poslanju*
 - pravila članstva i posudbe - *Pravilnik o radu*
 - planovi za budućnost - *Plan razvoja*
- **usluge knjižnice**
 - mogućnost pretplate na časopise, fotokopiranje, rezervacija i sl.
 - informacijske usluge putem e-pošte
- **informacijska služba**
 - zbirke - posebnosti
 - informacije o zbirkama u školskoj knjižnici
 - popis lektire po razredima, po mjesecima
 - virtualna referentna zbirka - rječnici, enciklopedije, leksikoni i sl.
 - rubrika Pitajte knjižničara
- **pretraživanje**
 - tražilica mrežnih stranica knjižnice
 - internetska tražilica
- **e-katalozi**
 - e-katalog vlastite knjižnične građe
 - e-katalozi svih vrsta knjižnica
 - skupni katalozi
- **elektronički izvori**
 - e-izvori informacija o gradu i županiji
 - e-knjige, e-lektire
 - e-časopisi

- medijski sadržaji - poveznice na *Youtube*, videoportale
- poveznice na stranice drugih knjižnica
- sadržaji za razonodu na internetu
- elektronički izvori za nastavnike
- e-izložbe
- tematske zbirke poveznica

■ **poticanje čitanja**

- knjižničarske recenzije
- popis preporučenih knjiga
- korisničke recenzije
- popis preporučenih knjiga prema odabiru korisnika

■ **komunikacija**

- kontakt - adresa, telefon, telefaks, e-pošta
- brojač posjeta
- kviz
- ankete, glasovanje

■ **kreativno izražavanje**

- izvannastavne aktivnosti - mladi knjižničari, čitateljski klub, školski list...
- izložba korisničkih radova - likovni, literarni, fotografski, video i dr.
- *web 2.0 - Facebook, wiki, blog, videocast, podcast...*

Goranka Braim Vlahović

Knjižnica OŠ Jurja Habdelića, Velika Gorica

Šmjernice za izradu mrežnih stranica osnovnoškolskih knjižnica

1. Podatci o odgovornosti, ažuriranje

autor stranica, autor svake objave

adresa, kontakt

datum posljednje izmjene sadržaja

2. Edukacija korisnika

upute i pomoć za korištenje mrežnih stranica knjižnice

upute i pomoć za korištenje knjižnice

upute za pretraživanje mreže

upute za pretraživanje e-kataloga

upute za pisanje učeničkih radova

pojmovnik, objašnjenje pojmova vezanih uz informacijsku pismenost

3. Novosti, aktivnosti

kalendar ili najave događanja

vijesti odn. realizacija planiranog

prinove u fondu

RSS - novosti na samim stranicama

4. Informacije - tradicionalne usluge

radno vrijeme

knjižničar - ime i prezime, prema, kontakt, fotografija

prostor - smještaj u školi, fotografija, tlocrt, legenda

fond - podjela

povijest - kratko

svrha, zadatci - Izjava o poslanju

pravila članstva i posudbe - Pravilnik o radu

planovi za budućnost - Plan razvoja

5. Usluge knjižnice

moгуćnost pretplate na časopise, fotokopiranje, rezervacija i sl.

informacijske usluge putem e-pošte

6. Informacijska služba

zbirke - posebnosti

informacije o zbirkama u školskoj knjižnici

popis lektire po razredima, po mjesecima

virtualna referentna zbirka - rječnici, enciklopedije, leksikoni i sl.

rubrika Pitajte knjižničara

7. Pretraživanje

tražilica mrežnih stranica knjižnice

internetska tražilica

8. E-katalozi

e-katalog vlastite knjižnične građe

e-katalozi svih vrsta knjižnica

skupni katalozi

9. Elektronički izvori

e-izvori informacija o gradu i županiji

e-knjige, e-lektire

e-časopisi

medijski sadržaji - poveznice na Youtube, videoportale

poveznice na stranice drugih knjižnica

sadržaji za razonodu na internetu

elektronički izvori za nastavnike

e-izložbe

tematske zbirke poveznica

10. Poticanje čitanja

knjižničarske recenzije

popis preporučenih knjiga

korisničke recenzije

popis preporučenih knjiga prema odabiru korisnika

11. Komunikacija

kontakt - adresa, telefon, telefaks, e-pošta

brojač posjeta

kviz

ankete, glasovanje

12. Kreativno izražavanje

izvannastavne aktivnosti - mladi knjižničari, čitateljski klub, školski list

izložba korisničkih radova - likovni, literarni, fotografski, video i dr.

web 2.0 - Facebook, wiki, blog, videocast, podcast...

Literatura

IFLA-ine smjernice za školske knjižnice. 2016. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.

Faletar, Sanjica; Golub, Koraljka; Sudarević, Ana. 2003. Smjernice za izradu mrežnih stranica školskih knjižnica : usporedba hrvatskih i stranih primjera. 14. *Proljetna škola školskih knjižničara*. Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske - Zavod za unapređivanje školstva - Prva sušačka gimnazija u Rijeci. Rijeka. 75-88.

Knjižnice Zadarske županije : vodič. 2013. Ur. Katić, Mirisa. Društvo knjižničara Zadar. Zadar.

Nastavni plan i program za osnovnu školu. 2006. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb.

Slobodan pristup informacijama u službi kulturnog razvitka : zbornik radova. 2002. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.

Smjernice za knjižnične usluge za djecu. 2004. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.

Stropnik, Alka. 2013. Knjižnica za nove generacije : virtualni sadržaji i usluge za mlade. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.

Webrošura : vodič za izradu dobrog školskog weba. 2011. CARNet. Zagreb.

Životopis

Goranka Braim Vlahović deset je godina zaposlena u Osnovnoj školi Jurja Habdelića u Velikoj Gorici, na mjestu stručne suradnice knjižničarke. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirala je kroatistiku i južnoslavenske filologije 1992. godine, nakon čega je kao učiteljica Hrvatskoga jezika četrnaest godina radila u osnovnoj i srednjoj školi. Izvanredno je studirala bibliotekarstvo na istom fakultetu.

Dugogodišnja je voditeljica dramske grupe u školi i u Pučkom otvorenom učilištu Velika Gorica. Uređuje mrežne stranice škole i knjižnice te Županijskog stručnog vijeća osnovnoškolskih knjižničara Zagrebačke županije čija je voditeljica od 2014. godine. Stalno se stručno usavršava i aktivna je u Hrvatskoj udruzi školskih knjižničara.



Prijedlog provedbe knjižnično-informacijskoga i medijskoga odgoja i obrazovanja (KIMOO) u gimnazijama i strukovnim školama

Tanja Telesmanić

tanjate555@gmail.com

Ekonomsko-birotehnička i trgovačka škola Zadar

Njina Grbić

njina.grbic@gmail.com

Gradska knjižnica Krapina

Danijela Riger-Knez

danielaknez@gmail.com

Hotelijsko-turistička i ugostiteljska škola Zadar

Ivana Perić

iprelasperic@gmail.com

OŠ Petra Preradovića Zadar

Sažetak

Plan provedbe knjižnično-informacijskoga i medijskoga odgoja i obrazovanje za srednje škole (KIMOO) nastao je iz potrebe srednjoškolskih knjižničara za smjernicama za neposredni odgojno-obrazovni rad koji bi pratio i nadograđivao područje knjižnično-informacijske pismenosti u osnovnim školama (KIP). Ovim okvirnim planom provedbe obuhvaćene su knjižnično-informacijska pismenost, medijska pismenost, ali i digitalna i čitalačka pismenost. Plan provedbe osmišljen je za gimnazije, četverogodišnje i trogodišnje strukovne škole. Knjižnično-informacijski i medijski odgoj i obrazovanje za učenike s poteškoćama provodit će se prema programu za trogodišnje strukovne škole, a aktivnosti će biti prilagođene potrebama i mogućnostima učenika. Za svaki su razred predložene teme nastavnih jedinica, ključne riječi i obrazovna postignuća.

Ključne riječi: knjižnično-informacijska pismenost, medijska pismenost, KIMOO, srednje škole, neposredni odgojno-obrazovni rad.

Abstract

The implementation plan for library-information and media education for high schools, originated from the need for guidelines for high school librarians in their direct educational

work which would follow and build upon the area of library-information literacy in primary schools.

With this framework implementation plan, library-information literacy, media literacy, and also digital and reading literacy are covered.

The Implementation Plan is designed for high schools, four-year and three-year vocational schools. Library-information and media education for students with disabilities will be carried out according to the program for three-year vocational schools, and the activities will be tailored to the needs and abilities of the students. For each class there are proposed lesson themes, keywords and educational achievements.

Keywords: library and information literacy, media literacy, high schools, direct educational work.

Uvod

Prijedlog provedbe knjižnično-informacijskoga i medijskoga odgoja i obrazovanja nastao je iz potrebe za okvirom koji bi ponudio teme i odredio obrazovna postignuća za učenike srednjih škola. Ponuđeni okvir povezivao bi knjižnično-informacijsko područje iz osnovne škole i pripremao srednjoškolce za studij na kojem se pretpostavlja da učenici dolaze s usvojenim temeljnim kompetencijama informacijske pismenosti.

Informacijska pismenost u ovom kontekstu shvaćena je kao pismenost više razine koja obuhvaća knjižničnu, medijsku, čitalačku i digitalnu pismenost i predstavlja temelj cjeloživotnog učenja. Usvajajući znanja ovih pismenosti, učenici će moći prepoznati i artikulirati informacijsku potrebu, koristiti različite izvore informacija, kritički im pristupiti i vrednovati te etički primijeniti odabrane informacije stvarajući nove, vlastite sadržaje. Sukladno tomu određene su teme nastavnih jedinica, ključni pojmovi i obrazovna postignuća. U osmišljavanju i provedbi ovoga okvira polazilo se od konstruktivističkog pristupa poučavanju u središtu kojega se nalaze „učenici koji ulazeći u interakciju s informacijama rješavaju probleme i ne uče napamet činjenice s predavanja, nego kroz aktivno istraživanje i razmišljanje konstruiraju novo znanje“²¹⁵.

Cilj je provedbe knjižnično-informacijskog i medijskog odgoja i obrazovanja da učenici na kraju srednjoškolskoga obrazovanja budu informacijski pismeni, samostalni u učenju, spremni za nastavak školovanja i cjeloživotno učenje.

²¹⁵ Lau, Jesus. 2011. *Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju*. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.

Knjižnično-informacijski i medijski odgoj i obrazovanje za četverogodišnje strukovne škole

1. razred

1. tema: Uvodni sat u knjižnici (učlanjivanje u školsku knjižnicu, upoznavanje s fondom, radom rada knjižnice, pravilnik o kućnom redu knjižnice, pravilnik o radu knjižnice, mrežna stranica, zaštita i čuvanje knjižnične građe)

Gljučni pojmovi: školska knjižnica, knjižnični fond, zaštita građe.

Obrazovna postignuća: upoznati fond školske knjižnice; prepoznati potrebu očuvanja knjižnične građe; rabiti mrežnu stranicu školske knjižnice kao izvor informacija.

2. tema: Samostalno pronalaženje građe u knjižnici (kako pronaći građu u knjižnici - knjiga, časopis, članak..., razmještaj građe na policama, UDK, važnost signatura)

Gljučni pojmovi: informacijski izvori, UDK, signatura.

Obrazovna postignuća: razumjeti Univerzalnu decimalnu klasifikaciju i prema njoj znati pronaći knjigu u bilo kojoj knjižnici.

3. tema: Mediji i njihova uloga (što su mediji, vrste medija, kako prepoznati autora medijske poruke, što se reklamira i kome je reklama namijenjena, uočiti lažne ili prikrivene poruke)

Gljučni pojmovi: mediji, medijska poruka, autor medijske poruke.

Obrazovna postignuća: znati što su mediji; prepoznati složene odnose između publike i medijskog sadržaja; razumjeti komercijalnu prirodu medija; poznavati različite vrste medijskih poruka (verbalne, pisane, zvučne, vizualne ili kombinirane).

4. tema: Referentna zbirka na različitim medijima (upoznati učenike s referentnom zbirkom u tiskanom izdanju i na internetu, pretraživanje referentnih izvora)

Gljučni pojmovi: referentna zbirka (enciklopedija, leksikon, rječnik, pravopis, atlas), knjižnica, internet.

Obrazovna postignuća: koristiti referentnu zbirku na različitim medijima; pronaći, odabrati i primijeniti informaciju.

2. razred

1. tema: Vrste informacija na internetu (organizacija interneta, vrste informacije na internetu, osnovni tipovi mrežnih stranica)

Gljučni pojmovi: informacija, internet, mrežne stranice.

Obrazovna postignuća: razumjeti kako je (ne)organiziran internet; koristiti internet kao koristan izvor informacija; prepoznati relevantne mrežne stranice.

2. tema: Pretraživanje i vrednovanje informacija na internetu (osnovni alati za pretraživanje i njihove karakteristike, koraci u pretraživanju, relevantnost pronađene informacije, kriteriji vrednovanje, vrednovanje mrežnih izvora)

Gljučni pojmovi: informacija, internet, alati za pretraživanje, vrednovanje

Obrazovna postignuća: prepoznati i koristiti pretraživače, tražilice, tematske kataloge, virtualne knjižnice, portale; organizirati, analizirati, interpretirati i vrednovati informacije.

3. tema: Mrežni katalozi u različitim vrstama knjižnica (jednostavno i složeno pretraživanje knjižničnih mrežnih kataloga)

Ključni pojmovi: knjižnice, *online*/mrežni katalozi, pretraživanje.

Obrazovna postignuća: pristupiti knjižničnim mrežnim katalogima; pronaći traženu omeđenu publikaciju, periodičku publikaciju ili članak.

4. tema: Samostalna izrada medijske poruke za školsku knjižnicu i dijeljenje poruke (plakat, strip, Facebook stranica knjižnice, novinski tekst, radioizvještaj, kratki film i sl.)

Ključni pojmovi: školska knjižnica u medijima, medijska poruka.

Obrazovna postignuća: sastaviti medijsku poruku koristeći se kombinacijom jezika, slike, zvuka, glazbe i specijalnih efekata i odaslati poruku putem medija.

3. razred

1. tema: Autorsko pravo i citiranje literature (što je autorsko pravo, zašto i kako citirati, što je plagiranje, a što parafraziranje)

Ključni pojmovi: autorsko pravo, citiranje, plagijat, parafraza.

Obrazovna postignuća: znati što je autorsko pravo; naučiti pravilno citirati; usvojiti termine plagijat i parafraza.

2. tema: Istraživački rad prema metodi BIG 6 (definicija zadatka, strategije informacijskog pretraživanja, pronalaženje i pristup, korištenje informacije, sinteza i evaluacija)

Ključni pojmovi: istraživanje, BIG 6.

Obrazovna postignuća: naučiti i primjenjivati vještine modela BIG 6 na konkretnom zadatku; usustaviti stečeno znanje u međupredmetnom povezivanju knjižnično-informacijskih znanja s drugim predmetima.

3. tema: Obrana od štetnih medijskih utjecaja (na primjerima iz medija uočiti stereotipe, diskriminaciju, seksizam, govor mržnje, nasilničko ponašanje i sl.)

Ključni pojmovi: mediji, utjecaj medijskih poruka.

Obrazovna postignuća: analizirati i kritički procijeniti medijsku poruku.

4. tema: Mediji i ljudska prava (radionica o medijskoj pismenosti u korelaciji s Građanskim odgojem i obrazovanjem)

Ključni pojmovi: mediji, ljudska prava, dječja prava.

Obrazovna postignuća: razumjeti medijske poruke; prepoznati koja su ljudska i dječja prava povrijeđena u reklamama ili novinskim tekstovima.

4. razred

1. tema: Priprema za izradu maturalnoga rada (analiza završnih radova prethodnih generacija, primjeri dobre prakse)

Ključni pojmovi: maturalni rad, primjeri dobre prakse.

Obrazovna postignuća: analizirati i vrednovati pregledane radove; primijeniti nova znanja u izradi vlastitog rada.

2. tema: Kompozicija i izrada završnog rada (struktura rada, određivanje ključnih riječi za pretraživanje informacijskih izvora, vrednovanje informacijskih izvora, primjena, citiranje)

Ključni pojmovi: završni rad, kompozicija završnog rada, izrada maturalnoga rada.

Obrazovna postignuća: usustaviti sva dosadašnja znanja iz KIMOO-a i primijeniti ih u izradi završnog rada.

3. tema: Bibliografija (kako oblikovati popis literature na kraju završnog rada)

Ključni pojmovi: maturalni rad, bibliografija, popis literature.

Obrazovna postignuća: sastaviti popis literature na kraju završnog rada.

Knjižnično-informacijski i medijski odgoj i obrazovanje za trogodišnje strukovne škole

1. razred

1. tema: Uvodni sat u knjižnici (učlanjivanje, upoznavanje s fondom, način rada knjižnice, pravilnik o kućnom redu knjižnice, pravilnik o radu knjižnice, mrežna stranica, zaštita i čuvanje knjižnične građe)

Ključni pojmovi: školska knjižnica, fond, zaštita knjižnične građe.

Obrazovna postignuća: upoznati fond školske knjižnice; prepoznati potrebu očuvanja knjižnične građe; rabiti mrežnu stranicu školske knjižnice kao izvor informacija.

2. tema: Samostalno pronalaženje građe u knjižnici (kako pronaći građu u knjižnici - knjiga, časopis, članak; razmještaj građe na policama; UDK; važnost signatura)

Ključni pojmovi: informacijski izvori, UDK, signatura.

Obrazovna postignuća: razumjeti sustav Univerzalne decimalne klasifikacije i prema njoj znati pronaći knjigu u bilo kojoj knjižnici.

3. tema: Mediji i njihova uloga (što su mediji, vrste medija, kako prepoznati autora medijske poruke, što se reklamira i kome je reklama namijenjena, uočiti lažne ili prikrivene poruke)

Ključni pojmovi: mediji, autor, medijska poruke.

Obrazovna postignuća: znati što su mediji; prepoznati složene odnose između publike i medijskoga sadržaja; razumjeti komercijalnu prirodu medija; poznavati različite vrste medijskih poruka (verbalne, pisane, zvučne, vizualne ili kombinirane).

2. razred

1. tema: Vrste informacija na internetu i pretraživanje i vrednovanje informacija (organizacija interneta; vrste informacije na internetu; osnovni tipovi mrežnih stranica; organizirati, analizirati, interpretirati i vrednovati informacije)

Ključne riječi: informacija, internet, mrežne stranice, vrednovanje.

Obrazovna postignuća: razumjeti kako je (ne)organiziran internet; koristiti internet kao koristan izvor informacija; prepoznati relevantne mrežne stranice; organizirati, analizirati, interpretirati i vrednovati informacije.

2. tema: Mrežni katalozi u različitim vrstama knjižnica (jednostavno i složeno pretraživanje knjižničnih mrežnih/*online* kataloga)

Ključni pojmovi: knjižnice, mrežni ili *online* katalozi, pretraživanje.

Obrazovna postignuća: pristupiti knjižničnim mrežnim katalogima; pronaći traženu omeđenu publikaciju, periodičku publikaciju ili članak.

3. tema: Mediji i ljudska prava (radionica o medijskoj pismenosti u korelaciji s Građanskim odgojem i obrazovanjem)

Ključni pojmovi: mediji, ljudska prava, dječja prava.

Obrazovna postignuća: razumjeti medijske poruke; prepoznati koja su ljudska i dječja prava povrijeđena u reklamama ili novinskim tekstovima.

3. razred

1. tema: Priprema za izradu završnog rada (analiza završnih radova prethodnih generacija, primjeri dobre prakse)

Ključni pojmovi: maturlni rad, primjeri dobre prakse.

Obrazovna postignuća: analizirati i vrednovati pregledane radove; primijeniti nova znanja u izradi vlastitog rada.

2. tema: Kompozicija i izrada maturlnoga rada (struktura rada, određivanje ključnih riječi za pretraživanje informacijskih izvora, vrednovanje informacijskih izvora, primjena, citiranje)

Ključni pojmovi: završni rad, kompozicija maturlnoga rada, izrada

Obrazovna postignuća: usustaviti sva dosadašnja znanja iz KIMOO-a i primijeniti ih u izradi završnog rada.

3. tema: Bibliografija (kako oblikovati popis literature na kraju maturlnoga rada)

Ključni pojmovi: završni rad, bibliografija, popis literature.

Obrazovna postignuća: sastaviti popis literature na kraju završnog rada.

Knjižnično-informacijski i medijski odgoj i obrazovanje za učenike s teškoćama

Knjižnično-informacijski i medijski odgoj i obrazovanje za učenike s poteškoćama provodit će se prema programu za trogodišnje strukovne škole, ali će sve aktivnosti biti prilagođene potrebama i mogućnostima učenika. Konkretni plan rada osmisli će svaki knjižničar koji u svojoj školi ima razredna odjeljenja s učenicima s teškoćama. Planiranje se provodi u suradnji s nastavnicima koji čine razredno vijeće toga razreda.

Knjižnično-informacijski i medijski odgoj i obrazovanje za gimnazije

1. razred

1. tema: Uvodni sat u knjižnici (učlanjivanje u školsku knjižnicu, upoznavanje s fondom, način rada knjižnice, pravilnik o kućnom redu knjižnice, pravilnik o radu knjižnice, mrežna stranica, zaštita i čuvanje knjižnične građe)

Ključni pojmovi: školska knjižnica, fond, zaštita građe.

Obrazovna postignuća: upoznati fond školske knjižnice; prepoznati potrebu očuvanja knjižnične građe; rabiti mrežnu stranicu školske knjižnice kao izvor informacija.

2. tema: Samostalno pronalaženje građe u knjižnici (kako pronaći građu u knjižnici - knjiga, časopis, članak; razmještaj građe na policama; UDK; važnost signatura)

Ključni pojmovi: informacijski izvori, UDK, signatura.

Obrazovna postignuća: razumjeti sustav Univerzalne decimalne klasifikacije i prema njoj znati pronaći knjigu u bilo kojoj knjižnici.

3. tema: Mediji i njihova uloga (što su mediji, vrste medija, kako prepoznati autora medijske poruke, što se reklamira i kome je reklama namijenjena, uočiti lažne ili prikrivene poruke)

Ključni pojmovi: mediji, medijska poruka, autor medijske poruke.

Obrazovna postignuća: znati što su mediji; prepoznati složene odnose između publike i medijskog sadržaja; razumjeti komercijalnu prirodu medija; poznavati različite vrste medijskih poruka (verbalne, pisane, zvučne, vizualne ili kombinirane).

4. tema: Referentna zbirka na različitim medijima (upoznati učenike s referentnom zbirkom u tiskanom izdanju i na internetu, pretraživanje referentnih izvora)

Ključni pojmovi: referentna zbirka (enciklopedija, leksikon, rječnik, pravopis, atlas), knjižnica, internet.

Obrazovna postignuća: koristiti referentnu zbirku na različitim medijima; pronaći, odabrati i primijeniti informaciju.

2. razred

1. tema: Vrste informacija na internetu (organizacija interneta, vrste informacije na internetu, osnovni tipovi mrežnih stranica)

Ključni pojmovi: internet, informacije na internetu, mrežne stranice.

Obrazovna postignuća: razumjeti kako je (ne)organiziran internet; koristiti internet kao koristan izvor informacija; prepoznati relevantne mrežne stranice.

2. tema: Pretraživanje i vrednovanje informacija na internetu (osnovni alati za pretraživanje i njihove karakteristike, koraci u pretraživanju, relevantnost pronađene informacije, kriteriji vrednovanja, vrednovanje mrežnih izvora)

Ključni pojmovi: informacija, internet, alati za pretraživanje, vrednovanje mrežnih izvora.

Obrazovna postignuća: prepoznati i koristiti pretraživače, tražilice, tematske kataloge, virtualne knjižnice, portale; organizirati, analizirati, interpretirati i vrednovati informacije.

3. tema: Mrežni ili online katalogi u različitim vrstama knjižnica (jednostavno i složeno pretraživanje knjižničnih mrežnih kataloga)

Ključni pojmovi: knjižnice, mrežni ili *online* katalozi, pretraživanje.

Obrazovna postignuća: pristupiti knjižničnim katalozima putem mreže; pronaći traženu omeđenu publikaciju, periodičku publikaciju ili članak.

4. tema: Samostalna izrada medijske poruke za školsku knjižnicu i dijeljenje poruke (plakat, strip, Facebook stranica knjižnice, novinski tekst, radio izvještaj, kratki film i sl.)

Ključni pojmovi: školska knjižnica u medijima, medijska poruka.

Obrazovna postignuća: sastaviti medijsku poruku koristeći se kombinacijom jezika, slike, zvuka, glazbe i specijalnih efekata i odaslati poruku pomoću medija.

3. razred

1. tema: Autorsko pravo i citiranje literature (što je autorsko pravo, zašto i kako citirati, što je plagiranje, a što parafraziranje)

Ključni pojmovi: autorsko pravo, citiranje, plagijat, parafraza.

Obrazovna postignuća: znati što je autorsko pravo, naučiti pravilno citirati, usvojiti termine plagijat i parafraza.

2. tema: Istraživački rad prema metodi BIG 6 (definicija zadatka, strategije informacijskoga pretraživanja, pronalaženje i pristup, korištenje informacije, sinteza i evaluacija)

Ključni pojmovi: istraživanje; BIG 6.

Obrazovna postignuća: naučiti i primjenjivati vještine modela BIG 6 na konkretnom zadatku; usustaviti stečeno znanje u međupredmetnom povezivanju knjižnično-informacijskih znanja s drugim predmetima.

3. tema: Obrana od štetnih medijskih utjecaja (na primjerima iz medija uočiti stereotipe, diskriminaciju, seksizam, govor mržnje, nasilničko ponašanje i sl.)

Ključni pojmovi: mediji, utjecaj medijskih poruka.

Obrazovna postignuća: analizirati i kritički procijeniti medijsku poruku.

4. tema: Mediji i ljudska prava (radionica o medijskoj pismenosti u korelaciji s Građanskim odgojem i obrazovanjem)

Ključni pojmovi: mediji, ljudska prava, dječja prava.

Obrazovna postignuća: razumjeti medijske poruke; prepoznati koja su ljudska i dječja prava povrijeđena u reklamama ili novinskim tekstovi.

4. razred

1. tema: Uvod u znanstveno-istraživački rad (što je znanstveno-istraživački rad, klasifikacija znanstveno-istraživačkih radova; znanstvene metode istraživanja; postavljanje hipoteze)

Ključni pojmovi: znanstveno-istraživački rad; klasifikacija radova; znanstvene metode istraživanja; hipoteza.

Obrazovna postignuća: razlikovati vrste znanstveno-istraživačkih radova; usporediti znanstvene metode istraživanja i znati postaviti hipotezu.

2. tema: Seminarski rad (razrada teme kao ponavljane prvog sata, kompozicija i elementi seminarskoga rada, određivanje ključnih riječi, citiranje i fusnote)

Ključni pojmovi: seminarski rad, razrada teme, kompozicija seminarskoga rada, citiranje, elementi seminarskoga rada.

Obrazovna postignuća: učenici znaju objediniti dosadašnja znanja iz KIMOO-a i primijeniti ih u razradi kompozicije zamišljenoga seminarskog rada.

3. **tema: Bibliografija** (kako oblikovati popis literature na kraju seminarskoga rada)

Ključni pojmovi: popis literature, seminarski rad.

Obrazovna postignuća: učenici znaju sastaviti popis literature iz različitih izvora informacija.

Zaključak

Prijedlog provedbe knjižnično-informacijskoga i medijskoga odgoja i obrazovanja nastao je kao entuzijastički pokušaj stvaranja zajedničkih putokaza srednjoškolskim knjižničarima u čijem su osmišljavanju sudjelovale četiri školske knjižničarke. Prijedlog nije obvezujući, već svakom knjižničaru pruža slobodu u osmišljavanju tema, kao i u njihovoj provedbi. Može se provoditi u okviru sata razrednika, kao sat u korelaciji sa školskom knjižnicom, kao međupredmetna tema ili izvannastavna aktivnost predviđena školskim kurikulumom u skladu s mogućnostima škole. Ovo je još jedan korak naprijed u nastojanju da učenici postanu *svjesni svojih informacijskih potreba i aktivno se uključe u svijet spoznaja*²¹⁶.

²¹⁶ Saetre, Tove Pemmer; Willars, Glenys. 2004. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.

Literatura

- Blackmore, Andrew i dr. 2016. *Handbook for information literacy teaching*. Cardiff University. Library Service. <http://sites.cardiff.ac.uk/ilrb/handbook/defining-il/> (pristupljeno 2. veljače 2017.).
- Hobbs, Renee. 2010. *Digital and Media Literacy: A Plan of Action: a white paper*. The Aspen Institute. Washington. <http://www.mediaeducationlab.com/digital-and-media-literacy-plan-action> (pristupljeno 2. veljače 2017.).
- Informacijska pismenost i poticanje čitanja*. 2006. UDK O2. http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Informacijska_pismenost_i_poticanje_%C4%8Ditanja (pristupljeno 2. veljače 2017.).
- Lau, Jesus. 2011. *Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju*. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.
- Lovrinčević, Jasmina i dr. 2005. *Znanjem do znanja: prilog metodici rada školskog knjižničara*. Zavod za informacijske studije. Zagreb.
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. 2010. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb. http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (pristupljeno 2. veljače 2017.).
- Saetre, Tove Pemmer; Willars, Glenys. 2004. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.
- Stričević, Ivanka. *Pismenosti 21. stoljeća : Učenje i poučavanje u informacijskom okruženju*. <http://www.ffzg.unizg.hr/usp/download/peta-godina/deveti-semestar/prava-djeteta-u-odgoju-i-obrazovanju/Stricevic,%20I.%20-%20Pismenosti%2021.stoljeca%20Ucenje%20i%20poucavanje%20u%20informacijskom%20okruzenju.doc> (pristupljeno 2. veljače 2017.).
- Virtualna učionica. http://www.nsk.hr/usluge/edukacija_korisnika/virtualna-ucionica/index.html (pristupljeno 2. veljače 2017.).
- Vučina, Željana. 2006. *Pretraživanje i vrednovanje informacija na internetu*. CARNet. Zagreb. http://www.smb.hr/libraries/0000/2950/Pretra%C5%BEivanje_informacija_na_internetu.pdf (pristupljeno 2. veljače 2017.).

Životopisi

Tanja Telesmanić zaposlena je u Ekonomsko-birotehničkoj i trgovačkoj školi Zadar na radnom mjestu školske knjižničarke. Završila je studij hrvatskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zadru (Sveučilište u Splitu) i dopunski izvanredni studij knjižničarstva na Filozofskom fakultetu u Zadru, koji je izvodila Katedra za knjižničarstvo pri Pedagoškom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Stručni ispit za stručno zvanje diplomirani knjižničar položila 16. lipnja 2015. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Njina Grbić završila je studij njemačkoga jezika i književnosti te knjižničarstva na Sveučilištu u Zadru. Stručno osposobljavanje odradila je u školskoj knjižnici Strukovne škole Vice Vlatković u Zadru. Od siječnja 2016. do siječnja 2017. radila je kao zamjena profesorice Njemačkoga jezika u Srednjoj školi Krapina, a od siječnja 2017. zamjenjuje voditeljicu Dječjeg odjela u Gradskoj knjižnici Krapina.

Danijela Riger-Knez zaposlena je u Hotelijersko-turističkoj i ugostiteljskoj školi u Zadru na mjestu stručne suradnice knjižničarke. Diplomirala je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, studij kroatistike, i informacijske znanosti – knjižničarstvo na Sveučilištu u Zadru. Stručni ispit za učitelja Hrvatskoga jezika položila u Zadru 2001. godine. Stručni ispit za stručno zvanje diplomirani knjižničar položila u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Promovirana u zvanje stručnog suradnika mentora 2016. godine.

Ivana Perić zaposlena je u Osnovnoj školi Petra Preradovića u Zadru. Na Filozofskom fakultetu u Zadru Sveučilišta u Splitu diplomirala je hrvatski jezik i književnost te na Filozofskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku informacijske znanosti - knjižničarstvo. Stručni ispit za učitelja hrvatskoga jezika položila 2000. godine, a stručni ispit za stručno zvanje diplomirani knjižničar 2011. godine. Zaposlena je kao nastavnica hrvatskoga jezika u srednjoj školi, a potom od 2002. do 2013. kao školska knjižničarka i učiteljica hrvatskoga jezika u Osnovnoj školi Petra Preradovića. Posljednje tri i pol godine radi kao školska knjižničarka u punom radnom vremenu. Promovirana je u zvanje stručne suradnice mentorice. Voditeljica je ŽSV-a knjižničara osnovnih i srednjih škola Zadarske županije od 2014. do 2016. godine. Vanjska je suradnica Odjela za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru od 2011. godine. Predsjednica Podružnice Hrvatske udruge školskih knjižničara Zadarske županije od 2007. do 2009. godine, te od 2013. godine nadalje. Objavila je u suradnji sa profesoricom Stričević 2011. godine rad: Participation of Croatian School Librarians in Teaching Children with Intellectual Disabilities. Global Perspectives on School Libraries: Projects and Practices. Ur. Luisa Marquardt and Dianne Oberg. Berlin; New York: De Gruyter Saur, 2011. Str. 177-187.

29. Proljetna škola školskih knjižničara
Trogir, 6. – 8. travnja 2017.

Kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja – put prema kritičkom
mišljenju, znanju i osobnom razvoju

Prijedlog provedbe knjižnično-informacijskoga i medijskoga odgoja i obrazovanja (KIMOO) u gimnazijama i strukovnim školama

KIMOO

Prijedlog provedbe KIMOO-a nastao je iz potrebe za okvirom koji bi ponudio teme i odredio obrazovna postignuća učenika srednjih škola u knjižničnoj, informacijskoj i medijskoj pismenosti. Ponuđeni okvir nastavlja se na knjižnično-informacijsko područje (KIP) iz osnovne škole te priprema srednjoškolce za visokoškolsko obrazovanje, tržište rada te cjeloživotno učenje kojima su preduvjeti stečene kompetencije informacijske pismenosti.

	Završetkom programa KIMOO-a pojedine razine učenik će biti sposoban:
1. r. 1. sat	rabiti školsku knjižnicu i njezinu mrežnu stranicu
1. r. 2. sat	znati pronaći knjigu u bilo kojoj knjižnici
1. r. 3. sat	poznavati komercijalnu prirodu medija i različite vrste medijskih poruka
1. r. 4. sat	koristiti referentnu zbirku na različitim medijima
2. r. 1. sat	koristiti internet kao koristan izvor informacija
2. r. 2. sat	organizirati, analizirati, interpretirati i vrednovati informacije
2. r. 3. sat	primijeniti vještine korištenja mrežnih kataloga
2. r. 4. sat	stvoriti medijsku poruku i odaslati je putem medija
3. r. 1. sat	pravilno citirati izvore i poštovati autorska prava
3. r. 2. sat	primijeniti vještine istraživačkoga rada
3. r. 3. sat	analizirati i kritički procjenjivati medijske poruke
3. r. 4. sat	poznavati ulogu medija u kršenju dječjih/ljudskih prava
4. r. 1. sat	analizirati i vrednovati primjere maturalnih radova
4. r. 2. sat	primijeniti znanja KIMOO-a u pisanju maturalnoga rada
4. r. 3. sat	sastaviti popis literature na kraju završnoga rada.



Ngina Čermić, prof. i dipl. knjiž.
ngina.grbic@gmail.com
Gradska knjižnica Krapina
Ivana Perić, prof. i dipl. knjiž., stručna suradnica mentorica
iprelasperi@gmail.com
OŠ Petra Preradovića Zadar
Danijela Riger-Knež, prof., dipl. knjiž., stručna suradnica mentorica
danijelaknez@gmail.com
Hotelijsko-turistička i ugostiteljska škola Zadar
Tanja Telesmanić, prof. i dipl. knjiž.
tanja555@gmail.com
Ekonomsko-biznestehtička i trgovačka škola Zadar

Tema nastavne jedinice	G*	4SŠ*	3SŠ*	PP*
	C.S.*	C.S.	C.S.	C.S.
Šrednjoškolska knjižnica	1.1.	1.1.	1.1.	1.1.
Samostalno pronalaženje građe u knjižnici	1.2.	1.2.	1.2.	1.2.
Mediji i njigova uloga	1.3.	1.3.	1.3.	1.3.
Referentna zbirka na različitim medijima	1.4.	1.4.		
Vrste informacija na internetu	2.1.	2.1.	2.1.	2.1.
Pretraživanje i vrednovanje informacija na internetu	2.2.	2.2.	2.1.	2.1.
Mrežni katalogi u različitim vrstama knjižnica	2.3.	2.3.	2.2.	2.2.
Samostalna izrada medijskih poruka za ŠK i dijeljenje poruke	2.4.	2.4.		
Autorsko pravo i citiranje literature	3.1.	3.1.	3.2.	3.2.
Istraživački rad – metoda BIG 6	3.2.	3.2.		
Zaštita od štetnih medijskih utjecaja	3.3.	3.3.		
Mediji i ljudska prava	3.4.	3.4.		
Uvod u znanstveno-istraživački rad	4.1.			
Priprema za izradu maturalnoga rada		4.1.	3.1.	3.1.
Seminarski rad	4.2.			
Kompozicija i izrada MR-a*		4.2.	3.2.	3.2.
Bibliografija i popis literature	4.3.	4.3.	4.3.	4.3.

Legenda:

G – gimnazije, 4SŠ – četverogodišnje strukovne škole, 3SŠ – trogodišnje strukovne škole, PP – prilagođeni program;
C. s. – razred, redni broj sata provedbe; MR – maturalni rad

Umjesto zaključka

Prijedlog provedbe knjižnično-informacijskoga i medijskoga odgoja i obrazovanja nastao je kao entuzijastički pokušaj stvaranja zajedničkih putokaza srednjoškolskim knjižničarima u čijem su osmišljavanju sudjelovale četiri školske knjižničarke. Prijedlog nije obvezujući, već svakom knjižničaru pruža slobodu u osmišljavanju tema, kao i u njihovoj provedbi.

Knjižnica u javnozdravstvenom projektu

Sanja Mamić

sanjamamic3@gmail.com

OŠ Meje, Split

Sažetak

Povezivanje neposrednog odgojno-obrazovnog rada knjižničara s javnozdravstvenim projektom omogućilo je učenicima da postanu aktivni sudionici u procesu nastajanja knjige tj. ilustracije za knjigu. Svojim likovnim radovima pokazali su kreativnost i originalnost, a sudjelovanje u uspješnom projektu potaknulo je razvoj samopouzdanja kod učenika jer su radili nešto što se javno predstavilo, a samim tim i vrednovalo. Sve je to pridonijelo jačanju mentalnog zdravlja i stvaranja pozitivne slike o sebi. To je posebno bilo izraženo na predstavljanju knjige i izložbi njihovih radova u Sveučilišnoj knjižnici. Kulturna i javna djelatnost školske knjižnice unaprijeđena je timskim radom knjižničara, psihologa i učitelja te je izašla iz prostora škole, što pridonosi njenoj boljoj vidljivosti.

Ključne riječi: ilustracija knjige, javnozdravstveni projekt, mentalno zdravlje.

Abstract

Connecting the educational librarian's program with public health project gave the pupils an opportunity to become active participants in the process of book assembling (illustrating). In their art work they showed creativity and originality. Taking part in a succesful project led to growing selfesteem because they were part of something that was publicly acclaimed and eavaluated. All of that contributed to the streghtening of their mental health and having more pozitivite attitude. That was evident at the book presentation and at the exibition of their works int the University library. The cultural and educational activities of the library have been greatly improved by the librarian, pscyhologist and techer's team work and by leaving the school boundaries has become publicly acclaimed.

Key words: book illustartion, public health project, mental health.

Uvod

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije - Služba za mentalno zdravlje, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti u partnerstvu sa splitskom podružnicom Agencije za odgoj i obrazovanje pokrenuli su projekt „Pretežno vedro“ koji je 2011. godine implementiran u odgojno-obrazovne ustanove. Cilj projekta je poticanje emocionalnog

razvoja djece i mladih. Temi mentalnoga zdravlja pristupilo se na mladima zanimljiv, primjeren i samim time blizak način, tj. korištenjem različitih medija za izražavanje.²¹⁷

Povodom njihovog dvadesetogodišnjeg rada u pripremi je bila knjiga *Zaštita mentalnog zdravlja djece i mladih: uloga javnozdravstvenih projekata*. Knjižničarka je dogovorila suradnju škole i NZJZ-a kroz projekt *Početak je pola cijeloga* sa ciljem izrade naslovnice za tu knjigu. S obzirom na to da svaka kreativnost i sudjelovanje u projektu razvija samopoštovanje, a samopoštovanje jača mentalno zdravlje, ovo je bila prilika da se poveže djelatnost knjižnice s javnozdravstvenim projektom.

Cilj projekta bio je poticanje originalnosti i kreativnosti kod učenika, razvijanje pozitivnog stava prema knjigama općenito te upoznavanje s javnozdravstvenim problemima mladih kroz radionice koje su se odvijale nakon završetka likovnih radova.

Neposrednim odgojno-obrazovnim radom s učenicima u školskoj knjižnici, u trećem razredu učenici upoznaju osobe važne za nastanak knjige (autor, ilustrator, prevoditelj) te upoznaju dijelove knjige (naslovna stranica, sadržaj, bilješka o piscu, izdanje, nakladnik).²¹⁸ Ovaj projekt im je pružio mogućnost da postanu aktivni sudionici u procesu nastanka knjige tj. da budu ilustratori.

Tijek projekta

Projekt je započeo u svibnju 2106. godine. Knjižničarka i voditeljica službe za mentalno zdravlje dogovorile su plan rada i definirale rokove, jer je predstavljanje knjige predviđeno za kraj jedanaestoga mjeseca i svaka faza rada je trebala biti na vrijeme gotova.

Nakon toga slijedilo je upoznavanje kolega s projektom te su se u školski tim priključile i učiteljice razredne nastave drugog i trećeg razreda, učiteljica likovne kulture te psihologinja škole.

Na satovima Likovne kulture drugog i trećeg razreda, knjižničarka je upoznala učenike s projektom i radom Službe za mentalno zdravlje te njenim zadacima, a isto je uradila i učiteljica likovne kulture u petim i šestim razredima.

U svojim likovnim radovima učenici su trebali zamisliti i prikazati koji su to mali počeci koji dovode do velike cjeline... od jednog slova do cijele abecede, od jedne note do glazbenog djela, od male grane do cijeloga stabla ili šume. Likovna tehnika koju su koristili je kolaž papir i tamni flomaster i tempere. Osim u učionici, likovni radovi su nastajali i u školskoj knjižnici.

Sve likovne radove vrednovali su likovni i grafički suradnici NZJZ-a. Odabrana su dva rada (učenici četvrtog razreda), jedan za naslovnicu knjige, a drugi se kao dio grafičkog oblikovanja

²¹⁷ Ključević, Željko i dr. 2016. *Zaštita mentalnog zdravlja djece i mladih: uloga javnozdravstvenih projekata*. Nastavni zavod za javno zdravstvo splitsko-dalmatinske županije. Služba za mentalno zdravlje. Split. Str. 112.

²¹⁸ Usp. Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa. 2006. *Nastavni plan i program* za osnovnu školu. Str.20.

javlja u knjizi na počecima svakog poglavlja. Iščekivanje učenika bilo je veliko, a posebno su bili sretni učenici čiji su radovi izabrani.

Nakon likovnog dijela održane su radionice u kojima su knjižničarka i psihologinja škole prezentirale igru *Pretežno vedro* koja ih uči kako se nositi sa svojim emocijama, kako ih prepoznati i izraziti. S obzirom na Školski preventivni program koji se provodi u školi, ova suradnja je otvorila još jedan put u načinu rada s učenicima sa ciljem stvaranja pozitivne slike o sebi.

Najsvečaniji dio ovoga projekta bilo je predstavljanje knjige u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu. Veliki broj sudionika i prepuna dvorana učinili su da se naši učenici osjećaju ponosno, jer su bili dio velikog projekta. Na poklon su dobili knjigu u čijem su nastajanju i sami sudjelovali.

Nakon predstavljanja knjige otvorena je izložba *Plakati za dušu*, a dio te izložbe su i likovni radovi naših učenika nastali u projektu, koju su s ponosom razgledali.

Zaključak

Ovim sudjelovanjem na predstavljanju knjige i na izložbi, kulturna i javna djelatnost školske knjižnice dobila je novu dimenziju premještanjem u jedan drugi kulturni prostor, kao što je Sveučilišna knjižnica te je izašla je iz prostora škole.

Ujedno je ostvarena poveznica između javnozdravstvenog projekta, knjižničkog plana i programa i školskog preventivnog programa, na zadovoljstvo svih sudionika koji su bili uključeni u projekt.

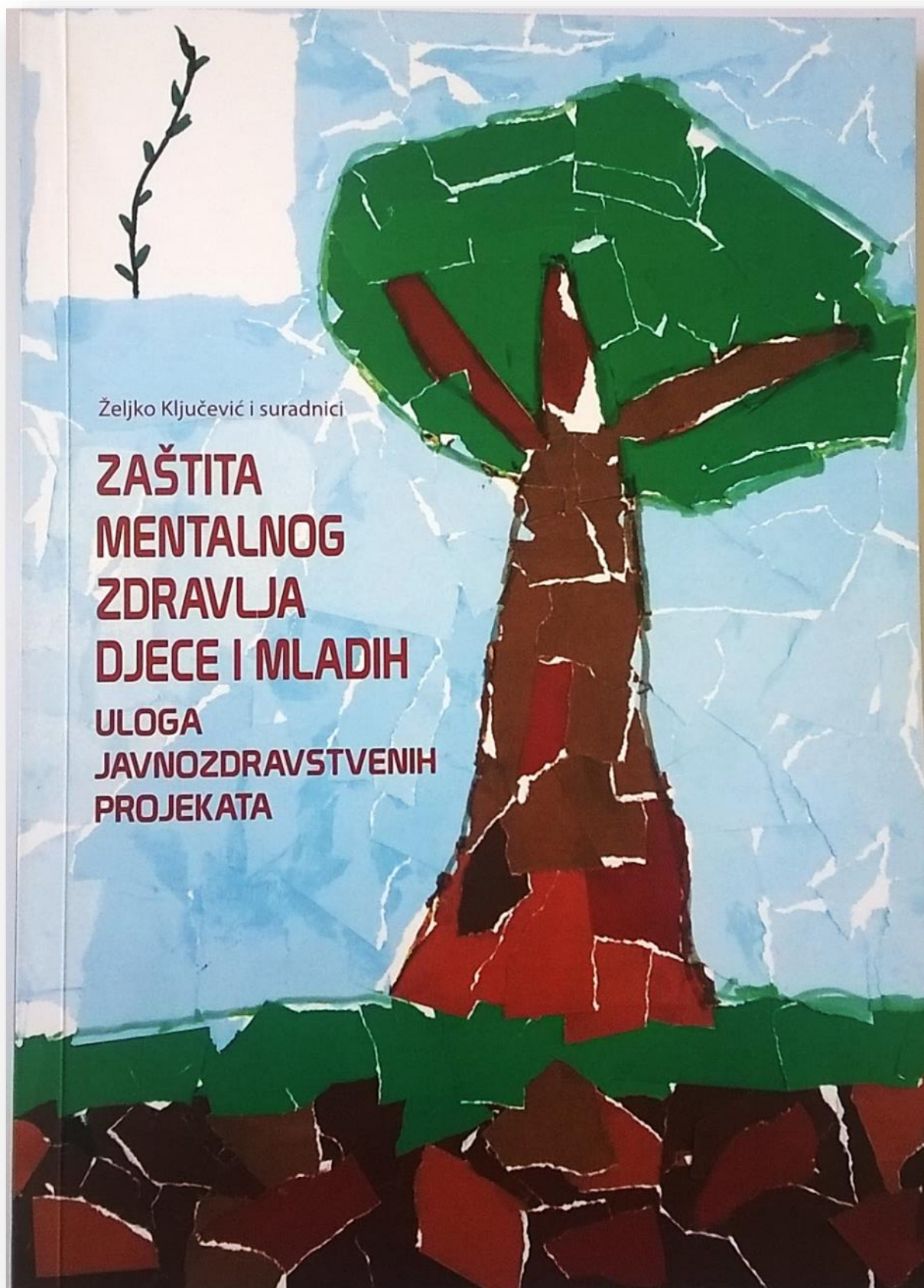
Literatura

Ključević, Željko i dr. 2016. *Zaštita mentalnog zdravlja djece i mladih: uloga javnozdravstvenih projekata*. Nastavni zavod za javno zdravstvo splitsko-dalmatinske županije. Služba za mentalno zdravlje. Split.

Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa. 2006. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*.

Životopis

Sanja Mamić radi u OŠ Meje, Split od 2016. godine kao stručni suradnik knjižničar. Prije toga radila je dvije godine u Gradskoj knjižnici Marka Marulića, Srednjoj zdravstvenoj školi te osnovnim školama Srinjine, Milna (o. Brač) i Slatine (o. Čiovo). Nakon završene Srednje umjetničke škole upisuje Umjetničku akademiju Sveučilišta u Splitu te stječe diplomu profesora likovne - restaurator. Godinu dana radi kao učitelj likovne kulture nakon čega polaže stručni ispit. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru 2013. godine stječe naziv diplomiranog bibliotekara, a godinu dana kasnije polaže stručni ispit za diplomiranog knjižničara. U svom radu naglasak stavlja na projekte u kojima spaja likovnost, kulturnu baštinu i pisanu riječ. Sudjeluje u međunarodnim i nacionalnim knjižničnim projektima, vodi likovnu grupu *Kreativnost u knjižnici* te izvannastavnu aktivnost *Mladi knjižničari*.



STRUČNI IZLET



Gradska knjižnica Trogir

Sanda Marlais-Buble, prof., ravnateljica

gradska.knjiznica.trogir@st.t-com.hr

Gradska knjižnica, Trogir

■ O knjižnici

O palači Lucić²¹⁹

Na svoju 135. obljetnicu osnutka Gradska knjižnica Trogir je preselila u palaču Lucić. Riječ je o zdanju koje je okarakterizirano kao spomenik nulte kategorije, kojemu su restauratori brižno pokušali vratiti prijašnji sjaj renesansnoga zdanja.

Osim što je riječ o zdanju velike kulturno- povijesne vrijednosti, vrijednost i značaj joj daje i činjenica što se u toj palači rodio glasoviti hrvatski povjesničar Ivan Lucius – Lucić (1604. – 1679.) inače otac hrvatske povijesti utemeljene na znanstvenim osnovama. Otac Ivana Lucića pisao je hrvatske i latinske pjesme i pripadao je onodobnom splitsko-trogirskom književnom krugu marulićevskog i postmarulićevskog razdoblja. Petar Lucić je načinio prvu hrvatsku antologiju nazvanu Vartal, u kojem su sabrane gotovo sve hrvatske pjesme Marka Marulića, kao i pjesme onodobnih splitskih, dubrovačkih i šibenskih pjesnika, pa i pjesama samoga Petra Lucića.

O Ivanu Luciću²²⁰

Ivan Lucić rođen je u rujnu 1604. godine u Trogiru, a umro u Rimu 11. siječnja 1679. godine. Studirao je u Rimu i Padovi, gdje je 1630. doktorirao pravo. Od 1630. godine je sudac i čelnik gradske uprave. Kako bi daleko od mletačkih spletki dovršio započeto djelo, napušta 1654. Trogir i nastanjuje se u Rimu. Tu ulazi u krug istaknutih erudita oko akademije švedske kraljice Kristine. Član je uprave i predsjednik (1662. – 1663.) Zbora sv. Jeronima. Lucićevo glavno djelo jest «De regno Dalmatiae et Croatiae».

U prilogu ovoga značajnoga izdanja nalazi se šest historiografsko-geografskih karata koje predstavljaju naš prvi atlas.

²¹⁹ O knjižnici. Gradska knjižnica Trogir. <http://gkt.hr/o-nama/o-knjiznici/> (pristupljeno 27. ožujka 2017.).

²²⁰ O Ivanu Luciću. Gradska knjižnica Trogir. <http://gkt.hr/o-nama/o-ivanu-lucicu/> (pristupljeno 27. ožujka 2017.).

■ Vizija i misija

VIZIJA

Rad Gradske knjižnice Trogir namijenjen je cjelokupnome pučanstvu u svrhu podizanja razine opće naobrazbe, obaviještenosti i kulture, poticanja stručnoga i znanstvenoga rada, te osobne kreativnosti posebice kod djece.

Na temelju međunarodnih dokumenta: UNESCO-ovog Manifesta za narodne knjižnice, IFLA-inih smjernica za razvoj..., Gradska knjižnica Trogir ima zadaću da kao ustanova osigurava pristup raznovrsnim zapisima znanja, informacija, umjetničkim djelima, i to putem usluga što se pod istim uvjetima pružaju svim građanima, bez ikakve rasne, spolne, vjerske, jezične, ekonomske ili neke druge diskriminacije, određujući time narodnu knjižnicu kao najširu i najdemokratskiju javnu ustanovu.

Gradska knjižnica Trogir je lokalno kulturno i obrazovno informacijsko središte koje omogućuje pristup kulturnom i intelektualnom kapitalu. Gradska knjižnica Trogir djeluju kao ravnopravni dio hrvatskoga knjižničnog sustava i ravnopravni i sastavni dio europske mreže knjižnica. Knjižnica treba biti:

- *mjesto slobodnog pristupa cjelokupnom znanju i civilizacijskim tekovinama za sve građane*
- *mjesto cijeloživotnog učenja i razvijanja svih vrsta pismenosti*
- *kulturno središte i mjesto susreta građana lokalne sredine*
- *čimbenik gospodarskog i društvenog razvoja lokalne zajednice i društva u cjelini*
- *čimbenik koji značajno utječe na poboljšanje kvalitete života građanina pojedinca u svakom životnom dobu*
- *mjesto gdje se prikupljaju, organiziraju i daju na korištenje informacije prema potrebama korisnika*
- *mjesto koje povezuje i osigurava pristup lokalnim, regionalnim i globalnim izvorima znanja i informacija.*

Ovakva vizija temelji se na:

- *Ustavu Republike Hrvatske*
- *strateškim službenim dokumentima:*
 - *Hrvatska u 21. stoljeću : strategija kulturnog razvitka*
 - *Strategija za Informacijsku i komunikacijsku tehnologiju (2002.).*
- *međunarodnim, stručnim dokumentima:*
 - *UNESCO-v Manifest za narodne knjižnice (1994.)*
 - *IFLA/UNESCO – smjernice za razvitak narodnih knjižnica (2002.)*
 - *i prateće smjernice za pojedine korisničke skupine i usluge u narodnim knjižnicama*
 - *Kopenhaška deklaracija (1999.)*
 - *IFLA-in manifest o Internetu (2002.)*
 - *Glasgowska deklaracija o knjižnicama, informacijskim službama i intelektualnoj slobodi (2002.)*

- Oeiraški manifest Plana PULMAN za e- Europu (2003.).
- *hrvatskim zakonskim dokumentima:*
 - Zakon o knjižnicama (1997., 1998., 2000.)
 - Standardi za narodne knjižnice i standardi za pokretne knjižnice (1999.).

POSLANJE (MISIJA)

Poslanje Gradske knjižnice Trogir je biti obavijesno središte stanovnika grada Trogira i njegove okolice te približiti informacije, znanje i kulturu pučanstvu grada Trogira, Splitsko-dalmatinske županije i njihovim gostima, odgovoriti na potrebe i zahtjeve korisnika odabranim, stručno utemeljenim aktivnostima i mrežnim uslugama kojima se potiče čitanje, pridonosi nepristranoj obaviještenosti građana, obrazovanju i bogaćenju kulturnoga života svakog pojedinca u zajednici. Značaj poslanja Knjižnice je i pomno obrađivanje i zaštita zavičajne zbirke (digitalizacija) kako bismo njome pružili cjelovit prikaz kulturnoga zavičajnog naslijeđa kako svojim stanovnicima tako i inozemnim gostima zainteresiranim za našu baštinu koja je pod zaštitom UNESCO-a. Pritom, uvažavajući načela iz Ustava Republike Hrvatske, Kopenhaške deklaracije o ulozi narodnih knjižnica u Europskoj Uniji, dokumenata UNESCOa i IFLA-e, poglavito Manifesta za narodne knjižnice, knjižnične se usluge pružaju svim stanovnicima Grada i Županije bez obzira na njihovu dob, rasnu ili nacionalnu pripadnost, vjersko ili političko opredjeljenje, u različitim oblicima i s pomoću suvremenih tehnologija. Iz našega poslanja proizlaze osnovni ciljevi djelovanja Gradske knjižnice Trogir:

- *da bude opće prepoznato kulturno središte grada*
- *da bude istinsko središte zajednice*
- *da bude privlačno mjesto za rad, igru i druženje*
- *da podrži obrazovanje korisnika svih dobi*
- *da izgrađuje kvalitetne i raznolike zbirke na različitim medijima*
- *da omogući dostupnost svim vrstama informacija o građi koju Knjižnica posjeduje kao i o onoj koja nije u njezinu vlasništvu*
- *da potiče korištenje mrežnih izvora i usluga, poglavito oblikovanjem i održavanjem mrežnih stranica Knjižnice*

Djelatnicima Gradske knjižnice Trogir želja je da korisnicima i posjetiteljima u Knjižnici bude ugodno i da se osjećaju opušteno, da Knjižnica bude mjesto susreta na predavanjima, tribinama i kreativnim radionicama, gdje će im biti omogućeno da drugima pokažu put do znanja i zadovoljstva u životu. Djelatnici Gradske knjižnice Trogir djeluju u skladu s Etičkim kodeksom Hrvatskog knjižničarskog društva, nastojeći pritom:

- *timskim radom osigurati što kvalitetnije usluge*
- *koristiti informacijske tehnologije u svrhu poboljšanja svakodnevnog rada*
- *oduprijeti se bilo kojem obliku cenzure u nabavi i korištenju građe i informacija.²²¹*

²²¹ Tekst u cijelosti preuzet sa službene stranice Gradske knjižnice Trogir. Vizija i misija. <http://gkt.hr/ona/vizija-i-misija/> (pristupljeno 27. ožujka 2017.).

Muzej grada Trogira

dr. sc. **Fani Celio-Cega**, ravnateljica
muzej-grada-trogira@st.t-com.hr

Daniela Kontić-Strojan, knjižnica i muzejska dokumentacija
knjiznica@muzej-grada-trogira.hr daniela.kontic.strojan@gmail.com

Goranka Tomaš, muzejska pedagoginja
gogtomas@gmail.com

Muzej grada Trogira, Trogir
<http://muzejgradatrogira.blogspot.hr/>

■ Stalni postav²²²

Iako je Muzej grada Trogira utemeljen još 1963., za javnost je otvoren 9.5.1966. godine. Smješten je u blizini sjevernih gradskih vrata, u palači obitelji Garagnin (od 1840. godine Garagnin - Fanfogna) koja je u Trogir došla iz Venecije krajem 16. stoljeća.

Palača se sastoji od dva bloka romaničkih i gotičkih kuća koja su, prema projektu Ignacija Macanovića, u drugoj polovici 18. stoljeća nadograđena i objedinjena u jedinstveni sklop. Glavni ulaz u palaču s predvorjem i stubištem bio je na istočnoj strani bloka, u glavnoj gradskoj ulici, a ukrašen je kasnobaroknim dekoracijama. U predvorju bloka danas se nalazi muzejski izložbeni prostor (atrij Muzeja grada Trogira), dok je na katu smješten stalni postav Muzeja grada Trogira (vidi mapu).

Glavni se ulaz u Muzej (ravno od Sjevernih gradskih vrata) nalazi u zapadnom bloku palače formiranom oko unutarnjeg dvorišta. U južnoj jednokatnici s vanjskim stubištem, koja je nekoć imala gospodarsku namjenu, smješteni su Lapidarij i Galerija Cate Dujšin Ribar, dok se u sjevernoj kasnobaroknoj višekatnici, u originalnom interijeru ranog 19. stoljeća nalazi bogata knjižnica čiji je osnivač Ivan Luka Garagnin. Uz originalni namještaj sačuvana je i stropna

²²² Sadržaj (tekst i slika) preuzet s mrežne stranice Muzeja grada Trogira. Stalni postav. Muzej grada Trogira. <http://muzejgradatrogira.blogspot.hr/p/stalni-postav-muzeja-grada-trogira.html> (pristupljeno 27. ožujka 2017.).

dekoracija oslikana portretima filozofa i književnika. Obuhvaćajući gotovo sve struke, knjižnica broji 5582 naslova i slovi za najbogatiju privatnu knjižnicu u Dalmaciji...

Stalni postav Muzeja grada Trogira prikazuje povijest grada i njegove okolice od pretpovijesti do 20. stoljeća.



Plan se povećava klikom na prikaz. / *Enlarge image by clicking on it.*

Abstract

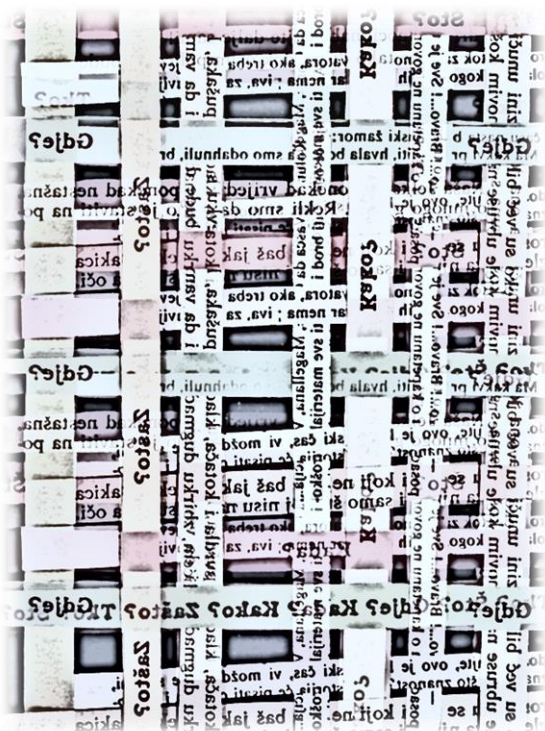
Although founded back in 1963, Trogir Town Museum opened its gate on May 9, 1966. Museum is situated near the Northern City Gates, in a palace that once belonged to Garagnin (since 1840 Garagnin – Fanfogna) family, Venetian family that came to Trogir at the end of the 16th century.

*The palace comprises two blocks of Romanesque and Gothic buildings, refurbished and incorporated into the ensemble in the second half of the 18th century, after the plans of Ignacije Macanović. The main **entrance with a lobby and a staircase was situated on the east side, in the main city street**, and decorated with the Late Baroque elements. Today the lobby houses museum temporary exhibitions, while the **permanent display is housed on the first floor** (check out the map above).*

The main entrance to the Museum is located in the western part of the palace (near the Northern City Gates), which is formed around an open courtyard. The two storey building with the stone stairway situated on the southern side of courtyard was originally used for economic purposes. Today it houses Museum Lapidarium and the Cata Dujšin Ribar Gallery. The old library founded by Ivan Luka Garagnin (1722 – 1783), Split Archbishop, is still preserved in the interior of Late Baroque building on the northern side, along with its original wall decoration with paintings portraying philosophers and writers, furniture and bookcases from the early 19th century. The library includes 5582 units...

Permanent display of the Trogir Town Museum represents history of the city and its surroundings from early prehistory to the beginning of the 20th century.

PRILOZI



XXIX. Proljetna škola školskih knjižničara RH

Kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja

- put prema kritičkom mišljenju, znanju i osobnom razvoju

Trogir, *Hotel Medena*, 6. - 8. travnja 2017. godine

SRIJEDA, 5. travnja 2017. 18:00 DOLAZAK sudionika

19:00 – 20:00 Večera

ČETVRTAK, 6. travnja 2017.

PRIJAVA sudionika – 09:00 – 10:00 sati

10:00 – 10:30 Kongresna 30'	Kulturno-umjetnički program i otvorenje 29. Proljetne škole školskih knjižničara RH (Ana Saulačić, viša savjetnica, AZOO Podružnica Split) (OŠ „Petar Berislavić“: <i>Dječja klapa</i> , Romana Prižmić – čakavica, Revija <i>Kriline</i> ; <i>Srednja škola Ivana Lucića</i> : Ema Kekez i Marino Jakus, 4.r. – glas-instrumental)	
10:30 – 11:15 Kongresna 45'	Knjižnični kurikulum i dvojbe kritičke emancipacije (doc. dr. Mario Hibert, Odsjek za komparativnu književnost i bibliotekarstvo, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu)	
11:15 – 11:55 Kongresna 40'	Ishodi učenja u kurikulumu knjižnično-informacijske pismenosti (dr. sc. Ana Barbarić, izv. prof., Katedra za bibliotekarstvo, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Filozofski Fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Zagreb)	
11:55 – 13:15 Kongresna 80'	I. Brlić-Mažuranić: matematika Davnine (Jurica Barišin, nastavnik matematike - mentor, I. gimnazija, Split - Split)	
13:15 – 14:45	Stanka za ručak 90'	
14:45 – 16:15 90'	Rad u radionicama I. – prvi termin za 10 radionica istovremeno (za 330 osoba)	
<i>Hotel Medena</i>	Hotel Medena	Teme i voditelji radionica:
	1. Kongresna (podrum)	Ribar dr. Mirko Palunko i njegova dobra supruga Dobrija (Mirko Marušić, Jurica Barišin) 50 osoba
	2. Bijeli salon (podrum)	Kreativni i edukativni alati u radu s učenicima – QR kodovi, Plickers i Fotostory (Biljana Krnjajić, Anita Tufekčić) 30 osoba
	3. Ispred Bijelog salona	Istraživačko učenje: Glavno jelo, a ne desert (Gordana Šutej) 25 osoba
	4. Tihi salon (prizemlje, atrij)	KIZOA – online alat za razvoj informacijske pismenosti knjižničara (Dražen Ružić, Tanja Radiković) 50 osoba
	5. Pored Tihog salona (atrij)	STEM i razvoj kreativnog mišljenja (Diana Dorkić, Marija Orkić) 25 osoba
	6. Restoran (podrum - istok)	Razvoj kritičkoga mišljenja učenika pri uporabi društvenih mreža kao alternativa zabrani (Robert Posavec, Draženka Stančić) 25 osoba
	7. Plavi salon (prizemlje, atrij)	Videokonferencija – komunikacija i kolaboracija u oblacima (Adela Granić) 50 osoba
	8. Pored Plavog s. (atrij)	Portfolio nastavnih jedinica KIMOO u srednjoškolskoj knjižnici (Alta Pavin-Banović) 25 osoba
	9. Medena sjever (Ulaz u Hotel / shop)	Jačanje nacionalnog identiteta i kreiranje nacionalnog imidža kao put ka znanju i osobnom razvoju građanskih kompetencija (Irena Ostrički Gerber) 20 osoba
	10. Prizemlje jug Atrij/sredina	Radionica zaštite i popravka knjiga - LDC (Dražen Markušić i Lada Janković Markušić) 30 osoba
16:15 – 16:30	Stanka 15'	

16:30 – 18:00 90' <i>Hotel Medena</i>	Rad u radionicama II. – drugi termin – <u>ponavljanje 10 radionica</u> za drugu skupinu od 330 osoba - Radionice od 1. do 10. će biti u istim prostorima, a sudionici se premještaju.
18:00 – 18:15	Stanka 15'
18:15 – 19:15	15. Skupština Hrvatske udruge školskih knjižničara Republike Hrvatske (HUŠK)
19:15 – 20:30	Stanka za večeru 90'
20:30 – 21:30 Kongresna 60'	„Škafetin“ - moja prva zbirke poezije (Vanja Škrobica, Škola likovnih umjetnosti Split) Predstavljajući: Ljubica Srhoj , Jasenka Splivalo , Mario Bavčević , Sara Andrić)

PETAK, 7. travnja 2017.

08:00 – 08:50 Kongresna 50'	Informacijska pismenost i razvoj kritičkog mišljenja (dr.sc. Ivanka Stričević , izv.prof., Odjel za informacijske znanosti, Sveučilište u Zadru, Ivana Perić , Osnovna škola Petra Preradovića, Zadar)
08:50 – 09:05 Kongresna 15'	Izvajanje KIZ na Šolskem centru Celje (Nevenka Poteko , Šolski center Celje, Celje, Republika Slovenija)
09:05 – 09:20 Kongresna 15'	Od smjernica IB (<i>International Baccalaureate</i>) filozofije do njihove realizacije u praksi (dr.sc. Lidija Janeš , Leopoldina Eve Hočevar Poli , <i>Osnovna šola Danile Kumar, Mednarodni oddelek</i> , Ljubljana, Republika Slovenija)
09:20 – 10:50 Kongresna 90'	Okrugli stol: Školski knjižničar medijator razvoja društveno odgovorne osobe (znanje, moral, odgoj i ukus) Moderator: dr.sc. Nada Topić , viša knjižničarka, OŠ Vjekoslava Paraća, Solin i Vanja Jurilj , dipl. knjiž., OŠ Antuna Mihanovića, Zagreb); Predstavljajući: Drugo izdanje IFLA-inih Smjernica za školske knjižnice, 2016. (Dina Mašina , viši knjiž., Knjižnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb)
10:50 – 11:20	Stanka 30'
11:20 – 11:40 Kongresna 20'	Predstavljajući knjige Šenoinih Povjestica prilagođenih učenicima s poteškoćama u čitanju i razumijevanju teksta nastalih u sklopu projekta <i>Slikuljica</i> (prof. Ante Bežen , Alfa, Zagreb i Draženka Stančić , stručni suradnik knjižničar, OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec)
11:40 – 12:00 Kongresna 20'	Predstavljajući knjige Prilagodba lektire za učenike s teškoćama u čitanju i disleksijom (Marija Čelan-Mijić , stručni suradnik knjižničar i Ivana Šabić , stručni suradnik logoped, Osnovna škola „Trilj“, Trilj)
12:00– 13:30 90' <i>Hotel Medena</i>	Predstavljajući posternih izlaganja – Školskoknjižničarska praksa - Smjernice za izradu mrežnih stranica osnovnoškolskih knjižnica (Goranka Braim Vlahović , stručni suradnik knjižničar, Zagreb); - Knjižnica u javnozdravstvenom projektu (Sanja Mamić , str. suradnik knjižničar - Split); - Prijedlog provedbe KIMOO-a u gimnazijama i strukovnim školama (Njina Grbić , Krapina, Ivana Perić , Danijela Riger-Knez , Tanja Telesmanić (str.sur. knjiž. - Zadar)
13:30 – 15:00	Stanka za ručak 90'
15:00 – 16:00 Kongresna 60'	Iskustva dobre prakse OŠ (6 x 10' - 60')
15:00 – 15:10	1. Od usmene predaje do e-knjige - Erasmus+ projekt P.L.A.C.E.S. (<i>Presenting Legends Across the Continent in European Schools</i>) (Alenka Banić-Juričić , Adela Granić - Umag)
15:10 – 15:20	2. Knjižnično-informacijska pismenost u osnovnoškolskoj praksi (Dejana Bedeković - Bjelovar) OŠ
15:20 – 15:30	3. Referentna zbirka kao vlak znanja – učiti kako učiti na učenicima prihvatljiv način (Bojan Lazić - Negoslavci) OŠ
15:30 – 15:40	4. Rano informacijsko opismenjavanje učenika pomoću računala – izazov za školskog knjižničara i učenike četvrtih razreda (Denis Vincek - Zlatar) OŠ
15:40 – 15:50	5. Istraživanje: Basna i razumijevanje – Nivo razumijevanja jezika i sadržaja basne učenika romske nacionalne manjine (Patricija Granatir – Mala Subotica) OŠ

	15:50 –	6. Nastava fizike u školskoj knjižnici - osmi razred (Informacijska pismenost – STEM područje) (Đurđa Ivković-Macut - Karlovac)
15:00 – 16:00	16:00	Iskustva dobre prakse SŠ (6 x 10' - 60')
Plavi salon	15:00 –	7. Školska knjižnica u izgradnji kulturnog identiteta učenika
60'	15:10	(Ruža Jozić – Sesvete – Grad Zagreb) SŠ
moderator:	15:10 –	8. Projekt <i>Ono si što čitaš</i> (Zorka Renić, Katarina Belančić-Jurić,
Jadranka	15:20	Rajna Gatalica - Bjelovar) SŠ
Tukša	15:20 –	9. Poučavati o holokaustu (prijedlozi i primjer dobre prakse)
	15:30	(Mirna Luketin – Kaštel Štafilić - Nehaj) SŠ
	15:30 –	10. Javno zagovaranje školskih knjižnica u Karlovačkoj županiji
	15:40	(Kristina Čunović - Karlovac, Ana Sudarević - Karlovac, Gordana Šutej – Duga Resa) SŠ
	15:40 –	11. Lekcije iz informacijske pismenosti u kurikulumu živog nastavnog procesa (Bernardica Šeligo - Pregrada) SŠ
	15:50	
	15:50 –	12. Projekt Info.2.Omanija – suradnja školske knjižničarke i informatičarke s ostalim učiteljima
	16:00	(Renata Papec, Draženka Stančić - Ivanec) OŠ/SŠ
16:00 – 16:15	Stanka 15'	
16:25 polazak	Stručni izlet u Trogir – Kairos Travel	
16:45 – 18:45	Vožnja brodom Medena – Trogir – Medena i obilazak:	
19:00 povratak	Sakralnog Trogira (jedan od gradova s najviše crkava)	
140'	Gradska knjižnica Trogir (Sanda Marlais-Buble, ravnateljica)	
	Muzej grada Trogira (dr. sc. Fani Celio-Cega, ravnateljica; Daniela Kontić-Strojan, knjižnica i muzejska dokumentacija)	
19:00 – 20:30	Stanka za večeru 90'	
20:30 – 22:30	Svečana dodjela Nagrade „Višnja Šeta“ – HUŠK (glazbena večer)	
120'	<i>Hotel Medena - Prizemlje - jug</i>	

SUBOTA, 8. travnja 2017.

09:00 – 09:50	Predstavljanje rada u radionicama OŠ (5 radionica) 50'	
Kongresna		
50'	09:00 –	1. Ribar dr. Mirko Palunko i njegova dobra supruga Dobrijela
moderator:	90:10	OŠ/SŠ (Jurica Barišin, Mirko Marušić - Split)
Ana Saulačić	09:10 –	2. Kreativni i edukativni alati u radu s učenicima – QR kodovi,
	09:20	Plickers i Fotostory OŠ
		(Biljana Krnjajić - Vukovar, Anita Tufekčić - Gunja)
	09:20 –	3. Istraživačko učenje: Glavno jelo, a ne desert OŠ
	09:30	(Gordana Šutej – Duga Resa)
	09:30 –	4. KIZOA – online alat za razvoj informacijske pismenosti
	09:40	knjižničara OŠ (Tanja Radiković - Ivanovec , Dražen Ružić - Čakovec)
	09:40 –	5. Povezanost informacijske pismenosti sa STEM područjem OŠ
	09:50	(Diana Dorkić, Marija Orkić - Osijek)
09:00 – 09:50	Predstavljanje rada u radionicama SŠ (5 radionica) 50'	
Plavi salon		
50'	09:00 –	6. Razvoj kritičkog mišljenja učenika pri uporabi društvenih mreža
moderator:	90:10	kao alternativa zabrani SŠ
Jadranka		(Robert Posavec - Čakovec, Draženka Stančić - Ivanec)
Tukša	09:10 –	7. Videokonferencija – komunikacija i kolaboracija u oblacima SŠ
	09:20	(Adela Granić - Umag)
	09:20 –	8. Portfolio nastavnih jedinica Knjižnično-informacijske i medijske
	09:30	pismenosti u srednjoškolskoj knjižnici (Ishodi nastavnih jedinica prema Bloomovoj taksonomiji) SŠ (Alta Pavin-Banović - Osijek)

	09:30 –	9. Jačanje nacionalnog identiteta i kreiranje nacionalnog imidža
	09:40	kao put ka znanju i osobnom razvoju građanskih kompetencija SŠ (Irena Ostrički Gerber - Osijek)
	09:40 –	10. Radionica zaštite i popravka knjiga - LDC OŠ/SŠ
	09:50	(Dražen Markušić i Lada Janković Markušić - Zagreb)
09:50 - 10:20	Stanka 30'	
10:20 – 12:00	Zaključci i zatvaranje 29. PŠŠK – (moderator: Ana Saulačić , viša savjetnica, AZOO	
Kongresna100'	Podružnica Split) 100'	
12:00 - 13:30	Ručak 90' ili lunch paketi	

ODLAZAK – 13:30



Škola likovnih umjetnosti u Splitu -
Nikola Skokandić, akademski grafičar

Organizacijski odbor XXIX. PŠŠK

Lucija Dražić-Šegrt

lucija.jurismic@yahoo.com

Srednja škola Ivana Lucića, Trogir

Lucija Dražić-Šegrt diplomirala je hrvatski jezik i književnost 2007. godine na Filozofskom fakultetu u Zadru. Kao profesorica Hrvatskog jezika radila je na zamjenama u Prvoj gimnaziji Elektrotehničkoj školi i Ženskom đlačkom domu u Splitu. Godine 2015. diplomirala je knjižničarstvo na Filozofskom fakultetu u Mostaru te je od 2016. godine zaposlena kao knjižničarka na zamjeni u Srednjoj školi Ivana Lucića u Trogiru.

Virgil Jureškin

virgil.jureskin@skole.hr

OŠ Majstora Radovana, Trogir

Virgil Jureškin diplomirao je 2007. godine na Filozofskom fakultetu u Zadru Sveučilišta u Zadru i stekao kvalifikaciju profesora povijesti i profesora filozofije. Nakon toga, 2010. godine diplomirao je knjižničarstvo na Odjelu za knjižničarstvo Sveučilišta u Zadru i stekao kvalifikaciju magistar knjižničarstva. U periodu od 2008. do 2010. radio je u Gradskoj knjižnici Kaštela, Osnovnoj školi Petar Berislavić u Trogiru (u svojstvu nastavnika povijesti), Osnovnoj školi kneza Trpimira u Kaštel Gomilici, Osnovnoj školi Žrnovnica i III. gimnaziji Split, a od 2010. godine je stalno zaposlen u Osnovnoj školi Majstora Radovana u Trogiru kao stručni suradnik knjižničar.

Vanja Jurilj, predsjednica

vanja.jurilj@gmail.com

Hrvatska udruga školskih knjižničara – HUŠK

Vanja Jurilj, stručna suradnica knjižničarka i predsjednica Hrvatske udruge školskih knjižničara, završila je 1987. u Sarajevu studij bibliotekarstva i komparativne književnosti, nakon čega je radila u novinarstvu, marketingu i informatici, a od 1995. radila je kao knjižničarka-informatorica u Knjižnicama grada Zagreba. Posljednjih osamnaest godina kao stručna suradnica knjižničarka unaprjeđuje školsko-knjižničarsku praksu osmišljavajući projekte te sudjelujući na domaćim i svjetskim kongresima (u Padovi je 2009. predstavila projekt Zapazi, izrazi, promijeni, a u Dohi je 2012. predavanjem Sreća kao pedagoški cilj sudjelovala na Svjetskom kongresu školskih knjižničara). Godine 2007. se aktivirala u HUŠK-u, 2008. je postala dopredsjednica, te 2010. i predsjednica koja je potakla i organizirala niz okruglih stolova, pokrenula je i projekt promjene vizualnog identiteta udruge, a zajedno sa kolegicom Krželj (Saulačić) je pokrenula održavanje stručnih skupova HUŠK-a (prvi u Splitu, 2011.). Sudjelovala je u izradi novoga Standarda za školske knjižnice i Timu za izradu Strategije hrvatskoga knjižničarstva od 2015. do 2020. godine. Dobitnica je Nagrade „Višnja Šeta“ za 2013. godinu, a od 2015. članica je IFLA-ine Sekcije za školske knjižnice, u mandatu 2015.-2019.. Aktivno je učestvovala u radu IASL-ovih Svjetskih kongresa školskih knjižničara: u Moskvi 2014., te Hagu 2015., te iste godine u radu 81. IFLA-ine konferencije u Južnoafričkoj Republici (Cape Town), a sudjelovala je i na svjetskom kongresu u Japanu (東京

,Tokyo) 2016. godine. Potaknula je i organizirala sa kolegicom Stričević 2016. u Zagrebu sastanak IFLA-ine Sekcije za školske knjižnice, iste godine je postala predsjednica Međunarodne udruge školskih knjižničara za Europu (IASL regional director Europe).

Ana Saulačić

ana.saulacic@azoo.hr

Agencija za odgoj i obrazovanje - Podružnica Split

Ana Saulačić rođena je 1967. godine u Splitu u kojem živi i radi. Majka je troje djece (Frane, 1987., Mirela, 1988. i Tiho, 1998.) i profesorica povijesti umjetnosti i likovne kulture (Split, 1989.), diplomirana knjižničarka (Zagreb, 1992.) i sveučilišni specijalist menadžmenta obrazovanja (Novi Sad, 2008.). Položila je sve ispite na trogodišnjem doktorskom studiju, te je pod mentorstvom prof. Milice Andevski i prof. Željka Vučkovića prijavila temu doktorske disertacije Upravljanje vizualnim identitetom školske knjižnice iz nastavnog predmeta Menadžment obrazovanja na Fakultetu za menadžment (Novi Sad, 2011.), ali nije pristupila obrani zbog subjektivnih okolnosti. Radila je (od 1991. do 2006.) godine kao direktorica privatne tvrtke, učiteljica likovne kulture, nastavnica stručnog crtanja i kao stručna suradnica knjižničarka, a od 2006. godine zaposlena je kao viša savjetnica za školske knjižničare u Agenciji za odgoj i obrazovanje. Od 1994. godine sudjelovala je na samostalnim i skupnim izložbama slika (slika voskom u tehnici - encaustica) te je često sudjelovala na dobrotvornim dražbama kao darovateljica svojih radova, pomažući udruge i pojedince. Cjeloživotno se usavršava, sudjelovala je na brojnim stručnim skupovima u zemlji i inozemstvu (2015. je sudjelovala na godišnjoj konferenciji American Library Association u San Francisku, SAD), a organizirala je i brojne međužupanijske, državne i međunarodne stručne skupove. Autorica je brojnih stručnih i znanstvenih radova. Članica je sljedećih udruga: HKD – Hrvatskoga knjižničarskog društva (1992.) / DKST - Društva knjižničara u Splitu (bila je članica Glavnog odbora DKS od 2004. - članica je Sekcije za školske knjižnice HKD-a od 2011.), HULU Split – Hrvatska udruga likovnih umjetnika u Splitu (1994., a u Nadzornom odboru od 2016.), HUŠK – Hrvatske udruge školskih knjižničara (od 2002., dopredsjednica 2011.), MH – Matice hrvatske Split (od 2003., a voditeljica knjižnice i čitaonice od 2010. do 2012.), Pričigin – splitski festival pričanja priča (u organizacijskom odboru od 2007. do 2016.), te ALA-e (od 2014.) i AASL – American Association of School Librarians, I - International Librarians i IRRT – International Relations (od 2015. godine).

Ibrahim Smlatić

ismilatic@gmail.com

Srednja strukovna škola *Blaž Jurjev Trogiranin*, Trogir

Ibrahim Smlatić, rođen 2. 12. 1958.godine, osnovnu i srednju školu (gimnaziju) završio u Velikoj Kladuši, BiH, dana 24.05.1984.g završio program studija Njemački jezik i književnost kao A1 predmet i filozofija kao A2 predmet, te stekao diplomu profesor njemačkog jezika i književnosti i diplomirani filozof. Nakon nekoliko godina rada u gospodarstvu kao prevodilac predavao njemački jezik u Osnovnoj školi Marjan i Obrtničkoj školi u Splitu, a od 1997.g. u sadašnjoj Srednjoj strukovnoj školi Blaž Jurjev Trogiranin iz Trogira, gdje od 1. 9. 2002.g. radi na mjestu stručnog suradnika knjižničara. Dana 21. 6. 2003.g. završio na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti dopunski dvogodišnji studij bibliotekarstva.

Katja Šćurla

kscurla@gmail.com

OŠ *Petar Berislavić*, Trogir

Katja Šćurla diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Splitu 1989. i stekla zvanje učiteljice razredne nastave, 1995. završava Teološko-katehetski fakultet u Splitu i stječe zvanje prof. vjeronauka (diplomirani kateheta), a zbog potreba posla 2007. završava Filozofski fakultet u Osijeku, Odjel za knjižničarstvo u Zadru i stječe zvanje diplomiranog knjižničara. Od 1991. do 2007. god. radi u OŠ *Petar Berislavić* kao prof. vjeronauka, a zatim prelazi u školsku knjižnicu iste škole, gdje radi do danas kao stručni suradnik knjižničar.

Ivona Tabak

ivona.tabak@skole.com

OŠ Ivana Lovrića, Sinj

Ivona Tabak diplomirala je njemački jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu te informatologiju, smjer knjižničarstvo. Radi u Osnovnoj školi Ivana Lovrića u Sinju na poslovima stručne suradnice knjižničarke, a već je četiri godine članica Školskog odbora.

Godine 2014. imenovana je voditeljicom Županijskog stručnog vijeća osnovnih škola Splitsko-dalmatinske županije. Radi u Školi stranih jezika *Jantar* u Splitu kao profesorica njemačkog jezika. Organizirala je mnoge školske manifestacije i stručne skupove te održala više predavanja. Ovogodišnja je organizatorica Županijskog natjecanja u znanju i kreativnosti *Čitanjem do zvijezda*. Inicirala je pokretanje mrežne stranice *Školski knjižničari Dalmacije*, koju redovito aktualizira.

Osnovnu i srednju školu pohađala je u SR Njemačkoj, koju ističe kao svoju *drugu domovinu*. Međutim, ljubav prema domovini Hrvatskoj dovela ju je u Zagreb, a kasnije i u Split gdje joj je, kako ona to rado kaže, *srce na mistu*.

Programski odbor i lektori XXIX. PŠŠK

Goranka Braim Vlahović, lektorica

goranka.braim-vlahovic@skole.hr

OŠ Jurja Habdelića, Velika Gorica

Goranka Braim Vlahović zaposlena je deset godina u Osnovnoj školi Jurja Habdelića u Velikoj Gorici na mjestu stručne suradnice - knjižničarke. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirala je kroatistiku i južnoslavenske filologije (1992.), nakon čega je radila u osnovnoj i srednjoj školi kao učitelj Hrvatskoga jezika četrnaest godina. Izvanredno je studirala bibliotekarstvo na istom fakultetu. Dugogodišnja je voditeljica dramske grupe u školi i u Pučkom otvorenom učilištu Velika Gorica. Uređuje mrežne stranice škole i knjižnice te Županijskog stručnog vijeća osnovnoškolskih knjižničara Zagrebačke županije čija je voditeljica od 2014. godine. Stalno se stručno usavršava, aktivna je u Hrvatskoj udruzi školskih knjižničara.

Amadea Draguzet

amadea.draguzet@skole.hr

OŠ Stoja, Pula

Amadea Draguzet na Pedagoškom fakultetu u Puli diplomirala razrednu nastavu 1998. g. nakon čega radi kao učitelj razredne nastave sljedećih sedam godina te završava i studij bibliotekarstva pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Kao stručni suradnik školski knjižničar radi u Osnovnoj školi Stoja u Puli posljednjih deset godina tijekom kojih je promovirana u školskog knjižničara mentora.

Redovito održava predavanja i radionice na županijskim stručnim vijećima. U svojem poslu orijentirana je isključivo na rad s učenicima. Redovito provodi pripreme učenika za razna natjecanja iz područja čitanja i pisanja kao što su *Natjecanje u čitanju naglas* na kojemu iz godine u godinu s učenicima osvaja jedno od prva tri mjesta na državnoj razini. Na državnom natjecanju *Moja prva knjiga* 2014. g. također osvaja nagradu tiskanja knjige učenice Anje Kuzmić pod naslovom *Sjeverojug*. Od 2014. g. imenovana je koordinatorom za Građanski odgoj i obrazovanje te nastoji stvoriti i održati poveznicu školske knjižnice sa sadržajima GOO-a te također u tom smjeru posljednje dvije godine priprema učenike za natjecanje Koliko poznaješ Hrvatski *sabor* te osvaja jednom četvrto i jednom četrnaesto mjesto na državnoj razini. O korelaciji GOO-a i školske knjižnice nedavno je održala predavanje na državnom skupu te se nadala izložiti isto i na ovogodišnjoj Proljetnoj školi, ali kako nije u mogućnosti nudi ga na stranici OŠ Stoja, školska knjižnica.

Najvažniji utjecaj na položaj knjige i čitanja u budućnosti vidi u radu s djecom i predstavljanju knjižničarske profesije djeci kojoj knjižničar treba biti *onaj tko sve zna*. Knjižničar predstavlja knjigu i čitanje svojom načitanosti i izvanrednom sposobnosti plivanja u oceanima informacija. Knjižničar je onaj tko naizgled daleke informacije uvijek ima nadohvat ruke.

Margareta Glavurtić

margareta.glavurtic@gmail.com

Komercijalno-trgovačka škola, Split

Margareta Glavurtić završila je Ekonomski fakultet u Splitu 1993. godine, smjer unutarnja trgovina te stekla zvanje diplomirani ekonomist. Na fakultetu Prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja u Splitu 1994. godine završava dopunsko pedagoško psihološko obrazovanje. Godine 1996. polaže u NSK-u stručni ispit za zvanje diplomirani knjižničar. Dvadeset godina radi u Komercijalno-trgovačkoj školi u Splitu na mjestu stručnog suradnika školskog knjižničara. Stručno se usavršava na svim razinama vezanim za knjižničarstvo i odgojno-obrazovni proces. Sudjelovala je u radu 13 Proljetnih škola školskih knjižničara. Aktivno sudjeluje na Danima splitskih knjižnica 1999. i 2001. u organizaciji Društva knjižničara u Splitu. U 2006. godini stekla je ECDL diplomu. Sudjelovala je u kontinuiranom stručnom usavršavanju iz područja prevencije vršnjačkog nasilja održanog u periodu od svibnja 2005. do ožujka, 2006. u okviru projekta „Stop nasilju među djecom“. Redovito izlaže na ŽSV školskih knjižničara Splitsko-dalmatinske županije, prezentirajući brojne radionice i primjere dobre prakse koje je organizirala u svojoj školi. Sudjeluje u uređivanju školskog lista „Merkur“ od 1997. godine te je jedan od urednika školske monografije: „Pola stoljeća Trgovačke škole u Splitu“, izdane 2007. godine. Sudjelovala je i u školskom projektu „Vukovar u srcu i mislima“ 2015. godine kao glavni suradnik. Od 2015. godine napredovala je u zvanje stručni suradnik mentor, a od 2016. godine voditeljica je ŽSV-a knjižničara Splitsko-dalmatinske županije.

Adela Granić, lektorica
adela.granic@gmail.com

OŠ Marije i Line, Umag

Adela Granić od 2006. godine do danas radi u Osnovnoj školi Marije i Line u Umagu kao stručna suradnica knjižničarka. Diplomirala je hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a na istom Fakultetu na Katedri za bibliotekarstvo Odsjeka za informacijske znanosti diplomirala je 2009. godine. Položila je i stručni ispit za učitelja hrvatskog jezika 1998., a stručni ispit za stručno zvanje diplomiranog knjižničara 2010. godine. Voditeljica je Županijskog stručnog vijeća knjižničara osnovnih i srednjih škola Istarske županije od 2013. godine, a promovirana u zvanje stručnog suradnika mentora 2014. Redovito se stručno usavršava, a u proteklih pet godina održala je preko 50 predavanja i radionica na županijskim i državnim skupovima. Radila je na različitim izdanjima, ali i objavljivala vlastite radove u stručnim časopisima. Članica je i tajnica Ogranka Matice hrvatske Umag od 2012., te predsjednica Podružnica HUŠK-a Istarske županije od 2013. do 2015. godine. Sudjelovala je u brojnim međunarodnim projektima kao koordinator (Svijet različitosti nas bogati – *Svet različitosti nas bogati*, 2012.-13.; Zajedno gradimo bolji svijet – *Skupaj gradimo bolji svet*, 2013.-14.; Comenius projekt *Souvenirs for Europe*, 2013.-15.) te kao član projektnog tima Erasmus+ projekt P.L.A.C.E.S. (*Presenting Legends Across the Continent in European Schools*), 2015./2017.

Jadranka Groza, lektorica
jadranka.groza@gmail.com

OŠ Braća Bobetko, Sisak

Jadranka Groza je 32 godine zaposlena u Osnovnoj školi „Braća Bobetko“ Sisak kao stručni suradnik knjižničar. Prije toga predavala je u CUO Vladimir Majder Kurt Sisak Hrvatski jezik i Kulturu govora (1980.1982.) a od 1982.-1985. radila je u MK Željezara Sisak kao organizator kulture. Osnovnu školu i gimnaziju završava u Sisku, a na Filozofskom fakultetu u Zagrebu stječe diplomu profesora jugoslavenskih jezika i književnosti i pedagogije. Tijekom cijelog radnog vijeka stručno se usavršava, sudjelovala je u radu 27 Proljetnih škola školskih knjižničara (sve, osim 1995., zbog bolesti), na kojima je imala izlaganja, radionice, primjere dobre prakse. 1988. završila je informatički tečaj u organizaciji Općinskog zavoda za društveni sistem programiranja Sisak, informatički tečaj u organizaciji Zajednice tehničke kulture RH, dobila Diplomu ECDL –svih 7 stupnjeva te završila CARNET-ov program u okviru projekta Informacijska tehnologija u obrazovanju (Modul 1 i 2). Redovito se stručno usavršava na svim razinama vezanim uz knjižničarstvo i odgojno-obrazovni proces, završila tečaj za voditelje dramskih grupa, sudjelovala u projektu UNICEF-a i Ministarstva prosvjete *Druženjem do zajedništva i kulture mira*, bila koordinator međunarodnog projekta SEECOL-a *Poduzetna škola za 2012./13. i 2014./2016.* godinu te sudjelovala u projektu *Korak po korak – Živjeti različitosti – obrazovanje za društvenu pravdu*. Član je HKD (bila predsjednica Sekcije za školske knjižnice, sada član), HUŠK-a, Hrvatske mreže školskih knjižničara. Od 2001./2. do 2016. godine bila voditelj ŽSV školskih knjižničara Sisačko-moslavačke županije. 2009. dobila Nagradu *Višnja Šeta*. Iz početka pokrenula rad knjižnice spaljene 1996. godine što smatra jednim od svojih većih uspjeha. U školi uz redovan stručni rad u knjižnici organizira i ostale različite aktivnosti, a poseban naglasak je, u godinama uspješnoj, suradnji s roditeljima učenika.

Sanja Nejašmić

sanjanejasmic@gmail.com

OŠ Vladimira Nazora, Postira

Sanja Nejašmić na Filozofskom fakultetu u Zadru Sveučilišta u Splitu diplomirala je francuski jezik i književnost i povijest umjetnosti te na Filozofskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku informacijske znanosti - knjižničarstvo. Položila stručni ispit za diplomiranog knjižničara. Radi u Srednjoj školi Bol(u nastavi) i u Osnovnoj školi Vladimira Nazora u Postirima na poslovima školskog knjižničara. Godine 2014. promovirana je u stručnog suradnika mentora, te imenovana za voditelja ŽSV-a OŠ SDŽ. Objavila je nekoliko radova iz područja knjižničarstva u stručnim zbornicima, održala više predavanja na stručnim skupovima. Više od deset godina provodi županijski projekt „Turistička kultura“ i uključujući učenike u baštinske projekte u suradnji sa lokalnim subjektima, udrugama i institucijama. Sustavno radi na izgradnji, čuvanju i prezentiranju Zavičajne zbirke Vladimira Nazora , koja se nalazi u školi. Član je Hrvatske udruge školskih knjižničara, Hrvatske mreže školskih knjižničara i Organizacijskog odbora kulturno prosvjetne manifestacije Nazorovi dani.

Ivana Perić, lektorica

iprelasperic@gmail.com

OŠ Petra Preradovića, Zadar

Ivana Perić zaposlena je u Osnovnoj školi Petra Preradovića u Zadru. Na Filozofskom fakultetu u Zadru Sveučilišta u Splitu diplomirala je hrvatski jezik i književnost te na Filozofskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku informacijske znanosti - knjižničarstvo. Stručni ispit za učitelja hrvatskoga jezika položila 2000. godine, a stručni ispit za stručno zvanje diplomirani knjižničar 2011. godine. Zaposlena je kao nastavnica hrvatskoga jezika u srednjoj školi, a potom od 2002. do 2013. kao školska knjižničarka i učiteljica hrvatskoga jezika u Osnovnoj školi Petra Preradovića. Posljednje tri i pol godine radi kao školska knjižničarka u punom radnom vremenu. Promovirana je u zvanje stručne suradnice mentorice. Voditeljica je ŽSV-a knjižničara osnovnih i srednjih škola Zadarske županije od 2014. do 2016. godine. Vanjska je suradnica Odjela za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru od 2011. godine. Predsjednica Podružnice Hrvatske udruge školskih knjižničara Zadarske županije od 2007. do 2009. godine, te od 2013. godine nadalje. Objavila je u suradnji sa profesoricom Stričević 2011. godine rad: *Participation of Croatian School Librarians in Teaching Children with Intellectual Disabilities. Global Perspectives on School Libraries: Projects and Practices*. Ur. Luisa Marquardt and Dianne Oberg. Berlin; New York: De Gruyter Saur, 2011. Str. 177-187.

Elda Pliško-Horvat, lektorica

eldasmsi@yahoo.com

Talijanska srednja škola Dante Alighieri, Pula

Elda Pliško Horvat, zaposlena na radnom mjestu stručnog suradnika školskog knjižničara u TSŠ-S.M.S.I. Dante Alighieri Pula-Pola nakon što je šest godina radila kao nastavnica Hrvatskog jezika, diplomirala je 2004.g. na dvopredmetnom studiju komparativne književnosti i talijanskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a zvanje dipl. knjižničara stekla je 2008.g. pri Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Godine 2005. promaknuta

je u zvanje stručni suradnik mentor, a 2011. u zvanje stručni suradnik savjetnik što je obnovila 2016. Od 2008. do 2014.g. bila je voditeljica ŽSV-a srednjoškolskih knjižničara Istarske županije kada je uspjela provesti nekoliko zajedničkih projekata u cilju promocije srednjoškolskih knjižnica na lokalnoj razini, surađivala s lokalnim vlastima u cilju kvalitetnijeg opremanja školskih knjižnica IŽ i uspjela sustavno informatizirati knjižnično poslovanje na razini cijele županije. Član je HČD-a, HUŠK-a i Upravnog odbora HMŠK-a. Autorica je niza projekata (*Marin Držić i globalizacija na renesansni način*, *KRUH – Knjižnična raznovrsnost u homogenosti*, *KRUŠKA – Knjižnične riznice u školama*, *Faust Vrančić – tvorac riječi i naprava*, *Santorio – zdravlje u brojkama*) od kojih su neki međunarodne naravi te ostvareni u suradnji s drugim školama ili institucijama IŽ. Održala je brojna predavanja i radionice na županijskim, međuzupanijskim i državnim skupovima, aktivno sudjelovala na državnim manifestacijama Znanstveni piknik i Noć knjige, a iz godine u godinu se uključuje prigodnim radionicama u dugogodišnji projekt razmjene učenika sa školom iz Eisenstadta gdje se školuju pripadnici Gradišćanskih Hrvata. Njezini su scenski radovi u dva navrata uprizoreni na svečanosti otvaranja PŠŠK-a (Zadar 2009. – *Globalizacija na renesansni način* i Pula 2014.g. – *Susret poeta na Nultom meridijanu*). S obzirom da radi u školi nacionalne manjine sve aktivnosti provodi dvojezično što zahtijeva izvrsno poznavanje hrvatskog i talijanskog jezika. Stalno se stručno usavršava prateći seminare i webinare na hrvatskoj i talijanskoj razini.

Ana Saulačić

ana.saulacic@azoo.hr

AZOO - Podružnica Split

Ana Saulačić rođena je 1967. godine u Splitu u kojem živi i radi. Majka je troje djece (Frane, 1987., Mirela, 1988. i Tiho, 1998.) i profesorica povijesti umjetnosti i likovne kulture (Split, 1989.), diplomirana knjižničarka (Zagreb, 1992.) i sveučilišni specijalist menadžmenta obrazovanja (Novi Sad, 2008.). Položila je sve ispite na trogodišnjem doktorskom studiju, te je pod mentorstvom prof. Milice Andevski i prof. Željka Vučkovića prijavila temu doktorske disertacije *Upravljanje vizualnim identitetom školske knjižnice* iz nastavnog predmeta Menadžment obrazovanja na Fakultetu za menadžment (Novi Sad, 2011.), ali nije pristupila obrani zbog subjektivnih okolnosti. Radila je (od 1991. do 2006.) godine kao direktorica privatne tvrtke, učiteljica likovne kulture, nastavnica stručnog crtanja i kao stručna suradnica knjižničarka, a od 2006. godine zaposlena je kao viša savjetnica za školske knjižničare u Agenciji za odgoj i obrazovanje. Od 1994. godine sudjelovala je na samostalnim i skupnim izložbama slika (slika voskom u tehnici - *encaustica*) te je često sudjelovala na dobrotvornim dražbama kao darovateljica svojih radova, pomažući udruge i pojedince. Cjeloživotno se usavršava, sudjelovala je na brojnim stručnim skupovima u zemlji i inozemstvu (2015. je sudjelovala na godišnjoj konferenciji *American Library Association* u San Francisku, SAD), a organizirala je i brojne međuzupanijske, državne i međunarodne stručne skupove. Autorica je brojnih stručnih i znanstvenih radova. Članica je sljedećih udruga: HKD – Hrvatskoga knjižničarskog društva (1992.) / DKST - Društva knjižničara u Splitu (bila je članica Glavnog odbora DKS od 2004. - članica je Sekcije za školske knjižnice HKD-a od 2011.), HULU Split – Hrvatska udruga likovnih umjetnika u Splitu (1994., a u Nadzornom odboru od 2016.), HUŠK – Hrvatske udruge školskih knjižničara (od 2002., dopredsjednica 2011.), MH – Matice hrvatske Split (od 2003., a voditeljica knjižnice i čitaonice od 2010. do 2012.), *Pričigin – splitski festival pričanja priča* (u organizacijskom odboru od 2007. do 2016.), te ALA-e (od 2014.) i AASL – *American Association*

of School Librarians, I - International Librarians i IRRT – International Relations (od 2015. godine).

Hajdi Škarica, lektorica

knjiznicagfp@gmail.com

Gimnazija Frane Petrića, Zadar

Hajdi Škarica zaposlena je u Gimnaziji Franje Petrića u Zadru na radnom mjestu stručne suradnice knjižničarke. Na Filozofskom fakultetu u Zadru Sveučilišta u Splitu diplomirala je hrvatski jezik i književnost, a Dopunski izvanredni studij knjižničarstva na Filozofskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, dislociranom studiju u Zadru. Stručni je ispit za učitelja hrvatskoga jezika položila 2000. godine, a stručni ispit za stručno zvanje diplomirani knjižničar u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 2008. godine. Promovirana je u zvanje stručnog suradnika mentora. Od 2016. godine voditeljica je ŽSV-a knjižničara osnovnih i srednjih škola Zadarske županije.

Jadranka Tukša

jadranka.tuksa@azoo.hr

jadranka.tuksa@gmail.com

Petnaesta gimnazija, Zagreb

Jadranka Tukša rođena je 23. studenog 1970. u Zagrebu. Nakon završenog Obrazovnog centra za jezike upisuje Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Ruski jezik i književnost te komparativnu književnost diplomira 1994., a bibliotekarstvo na Odsjeku informacijskih znanosti 1995. godine. Od 1995. zaposlena je kao profesor ruskog jezika i školski knjižničar u XVI. gimnaziji u Zagrebu. 2010. godine vršitelj je dužnosti ravnatelja XVI. gimnazije, a od rujna 2016. vanjski je suradnik AZOO-a za školske knjižničare.

Popis sudionika radionica

1. radionica: Ribar dr. Mirko Palunko i njegova dobra supruga Dobrijela voditelji radionice: M. Marušić i J. Barišin			
1. termin (46 sudionika)			
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto ustanove	Status
Sanja Abramović	OŠ Blaž Tadijanović	Slavonski Brod	
Aleksandra Antonović Kadum	OŠ Kaštanjer	Pula	
Jela Beganović	Zdravstvena škola	Split	
Dobriša Bilobrk	OŠ Vjenceslava Novaka	Zagreb	
Vera Bobanović	Srednja škola Biograd na Moru	Biograd na Moru	
Goranka Braim Vlahović	OŠ Jurja Habdelića	Velika Gorica	Voditelj ŽSV-a
Ivana Brkić Klimpak	OŠ Antun Mihanović	Slavonski Brod	
Emilija Centner-Čižmešija	OŠ Kustošija	Zagreb	
Anita Cota	OŠ Antuna Mihanovića-Petropoljskog	Drniš	Voditelj ŽSV-a
Ana Domović	OŠ Borovje	Zagreb	
Elvira Dragan	Ekonomsko-birotehnička škola	Split	
Teo Franić	OŠ Gradac	Gradac	
Sanda Furjanić	Gimnazija Karlovac	Karlovac	
Marija Gajski	OŠ Ivana Mažuranića	Zagreb	
Berislava Gizdić	Ekonomsko-birotehnička škola	Split	
Zagorka Gligora Zeman	Srednja škola Ban Josip Jelačić	Zaprešić	
Martina Glučina	Srednja poljoprivredna i tehnička škola	Opuzen	Mentor
Njina Grbić	Srednja škola Krapina	Krapina	Pripravnik
Jadranka Groza	OŠ Braća Bobetko	Sisak	Mentor/ Voditelj ŽSV-a
Nediljka Gudelj	OŠ Zmijavci	Zmijavci	Pripravnik
Adrijana Hatadi	OŠ Braća Radić	Koprivnica	Mentor /Voditelj ŽSV-a
Ivana Hengl	OŠ Retfala	Osijek	Mentor
Melita Hlastec-Ljubačev	Prirodoslovna i grafička škola Rijeka	Rijeka	
Marija Ivšić	OŠ Sućidar	Split	
Antonela Jelić	OŠ Josipa Lovrečića	Otok	
Marijana Jelinić Pezo	OŠ Stjepan Radić	Imotski	
Vanja Jurilj	OŠ Antuna Mihanovića	Zagreb	
Lidija Jurin Protić	OŠ Jakovlje	Jakovlje	
Sanja Karol	OŠ Miroslava Krleža	Zagreb	
Tea Kompar Jerković	OŠ Antuna Masle	Orašac	Voditelj ŽSV-a
Ivona Matijević	OŠ Karlobag	Karlobag	Pripravnik
Sanja Miočić	OŠ Hreljin	Hreljin	
Marina Nikolić	OŠ Gornja Poljica	Donji Dolac	
Vera Petreković	OŠ Ivana Filipovića	Zagreb	
Darinka Projić	OŠ Lučac	Split	
Meri Rajčić	OŠ Ivan Duknović	Marina	
Ana Saulačić	Agencija za odgoj i obrazovanje - Split	Split	Savjetnik
Danijela Šimić	OŠ Stjepan Radić	Tijarica	
Hajdi Škarica	Gimnazija Franje Petrića	Zadar	Voditelj ŽSV-a
Katarina Škiljo	OŠ Manuš	Split	
Ibrahim Smlatić	SSŠ Blaž Jurjev Trogiranin	Trogir	
Vlatka Štrk	OŠ Drenje	Drenje	

Višnja Tepeš	OŠ Pavao Belas	Brdovec	
Sanja Triska Škrinjar	OŠ Tone Peruška	Pula	
Korina Udina	OŠ Kostrena	Kostrena	Savjetnik / Voditelj ŽSV-a
Vesna Živković	OŠ Vidici	Šibenik	
1. radionica: Ribar dr. Mirko Palunko i njegova dobra supruga Dobrija voditelji radionice: M. Marušić i J. Barišin			
2. termin (42 sudionika)			
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Nerina Banović	OŠ Kozala	Rijeka	
Ana Bebič	SSŠ Šibenik	Šibenik	
Ana Bonači	OŠ Ravne njive	Split	Pripravnici
Marija Čelan-Mijić	OŠ Trilj	Trilj	Mentor
Kristina Dujmović	OŠ Okučani	Okučani	
Maja Duplančić	III. gimnazija	Split	
Bernarda Ferderber	OŠ Kloštar Podravski	Kloštar Podravski	Mentor
Patricija Granatir	OŠ Tomaša Goričanca Mala Subotica	Mala Subotica	
Marina Klarić	Katolička OŠ	Šibenik	
Marijana Kličinović	OŠ Pučišća	Pučić	Pripravnici
Kristina Končurat	OŠ Retkovec	Zagreb	
Asema Kurtović	OŠ Braća Ribar	Sisak	
Marija Lerinc	V. gimnazija Vladimir Nazor	Split	
Manuela Leskovar	OŠ Galdovo	Sisak	
Željka Mađer	OŠ Mate Lovraka	Vladislavci	
Ivančica Magić	OŠ Petar Zrinski Jalžabet	Jalžabet	
Ivanka Majbaum	OŠ Josipa Antuna Čolnica	Đakovo	Savjetnik
Ivanka Majić	OŠ Jurja Dalmatinca Pag	Pag	Mentor
Slobodanka Marijančević	OŠ o. Petra Perice	Makarska	
Jasenska Matošević	OŠ grofa Janka Draškovića	Zagreb	
Ljerka Medved	OŠ Voćin	Voćin	Savjetnik / Voditelj ŽSV-a
Hrvoje Mesić	Graditeljsko-geodetska škola Osijek	Osijek	Mentor / Voditelj ŽSV-a
Ivana Mrvelj	OŠ Vidovec	Vidovec	
Ivan Parašić	OŠ Petra Preradovića	Zagreb	
Vinka Perišin	OŠ Ante Starčevića Dicmo	Dicmo	
Ivana Petrinić	Gimnazija Pula	Pula	Pripravnici
Marija Purgar	OŠ Nikole Andrića	Vukovar	
Iva Radmanić	OŠ Mate Lovraka	Kutina	Pripravnici
Koraljka Renier Valinčić	Srednja škola Delnice	Delnice	
Ana Rendulić	OŠ Josip Kozarac	Slavonski Šamac	
Olinka Skok-Presečki	OŠ Samobor	Samobor	
Ivana Šabić	OŠ Trilj	Trilj	Mentor
Ljiljana Šakić	OŠ Mladost	Osijek	Mentor / Voditelj ŽSV-a
Ana Šarčević	Strukovna škola Pula	Pula	
Maja Škalić	OŠ Budrovci	Đakovo	
Vanja Škrobica	Škola likovnih umjetnosti	Split	Savjetnik
Goran Šobota	OŠ Samobor	Samobor	
Anica Štambuk	OŠ Mejaši	Split	
Branka Vlastelica	SSŠ bana Josipa Jelačića	Sinj	
Dubravka Volenec	OŠ dr. Ante Starčevića	Zagreb	
Branka Vrbanc	Gradska knjižnica Ksaver Šandor Gjalski	Zabok	Mentor

Snježana Vrbanc	Glazbena škola Pavla Markovca	Zagreb	
2. radionica: Kreativni i edukativni alati u radu s učenicima - QR kodovi, Plickers i Fotostory voditeljice B. Krnjajić i A. Tufekčić			
1. termin (32 sudionika)			
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Rea Antolić	OŠ kneza Mislava	Kaštel Sućurac	
Diana Blažić	OŠ Sveta Nedelja	Sveta Nedelja	
Gabrijela Blekić	OŠ Dragutina Tadijanovića	Slavonski Brod	Mentor
Živana Bogdan Mandić	OŠ Jurja Dalmatinca	Šibenik	
Nikolina Borovina	OŠ Vela Luka	Vela Luka	
Marija Čelan-Mijić	OŠ Trilj	Trilj	Mentor
Ankica Đerek	OŠ Šćitarjevo	Velika Gorica	
Branka Dojčinović	OŠ Netretić	Netretić	
Martina Dubovečak Nekić	OŠ Eugen Kumičić	Rijeka	
Rajna Gatalica	Tehnička škola Bjelovar	Bjelovar	
Patricija Granatir	OŠ Tomaša Goričanca Mala Subotica	Mala Subotica	
Darija Jurić	OŠ Josipa Račića	Zagreb	Mentor
Mirjana Komočar Ljubić	OŠ Sveta Nedelja	Sveta Nedelja	
Ana Kraljević	OŠ Josip Pupačić	Omiš	Pripravnik
Jelena Kujundžić	OŠ Studenci	Studenci	
Antonija Lujanac	OŠ Dobriše Cesarića	Zagreb	Pripravnik
Sanja Nejašmić	OŠ Vladimira Nazora	Postira	Mentor / Voditelj ŽSV-a
Ivana Nogić	OŠ Breznički Hum	Breznički Hum	
Marijana Pavić	OŠ Stjepana Radića	Bibinje	
Dragica Pršo	OŠ Monte Zaro	Pula	Mentor
Ana Rendulić	OŠ Josip Kozarac	Slavonski Šamac	
Stjepan Segarić	OŠ Petar Zoranić	Stankovci	Pripravnik
Gordana Sever	OŠ Dubrava	Dubrava	
Ljiljana Škrinjar	II. OŠ Vrbovec	Vrbovec	
Vedran Šperanda	OŠ Mato Lovrak	Nova Gradiška	
Alka Stropnik	Knjižnice grada Zagreba - Matična služba	Zagreb	
Ivona Tabak	OŠ Ivana Lovrića	Sinj	Voditelj ŽSV-a
Nada Topić	OŠ Vjekoslava Paraća	Solin	
Denis Vincek	OŠ Ante Kovačića	Zlutar	
Nancy Vujanić	OŠ Velika Mlaka	Velika Mlaka	
Sandra Židan	OŠ Župa Dubrovačka	Mlini	
Martina Žužak	OŠ Augusta Šenoae	Zagreb	
2. radionica: Kreativni i edukativni alati u radu s učenicima - QR kodovi, Plickers i Fotostory voditeljice B. Krnjajić i A. Tufekčić			
2. termin (30 sudionika)			
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Marina Aragoić Švarbić	OŠ Vladimir Nazor	Virovitica	
Nives Bešić	OŠ Ivana Gorana Kovačića	Cista Velika	
Katarina Blagojević	OŠ don Lovre Katića	Solin	
Marija Blažević	Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica	Virovitica	
Ivana Čarapina	OŠ Stjepana Radića	Metković	
Anela Crnogorac	OŠ Ivan Leko	Donji Proložac	
Dragana Đurić	OŠ Grohote	Grohote	
Goranka Erega	OŠ Lovinac	Lovinac	

Helena Grčić	OŠ Medvedgrad	Zagreb	
Antonela Jelić	OŠ Josipa Lovretića	Otok	
Andrea Katanovic	OŠ Vladimir Nazor Križevci	Križevci	Pripravnik
Ivana Kosko	OŠ Stjepan Radić	Božjakovina	
Sanja Mamić	OŠ Meje	Split	
Sandra Marković Pogačić	OŠ Ivana Gorana Kovačića	Zagreb	
Sanja Miočić	OŠ Hreljin	Hreljin	
Marinka Mlinarić	OŠ Veliki Bukovec	Mali Bukovec	
Majda Pajnić-Barišić	OŠ Škurinje Rijeka	Rijeka	
Domagoja Pavić	Tehnička škola Split	Split	
Orjana Perković	OŠ Pojišan	Split	
Žana Pervan-Odak	OŠ Ivan Leko	Donji Proložac	
Suzana Pracać	OŠ Ljudevit Gaj	Krapina	Mentor
Darinka Projić	OŠ Lučac	Split	
Dinka Račić	OŠ Jelsa	Jelsa	
Ljiljana Radovečki	OŠ Vukomerec	Zagreb	
Meri Rajčić	OŠ Ivan Duknović	Marina	
Ljiljana Šarec	OŠ Sveti Đurđ	Sveti Đurđ	
Sarita Šimac	OŠ Ivana Gorana Kovačića	Delnice	Pripravnik
Ana Sudarević	OŠ Dubovac	Karlovac	Savjetnik / Voditelj ŽSV-a
Korina Udina	OŠ Kostrena	Kostrena	Savjetnik / Voditelj ŽSV-a
Jelena Žagrović	OŠ don Lovre Katića	Solin	
3. radionica: Istraživačko učenje: Glavno jelo, a ne desert OŠ voditeljica: Gordana Šutej			
		1. termin (27 sudionika)	
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Marijana Blažević	OŠ Domovinske zahvalnosti	Knin	
Ivana Budimčić	OŠ Stjepan Radić	Božjakovina	
Kristina Dujmović	OŠ Okučani	Okučani	
Bernarda Ferderber	OŠ Kloštar Podravski	Kloštar Podravski	Mentor
Leopoldina Poli Hočevar Eve	/		Mentor
Dubravka Horvat	OŠ Julija Klovića	Zagreb	
Đurđa Ivković-Macut	OŠ Dragojle Jarnević	Karlovac	Mentor
Lidija Janeš	/		Savjetnik
Marina Kelava	OŠ Bijaći	Kaštel Novi	
Snježana Kovačević	OŠ Zlatar Bistrica	Zlatar Bistrica	
Jozo Lovrić	OŠ Ostrog	Kaštel Lukšić	
Sandra Marković Čukoić	OŠ Ljubo Babić	Jastrebarsko	
Monika Meštrović	OŠ Nikole Hribara	Velika Gorica	
Jasna Milički	OŠ Marija Bistrica	Marija Bistrica	Savjetnik
Ana Pavlinović	OŠ Stjepana Ivičevića	Makarska	
Andrea Perdija	OŠ Marina Držića	Dubrovnik	
Ivana Perić	OŠ Petra Preradovića	Zadar	Voditelj ŽSV-a
Orjana Perković	OŠ Pojišan	Split	
Martina Skvrce	Medicinska škola Dubrovnik	Dubrovnik	
Gordana Slaviček Zovko	OŠ Stjepana Ivičevića	Makarska	Mentor
Ksenija Stojanovski	OŠ Voltino	Zagreb	
Ratko Stojanovski	OŠ Markuševec	Zagreb	
Claudia Tarle	OŠ Petra Kanavelića	Korčula	

Ines Vidović	OŠ Nova Rača	Nova Rača	
Antonia Vrbatović	OŠ Marka Marulića	Sinj	
Martina Vujnović	OŠ dr. Franje Tuđmana	Knin	
Jelena Žagrović	OŠ don Lovre Katića	Solin	
3. radionica: Istraživačko učenje: Glavno jelo, a ne desert OŠ voditeljica: Gordana Šutej			
1. termin (27 sudionika)			
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto ustanove	Status
Ana Borić	OŠ Marina Getaldića	Dubrovnik	Pripravnik
Ana Bošković	OŠ Ivana Kukuljevića Sisak	Sisak	
Tamara Buvinić	OŠ Bariše Granića-Meštra	Baška Voda	
Bojana Beata Doko	OŠ Davorina Trstenjaka	Zagreb	
Ana Domović	OŠ Borovje	Zagreb	
Gordana Gregurović Petrović	OŠ Augusta Cesarca	Krapina	Mentor
Jadranka Groza	OŠ Braća Bobetko	Sisak	Mentor / Voditelj ŽSV-a
Zora Hajdarović	OŠ Nedelišće	Nedelišće	Savjetnik
Adrijana Hatadi	OŠ Braća Radić	Koprivnica	Mentor / Voditelj ŽSV-a
Irja Jerković	OŠ Mokošica Dubrovnik	Mokošica	Voditelj ŽSV-a
Virgil Jureškin	OŠ Majstora Radovana	Trogir	
Darija Jurič	OŠ Josipa Račića	Zagreb	Mentor
Ksenija Kesegi-Krstin	Ugostiteljsko-turistička škola	Osijek	Mentor
Tea Kompar Jerković	OŠ Antuna Masle	Orašac	Voditelj ŽSV-a
Ines Krušelj-Vidas	OŠ Matije Gupca	Gornja Stubica	Savjetnik
Milena Matrljan	OŠ Zvonka Cara	Crikvenica	
Silva Orešković	OŠ Zrinskih i Frankopana	Otočac	
Vera Petreković	OŠ Ivana Filipovića	Zagreb	
Ružica Rebrović-Habek	OŠ braće Radić	Zagreb	
Ivana Rukavina	OŠ Anž Frankopan	Kosinj	
Vlatka Štrk	OŠ Drenje	Drenje	
Evica Tihomirović	OŠ Bartola Kašića	Zagreb	Savjetnik / Voditelj ŽSV-a
Sanja Triska Škrinjar	OŠ Tone Peruška	Pula	
Vedrana Volf	OŠ Supetar	Supetar	
Sandra Židan	OŠ Župa Dubrovačka	Mlini	
4. radionica: KIZOA – online alat za razvoj informacijske pismenosti knjižničara			
voditelji: D. Ružić i T. Radiković			
1. termin (52 sudionika)			
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Marina Aragoić Švarbić	OŠ Vladimir Nazor	Virovitica	
Irena Bando	OŠ Jagode Truhelke	Osijek	Mentor
Jasminka Bertović Pupiće	OŠ Sveti Matej	Viškovo	
Katarina Blagojević	OŠ don Lovre Katića	Solin	
Marija Blažević	Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju	Virovitica	
Ankica Blažinović-Kljajo	OŠ Brestje	Sesvete	Savjetnik
Ana Bonači	OŠ Ravne njive	Split	Pripravnik
Ivana Čarapina	OŠ Stjepana Radića	Metković	
Anela Crnogorac	OŠ Ivan Leko	Donji Proložac	
Jelena Cvrković	OŠ Josipa Kozarca	Vinkovci	Mentor
Ana Demut	OŠ Zvonimira Franka	Kutina	Savjetnik
Alida Devčić Crnić	OŠ Podmurvice	Rijeka	Mentor / Voditelj ŽSV-a

Romina Fic	Graditeljska škola Čakovec	Čakovec	
Anita Gašpar	OŠ Gvozd	Gvozd	
Helena Grčić	OŠ Medvedgrad	Zagreb	
Gordana Gregurović Petrović	OŠ Augusta Cesarca	Krapina	Mentor
Gordana Grgić	OŠ Grigora Viteza	Poljana	
Zora Hajdarović	OŠ Nedelišće	Nedelišće	Savjetnik
Ivana Ivkovic	OŠ Smiljevac	Zadar	
Andrea Katanovic	OŠ Vladimir Nazor Križevci	Križevci	Pripravnici
Ivana Kosko	OŠ Stjepan Radić	Božjakovina	
Ines Krušelj-Vidas	OŠ Matije Gupca	Gornja Stubica	Savjetnik
Bojan Lazić	OŠ Negoslavci	Negoslavci	
Ana Livajić	OŠ Dugopolje	Dugopolje	
Ivančica Magić	OŠ Petar Zrinski Jalžabet	Jalžabet	
Koraljka Mahulja-Pejčić	OŠ Ivana Zajca	Rijeka	Savjetnik
Sanja Mamić	OŠ Meje	Split	
Jasenska Marmilić	OŠ Antuna Mihanovića Petrovsko	Petrovsko	
Melisanda Masnica	OŠ Novska	Novska	
Marija Matek	OŠ Smiljevac	Zadar	
Jasenska Matošević	OŠ grofa Janka Draškovića	Zagreb	
Antonija Medak	OŠ Brda	Split	
Antonija Mikulić	Industrijska škola	Split	
Renata Mišurac Čeliković	OŠ Savski Gaj	Zagreb	
Ivana Mrvelj	OŠ Vidovec	Vidovec	
Majda Pajnić-Barišić	OŠ Škurinje Rijeka	Rijeka	
Zrinka Pavković	OŠ 1. listopada 1942.	Gata	
Danica Pelko	OŠ Donja Stubica	Donja Stubica	Savjetnik
Žana Pervan-Odak	OŠ Ivan Leko	Donji Proložac	
Andrea Petrić	Gimnazija Daruvar	Daruvar	
Suzana Plevnik	OŠ Jure Kaštelana	Zagreb	Mentor
Suzana Pracać	OŠ Ljudevit Gaj	Krapina	Mentor
Dinka Račić	OŠ Jelsa	Jelsa	
Ljiljana Radovečki	OŠ Vukomerec	Zagreb	
Marija Rajilić	OŠ Žuti brijeg	Zagreb	
Antoaneta Raspudić	OŠ Antuna Mihanovića-Petropoljskog	Drniš	
Mirna Šarić	OŠ Žrnovnica	Žrnovnica	
Irena Stojanov	OŠ Bartula Kašića	Zadar	
Ana Sudarević	OŠ Dubovac	Karlovac	Savjetnik/Voditelj ŽSV-a
Nataša Švaco	OŠ Grgura Karlovčana	Đurđevac	
Evica Tihomirović	OŠ Bartola Kašića	Zagreb	Savjetnik/Voditelj ŽSV-a
Vedrana Volf	OŠ Supetar	Supetar	
4. radionica: KIZOA – online alat za razvoj informacijske pismenosti knjižničara voditelji: D. Ružić i T. Radiković			
2. termin (51 sudionik)			
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Sanja Abramović	OŠ Blaž Tadijanović	Slavonski Brod	
Rea Antolić	OŠ kneza Mislava	Kaštel Sućurac	
Marija Bednjanec	Škola za cestovni promet	Zagreb	Savjetnik/Voditelj ŽSV-a
Dobriša Bilobrk	OŠ Vjenceslava Novaka	Zagreb	

Marija Blažević	Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju	Virovitica	
Živana Bogdan Mandić	OŠ Jurja Dalmatinca	Šibenik	
Nikolina Borovina	OŠ Vela Luka	Vela Luka	
Antonija Čarić	Franjevačka klasična gimnazija u Sinju s pravom javnosti	Sinj	Pripravnik
Marija Čavar Sopta	OŠ Alojzija Stepinca	Zagreb	
Emilija Centner-Čižmešija	OŠ Kustošija	Zagreb	
Anita Cota	OŠ Antuna Mihanovića-Petropoljskog	Drniš	Voditelj ŽSV-a
Ankica Đerek	OŠ Šćitarjevo	Velika Gorica	
Branka Dojčinović	OŠ Netretić	Netretić	
Ivana Hengl	OŠ Retfala	Osijek	Mentor
Ruža Jozić	Gimnazija Sesvete	Sesvete	Savjetnik/Voditelj ŽSV-a
Marina Kelava	OŠ Bijaći	Kaštel Novi	
Renata Kolovrat	OŠ Silvija Strahimira Kranjčevića	Lovreć	
Snježana Kovačević	OŠ Zlatar Bistrica	Zlatar Bistrica	
Ana Kraljević	OŠ Josip Pupačić	Omiš	Pripravnik
Tanja Kuran Kržanić	OŠ don Mihovila Pavlinovića	Podgora	
Marija Lončar	OŠ Kamen-Šine	Split	
Ana Longin	OŠ Trstenik	Split	
Ivona Matijević	OŠ Karlobag	Karlobag	Pripravnik
Monika Meštrović	OŠ Nikole Hribara	Velika Gorica	
Sanja Nejašmić	OŠ Vladimira Nazora	Postira	Mentor/Voditelj ŽSV-a
Ivana Nogić	OŠ Breznički Hum	Breznički Hum	
Andrea Perdija	OŠ Marina Držića	Dubrovnik	
Edita Perković	OŠ Blatine - Škrpe	Split	
Snjezana Posavec	I. OŠ Vrbovec	Vrbovec	
Marija Povrženić	OŠ Kardinala Alojzija Stepinca	Krašić	
Tea Radić	OŠ Srinjine	Srinjine	
Milena Rakić	Srednja škola Tina Ujevića	Vrgorac	
Marina Rubić	OŠ dr. fra. Karlo Balić	Šestanovac	
Katja Šćurla	OŠ Petar Berislavić	Trogir	
Stjepan Segarić	OŠ Petar Zoranić	Stankovci	Pripravnik
Gordana Sever	OŠ Dubrava	Dubrava	
Danijela Šimić	OŠ Stjepan Radić	Tijarica	
Katarina Škiljo	OŠ Manuš	Split	
Ljiljana Škrinjar	II. OŠ Vrbovec	Vrbovec	
Martina Skvrce	Medicinska škola Dubrovnik	Dubrovnik	
Vedran Šperanda	OŠ Mato Lovrak	Nova Gradiška	
Nataša Šporčić	OŠ Vladimira Vidrića	Kutina	
Alka Stropnik	Knjižnice grada Zagreba - Matična služba	Zagreb	
Višnja Tepeš	OŠ Pavao Belas	Brdovec	
Adriana Turić Erceg	OŠ Vrgorac	Vrgorac	
Katarina Vidović Žanetić	Srednja škola Blato	Blato	
Nancy Vujanić	OŠ Velika Mlaka	Velika Mlaka	
Martina Vujnović	OŠ dr. Franje Tuđmana	Knin	Pripravnik
Maja Vukušić	OŠ Kistanje	Kistanje	Pripravnik
Vesna Živković	OŠ Vidici	Šibenik	
Andreja Zubac	OŠ Dobriša Cesarić	Osijek	

5. radionica: STEM i razvoj kreativnog mišljenja			
voditeljice: D. Dorkić i M. Orkić			
1. termin (23 sudionika)			
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Dejana Bedeković	IV. OŠ Bjelovar	Bjelovar	
Nives Bešić	OŠ Ivana Gorana Kovačića	Cista Velika	
Ana Borić	OŠ Marina Getaldića	Dubrovnik	Pripravnik
Jasna Bošković	OŠ 22. lipnja	Sisak	
Katarina Carević	OŠ Bol	Bol	
Dragana Đurić	OŠ Grohote	Grohote	
Goranka Erega	OŠ Lovinac	Lovinac	
Renata Kolovrat	OŠ Silvija Strahimira Kranjčevića	Lovreć	
Tanja Kuran Kržanić	OŠ don Mihovila Pavlinovića	Podgora	
Marija Lončar	OŠ Kamen-Šine	Split	
Željka Mađer	OŠ Mate Lovraka	Vladislavci	
Milena Matrljan	OŠ Zvonka Cara	Crikvenica	
Edita Perković	OŠ Blatine - Škrabe	Split	
Tea Radić	OŠ Srinjine	Srinjine	
Marina Rubić	OŠ dr. fra. Karlo Balić	Šestanovac	
Katja Šćurla	OŠ Petar Berislavić	Trogir	
Sarita Šimac	OŠ Ivana Gorana Kovačića	Delnice	Pripravnik
Anita Šimić	OŠ Dinka Šimunovića	Hrvace	
Maja Škalić	OŠ Budrovci	Đakovo	
Adriana Turić Erceg	OŠ Vrgorac	Vrgorac	
Lorna Velenik-Žufić	OŠ Tar-Vabriga	Tar	
Marina Vrvilo	OŠ Stobreč	Stobreč	
Luka Wintersteiger	OŠ Nikole Tesle	Zagreb	
5. radionica: STEM i razvoj kreativnog mišljenja			
voditeljice: D. Dorkić i M. Orkić			
2. termin (20 sudionika)			
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Aleksandra Antonović Kadum	OŠ Kaštanjer	Pula	
Gabrijela Blekić	OŠ Dragutina Tadijanovića	Slavonski Brod	Mentor
Ivana Brkić Klimpak	OŠ Antun Mihanović	Slavonski Brod	
Ivana Budimčić	OŠ Stjepan Radić	Božjakovina	
Đurđa Ivković-Macut	OŠ Dragojle Jarnević	Karlovac	Mentor
Milan Josić	XVIII. gimnazija	Zagreb	
Milana Josić	Klasična gimnazija	Zagreb	
Marina Kljunak-Čuić	Umjetnička škola Luke Sorkočevića	Dubrovnik	
Vesna Kurtović	OŠ kraljice Jelene	Solin	
Ana Livajić	OŠ Dugopolje	Dugopolje	
Sandra Marković Čukočić	OŠ Ljubo Babić	Jastrebarsko	
Jasna Milički	OŠ Marija Bistrica	Marija Bistrica	Savjetnik
Marijana Pavić	OŠ Stjepana Radića	Bibinje	
Zrinka Pavković	OŠ 1. listopada 1942.	Gata	
Dragica Pršo	OŠ Monte Zaro	Pula	Mentor
Ante Prtenjača	OŠ Ivan Goran Kovačić	Benkovac	Pripravnik
Petra Špišić	OŠ Mladost	Lekenik	Pripravnik
Claudia Tarle	OŠ Petra Kanavelića	Korčula	

Lucija Vlahov	OŠ Popovača	Popovača	
Martina Žužak	OŠ Augusta Šenoae	Zagreb	
6. radionica: Razvoj kritičkoga mišljenja učenika pri uporabi društvenih mreža kao alternativa zabrani voditelji: R. Posavec - D. Stančić			
1. termin (26 sudionika)			
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Marijana Boban	OŠ Biograd	Biograd na Moru	
Gordana Čegec	Škola za modu i dizajn	Zagreb	
Danica Crnov	Ekonomska škola braća Radić	Đakovo	
Marija Deanković	Ekonomsko-birotehnička škola	Slavonski Brod	Mentor/Voditelj ŽSV-a
Bojana Beata Doko	OŠ Davorina Trstenjaka	Zagreb	
Emilia Domazet	Strukovna škola Vice Vlatkovića	Zadar	
Dražana Filipović	Srednja škola fra Andrije Kačića Miošića	Makarska	Mentor
Nediljka Galić	II. gimnazija	Split	Savjetnik
Gordana Grabovac	Srednja škola Novska	Novska	
Karolina Ivanišević	IV. gimnazija Marko Marulić	Split	
Marica Keča	Srednja škola Vladimir Nazor	Čabar	
Suzana Knežević	Gimnazija Ivana Zakmardija Dijankovečkoga	Križevci	
Vesna Kranjec Čižmek	Srednja škola Krapina	Krapina	
Ivana Marić Damjanović	Gimnazija Županja	Županja	Mentor
Henrieta Matković	SSŠ Antuna Horvata	Đakovo	Mentor
Tanja Novak-Pavić	Industrijska strojarska škola	Zagreb	Mentor
Iva Pezer	Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci	Vinkovci	
Nevenka Poteko	/		
Gordana Rešicki Degoricija	Tehnička škola Kutina	Kutina	Mentor
Milena Roknić	Tehnička škola Nikole Tesle Vukovar	Vukovar	
Snježana Šulentić	Tehnička škola i prirodoslovna gimnazija R. Boškovića	Osijek	
Tanja Telesmanić	Ekonomsko-birotehnička i trgovačka škola	Zadar	
Anica Tkalčević	XV. gimnazija	Zagreb	
Sandra Vidović	Prva riječka hrvatska gimnazija	Rijeka	Mentor/Voditelj ŽSV-a
Jasminka Vujević	Srednja škola Lovre Montija	Knin	
Madlen Zubović	Prometna škola	Rijeka	Mentor
6. radionica: Razvoj kritičkoga mišljenja učenika pri uporabi društvenih mreža kao alternativa zabrani voditelji: R. Posavec - D. Stančić			
2. termin (26 sudionika)			
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Dejana Bedeković	IV. OŠ Bjelovar	Bjelovar	
Jelena Cvrković	OŠ Josipa Kozarca	Vinkovci	Mentor
Željka Damjanić Pavlić	IV. gimnazija	Zagreb	
Martina Dubovečak Nekić	OŠ Eugen Kumičić	Rijeka	
Danila Ferenčević	OŠ Gornja Vežica	Rijeka	
Neda Franolić	OŠ Vladimir Gortan	Rijeka	
Anita Gašpar	OŠ Gvozd	Gvozd	
Gordana Gašparuš	SSŠ Velika Gorica	Velika Gorica	
Rajna Gatalica	Tehnička škola Bjelovar	Bjelovar	
Dubravka Horvat	OŠ Julija Klovića	Zagreb	
Milena Klanjac	Elektroindustrijska i obrtnička škola Rijeka	Rijeka	
Davorka Lovrić Vlašić	OŠ Ivan Goran Kovačić	Gora	
Mirna Luketin	Srednja škola Braća Radić	Kaštel Štafilić - Nehaj	

Gabrijela Mahmutović	Srednja škola za elektrotehniku i računalstvo	Rijeka	Mentor
Ludmila Pauletić	OŠ Vladimira Nazora	Vrsar	
Maglica Plejić	Pomorska škola	Split	Mentor
Helena Podvorac	Gimnazija Velika Gorica	Velika Gorica	
Drazenka Polovic	Ekonomsko-turistička škola	Karlovac	
Boris Popinjač	Ugostiteljsko-turističko učilište	Zagreb	Savjetnik
Danijela Riger-Knez	Hotelijersko-turistička i ugostiteljska škola	Zadar	
Marina Saračević Živković	Prometno-tehnička škola Šibenik	Šibenik	
Slavica Tomić	Srednja medicinska škola	Slavonski Brod	
Lorna Velenik-Žufić	OŠ Tar-Vabriga	Tar	
Ines Vidović	OŠ Nova Rača	Nova Rača	
Denis Vincek	OŠ Ante Kovačića	Zlatar	
Tajana Zuza	Tehnička škola	Zadar	
7. radionica: Videokonferencija – komunikacija i kolaboracija u oblacima voditeljica: Adela Granić; 1. termin (41 sudionik)			SŠ
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto ustanove	Status
Žaklin Antonijević	Prirodoslovna tehnička škola	Split	
Višnja Beus	Prirodoslovna škola Vladimira Preloga	Zagreb	
Željka Damjanić Pavlić	IV. gimnazija	Zagreb	
Maja Duplančić	III. gimnazija	Split	
Gordana Gašparuš	SSŠ Velika Gorica	Velika Gorica	
Margareta Glavurtić	Komercijalno-trgovačka škola	Split	Voditelj ŽSV-a
Milan Josić	XVIII. gimnazija	Zagreb	
Milana Josić	Klasična gimnazija	Zagreb	
Dražica Kekez	Graditeljsko-geodetska tehnička škola	Split	
Ksenija Kesegi-Krstin	Ugostiteljsko-turistička škola	Osijek	Mentor
Marina Klarić	Katolička OŠ	Šibenik	
Marija Lerinc	V. gimnazija Vladimir Nazor	Split	
Manuela Leskovar	OŠ Galdovo	Sisak	
Ivanka Majbaum	OŠ Josipa Antuna Čolnica	Đakovo	Savjetnik
Slobodanka Marijančević	OŠ o. Petra Perice	Makarska	
Ljerka Medved	OŠ Voćin	Voćin	Savjetnik / Voditelj ŽSV-a
Hrvoje Mesić	Graditeljsko-geodetska škola Osijek	Osijek	Mentor / Voditelj ŽSV-a
Sandra Milek	Tehnička škola Daruvar	Daruvar	
Vinka Perišin	OŠ Ante Starčevića Dicmo	Dicmo	
Ivana Petrinić	Gimnazija Pula	Pula	Pripravnici
Helena Podvorac	Gimnazija Velika Gorica	Velika Gorica	
Boris Popinjač	Ugostiteljsko-turističko učilište	Zagreb	Savjetnik
Ivanka Prpić	OŠ Zamet	Rijeka	
Marija Purgar	OŠ Nikole Andrića	Vukovar	
Iva Radmanić	OŠ Mate Lovraka	Kutina	Pripravnici
Ružica Rebrović-Habek	OŠ braće Radić	Zagreb	
Koraljka Renier Valinčić	Srednja škola Delnice	Delnice	
Ivana Šabić	OŠ Trilj	Trilj	Mentor
Ljiljana Šakić	OŠ Mladost	Osijek	Mentor/Voditelj ŽSV-a
Ana Šarčević	Strukovna škola Pula	Pula	
Bernardica Šeligo	Srednja škola Pregrada	Pregrada	

Olinka Skok-Presečki	OŠ Samobor	Samobor	
Vanja Škrobica	Škola likovnih umjetnosti	Split	Savjetnik
Irena Šlosar	Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci	Rijeka	
Goran Šobota	OŠ Samobor	Samobor	
Anica Štambuk	OŠ Mejaši	Split	
Ivana Štimec-Sajko	Graditeljska, prirodoslovna i rudarska škola	Varaždin	Mentor
Branka Vlastelica	SSŠ bana Josipa Jelačića	Sinj	
Dubravka Volenec	OŠ dr. Ante Starčevića	Zagreb	
Snježana Vrbanc	Glazbena škola Pavla Markovca	Zagreb	
Andreja Zubac	OŠ Dobriša Cesarić	Osijek	
7. radionica: Videokonferencija – komunikacija i kolaboracija u oblacima voditeljica: Adela Granić; 1. termin (41 sudionik)			SŠ
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto ustanove	Status
Jela Beganović	Zdravstvena škola	Split	
Jasminka Bertović Pupić	OŠ Sveti Matej	Viškovo	
Vera Bobanović	Srednja škola Biograd na moru	Biograd na moru	
Ana Bošković	OŠ Ivana Kukuljevića Sisak	Sisak	
Jasna Bošković	OŠ 22. lipnja	Sisak	
Goranka Braim Vlahović	OŠ Jurja Habdelića	Velika Gorica	Voditelj ŽSV-a
Alida Devčić Crnić	OŠ Podmurvice	Rijeka	Mentor / Voditelj ŽSV-a
Elvira Dragan	Ekonomsko-birotehnička škola	Split	
Lucija Drazic-Segrt	Srednja škola Ivana Lucića Trogir	Trogir	Pripravnik
Teo Franić	OŠ Gradac	Gradac	
Sanda Furjanić	Gimnazija Karlovac	Karlovac	
Marija Gajski	OŠ Ivana Mažuranića	Zagreb	
Berislava Gizdić	Ekonomsko-birotehnička škola	Split	
Zagorka Gligora Zeman	Srednja škola Ban Josip Jelačić	Zaprešić	
Martina Glučina	Srednja poljoprivredna i tehnička škola	Opuzen	Mentor
Njina Grbić	Srednja škola Krapina	Krapina	Pripravnik
Nediljka Gudelj	OŠ Zmijavci	Zmijavci	Pripravnik
Melita Hlastec-Ljubačev	Prirodoslovna i grafička škola Rijeka	Rijeka	
Jasminka Horvatić-Bedenik	Prva gimnazija Varaždin	Varaždin	
Marija Ivšić	OŠ Sućidar	Split	
Marijana Jelinić Pezo	OŠ Stjepan Radić	Imotski	
Vanja Jurilj	OŠ Antuna Mihanovića	Zagreb	
Lidija Jurin Protić	OŠ Jakovlje	Jakovlje	
Sanja Karol	OŠ Miroslava Krleža	Zagreb	
Suzana Knežević	Gimnazija Ivana Zakmardija Dijankovečkoga	Križevci	
Koraljka Mahulja-Pejčić	OŠ Ivana Zajca	Rijeka	Savjetnik
Antonija Mikulić	Industrijska škola	Split	
Nevenka Poteko	/		
Zorka Renić	Medicinska škola Bjelovar	Bjelovar	Voditelj ŽSV-a
Milena Roknić	Tehnička škola Nikole Tesle Vukovar	Vukovar	
Ana Saulačić	Agencija za odgoj i obrazovanje - Split	Split	Savjetnik
Ibrahim Smlatić	SSŠ Blaž Jurjev Trogiranin	Trogir	
Morana Sunara	Elektrotehnička škola	Split	
Anita Šimić	OŠ Dinka Šimunovića	Hrvace	

Mihaela Tafra	Srednja škola Jure Kaštelan	Omiš	Pripravnik
Zdenka Venus-Miklić	Gimnazija Bjelovar	Bjelovar	
8. radionica: Portfolio nastavnih jedinica KIMOO u srednjoškolskoj knjižnici voditeljica: A. Pavin-Banović			SŠ 1. termin (25 sudionika)
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Maja Baksa Žeđa	Srednja škola Ivan Seljanec	Križevci	
Marija Bednjanec	Škola za cestovni promet	Zagreb	Savjetnik/Voditelj ŽSV-a
Marijana Čelig	I. tehnička škola Tesla	Zagreb	
Sanja Cutvarić	Obrtnička škola Bjelovar	Bjelovar	
Lucija Drazic-Segrt	Srednja škola Ivana Lucića Trogir	Trogir	Pripravnik
Iva Grisogono	Tehnička škola Zagreb	Zagreb	Mentor/Voditelj ŽSV-a
Jasminka Horvatić-Bedenik	Prva gimnazija Varaždin	Varaždin	
Ruža Jozić	Gimnazija Sesvete	Sesvete	Savjetnik/Voditelj ŽSV-a
Jadranka Jurić	Gimnazija Tituša Brezovačkog	Zagreb	
Božica Kühn	Strojarska tehnička škola Fausta Vrančića	Zagreb	
Davorka Mijajlović	Ekonomska škola Pula	Pula	
Hrvoje Miletić	Gimnazija Antuna Gustava Matoša	Đakovo	Mentor
Domagoja Pavić	Tehnička škola Split	Split	
Jelena Pezelj Galešić	Obrtnička škola	Split	
Vlatka Prtenjača	Škola primijenjene umjetnosti i dizajna	Zadar	
Zdravka Purkić	Srednja tehnička prometna škola	Split	
Draženka Rajković Vrdoljak	Športska gimnazija	Zagreb	
Milena Rakić	Srednja škola Tina Ujevića	Vrgorac	
Zorka Renić	Medicinska škola Bjelovar	Bjelovar	Voditelj ŽSV-a
Danijela Riger-Knez	Hotelijersko-turistička i ugostiteljska škola	Zadar	
Morana Sunara	Elektrotehnička škola	Split	
Mihaela Tafra	Srednja škola Jure Kaštelan	Omiš	Pripravnik
Jadranka Tukša	XVI. gimnazija	Zagreb	
Sandra Vidović	Tehnička škola Čakovec	Čakovec	
Tajana Zuza	Tehnička škola	Zadar	
8. radionica: Portfolio nastavnih jedinica KIMOO u srednjoškolskoj knjižnici voditeljica: A. Pavin-Banović			SŠ 1. termin (25 sudionika)
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Višnja Beus	Prirodoslovna škola Vladimira Preloga	Zagreb	
Marijana Boban	OŠ Biograd	Biograd na Moru	
Danica Crnov	Ekonomska škola braća Radić	Đakovo	
Emilia Domazet	Strukovna škola Vice Vlatkovića	Zadar	
Dražana Filipović	Srednja škola fra Andrije Kačića Miošića	Makarska	Mentor
Jadranka Gabriša Perković	Industrijsko-obrtnička škola Sisak	Sisak	Savjetnik
Gordana Grabovac	Srednja škola Novska	Novska	
Marica Keča	Srednja škola Vladimir Nazor	Čabar	
Vesna Kranjec Čižmek	Srednja škola Krapina	Krapina	
Tatjana Kreštan	Komercijalna i trgovačka škola Bjelovar	Bjelovar	
Ivana Marić Damjanović	Gimnazija Županja	Županja	Mentor
Henrieta Matković	SSŠ Antuna Horvata	Đakovo	Mentor

Sandra Milek	Tehnička škola Daruvar	Daruvar	
Vesna Miličević	Trgovačka i tekstilna škola u Rijeci	Rijeka	Mentor
Andrea Petrić	Gimnazija Daruvar	Daruvar	
Iva Pezer	Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci	Vinkovci	
Gordana Rešicki Degoricija	Tehnička škola Kutina	Kutina	Mentor
Bernardica Šeligo	Srednja škola Pregrada	Pregrada	
Jerko Stare	Škola primijenjene umjetnosti i dizajna	Zagreb	
Ivana Štimec-Sajko	Graditeljska, prirodoslovna i rudarska škola	Varaždin	Mentor
Tanja Telesmanić	Ekonomsko-birotehnička i trgovačka škola	Zadar	
Manuela Tomljenović	Obrtnička škola	Slavonski Brod	
Kristina Varda	Pazinski kolegij - klasična gimnazija Pazin s pravom javnosti	Pazin	Mentor
Sandra Vidović	Prva riječka hrvatska gimnazija	Rijeka	Mentor/ Voditelj ŽSV-a
Jasminka Vujević	Srednja škola Lovre Montija	Knin	
Madlen Zubović	Prometna škola	Rijeka	Mentor
9. radionica: Jačanje nacionalnog identiteta i kreiranje nacionalnog imidža kao put ka znanju i osobnom razvoju građanskih kompetencija voditeljica: Irena Ostrički-Gerber 1. termin (16 sudionika)			
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Ana Bebič	SSŠ Šibenik	Šibenik	
Jadranka Gabriša Perković	Industrijsko-obrtnička škola Sisak	Sisak	Savjetnik
Zdenka Gugo	SSŠ Kralja Zvonimira	Knin	
Virgil Jureškin	OŠ Majstora Radovana	Trogir	
Marina Kljunak-Čuikin	Umjetnička škola Luke Sorkočevića	Dubrovnik	
Kristina Končurat	OŠ Retkovec	Zagreb	
Asema Kurtović	OŠ Braća Ribar	Sisak	
Dragica Kvesić	Elektrostrojarska obrtnička škola	Zagreb	
Mirna Luketin	Srednja škola Braća Radić	Kaštel Štafilić - Nehaj	
Gabrijela Mahmutović	Srednja škola za elektrotehniku i računalstvo	Rijeka	Mentor
Vesna Miličević	Trgovačka i tekstilna škola u Rijeci	Rijeka	Mentor
Ivan Parascic	OŠ Petra Preradovića	Zagreb	
Maglica Plejić	Pomorska škola	Split	Mentor
Marina Saračević Živković	Prometno-tehnička škola Šibenik	Šibenik	
Kristina Varda	Pazinski kolegij - klasična gimnazija Pazin s pravom javnosti	Pazin	Mentor
Zdenka Venus-Miklić	Gimnazija Bjelovar	Bjelovar	
9. radionica: Jačanje nacionalnog identiteta i kreiranje nacionalnog imidža kao put ka znanju i osobnom razvoju građanskih kompetencija voditeljica: Irena Ostrički-Gerber; 2. termin (21 sudionik)			
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto ustanove	Status
Žaklin Antonijević	Prirodoslovna tehnička škola	Split	
Maja Baksa Žeđa	Srednja škola Ivan Seljanec	Križevci	
Irena Bando	OŠ Jagode Truhelke	Osijek	Mentor
Gordana Čegec	Škola za modu i dizajn	Zagreb	
Sanja Cutvarić	Obrtnička škola Bjelovar	Bjelovar	
Nediljka Galić	II. gimnazija	Split	Savjetnik
Margareta Glavurtić	Komercijalno-trgovačka škola	Split	Voditelj ŽSV-a
Iva Grisogono	Tehnička škola Zagreb	Zagreb	Mentor / Voditelj ŽSV-a

Karolina Ivanišević	IV. gimnazija Marko Marulić	Split	
Jadranka Jurić	Gimnazija Tituša Brezovačkog	Zagreb	
Dražica Kekez	Graditeljsko-geodetska tehnička škola	Split	
Božica Kühn	Strojarska tehnička škola Fausta Vrančića	Zagreb	
Davorka Mijajlović	Ekonomska škola Pula	Pula	
Hrvoje Miletić	Gimnazija Antuna Gustava Matoša	Đakovo	Mentor
Tanja Novak-Pavić	Industrijska strojarska škola	Zagreb	Mentor
Dubravka Peljhan	Obrtnička škola	Opatija	
Danica Pelko	OŠ Donja Stubica	Donja Stubica	Savjetnik
Jelena Pezelj Galešić	Obrtnička škola	Split	
Zdravka Purkić	Srednja tehnička prometna škola	Split	
Jadranka Tukša	XVI. gimnazija	Zagreb	
Sandra Vidović	Tehnička škola Čakovec	Čakovec	
10. radionica: Radionica zaštite i popravka knjiga – LDC			
voditeljica: Lada Janković Markušić		1. termin (32 sudionika)	
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Nerina Banović	OŠ Kozala	Rijeka	
Ana Bošković	OŠ Ivana Kukuljevića Sisak	Sisak	
Dragica Bošnjak	Škola za turizam, ugostiteljstvo i trgovinu	Pula	
Tamara Buvinić	OŠ Bariše Granića-Meštra	Baška Voda	
Marija Čavar Sopta	OŠ Alojzija Stepinca	Zagreb	
Danila Ferenčević	OŠ Gornja Vežica	Rijeka	
Neda Franolić	OŠ Vladimir Gortan	Rijeka	
Milena Klanjac	Elektroindustrijska i obrtnička škola Rijeka	Rijeka	
Marijana Kličinović	OŠ Pučišća	Pučića	Pripravnik
Tatjana Kreštan	Komercijalna i trgovačka škola Bjelovar	Bjelovar	
Ana Longin	OŠ Trstenik	Split	
Ivančica Magić	OŠ Petar Zrinski Jalžabet	Jalžabet	
Ivanka Majić	OŠ Jurja Dalmatinca Pag	Pag	Mentor
Sandra Marković Pogačić	OŠ Ivana Gorana Kovačića	Zagreb	
Marinka Mlinarić	OŠ Veliki Bukovec	Mali Bukovec	
Silva Orešković	OŠ Zrinskih i Frankopana	Otočac	
Ludmila Pauletić	OŠ Vladimira Nazora	Vrsar	
Dubravka Peljhan	Obrtnička škola	Opatija	
Drazenka Polovic	Ekonomsko-turistička škola	Karlovac	
Snježana Posavec	I. OŠ Vrbovec	Vrbovec	
Marija Povrženić	OŠ Kardinala Alojzija Stepinca	Krašić	
Ivana Rukavina	OŠ Anž Frankopan	Kosinj	
Liljana Šarec	OŠ Sveti Đurđ	Sveti Đurđ	
Marija Škrlec	Elektrotehnička škola	Zagreb	
Petra Špišić	OŠ Mladost	Lekenik	Pripravnik
Nataša Šporčić	OŠ Vladimira Vidrića	Kutina	
Jerko Stare	Škola primijenjene umjetnosti i dizajna	Zagreb	
Slavica Tomić	Srednja medicinska škola	Slavonski Brod	
Manuela Tomljenović	Obrtnička škola	Slavonski Brod	

Katarina Vidović Žanetić	Srednja škola Blato	Blato	
Lucija Vlahov	OŠ Popovača	Popovača	
Maja Vukušić	OŠ Kistanje	Kistanje	Pripravnik
10. radionica: Radionica zaštite i popravka knjiga – LDC voditeljica: Lada Janković Markušić		2. termin (34 sudionika)	
Ime i prezime	Ustanova	Mjesto	Status
Diana Blažić	OŠ Sveta Nedelja	Sveta Nedelja	
Ankica Blažinović-Kljajo	OŠ Brestje	Sesvete	Savjetnik
Marijana Čelig	I. tehnička škola Tesla	Zagreb	
Marija Deanković	Ekonomsko-birotehnička škola	Slavonski Brod	Mentor/Voditelj ŽSV-a
Ana Demut	OŠ Zvonimira Franka	Kutina	Savjetnik
Romina Fic	Graditeljska škola Čakovec	Čakovec	
Zdenka Gugo	SSŠ Kralja Zvonimira	Knin	
Leopoldina Poli Hočevar Eve	/		Mentor
Lidija Janeš	/		Savjetnik
Mirjana Komočar Ljubić	OŠ Sveta Nedelja	Sveta Nedelja	
Jelena Kujundžić	OŠ Studenci	Studenci	
Bojan Lazić	OŠ Negoslavci	Negoslavci	
Jozo Lovrić	OŠ Ostrog	Kaštel Lukšić	
Antonija Lujanac	OŠ Dobriše Cesarića	Zagreb	Pripravnik
Jasenska Marmilić	OŠ Antuna Mihanovića Petrovsko	Petrovsko	
Antonija Medak	OŠ Brda	Split	
Renata Mišurac Čeliković	OŠ Savski Gaj	Zagreb	
Marina Nikolić	OŠ Gornja Poljica	Donji Dolac	
Ana Pavlinović	OŠ Stjepana Ivičevića	Makarska	
Ivana Perić	OŠ Petra Preradovića	Zadar	Voditelj ŽSV-a
Suzana Plevnik	OŠ Jure Kaštelana	Zagreb	Mentor
Marija Rajilić	OŠ Žuti brijeg	Zagreb	
Draženska Rajković Vrdoljak	Športska gimnazija	Zagreb	
Antoaneta Raspudić	OŠ Antuna Mihanovića-Petropoljskog	Drniš	
Mirna Šarić	OŠ Žrnovnica	Žrnovnica	
Hajdi Škarica	Gimnazija Franje Petrića	Zadar	Voditelj ŽSV-a
Gordana Slaviček Zovko	OŠ Stjepana Ivičevića	Makarska	Mentor
Irena Stojanov	OŠ Bartula Kašića	Zadar	
Ksenija Stojanovski	OŠ Voltino	Zagreb	
Ratko Stojanovski	OŠ Markuševac	Zagreb	
Nataša Švaco	OŠ Grgura Karlovčana	Đurđevac	
Ivona Tabak	OŠ Ivana Lovrića	Sinj	Voditelj ŽSV-a
Branka Vrbanec	Gradska knjižnica <i>Ksaver Šandor Gjalski</i> Zabok	Zabok	Mentor
Antonia Vrbatović	OŠ Marka Marulića	Sinj	

Izdanja zbornika Proljetnih škola školskih knjižničara Republike Hrvatske

Izdanja Agencije za odgoj i obrazovanje



Agencija za odgoj i obrazovanje
Education and Teacher Training Agency



XXVIII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske

Primjena strategija učenja i upravljanja informacijama u školskom knjižničarstvu



XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske

Smjernice za rad školskog knjižničara



XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske

Čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja



XXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske

Školska knjižnica i slobodno vrijeme učenika / Neposredno i posredno uključivanje knjižničara u školski kurikulum



XX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske

Suradnja u informacijskom društvu – s obzirom na potrebe školskog knjižničarstva



XIX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske

Školska knjižnica - Informacijska pismenost i poticanje čitanja / Suradnja u informacijskom društvu



Pogovor

Stručni suradnik knjižničar nezamjenjiv je čimbenik odgojno-obrazovnog sustava. Školski knjižničar je postojao, postoji i postojat će, bez obzira na promjenjivost medija na kojima čitamo, bez obzira hoće li e-knjiga prerasti u knjigu budućnosti koja hoda i govori utjelovljena u robotima-knjigama. Ono što je važno - od Aleksandrijske knjižnice pa do vječnosti – utjelovljeno je u osobi kompetentnog školskog knjižničara humanista koji vođenim istraživačkim učenjem mentorira učenike na putu savladavanja planiranih ishoda učenja.

Kako bi na tom izazovnom putu bio izvrstan, država, tj. oni koji odlučuju o prosvjeti, kao i svi oni koji pripadaju zainteresiranoj javnosti koju zanima školskoknjižničarska struka, moraju osvijestiti važnost stručnog usavršavanja odgojno-obrazovnih djelatnika, ne samo kao njihovo pravo, nego i kao njihovu obvezu na putu izobrazbe i obrazovanja STEM-ovaca kao 'obrazovanih s obrazom'. Etika u menadžmentu proizvodnih djelatnosti u 21. stoljeću važnija je nego ikada prije jer je odgovorno poslovanje temelj održivog razvoja, a povećanje vrijednosti dionica (*shareholder*, *stockholder*) ne smije biti jedini cilj, nego ravnopravan ciljevima zainteresiranih javnosti, tj. društvenog konteksta (*stakeholder*).

Ana Saulačić
urednica



Trogir

6. do 8. travnja 2017.

